

тампыс (*Melolontha vulgaris*).
mayıs II уйдун жампасы. / тезеги.
mayışmak майышуу, шалдыроо, ныксыроо, көшүү (*ысыктан, тамактан ж. б.*).
mayi, -i суюк, суюктук. ~ **yakıt** суюк май.
maymun 1. зоол. маймыл. 2. кебетеси/түрү суук. 3. өтм. маймыл, бакшы. ~ **a çevirmek/döndürmek** маймыл кылуу/маймылга окшотуу. ~ **a dönmek** 1) шылдың болуу. 2) эсине келүү, акыл кирүү. ~ **gibi** 1) маймылдай (*турү суук*). 2) кишини туураган бакшы. ~ **gözünü açtı** өткөндөн сабак алды. ~ **iştahlı** чечкинсиз, туруксуз, оома (*мүнөз*). ~ **salatası** ылайыксыз/жарашыксыз кийим. ~ **suratlı** кебетеси суук.
maymuncuk, -ğu 1. кичине маймыл. 2. ар кандай культуни ачканга жараган ийри аспан.
maymunluk, -ğu маймылдык, маймылча аракет/жорук.
mayo 1. сүзмө костюму (*аялдардын*). 2. трико (*балеринанын, акробатын*).
mayonez майонез.
mayonezli майонездүү.
maytap, -bı 1. бенгал оту, кичи фейерверк. 2. шылдың, келеке. ~ **a almak/~ etmek** (*бирөөнү*) шылдың кылуу, келекелөө.
mazak, -ğı зоол. чаар тригла (*Trigla lineata*).
mazbata токтом, протокол. сал. **tutanak**.
mazbut, -tu 1. кылдат, этият, тыкан. ~ **bir adam** тыкан киши. 2. буйтка, далдоо (*шамалдан, жаандан*) имарат. 3. жазылган, катталган, токтомго алынган. 4. эсте калган. 5. колго түшкөн, туткундалган.
mazeret, -ti жүйөөлүү себеп, кечирим, шылтоо. **sağlık ~i** оору белгеси,

сыркоолук кагазы. ~ **etmek** кечирим суроо. ~ **kâğıdı** жүйөөлүү себеп кагазы.
mazeretli кечиримдүү, себептүү, жүйөөлүү.
mazeretsiz кечиримсиз, себепсиз, жүйөөсүз.
mazgal аск. амбразура, кароол тешиги.
mazhar (*бир нерсеге*) жеткен, татыган, жараган. ~ **olmak** (*бир нерсеге*) жетүү, татыктуу болуу. **affa ~ olmak** кечиримге татыктуу болуш.
mazi 1. бот. туя (*Thuja*). 2. өсүмдүктөрдө мителер жараткан жаңгак сымал төмпөктөр (*мис. чай сабагында*). ~ **meşesi** бул илдет көрүлгөн эмен дарагы (*Quercus infectoria*).
mazi 1. өткөн убак. 2. грам. өткөн чак. ~ **ye karışmak** өтүп кеткен, өткөн-кеткен, тарыхка айланган.
mazlum 1. эзилген, зулумдук көргөн, жапа чеккен. 2. өтм. жоош, момун, бечара. ~ ~ жопжоош болуп, момурайып.
mazlumluk, -ğu 1. эзилгендик, жапа чекме, зулумдук көрмө. 2. жооштук, момундук, бечаралык.
mazmun 1. эск. маани, мазмун. 2. кош маанилүү сөз, сөз оюну, кыйытма.
maznun 1. шектүү, күмөндүү. 2. кылмышкер, күнөөкөр, соттолгон.
mazoşist, -ti психол. мазохист (*жабыр тартуу/кордолуудан жыныстык ырахат алган киши*).
mazoşizm психол. мазохизм.
mazot, -tu 1. мазут. 2. дизел. 3. арго ичкилик. 4. арго чылым. ~ **almak argo** тамак ичиш, курсак тойгузуш.
mazotlu мазут/дизель менен иштеген.
mazur 1. күнөөсү кечирилген. 2. себептүү, жүйөөлүү, кечиримдүү, кечирүүгө татыктуу. ~ **görmek/tutmak** айып көрбөө, кечирим берүү. **beni ~ görün** айып көрбөнүз, кечириниз.

mazurka *муз.* **1.** мазурка, поляк бийи. **2.** бул бийдин музыкасы.

meal, -li **1.** маани, түшүнүк, мазмун. **şu ~de** ушул мааниде. **2.** натыйжа, жыйынтык.

mealen маанисине карай, мааниси боюнча. ~ **tercüme** маанисине карай (*сөзмө сөз эмес*) котормо.

meblâğ сумма, жыйынтык, бар/колдогу акча.

mebus *эск.* эл өкүлү, депутат.

mebzul, -lû береке, мол, көп.

mebzulyet, -ti берекелүүлүк, молдук, көптүк.

mecal, -li күч, кубат, кайрат, чыдам, дарман. ~ **i kalmamak** күчү/кубаты/кайраты/чыдамы/дарманы калбоо.

mecalsiz күчсүз, кубатсыз, кайратсыз, чыдамсыз, дармансыз.

mecaz **1.** өтмө/каймана маани, буруп айтылган (*сөз*). **2.** метафора.

mecazen өтмө мааниде, каймана түрүндө, буруп, бурмалап.

mecazî өтмө/каймана мааниде, метафоралык түрдө.

mecbur мажбур, милдеттүү. ~ **etmek** мажбур кылуу, мажбурлоо. ~ **kalmak** мажбурлануу, мажбур болуу.

mecburen айласыз, чарасыз, мажбурлуктан.

mecburî милдеттүү, зарыл. *сал. zorunlu.* ~ **hizmet** *аск.* милдеттүү аскердик кызмат. ~ **orta öğretim** милдеттүү орто билим.

mecburiyet, -ti милдеттүүлүк, мажбурлук, зарылдык. ~ **görmek** зарыл деп эсептөө. ~ **inde değilim** милдеттүү эмесмин. ~ **inde kalmak** (*бир нерсе жасоого*) аргасыз болуу.

meccanen бекер, акысыз, акчасыз.

meccanî **1.** бекер, акысыз, акча төлөбөстөн. **2.** акчасыз окуган окуучу.

mecelle **1.** *ук.* мыйзамдар жыйнагы. **2.** *мус.* фыкихка негизделген мый-

замдар, жоболор жыйнагы, кодекс (*1926-жылга чейин*).

mecelleşmek чатакташуу, талашып-тартышуу.

mecidiye тар. 20 куруштук күмүштыйын.

mecit **1.** атактуу, даңазалуу, даңктуу. **2.** кудуреттүү (*Кудайдын сыпаттарынан бири*).

meclis **1.** мажлис/межилис, парламент, палата, кеңеш. **M-i Mebusan тар.** Османлы Императорлугу Парламенти. **Türkiye Büyük Millet M-i** Түркия Улуттук Улуу Кеңеши. **2.** кеңешме, чогулуш, жыйналыш. **aile ~i** үй-бүлө кеңеши. **3.** жолугушуу, кече. ~ **kurmak** чогулуп көңүл ачуу.

mecmua *эск.* **1.** журнал, жыйнак. **2.** коллекция, чогултма.

mecnun **1.** акылдан айныган, жинди. **2.** ашыктан делирген, мажнун. ~ **olmak** **1)** ашыктан мажнун болуп кетиш. **2)** жинди болуш, акылы айнып калыш.

mecnunane акылдан айныгандай, делиргендей, жиндидей. ~ **bakış** акылдан айныгандай көз караш. ~ **fikir** жиндидей бир ой.

mecra **1.** сай, нук (*суунун*). **2.** жүрүш, агым, багыт (*иштердин, окуялардын*). **3.** *анат.* көңдөй, канал. ~ **sı değışmek** (*окуянын*) жүрүшү/агымы өзгөрүү.

Mecusî **1.** отко сыйынгандар. **2.** зороастризм динин тутунгандар.

Mecusîlik, -ği зороастризм, отко сыйынуучулук.

meczup, -bu **1.** *эск.* Кудайга болгон сүйүүсү акылынан ажыраткан. **2.** *argo* жинди, келесоо. **3.** (*бир нерсеге*) катуу берилген, делирип алган.

meç I, -ci кылыч, рапира.

meç II тал-тал кылып түрдүү түскө боёлгон чач.

meçhul, -lû **1.** белгисиз. **faili ~ cinayet**

кылмышкери белгисиз киши өлтүрүү. **2. мат.** белгисиз (*сан*). **3. грам.** этиштин аркылуу мамилеси.

medar *эск.* **1.** айлануу огу. **2. астр.** орбита. **3.** себеп, шылтоо, түрткү. **4.** медресе, таяныч, жөлөк. ~ **olmak** медресе болуу. ~ **iftihar** сыймык туудурган нерсе.

meddah **1.** медресе, аңгемечи, жомокчу, куудул. **2. өтм.** ашыры мактаган, көтөрмөлөгөн, кошоматчы.

meddücezir, -zri *геогр.* кирүү, тартылуу (*суу, деңиз ж. б.*).

medenî **1.** маданият, цивилизация. ~ **memleketler** маданият өлкөлөр, өркөнү өскөн/цивилизация өлкөлөрү. **2.** журтташтык, жарандык. ~ **hâli** жарандык абалы. ~ **hukuk/hak** *ук.* журтташтык/жарандык укугу/акысы. **M~ Kanun** журтташтык/жарандык мыйзамы.

medenîleşmek маданиятташуу.

medenîlik, -ği маданияттуулук, билгилүүлүк.

medeniyet, -ti маданият, өркөннот, цивилизация. *сал.* **uygarlık. Urartu** ~ **i** Урарту өркөнноты.

medeniyetsiz маданиятсыз, көргөн-өскөнү жаман.

medet, -di жардам, көмөк, колдоо. ~ **Allah!** Кудай колдо! ~ **beklemek/ummak** жардам/көмөк күтүү.

Medine Медина. ~ **fukarasi gibi dizilmek** сапка туруп момурайып кезек күтүш.

medrese **1.** медресе. **2. эск.** факультет. ~ **ye düşmek** *өтм.* туюкка капталыш, жыйынтык/бүтүм чыгара албаш (*бир иштен*).

medreseli медресе окуучусу.

medüz *зоол.* медуза.

medyum медиум, көзү ачык.

medyun **1.** милдеттүү, милдеткер. **2.** карыздар. ~ **olmak** милдеткер/карыздар болуу.

mefhum *эск.* түшүнүк.

mefkûre *эск.* идеал, мүдөө. *сал.* **ülkü.**

mefkûreci идеалист. *сал.* **ülkücü.**

mefluç *эск.* шал, шал болгон (*киши*).

mefruşat, -tı жууркан-төшөк, төшөнчү-орунчу, эмерек, үй буюмдары.

mefruşatçı жууркан-төшөк, төшөнчү-орунчу, эмерек жасаган/саткан киши/дүкөн.

mefzun **1.** кызыккан, берилген, кумарланган, ашык болгон. ~ **etmek** ашык кылуу, өзүнө тартуу, кумарлантуу, азгыруу. (**birine**) ~ **olmak** (*бирөөгө*) ашык болуп сүйүп калуу, азгырылуу.

mefzur зериккен, тажаган, эриккен.

meful, -lû *эск.* **1.** жасалган, кылынган. **2.** таасирленген, шыктанган. **3.** *грам.* толуктооч.

mega... мега (*өлчөм бирдиги*).

megafon мегафон. ~ **la ünlemek** мегафон менен үн салуу/жарыялоо.

megahertz *физ.* мегагерц (*фреканс бирдиги*).

megaloman *психол.* кыйынсынма/чоңсунма оорусуна кабылган киши, мегаломан.

megalomani *психол.* мегаломания (*кыйынсынма/чоңсунма оорусу*).

megametre мегаметр.

megaton мегатонна.

meğer көрсө. ~ **dün gelmiş** көрсө, кечээ келиптир.

meğerki ... са да, ... карабастан, ал түгүл, маа демектен (*байл.; эки сүйлөмдү байланыштырат*). **yarın sergimizi açacağız, ~ kar yağsın** маа демектен кар жааса да, эртең көргөзмөбүздү ачабыз.

meğerse *к.* **meğer.**

mehil, -hli кошумча мөөнөт (*бир иштин бүтүшү үчүн*). ~ **vermek** мөөнөтүн узартуу.

Mehmetçik түрк аскери (*эркекетүү/сүймөнчүк иретинде*).

mehpare *ад.* сулуу.

mehtap, -bı ай жарыгы/нуру. ~**a çıkmak** ай жарыгында серүүндөн чыгуу.

mehtaplı ай жарык, айлуу. ~ **gece** айлуу түн.

mehter 1. *тар.* музыкант (*жаңы черүүлөрдө*). ~ **takımı 1)** музыканттар тобу. **2)** урма, үйлөмө аспаптар оркестри. **2.** *тар.* чатырларды караган малай.

mehterbaşı урма-үйлөмө оркестринин дирижёру.

mekan 1. мекен, жер, орун, журт. **2.** үй, турак-жай. **3.** *эск. физ.* мейкиндик, космос. *сал.* **uzay.** ~ **tutmak** мекен кылуу.

mekanik, -ği 1. механика. **2.** механикалык. ~ **enerji** механикалык энергия. **3.** *өтм.* ойлонбостон, өзүнөн өзү, көнүмүш боюнча. ~ **olarak** өзүнөн өзү.

mekanikçilik, -ği *филос.* механицизм.

mekanizasyon машинелештирме, механикалаштырма.

mekanize *аск.* механикалашкан, машинелештирилген (*бирдик, бөлүк*).

mekanizm *к.* **mekanikçilik.**

mekanizma механизм, аппарат, түзүлүш. **devlet ~sı** мамлекеттик түзүлүш/аппарат. **saat ~sı** саат механизми.

mekansız үй-жайсыз, селсаяк.

mekik, -ği өрмөк кылычы (*эриш менен аркакты кайчылаштырууга жараткан*). ~ **atmak/dokumak** *өтм.* тынбай ары-бери катташ. ~ **gibi** жаны жай албаган/тынбаган.

mekkâre жүк ташыган айбан (*ат, өгүз, төө, качыр*).

Mekke Мекке.

mekruh 1. жийиркеничтүү, көңүл айныткан, жек көрүмчү. **2.** *мус.* макирөө, шарият жол бербеген/тыюу салган.

Meksika Мексика.

Meksikalı мексикалык.

mektep, -bi 1. *эск.* мектеп. *сал.* **okul. 2.** мектеп (*багыт, агым*). *сал.* **ekol. ~i asmak** сабактан качуу. ~ **çocuğu 1)** мектеп окуучусу. **2)** үйрөнчүк, чогоол, эпсиз. ~ **görmemiş 1)** окубаган, сабатсыз. **2)** тарбиясыз, адепсиз. ~ **kaçığı** окуудан качкан. ~ **medrese görmüş** билимдүү, маданияттуу.

mektepli 1. окуучу. **2.** мектепте окуп-үйрөнгөн (*алайлы каршысы*).

mektup, -bu *кат.* ~ **atmak** кат жазыш/жибериш. ~ **u dışından okumak** эмне ойлогонун жүзүнөн билип коюш. ~ **üstü** каттагы адрес.

mektuplaşma кат алышма/жазышма.

mektuplaşmak кат алышуу/жазышуу.

mektupluk, -ğu 1. катка ылайык. **2.** кат менен билдириле турган.

melâl, -li капа, кусалык, санаа, убайым.

Melâmî 1. *мус.* меламилик (*суннилер сектасы*). **2.** мелами сектасы мүчөсү.

melânkoli меланхолия. ~ **ye düşmek/kapılmak** меланхолияга дуушар болуш.

melânkolik 1. меланхолик. **2.** *өтм.* кайгылуу, убайымдуу, мундуу.

melâs шекер чөбөгөсү.

melce, -i башмаанек, корголоочу/баш батырчу жер.

melek, -ği периште. ~ **gibi 1)** периштедей (*сулуу*). **2)** периштедей (*кайырымдуу*). ~ **otu** *бот.* периште оту (*Angelica*).

meleke 1. жөндөм, шык, касиет. **çok istikametli ~lere sahip insan** көп кырдуу жөндөмү бар киши. **2.** көнүмүш, адат, ык. *сал.* **yatkınlık. 3.** туюм, сезим. *сал.* **yeti.**

meleme 1. маарама (*кой/эчки үчүн*). **2.** *өтм.* койдой жоош, момун.

melemek маароо.

melengiç, -ci терпентин ашы/дарагы.

meleş эгиз козулуу кой.

meleşmek маарашуу.

melez 1. аргын, мулат, метис (*киши*). **2.** аргын (*айбан*). **3.** гибрид, кыйышма (*өсүмдүк*). **4.** аралашма (*тил*).
melezleme кыйыштырма, аргындаштырма.
melezlemek кыйыштыруу, аргындаштыруу.
melezlik, -ği аргындык.
melhem к. **merhem**.
melih сулуу, келишимдүү.
melik, -ki король, падыша, өкүмдар.
melike королева, каныша.
melinit, -ti хим. мелинит.
melisa бот. мелиса (*Melisa*).
melodi күү, обон.
melodik күүгө/обонго байланыштуу.
melodram театр мелодрама.
melodramatik мелодрамалык.
melon "коон" (*шляпа түрү*).
meltem жайкы жел (*кургактан деңизге карай соккон*).
melun 1. каргыш тийген, каргышка калган. **2.** жексур, жек көрүмчү. **3.** арам ойлуу, кара ниеттүү, кесепеттүү.
melül, -lül 1. капалуу, убайымдуу, санаалуу, муңайым. **2.** күйүт тарткан, чөккөн, маанайы пас, көңүлсүз. ~ ~ убайымдуу, көңүлсүз, санааркап. ~ ~ **bakmak** күйүттүү/муңайым кароо.
memalik, -ki (memleket'тин көпт. т.) мамлекеттер.
memba, -ı 1. булак. ~ **suları** булак суулары. **2.** өтм. булак, чыккан жер, тек. **kuvvet** ~ кубаттын/күчтүн булагы.
meme 1. анат., биол. эмчек, желе. **2.** көнчөк (*кулактын*). **kulak** ~ **si** кулактын көнчөгү. **3.** мех. бүркүч, билик. **gaz ocağı** ~ **si** газ плитасынын билиги. **4.** мед. денеде пайда болгон шишикче, төмпөк. **5.** (*аткыч куралдарда*) машаа. **tüfek** ~ **si** мылтыктын машаасы. ~ **başı/düğmesi/gülü/ucu**

эмчектин үрпү. ~ **emmek** эмчек эмүү. ~ **den kesmek** эмчектен чыгаруу. ~ **de olmak** эмчекте болуу, эмчек эмүү. ~ **vermek** эмизүү.

memecik, -ği анат. желе. **мемели**

memeli 1. эмчектүү. ~ **hayvanlar** эмчектүү айбандар. **2.** көөдөнү/эмчеги чоң.

memeliler зоол. сүт эмүүчүлөр.

mememsi анат. эмчек сымал/түспөл.

memişhane ооз. ажаткана, туалет.

memleket, -ti 1. мамлекет (*саясий түзүлүш*). **2.** туулуп-өскөн жер. ~ **in havasını özlemek** тууган жердин абасын сагынуу. ~ **in neresi?** туулган жерин кайсы? **3.** мекен, эң көп/жакшы өскөн жер. **Bafra tütünün ~idir** Бафра тамекинин мекени.

memleketli 1. мамлекет калкы. **2.** жердеш.

memlûk, -kü эск. **1.** (*бирөөнүн*) кол алдында, ээлигинде, бийлигинде. **2.** кул.

memnu, -u жасак коюлган, тыюу салынган, уруксат берилбеген. ~ **meyve 1)** Теңир жасагына карабай Адам Ата, Обо Эне жеп алган эмеши. **2)** тыюу салынган нерсе. ~ **mıntaka** кирилбес аймак.

memnuiyet, -ti жасак, тыюу.

memnun ыраазы, канааттанган, курсант. ~ **etmek** ыраазы кылыш, купулуна толук. ~ **kalmak/olmak** ыраазы/курсант болуу, купулуна толук, жактыруу, канааттануу. ~ **oldum** курсант болдум (*жаңы таанышканда сүйлөнгөн сыпайы сөз*).

memnuniyet, -ti ыраазычылык, курсанттык, жактыруу. ~ **le** ыраазычылык менен.

memnunluk, -ğu к. **memnuniyet**.

memorandum меморандум, нота.

memran мембрана.

memur 1. мамлекеттик кызматкер, ай-

лыкчы. ~ **maaşı** мамлекет берген айлык. ~ **maaşı ile geçinmek** мамлекеттик айлык менен күн көрүү. **2.** (бир жерге/ишке) жиберилген/милдеттендирилген киши. **teftişe** ~ текшерүүгө жөнөтүлгөн кызматкер. ~ **etmek 1)** милдеттендирүү, ишке чегүү. **2)** жиберүү, жөнөтүү.

memure аял кызматкер.

memuriyet, -ti 1. мамлекеттик кызмат/иш. **2.** милдет, жоопкерчилик.

memurluk, -ğu кызматкерлик, кызмат. ~ **etmek** кызмат аткаруу, бир иште иштөө.

men, -n'i 1. жасак, тыюу. **2.** бөгөт, жолтоо, тоскоол. ~ **etmek к.** **menetmek.**

menajer менеджер, тескөөчү.

mendebur жек көрүмчү, шүмшүк.

mendelcilik, -ği биол. менделизм.

menderes геогр. ийрим, имерилиш, бурлуш (суунун).

mendil 1. жүз/бет аарчы. ~ **sallamak** кол жоолук булгалоо. **2.** оромол, сүлгү. ~ **kadar** бет аарчыдай (кичине, тар).

mendirek, -ği толкун тоскуч, жасалма порт.

mendup, -bu мус. **1.** жол/уруксат берилген (шариат боюнча). **2.** өлүк.

menecer 1. менеджер, башкаруучу. **2.** (бир спортмендин, санатчынын ж. б.) иш тескөөчүсү. к. **menajer.**

menedilmek 1. тыюу салынуу, жасак коюлуу. **2.** бөгөт/жолтоо/тоскоол болуу.

menekşe 1. бот. бинашша, менекше (*Viola*). **alaca** ~ ала гүл (*Viola tricolor*). **2.** сыя көк (түс). ~ **gözlü** көк көздүү. ~ **gülü** бот. кытай розасы (*Rosa chinensis*).

menengiç, -ci терпентин дарагы/ашы.

menenjit, -ti мед. менингит (мээ кабыгынын сезгениши).

menetmek 1. жасак коюу, тыюу салуу. **2.** бөгөт/тоскоол болуу.

meneviş 1. терпентин дарагынын ашы.

2. өң/түс кубулуу (мис. кездеменин).

menevişlenmek кубулуу, түрлөнүү (кездеме).

menevişli 1. толкундуу, кубулган, түрлөнгөн (кездеме). **2.** сырдалган (мис. болот). ~ **kılıç** сырдалган болоттон жасалган кылыч.

menfaat, -ti кызыкчылык, пайда. ~ **ine** пайдасына. ~ **beklemek** кызыкчылык/пайда күтүү. ~ **düşkünü** пайдакөч, өз кызыкчылыгын көздөгөн. ~ **koparmak/temin etmek** пайда/киреше табуу.

menfaatçi, menfaatperest, -ti пайдакөч.

menfi 1. терс, тескери, каршы. ~ **cevap** терс жооп. ~ **söz** каршы сөз. **2.** өтм. тескери, пессимист (киши). **3.** сүргүнгө айдалган. **4.** грам., мат. терс.

menfur жийиркеничтүү, жек көрүмчү, ыпылас, жүрөк айланткан.

mengene 1. кыскыч, пресс (*anapam*). **demirci ~si** темир пресси. **2.** сыккыч (мис. мөмө суусун). **üzüm ~si** жүзүм сыккыч. ~ **gibi** катуу кысуу/сыгуу.

menhus каражолтой, жолсуз, таалайсыз.

meni, -i биол. бел суу, сперма, тукум.

menkibe ад. баян, уламыш (*атактуу, таанымал кишилердин өмүрү жөнүндө*).

menkul, -lû 1. эск. ташылган, көчүрүлгөн. **2.** эск. ооздон-оозго, укумдан-тукумга өтүп келген. **3.** экон., ук. козголгон, ташылган (мүлк). ~ **kiymetler** өзгөрмө нарк. ~ **mallar** козголмо мүлк.

menolunmak 1. жасак кылынуу, тыюу салынуу. **2.** бөгөт/жолтоо/тоскоол болуу.

menopoz мед. климакс. ~ **a girmek** климакса кирүү.

mensubiyet, -ti 1. тиешелүүлүк, тийиш-

түүлүк, байланыш, жакындык, катыш. **2.** жердештик, тектештик, туугандык.

mensucat,-tı токумалар, кездемелер, текстиль.

mensup,-bu **1.** тиешелүү, тийиштүү, байланыштуу. **2.** мүчө, кызматкер, персонал. **ordu ~u** орду (*армия*) кызматкери. **parti ~u** партия мүчөсү. **~ olmak** тиешелүү/тийиштүү болуу.

mensur *эск.* кара сөз түрүндө.

menşe,-ei тек, чыгыш, жаратылыш, түп, тукум, булак. **~ şahadetnamesi** соода чыгыш сертификаты.

menşeli ... тектүү. **yabancı** ~ чет элдик/өлкөлүк.

Menşevik, -ği *тар.* меньшевик.

Menşeviklik,-ği меньшевизм.

menteşe тоспо, ашык-машык.

menteşeli тосполуу, ашык-машыктуу (*каалга, терезе ж. б.*).

mentol, -lü жалбыз жыты, ментол.

mentollü жалбыз жыттуу. **~ sigara** жалбыз жыттуу сигарет.

menü **1.** меню (*сунуш кылынган тамак*). **2.** меню (*тамактар тизмеси*).

menüsküs *анат.* мениск (*муундарда эки сөөк арасында калган кемирчек*).

menzil **1.** *эск.* (*жолчулукта*) аялдама, тыным, өргүү, бекет. **~i maksuda etmek** барчу жерине жетиш. **2.** түнөк, конуп кетчү жер, конок үй. **3.** мерчем, узактык, учуш узактыгы (*снаряддын*), тийиш узактыгы (*октун, ракетанын*). **yakın** ~ жакын мерчемдүү. **uzak** ~ узак мерчемдүү.

mera жайыт, жайлоо (*мал оттоотуу үчүн*).

merak,-kı **1.** кызык, көңүл, кунт, бүйүр. **2.** шык, ынтаа, жөндөм. **çiçek yetiştirmeye pek ~ı yok** гүл өстүргөнгө анча шыгы жок. **3.** сарсанаа,

убайым, чочулоо, коркуу. **~la** **1)** кызыгуу менен. **2)** чочулоо менен. **~ta bırakmak** убайымга салуу, сарсанаа кылуу. **~tan çatlamak** **1)** бир нерсени билгенге катуу кызыгыш. **2)** санааркоо, тынчы кетүү, тыбырчылоо. **~ına dokunmak/~ uyandırmak** кызыктырыш, бүйүрүн кызытыш. **~ etme!** сарсанаа болбо, убайым жебе! **~ etmek** **1)** (*бир нерсеге*) кызыгуу, бүйүрү кызуу. **2)** чочулоо, убайым тартуу, санааркоо. **3)** (*бир нерсеге*) берилүү, көңүл/ ынтаа коюу. **~ta kalmak** сарсанаа болуш, убайым жеш. **~ olmak** кызык туудуруш, көңүлүн ээлеп алыш. **panayıra gitmek bana ~ oldu** жарманкеге барыш көңүлүмдү ээлеп алды. **~ı olmak** кызыгуусу болуу. **~ sarmak/duymak/sardırmak/salmak** кызыгыш, көңүлдөнүш, бүйүрү кызыш, ээлигиш.

meraklandırmak санааркатыш, убайымга салыш.

meraklanmak **1.** кызыгыш, көңүлдөнүш, бүйүрү кызыш. **2.** санааркаш, убайым жеш, чочулаш, коркуш.

meraklı **1.** кызыккан, жарданган, таңданган. **kazazadenin yanında epeyce ~ vardı** кырсыкка туш болгондун жанында жарданган бир топ киши турган. **2.** берилген, кунт/ынтаа койгон, шыктуу. **ava ~ ууга** берилген. **edebiyata ~** адабиятка шыктуу. **3.** санааркаган, убайымга түшкөн, чочулаган.

meraksız **1.** эч нерсеге кызыкпаган, кайдигер, көңүл кош, кош көңүл. **2.** токтоо, салмактуу.

meral, -lı *зоол.* марал.

meram максат, тилек, мүдөө, каалоо. **~ına ulaşmak** максатына жетүү. **~ını anlatmak** айтып түшүндүрүү, көндүрүү. **~ etmek** (*бир нерсеге*) умтулуу, киришүү.

merasim 1. шаан-шөкөт, церемония. *сал. tören.* **2.** ырым-жырым, каада. **~le karşılamak** шаан-шөкөт менен тосуп алуу. **cenaze ~i** өлүк каадасы. **~ kütası** ардактуу кароол.

merasimli 1. шаан-шөкөттүү. **2.** каадалуу, салтты катуу сактаган, нарктуу.

merbut 1. тиркелген, кошулган, кошумчаланган. *сал. ilişik.* **2.** көз каранды, тийиштүү. **~ olmak (birөөгө)** көз каранды болуш.

merbutiyet, -ti 1. байланыш. **2.** жакындык, тийиштүүлүк. **3.** көз карандылык.

mercant 1. зоол. маржан (*Corallium rubrum*). **2.** маржан (*жасалга*). **3.** маржандан жасалган. **~ küpe** маржан сөйкө. **~ adası** маржан аралы, атол. **~ ağacı** бот. маржан дарагы (*Erythrina corallodendron*). **~ yeşili** маржан түстүү жашыл. **~ yılanı** зоол. маржан жыланы (*Elaps corallinus*).

mercanköşk, -kü бот. майоран (*Origanum majorana*).

mercek, -ği физ. линза. **dışbükey** ~ томпок линза. **içbükey** ~ чункур линза.

merci, -i 1. бир иш менен кайрылган/чечкен орган. **2.** арыз, даттануу кабыл алган/чечкен киши.

mercimek, -ği 1. бот. жасмык (*Lens culinaris*). **2.** жасмык (*даны*). **~ kadar** кенедей, таруудай. **~i fırına vermek** (*бир аял менен*) жашыруун байланышка кирүү.

merdane I баатырдык, эр жүрөктүк/көкүрөктүк, кайраттуулук.

merdane II 1. жумуру союл, өзөк, чыгырык, ролик, цилиндр. **2.** үбөлүк.

merdiven тепкич, баскыч, шаты, трап. **dönme** ~ тегеренип чыкма тепкич. **ip ~i** жип шаты. **yangın ~i** өрт тепкичи. **~ dayamak** белгилүү (*бир жашка*) жакындоо, таяп калуу.

altmışa ~ dayamak алтымышка таяп калыш. **~ kovası** тепкич боштугу.

merdümگیریز түнт, жалгыздыкты жакшы көргөн, кишилерден четтеген/обочолонгон.

meret, -ti *орой 1.* шүмшүк, акмак, сөөдүр. **bırak şu ~i, ben böyle insanlardan hoşlanmam** жөн кой, ал шүмшүктү, мен андай кишилерди сүйбөйм. **2.** ишке жарабаган, болбогон, жараксыз (*нерсе*). **3.** кара-жолтой, жолу жок.

merhaba "салам", "саламатсыңбы" маанисиндеги саламдашуу сөзү. **~ çocuklar!** саламатсыңарбы, балдар! (**sadece**) **~mız var** саламыбыз эле бар. **~yı kesmek** саламдашпай калыш. **~sı olmak** саламдашып коюу (*анча жакшы таанышпоо*).

merhabalaşmak саламдашуу, учурашуу.

merhale 1. аялдама, тыным, өргүү, дем/эс алма, тыныгуу. **2.** бир күндүк жол, этап. **3.** баскыч, фаза. **~ ~** баскыч-баскыч, кадам-кадам.

merhamet, -ti кайрым, мээрим, боорукердик, кечирим. **~ etmek 1)** кайрым/мээрим көргөзүш, боору оорун. **2)** кечириш. **~e gelmek** боору ооруп кетиш, кечирим бериш. **~ istemek** кечирим суроо. **~ine sığınmak** кайрымынан/мээриминен үмүт кылуу/баш калкалоо. **~i yok** таш боор, кайрымсыз, мээримсиз.

merhametli боорукер, кайрымдуу, мээримдүү, кең пейил, мүнөзү жумшак.

merhametsiz таш боор, кайрымсыз, мээримсиз, мерес, заалим, катуу.

merhem 1. май, крем (*дарылык үчүн сүйкөлгөн*). **2.** өтм. чара, айла, шыпаа. **sözlerin ~ gibi geldi** сөздөрүң майдай жакты.

merhum 1. маркум, раматылык (*өлгөн кишинин атына кошулуп*

айтылган сыпат). ~ **Kemal Bey her gelişinde uğrardı** маркум Кемал Бей келген сайын учурап кетчү. **2.** өлгөн мусулман эркек. ~ **olmak** өлмөк.

merhume маркум (өлгөн мусулман аял).

mer'i 1. ардактуу, урматтуу, кымбаттуу. **2.** колдонуудагы, иш жүзүндөгү, иштеп жаткан, учурдагы. ~ **olmak** ишке киргизилмек.

meridyen астр. меридиан. ~ **çemberi/dairesi** меридиан сызыгы/айланасы.

Merih астр. Марс (планета).

merinos 1. зоол. меринос (*Ovis aries hispanica*). **2.** меринос жүнү. **3.** меринос жүнүнөн жасалган.

mer'iyet, -ti колдонумда/иштеп турган, жарактуу. ~ **e girmek/geçmek** ишке/колдонумга кирүү. ~ **ten kaldırmak** колдонумдан алып таштоо. ~ **te kalmak** колдонумда калмак.

merkantilizm экон. меркантилизм.

merkep, -bi 1. мингич айбан. **2.** эшек.

merkez 1. ар кыл мааниде борбор. **daire ~i** мат. айлананын борбору. **dep-rem** ~i жер титирөөнүн эпицентри. **ülkenin ~i** өлкөнүн борбору, башкалаа. **Dünya ~i** Жер шарынын борбору. **2.** түйүн, станция, база, пункт. **dağıtım ~i** таратуу пункту. **telefon ~i** телефон станциясы/түйүнү. **3.** башкы мекеме, башкаруу борбору. **Atatürk Araştırma M~i** Ататүрк Изилдөө Борбору. **komite ~i** комитет борбору. **4.** орто. **şehir ~i** шаардын ортосу. **5.** полиция ордосу. **6.** өтм. шекил, жол, жөн, багыт, абал. **iş bu ~de iken** иш бул абалда болгон соң. **benim görüşüm de bu ~de** менин пикирим да бул багытта.

merkezci саяс. центрист.

merkezci орточул. ~ **kuvvet** орточул күч.

merkezcilik, -ği саяс. централизм.

merkezî борбордук, борборго жакын, ортодо.

merkezleşme борбордошмо.

merkezleşmek борбордошуу.

merkeziyet, -ti 1. борбордук абал/жагдай. **2.** централизм.

merkeziyetçi саяс. центрист.

merkeziyetçilik, -ği саяс. централизм.

merkezkaç, -çı ортого/борборго багытталган. ~ **kuvvet** ортого багытталган күч.

merkezlenmek к. **merkezleşmek**.

Merkür астр. Меркурий (планета).

mermer 1. мрамор. ~ **sütun** мрамор устун. ~ **ocağı** мрамор кени. **su ~i** алебастр. **2.** мрамордан жасалган. **3.** жука кездеме түрү.

mermerci 1. мрамор иштеткен/саткан киши. **2.** мрамордан көрүстөн белгисин жасаган уста.

mermerşahi ак жука кездеме, батист.

mermi аск. ок, ядро, снаряд, ракета. **kör** ~ жарылбаган снаряд. **roket ~si** реактивдүү снаряд. **topçu ~si** замбирек огу.

merserize 1. мерсерленген (химиялык жол менен жылытылган) пахта жиби. **2.** бул жиптен жасалган (буюм).

mersi мерси (французчадан) ырахмат. **çok** ~ чоң ырахмат.

Mersin Мерсин (Чыгыш Түркиядагы шаар). ~ **ağacı** бот. мирт (*Myrtus communis*). ~ **balığı** зоол. мерсин балыгы (*Acipenser sturio*). ~ **morinası** зоол. белуга (*Huso huso*).

mersiye 1. кошок. **2.** мус. мерсие (мухареф айында аткарылган Азирети Хүсейиндин кыйналып өлүшү жөнүндөгү кошок).

mersiyeci 1. профессионал кошокчу. **2.** мерсие аткарган киши.

mert, -di 1. урматтуу/кадырлуу, сөзүндө турган киши. **2.** эр жүрөк/көкүрөк, кайратман, баатыр, тай-

манбас.

mertçe 1. эр жүрөктүүлүк/кайратмандык/тайманбастык менен. **2.** каада менен, салабаттуу түрдө.

mertebe 1. даража, деңгээл, абал. **о ~de** ошол деңгээлде. **2.** мартаба, кызмат, наам. **3.** кез, жолу. **каç** ~ канча жолу. **mümkün** ~ мүмкүн болушунча.

mertek,-ği төрт бурчтуу же жумуру шырык.

mertlik,-ği 1. каармандык, эр жүрөктүк, тайманбастык, жигитчилик. **2.** кадымандык, салабаттуулук.

Meryem Ana din Мариям Эне.

mesafe 1. аралык, алыстык, узактык. **evlerimiz beş yüz metrelik ~de** үйлөрүбүздүн арасы беш жүз метр. **2. өтм.** расмийлик, тоңдук, сууктук (мамилелердеги). ~ **birakmak/koymak** (мамиледе) сый болуу.

mesaha 1. жер өлчөө. **2.** аянт.

mesai 1. эмгек, аракет. **2.** жумуш, кызмат. ~ **saati** жумуш күнү. ~ **yapmak/ ~ye kalmak** жумуш күнүн узартып иштөө.

mesaj 1. массаж, кабар. ~ **birakmak** массаж жиберүү. **2. саяс.** кайрылуу (мамлекет/өкмөт башчылары кайсы бир себеп менен жарыялаган). **3.** туюк түрдө берилген маани. **gizli** ~ туюк массаж.

mesame анат. көзөнөк.

mesane анат. табарсык.

mescit, -di 1. мечит (мунарасыз кичине жаами). **2.** жаами (мунаралуу).

mesel 1. мисал, үлгү. **2.** макал, лакап.

mesela мисалы. ~ **yarın siz gitmediniz diyelim ...** мисалы эртең силер кетпей калдыңар дейли...

mesle 1. маселе, суроо. ~ **yi çözmek 18. asrın bilim adamlarına nasip olmuş** маселени чечүү 18-кылымдын илимпоздоруна насип болгон. **2. мат.** маселе, амал. **hesap ~si** арифметикалык маселе. **3.** кы-

йынчылык, кыйын жагдай, проблема. ~ **yapmak** кыйынчылык жаратуу. ~ **değil** кыйынчылыгы жок.

mesh, -shi мус. кол менен сылоо (даарат маалында суулуу кол менен башты сылоо).

meshetmek 1. сылоо, сүртүү (даарат алуу учурунда суулуу кол менен башты). **2.** тийүү, тийип кетүү. **3.** сүртүү, сыйпоо (мис. майды, кремди).

Mesih "кол сүргөн", машаяк (Иса Пайгамбардын сытаты).

mesire 1. кыдырып көрө турган жер. **2.** кыдыруу, сейил.

mesken 1. үй, турак жай, жашаган жер, мекен. ~ **inşaati** турак жай курулушу. **2. ук.** туруктуу жашаган жер. ~ **tutmak** мекендеп/жердешип калыш.

meskûn жайгашкан/жерлешкен/ мекендеген (жер).

meskût айтылбаган, сүйлөнбөгөн. ~ **geçmek/kalmak** сөз/кеп кылынбоо, оозго алынбоо.

meslek,-ği 1. кесип, адистик. ~ **dersleri** адистик сабактары. ~ **seçmek** кесип тандоо. **2.** алектенген нерсе, эрмек. **3. эск., филос.** мектеп, чыйыр, доктрина. ~ **hastahkları** кесип оорулары. ~ **okulu** кесиптик окуу жайы. ~ **sahibi** кесип ээси. ~ **sırrı** кесип сыры.

meslekî кесиптик, кесипке байланыштуу. ~ **öğretim** кесиптик билим.

mesleksiz 1. кесипсиз, ишсиз. **2.** принципсиз, оома, туруксуз.

meslektaş кесиптеш.

mesnet,-di 1. таянч. **2.** баскыч, тепкич. **3.** кызмат, мартаба.

mesnevî ад. месневи (эки сап уйкаш бейттерден турган ыр түрүндөгү чыгарма).

mest 1 мас. ~ **etmek 1)** мас кылуу. **2)** делебени козгоо. ~ **olmak 1)** мас болуу. **2)** өтм. делебеси козголуу.

mest II маасы.

mesul,-lũ жоопкер, милдеткер. ~ **tutmak** милдеттүү деп эсептөө.

mesuliyet, -ti жоопкерчилик, милдет. ~ **almak/almamak** жоопкерчилик алыш/албаш. ~ **hissi** жоопкерчилик сезими. ~ **ten kaçınmak** жоопкерчиликтен качыш. ~ **yüklemek** жоопкерчилик/милдет жүктөш.

mesuliyetli жоопкерчиликтүү, милдетин так аткарган, ишине так.

mesuliyetsiz жоопкерчиликсиз, шалакы.

mesut,-du бактылуу, таалайлуу, жыргалдуу, бактыяр. *сал.* **mutlu.** ~ **zaman** бактылуу/жыргал заман. ~ **etmek** бактылуу кылуу. ~ **olmak** бактылуу болуу.

meşakkat,-ti машакат, мээнет, кыйынчылык, азап. ~ **le** машакат менен. ~ **çekmek** машакат тартыш. ~ **ı çok** машакаты көп. ~ **e katlanmak** машакатына/кыйынчылыгына чыдаш.

meşakkatli машакаттуу, мээнеттүү, азаптуу, кыйынчылыгы көп. ~ **iş** машакаты көп иш.

meşakkatsiz машакатсыз, мээнетсиз, кыйынчылыгы жок.

meşale 1. шам чырак, факел. 2. өтм. шам чырак, жол башчы/көрсөткүч. ~ **i maarif** билимде жанып турган шам чырак. **hayat** ~ **si** ад. жашоонун шам чырагы. ~ **çekmek** жол көргөзүү/баштоо, чыйыр салуу.

meşe 1. *бот.* дуб, эмен (*Quercus*). ~ **ke-restesi** дуб тактай. 2. дубдан жасалган. ~ **odunu** 1) дубдан отун. 2) өтм. , *орой* келесоо, аңкоо, дөдөй.

meşgale иш, эрмек, алек болгон/алышкан нерсе, аласкы.

meşgul,-lũ 1. алек болуш, эрмек кылыш, алышыш. **ne ile ~?** эмне менен алышып жатат? эмне кылып жатат? 2. бош эмес. **telefonu** ~

телефону бош эмес. **müdür şu an** ~ директор азыр бош эмес. 3. ээленген. **masa** ~ үстөл бош эмес. ~ **etmek** 1) алек кылыш, убактысын алыш. 2) кыйынчылык жаратыш, бөгөт болуш. 3) алаксытыш, эрмек болуш. ~ **olmak** 1) алектениш, алаксыш. 2) бош эмес болуш, (*бир нерсе менен*) алек болуш.

meşguliyet,-ti 1. иш, алек болгон/алаксыган нерсе, эрмек. 2. бош эмес-тик. ~ **ini bahane ederek** бош эместигин шылтоолоп. ~ **le tedavi** (*бир нерсе менен*) алаксытып дарылоо.

meşhur атактуу, таанымал, белгилүү, даңазалуу. ~ **artist** атактуу артист. ~ **olay** таанымал окуя. ~ **olmak** атактуу болуш.

meşhurluk,-ğu атактуулук, таанымалдык, белгилүүлүк.

meşhut көрүлгөн, далилденген, күбөлөрү бар. ~ **suç** далилденген кылмыш.

meşin 1. иштелген/ийленген тери. 2. териден жасалган. ~ **gibi** курумшудай болгон (*каткан/капарган адам жүзү*). ~ **suratlı** уятсыз, арсыз (*киши*).

meşk,-ki 1. машыкма, көнүкмө, үйрөнүү (*сулуу жазганга, музыкалык аспапта ойногонго*). 2. жатыктырма, көндүрмө (*колду*). 3. тапшырма, сабак (*жазуу же музыка боюнча*). ~ **almak** сабак алуу. 4. үлгү, өрнөк (*мис. сулуу жазууда*). ~ **etmek** көнүгүү, жатыгуу, сабак алуу, үйрөнүү.

meşrep,-bi 1. мүнөз, табият, жаратылыш. 2. жүрүш-туруш.

meşru, -u 1. шариатта жол берилген. 2. мыйзам ченемдүү, закондуу, легалдуу. ~ **haklar** мыйзамдуу укуктар. ~ **saymak** жарактуу деп табуу. 3. никелүү төрөлгөн (*бала*). **gayri** ~ **çocuk** никесиз төрөлгөн бала.

meşrubat,-tı суусундуктар, ичимдиктер.
meşrulaştırmak мыйзамдаштыруу, закондоштуруу.
meşruten шарттуу. ~ **tahliye** ук. шарттуу бошотуу (*түрмөдөн*).
meşrutî конституциялык.
meşrutîyet,-ti 1. конституция. 2. тар. конституциялык монархия (*Османлы Императорлугунда 1876-жылдан 1918-жылга чейин өкүм сүргөн*).
meşum каражолтой, жаман, сааттуу, балакеттүү.
met,-ddi 1. узартма. 2. грам. мадде (*арап жазуусунда тамганы узартып окуучу белги*). 3. суунун кириши. ~ **etmek** узартуу.
meta,-i 1. товар, сатылчу буюм. 2. какшык кенч, байлык.
metabolizma биол. метаболизм, зат алмашуу.
metafizik,-ği филос. метафизика.
metafora метафора.
metal,-li 1. металл. 2. металлдан жасалган. ~ **bilimi** металлургия.
metalik 1. металлдан жасалган. 2. металл түстүү.
metalografi металлография.
metaloit,-di хим. металлоид.
metalsi металл сымал, металлоид.
metalürji хим. металлургия.
metamorfizm геол. метаморфизм.
metamorföz метаморфоза, айлануу, кубулуу.
metan хим. метан (*газ*).
metanet,-ti чыдамкайлык, катуулук, кайраттуулук, бышыктык.
metanetli чыдамкай, кайраттуу, бышык, катуу, тайбас.
metanetsiz чыдамсыз, кайратсыз, бош, жашык, туруксуз.
metapsişik психол. метемпсихикалык.
metastaz мед. метастаз, жайылуу, тароо.
metazori арго зордук менен, аргасыздан.

metelik,-ği 1. 10 биримдик тыйын. 2. өтм. бир/жарты тыйын, эч нерсе. **bende tek ~ yok** менде бир/жарты тыйын жок. ~ **etmez** бир тыйынга татыбайт. ~ **e kurşun atmak** эч акчасы калбоо. ~ **vermemek** маани бербөө, баасын/баркын билбөө.
meteliksiz акчасыз, бир тыйыны жок.
meteor 1. астр. метеор. 2. куйруктуу жылдыз. ~ **taşı** метеорит, көк ташы.
meteorolog метеоролог.
meteoroloji метеорология.
meteorolojik метеорологиялык.
metfun көмүлгөн, көмүлүү.
meth,-thi мактоо. ~ **etmek** к. **methetmek**.
methetmek мактоо.
methiye 1. мактоо. 2. ад. ода, мактоо ыры.
metil хим. метил. ~ **klorür** хлорометил.
metin I,-tni текст.
metin II чыдамкай, кайраттуу, бышык, тайбас, кажыбас.
metinlik,-ği чыдамкайлык, кайраттуулук, бышыктык, тайбастык, кажыбастык.
metis биол. метис, аргын.
metodik 1. методика. 2. методикалык, ырааттуу.
metodoloji методология.
metodolojik методологиялык.
metot,-tu 1. метод, ыкма. 2. методика.
metotlu методдуу, белгилүү ыкма менен иштелген.
metraj метраж, метрлей өлчөш.
metrajlı метраждуу. **kısa ~ film** кыска метраждуу фильм.
metrdotel метрдотель, баш официант.
metre 1. метр (*узундук өлчөмү*). ~ **kare** чарчы метр. ~ **küp** куб метр. ~ **sistem** метрикалык система. 2. метр (*узундук өлчөө куралы*).
metres ойнош (*аял*). ~ **tutmak** ойнош күтүү.
metrik метрикалык (*өлчөмдөр*).

metris *аск.* окоп, чуңкур.

metro метро.

metronom *муз.* метроном.

metropol,-lû башкалаа, метропол (өл-көнүн, аймактын).

metropolit,-ti (*христианчылыкта*) митрополит (*патриархтан кийинки диний даража*).

metropoliten 1. метрополитен, метропол. 2. метро.

metrûk,-kü 1. ээн калган, ташталып салган. ~ **kalmak** ээн калыш. 2. керексиз, жараксыз, колдонуудан чыккан.

metruke 1. ташталган, ыргытылган. 2. ажырашкан/ташталган аял, сал-бар.

mevcudiyet,-ti 1. жашоо, барлык, бар болуш. **sonsuz** ~ түбөлүк барлык. 2. жан дүйнө. **kin ve nefret bütün ~ini sarmıştı** ыза жана жек көрүү бүтүн жан дүйнөсүн чырмап алган.

mevcut, -du 1. учурдагы, азыркы. ~ **rejim** азыркы түзүлүш/режим. 2. бар, болгон. ~ **göstermek** бар деп көргөзүү. 3. жалпы саны, баары, бүтүн баары. **okulun öğrenci ~u** мектеп окуучуларынын жалпы саны. 4. катышкандар, келгендер (*мис. бир чогулушка*). ~ **olmak** 1) бар болуш. 2) катышыш, келиш.

mevdu,-u аманат кылынган, ишенип берилген/ташталган.

mevduat, -ti (*mevdu'nun көпт. т.*) *фин.* аманат акча, депозит, жатырым (*банкага жаткырылган акча*). ~ **sahibi** аманат акча ээси, жатырымчы.

mevki, -i 1. орун, жай, жайгашкан жер, туш. **Bolu ~inde** Болу тушунда/жакындарында. 2. кызмат, даража, мансап. ... **~ine kadar yükselmek** ...даражасына чейин көтөрүлүү. 3. класс, даража (*айрым ташыттарда*). **ikinci** ~ **vagon** экинчи

класс вагон. 4. абал, жагдай.

müşkül ~de kalmak мүшкүл абалда калыш. 5. *спорт* орун, даража (*мелдеште ээ болгон*). ~ **inde** убагында, учурунда. ~ **i olmak** (*бир иште*) белгилүү даражага келиш.

mevkuf 1. кармалган, камалган. 2. көз каранды, байланыштуу. 3. шартталган. 4. туткун.

mevlâ 1. ээ, эге, кожоюн. 2. (**M~**) Кудай, Теңир. 3. эркиндикке чыккан кул. 4. колдоочу, арка, жөлөк. ~ **sını almak** өз билгенин жасаш. ~ **sını bulmak** каалаганына/тилегине жетиш.

mevlana 1. *мус.* эгебиз, кожоюнубуз (*шейхтердин, мусулман аалымдарынын титулу*). 2. (**M~**) Мевлана (*мистик акын Желаледдин Румиге берилген сыпат*).

Mevlevî *мус.* 1. Мевлевилик ордени мүчөсү. 2. Мевлананын окуусун тутунган дервиш.

Mevlevîlik, -ği 1. мевлевилик (*Мевлана Желаледдин Руми негиздеген дервиштер ордени*). 2. мевлевилик (*мевлеви дервиштери тутунган жоболор/жасаган аракеттер*).

mevlit,-di 1. төрөт. 2. туулган жер. 3. (**M~**) Мевлит (*Азирети Мухаммед Пайгамбардын төрөлүшүн, өмүрүн даңазалаган Сулейман Челевинин поэмасы*). 4. мевлит окулган диний ырасми. **M~ Kandili** 1) *Азирети Мухаммед Пайгамбардын туулган күнү*. 2) *мевлут майрамында жагылган мом*. 3. табият дүйнөсү. ~ **okumak** мевлит окуп өлгөндү эскерүү ырасмиси (*өлүмдүн 40 күнүндө өткөрүлөт*).

mevlithan мевлит окуган киши.

mevlût,-du 1. жаңы төрөлгөн. 2. (**M~**) *мус.* Мевлут (*Ай календарынын 3-айында Азирети Мухаммеддин туулган күнүнө байланыштуу өткөрүлгөн диний майрам*).

mevsim 1. мезгил. **kış ~i** кыш мезгили. **yaz ~i** жай мезгили. 2. сезон, убак. ~ **işçisi** сезондук жумушчу. **ölü ~** өлүү сезон. **turizm ~i** туризм сезону. 3. өткөөл мезгил. ~ **elbisesi** мезгилдик (күз-жаз) кийилген кийим.

mevsimlik, -ği 1. мезгилдик (күздүк/жаздык кийим). 2. сезондук. ~ **meyve** сезондук жер-жемиш.

mevsimsiz 1. мезгилсиз, мезгилинен мурун/эрте. 2. ыксыз, ыңгайсыз, туура эмес (убакыт).

mevsuf эск. 1. сыпатталган, мүнөздөлгөн. 2. грам. аныкталган (зат атооч).

mevzi, -i 1. жер, орун. 2. аск. өңүт, позиция. ~ **almak** өңүт талуу. ~ **e yerleşmek** жерге жайгашуу. **ateş ~i** атыш өңүтү. **bekleme ~i** андуу өңүтү.

mevziî 1. чектелген, жергиликтүү, тар. сал. **bölgesel, yerel**. 2. аск. өңүт кылынган, ээленген (жер, аймак).

mevzilemek аск. өңүткө коюу, жайгаштыруу.

mevzilenmek аск. өңүт алуу, жайгашуу.

mevzu, -u тема, маселе, сөздүн ток этер жери. ~ **a girmek** сөздүн ток этер жерин айтыш, чыныгы маселе/темадан сөз кылыш.

mevzuat, -tı (mevzu'nun көпт. т.) 1. (бир өлкөнүн) мыйзамдар кодекси, жоболору. 2. темалар, маселелер.

mevzun 1. тең, пропорциялуу, симметриялуу. ~ **vücut** түп, түз/кынтыксыз дене. 2. салмактуу, өлчөмдүү, орундуу. ~ **adım** салмактуу кадам. ~ **söz** орундуу сөз.

mevzuubahis, -hsi сөз болгон киши/тема. ~ **olmak** сөзгө/талкууга тема болуу. **para ~ değil** акча маселе эмес.

mey I эск. ад. шарап.

mey II муз. сурнай түрү.

meyal: hayal ~ элес-булас. **hayal ~ hatırlıyorum** элес-булас эсимде бар.

meyan I ара, орто. ~ **ında** арасында, ортосунда. **bu ~da** 1) муну менен катар. 2) айтмакчы, айткандай эле. 3) бул арада.

meyan II (~ **kökü**) бот. кызыл мыя (*Glycyrrhiza glabra*). ~ **balı** кызыл мыядан алынган шире.

meydan 1. майдан, аянт. **Kızılay ~ı** Кызылай майданы/аянты. 2. майдан, атайын бөлүнгөн жер, ордо. **at ~ı** ат майданы, ипподром. **güreş ~ı** күрөш майданы. **hava ~ı** аэропорт. **harp ~ı** согуш майданы. 3. көрүнгөн жер, көз алды, айлана-төгөрөк. ~ **da kimse yok** айлана-төгөрөктө эч ким жок. 4. мүмкүнчүлүк, бурсат, ык. ~ **aramak** ыгын табууга аракеттенүү. 5. спорт майдан, арена, ринг. 6. мус. мевлевилер диний ырасмилерин өткөргөн жер. ~ **da** 1) ачык, айдан ачык. 2) талаада, эшикте. ~ **da kalmak** талаада калыш. ~ **açmak** себеп болуш. ~ **almak** жайылуу, тароо. ~ **a atılmak** 1) ашкерелөө, ортого чыгаруу. 2) ортого чыгуу, белсенүү, бел байлоо (бир ишти жасап үчүн). ~ **a atmak** ортого коюу, сунуш кылуу. ~ **bırakmak/vermek** мүмкүнчүлүк берүү. ~ **bırakmamak** жемин жедирбөө, мүмкүнчүлүк бербөө. ~ **ı boş bırakmak** (бирөөгө) жемин жедирүү. ~ **ı boş bulmak** өзүн ээн-эркин сезиш. ~ **a çıkarmak** 1) ашкерелөө, ачыкка чыгаруу, бетин ачуу. 2) жаратуу, пайда кылуу. 3) таап чыгуу. ~ **a çıkmak** 1) ачыкка чыгуу, көрүнүү. 2) өтм. билинип калуу, ашкереленүү. ~ **dayağı тар.** балак уруу (жаза катары). ~ **a dökmek** эл алдына чыгаруу, бары-жогун көргөзүү. ~ **a gelmek** пайда болуу, түзүлүү, туруу, жаралуу. ~ **a getirmek** пайда кылуу, түзүү, жаратуу. ~ **a koymak** жасап чыгаруу, ортого коюу. ~

okumak 1) мелдешке чакыруу, эрегишке чыгуу. **2)** атаандашуу, теңтайлашуу. ~ **sazi** муз. майдан сазы (12 кылдуу үнү бийик саз түрү). ~ **vermemek** мүмкүнчүлүк бербөө, жолтоо/бөгөт болуу. ~ **avurmak** белгилүү болуу, ачыкка чыгуу.

meydancı 1. короо шыпыргыч. **2.** түрмө сакчысы. **3.** спорт калыс. **4.** (мев-левиерде) конокторду күткөн кызматчы.

meydanlık,-ğı майданга ылайык ачык жер.

meyhane араккана, пивокана, трактир.

meyhaneci аракканачы, пивоканачы, трактирщик.

meyil, -yli 1. жантайыңкы, жантык, кыйшык, эңкейиш. **2. өтм.** ынтаалуулук, шыктуулук, ыктуулук. **3.** сүйүү, көңүлү түшүү. **4. экон.** тенденция. **5. астр.** жантаюу, кыйшаюу. ~ **vermek 1)** жантайтуу, кыйшайтуу. **2) өтм.** сүйүп калуу, көңүлү түшүү.

meyilli 1. эңкейген, жантайган, кыйшык. **2.** ынтаалуу, ыктуу, шыктуу, жөндөмдүү. **3.** сүйгөн, көңүлү болгон.

meyletmek 1. эңкейүү, кыйшаюу, жантаюу. **2.** ынтаа коюу, шыктануу. **3.** сүйүп калуу, ашык болуу.

meymenet, -ti 1. бакыт, таалай, жакшылык, ак жолтойлук. **2.** маңдайы жарыктык.

meymenetli 1. ак жолтой, жолдуу. **2.** маңдайы жарык, кабагы ачык.

meymenetsiz 1. каражолтой, жолу жок, таалайсыз. **2.** түрү суук, кабагы ачылбаган.

meyus үмүтсүз, кыялсыз, пессимист. ~ **etmek** капа кылуу, жинин келтирүү. ~ **olmak** капа болуу, үмүтсүздүккө/пессимизмге кабылуу.

meyusiyet, -ti капачылык, үмүтсүздүк, пессимизм.

meyve 1. мөмө, жемиш. ~ **suu** мөмө суусу, сок. **kuru** ~ кургатылган/куру жемиш. **2. өтм.** мөмө, жемиш, жыйынтык, үрүн, продукт. ~ **şekerî** хим. фруктоза. ~ **vermek** мөмөсүн берүү, жемиштүү болуу.

meyveci 1. мөмө-жемиш өстүргөн/саткан киши. **2.** мөмө-жемиш саткан дүкөн.

meyvecilik,-ği мөмө-жемиш өстүрүү, жемишчилик.

meyveli 1. мөмөлүү. ~ **ağaç** мөмөлүү дарак. **2.** мөмө-жемиштен жасалган, ичине мөмө-жемиш кошулган. ~ **pasta** мөмөлүү торт. **3. өтм.** жемиштүү, ийгиликтүү, берекелүү. **4. өтм.** таланттуу, өнөрлүү, билимдүү. ~ **ağacı taşlarlar** мак. мөмөлүү дарак ташбараңга алынат.

meyvelik,-ği 1. жемиш бакчасы. **2.** жемиш вазасы.

meyvesiz мөмөсүз. ~ **ağaç** мөмөсүз дарак.

meyyal,-li 1. кыйшак, жантык. **2.** ыктуу, ынтаалуу, шыктуу.

mezalim зуулумдуктар, кыйноолор, зордуктар.

mezar мүрзө, бейит, көр. ~ **dan çıkarmak** өлүмдөн аман алып калуу. ~ **kaçkını** ач арбак (абдан арык киши). ~ **kitabesi** мүрзө жазуусу, эпитафия. ~ **taşı** бейит белгиси. **bir ayağı ~da olmak** бир буту көрдө, бир буту жерде болуш.

mezarci көрчү, мүрзөчү.

mezarlık, -ğı көрүстөн.

mezat,-dı арттырып сатыш, аукцион. ~ **a çıkarmak** арттырып сатышка/аукционго чыгарыш.

mezatçı аукционер.

mezbaha 1. касап, мал сойгон жер. **2.** дин курман чалынган жер. ~ **ya dönmek** кызыл кыргынга айлануу, кан төгүлүү.

mezbele 1. таштанды төгүлгөн жер. **2.** ыпылас, жийиркеничтүү (жер,

абал).

meze 1. шам-шум, закуска (*ичкилик менен кошо берилген нерселер*). 2. *өтм.* шаан-шөкөт, көңүл ачуу.

mezeci 1. шам-шум/закуска жасаган/саткан дүкөн.

mezhep,-bi 1. *филос.* окуу, доктрина, мектеп. 2. *дин* ынанч. ~ **harbi** ынанч согушу. 3. көз караш, түшүнүк. ~**i geniş** адеп/намыс түшүнүгү анча катуу эмес. ~**ine sığmamak** акылына сыйбоо, принцибине терс келүү.

meziyet,-ti артыкчылык, айырмачылык, өзгөчөлүк.

meziyetli артыкча, айырмаланган, өзгөчө, мыкты.

mezkür аты аталган, сөз кылынган.

mezo- мезо-, орто.

mezoderm биол. орто тери.

mezon физ. мезон.

Mezopotamya тар. Месопотамия.

mezosfer астр. мезосфера.

mezozoik геол. мезозой, мезозой доору.

mezra, mezraa, -ı 1. айдоо аянты. 2. айыл, эл жашаган эң кичине журт.

mezun 1. иштен эс алууга чыккан (*киши*). 2. бүтүрүүчү (*окуу жайын*). 3. компетенттүү, жетик. ~ **olmak** окуу жайын бүтүрүү.

mezuniyet,-ti 1. иштен уруксат алынган абал, отпуск. 2. бүтүрүү. ~ **gecesi** бүтүрүү кечеси. ~ **sınavı** бүтүрүү сынагы. 3. жетиктик, компетенция.

mezura сантиметр (*тикмечилер колдонгон өлчөгүч тасма*).

mezzosoprano муз. меццо-сопрано.

mi/mi/mu/mü 1. бы? (*суроо мүчөсү*).

dışarıda hava sıcak ~? эшикте күн ысыкпы? **siz Kent otelde ~ kalıyorsunuz?** сиз Кент отелинде калып жатасызбы? 2. *өтүнүч, сураныч билдирет.* **pencereyi açar ~sınız?** терезени ачып коёсузбу? **bir fincan kahve daha almaz ~sınız?**

дагы бир чөйчөк кофе албайсызбы? 3. *сүйлөм маанисин күчөтөт.* **güzel ~ güzel** сулуулардын сулуусу. 4. *жемелөө, кагуу иретинде айтылат.* **Allah aşkına, o adama böyle davranılır ~?** Кудая тобо, ошол кишиге ушундай мамиле жасалабы? 5. *эгер, ...-са болду, ...-ганда маанилериндеги шарттуу багыныңкы сүйлөмдөрдү жасайт.* **biz eve geldik ~ dünyalar onun olur** биз үйгө барып калсак, сүйүнгөндөн учуп калат. **gördü ~ hemen yapışır** көрдү болду, дароо жабышат. 6. *таң калуу билдирген илептүү сүйлөмдөрдө колдонулат.* **bir de bana bağırmas ~ !** анан да мага бакыра баштабаспы!

mıcır 1. шагыл (*жолго төгүлгөн*). 2. көмүр чаңы. 3. *арго* ишке жарабаган, делдир, кейбир.

mih 1. чоң мык. 2. така мык.

mıhlamak 1. мык уруу, мык менен кадоо. 2. *өтм.* кадап коюу, ордунан жылдырбай отургузуп коюу. 3. *арго* сайып жиберүү (*бычак, иши ж. б. менен*).

mıhlı 1. мык кадалган/урулган. 2. мыктуу.

mıknatıs магнит.

mıknatıslamak магниттөө.

mıknatıslı 1. магниттүү. 2. магниттелген. ~ **ibre/iğne** магниттүү жебе.

mıncık: ~ ~ **etmek** убалап, ушалап салуу.

mıncıklamak 1. убалап, ушалап салуу (*мис. токочту*). 2. чымчылоо, кармалоо.

mıntıka аймак, район, жерге, зона. **askerî** ~ аскердик аймак. **bitaraf** ~ бейтарап зона. **hudut ~sı** чек ара району. **yasak** ~ жасак зона.

mır: *туур.* с. ~ ~ мыр-мыр.

mırıl: ~ ~ 1) бырың-бырың. 2) күңкүл-мыңкыл.

mırıldamak к. **mırıldanmak**.

mırıldanmak 1. күңкүлдөө, күңкүлдөп сүйлөө/ырдоо. 2. бырыңдоо, күңкүл-мыңкыл этүү.

mırıldı күңкүл.

mırın: ~ **kırın etmek** күңк-мыңк этүү, тил албоо, моюн толгоо.

mırnav мыёоломо (*мышыктын үнү*).

mısdak эск. критерий, өлчөк.

Mısır Египед.

mısır 1. бот. жүгөрү (*Zea mays*). 2. жүгөрү даны. ~ **ekmeği** жүгөрү нан. ~ **kalburu** жүгөрү куурган машине. ~ **gevreği** жүгөрү кытырагы. ~ **koçanı** жүгөрүнүн кабыгы. ~ **püskülü** жүгөрүнүн чачысы. ~ **püskülü gibi** жумшак, жүндөй (*чач*). ~ **unu** жүгөрү уну. ~ **yağı** жүгөрү майы.

Mısırlı египеддик.

mısırlık, -ğı жүгөрү талаасы.

miskal камыш түтүк.

mısra, -ı ад. мысра, сап (*ырда*). сал. **dize**.

mışıl: ~ ~ мелтиреп, мемиреп. ~ ~ **uyumak** мемиреп укташ.

myımıntı кыбырап/былжырап/оолжуп кыймылдаган.

mızıka 1. (*аскердик*) оркестр. 2. ооз кыя (*балдардын*).

mızıkacı 1. музыкант, оркестрант. 2. ооз кыякчы.

mısıkcı чыр, чатак, оюнбузар, кежир.

mızıkçılık, -ğı чырдык, чатактык, кежирлик. ~ **etmek** чырдоо, чатак салуу.

mızıklanmak чырдоо, чыр/чатак салуу, оюнду бузуу.

mızımız 1. күңкүлдөк, кежир, эч нерсени жактырбаган текебер, кырс (*киши*). 2. жатып ичер, жалкоо.

mızımızlanmak күңкүлдөө, сүйлөнүү.

mızımızlık, -ğı күңкүлдөктүк, кежирлик, текеберлик.

mızrak, -ğı 1. найза. 2. спорт найза. ~ **çuvala sığmaz mak** шибегени капка ката албайсың.

mızraklı найзалуу. ~ **süvari** найзалуу атчан аскер. ~ **ilmihâl** Ислам дини

жоболору китеби.

mızrap, -bı муз. чалгыч, плектр.

mi I к. **mı**.

mi II муз. ми (*нота белгиси*).

miat, -dı 1. жасалыш мөөнөтү. 2. колдо-нуш мөөнөтү. ~ **dolmak** 1) колдо-нуш мөөнөтү өтүп кетүү. 2) эскилиги жетүү.

mide 1. анат. ашказан. 2. өтм. карын, ич. 3. өтм. табит. ~ **ağız** анат. ашказандын оозу. ~ **si ağzına gelmek** ичеги-карыны аңтарылуу (*кускандан*). ~ **si almamak** ашказаны албоо. ~ **yi bastırmak** шам-шум этип алуу. ~ **sini bozmak** ашказанын бузуп алуу. ~ **si bulanmak** 1) жүрөгү айлануу. 2) өтм. жиийиркенүү, иренжүү. 3) өтм. шек/күдүк саноо. ~ **bulantısı** жүрөк айланма. ~ **sine dokunmak** аш кыла албоо. ~ **si ekşimek/yanmak** ашказаны кыжылдоо. ~ **fesadı** зарна болуу. ~ **si kaldırmamak/götürmek/kabul etmemek** 1) ашказаны кабыл албоо. 2) (*бир нерседен*) көңүлү айнуу, жипкирүү. ~ **si kazanmak** курсагы ачуу. ~ **ye oturmak** аш кыла албоо, сиңбөө. ~ **şişkinliği** ич көбүү. ~ **ülseri** ашказандын жарасы.

midesiz 1. опкок, тамак тандабаган, оозуна келгенди жеген. 2. табитсиз.

midevi 1. ашказанга байланыштуу. 2. ашказанга ылайык, аш боло турган. ~ **usare** физиол. ашказан маңызы.

midi орто. ~ **etek** орто (*узундуктагы*) этек.

midilli кичинекей ат түрү, пони.

midye зоол. мидия (*Mytilus*). ~ **tavası** көмөштан мидиясы (*тамак*).

midyeci 1. мидия жыйнаган/саткан (*киши*). 2. көмөштан мидиясын (к.) жасап саткан киши.

migren мед. шакый.

miğfer аск. туулга.

mihenк, -ği 1. сыноо, сынак, тажырыйба. **2. өтм.** баа, барк, өлчөк. ~**e vurmak** тажырыйба жасоо.

mihman эск. мейман.

mihmandar чет элдик меймандарды алып жүргөн кызматкер.

mihnet, -ti 1. мээнет, балакет, азап, кыйноо. **2.** кыйынчылык, мүшкүлдүк. ~ **çekmek** кыйынчылык/азап тартуу. ~**ini çekmek** (бирөөнүн, бир нерсенин) мээнетин/азабын тартуу.

mihnetkeş 1. мээнеткеч, жабыр/азап тарткан, шордуу. **2.** капалуу, кайгылуу, муңдуу.

mihrace махараджа (Индияда раджадан да жогорку наам).

mihrak, -kı 1. физ. фокус. сал. **odak. 2. өтм.** көңүлдүн борбору.

mihrap, -bı 1. михрап (мечит/жаамилерде Каабанын жөнүн көргөзгөн, имам отура турган оюк жер). **2. ад.** ашык жардын кашы/көзү. **3. өтм.** кыялдагы жер. ~**ı bozulması/-ı yerinde** сыны/сымбаты бузулбаган (аял).

mihver 1. ок, өзөк. сал. **eksen. dönüş ~i** айлануу огу. **2. өтм.** сөздүн/ойдун маңызы/ток этер жери.

mika мин. мика.

mikado 1. микадо (Жапон императоруна берилген наам). **2.** микадо (кичинекей чыбыктар менен ойнолгон оюн).

miki: ~ fare Мики Маус (мультфильм каарманы).

mikoloji микология (козу карындар жөнүндө илим).

mikro- микро-.

mikroamper физ. микроампер.

mikrobik микробдуу, инфекциялык.

mikrobiyolog микробиолог.

mikrobiyoloji микробиология.

mikrocerrahi микрохирургия.

mikrodalga микротолкун. ~ **fırın** микротолкун меши.

mikrofilm микрофильм.

mikrofon микрофон.

mikrofonik микрофонго ылайык.

mikrokok, -ku биол. микрококк.

mikrokosmos микрокосмос.

mikrolit, -ti микролит.

mikron мат. микро, микрометр.

mikroorganizma микроорганизм.

mikrop, -bu 1. микроп, бактерия. **2. өтм.** карасанатай, карөзгөй, заалим (киши).

mikroplanmak 1. микроп жугузуу. **2.** кирдөө, кир басуу.

mikroplu 1. микроптуу, жугуштуу. **2.** жугуштуу ооруга кабылган.

mikropsuz микропсуз, стерилдүү, антисептик.

mikropsuzlandırmak mikropsuzlaştırmak стерилдөө, дезинфекциялоо.

mikroskopik микроскоптук (өтө майда/кичине). ~ **mahluklar** майда жандыктар.

mikroskop, -bu микроскоп.

miksefe физ. конденсатор.

mikser 1. миксер, чалгыч (тамакты). **2.** миксер, аралаштыргыч (цементти).

miktar 1. сан, эсеп. **2.** өлчөм, көлөм, деңгээл. **az ~da** аз санда. **bir ~** бир аз. **bol ~da** аябай көп. **yetecek ~da** жетеринче.

mikyas 1. катыш, масштаб, пропорция. **2.** өлчөк, өлчөм.

mil I шиленди, кум, чап.

mil II 1. тех. ок, өзөк, вал. **2. мил** (көзгө сурма сүрткөнгө жараган чыбыкча).

mil III мил (узундук бирдиги).

milâdî христиан жыл санагы/биздин замандын башталышы боюнча. ~ **takvim** христиан календары.

milât, -dı 1. туулган күн. **2.** Иса Пайгамбардын туулган күнү. ~**tan önce** (M.Ö.) биздин замандан мурун. ~**tan sonra** (M.S.) биздин заманда.

milföy милфөй (каттама камырдан

крем кошуп жасалган торт).
mili - милли- (*миңден бир өлчөм*).
miligram миллиграмм.
mililitre миллилитр.
milim ооз. **1.** миллиметр. **2.** таптак, туптуура. ~ **oynamamak 1)** өлчөмүнө туптуура келиш. **2)** эч кыймылдабай отуруш. ~**i** ~**ine** туптуура келүү, таптак чыгуу.
milimetre миллиметр.
milimetrik миллиметрдик. ~ **kâğıt** миллиметрдик кагаз.
milis 1. партизан, элдик кошуун. **2.** милиция. ~ **kuvvetleri** партизандык күчтөр.
militan милитан (*кайсы бир уюм/көз караш үчүн күрөшкөн/согушкан киши*), көтөрүлүшчү, козголоңчу, террорист.
militanlık, -ğı милитандык (*абал/милдет*).
militarist, -ti 1. милитарист. **2.** милитаристтик.
militarizm милитаризм.
militer аскердик, согуштук.
millet, -ti 1. улут, эл. *сал. ulus. M~ler Cemiyeti тар.* Улуттар Лигасы. **Birleşmiş M~ler Teşkilatı** Бириккен Улуттар Уюму (*БУУ*). **Türkiye Büyük M~ Meclisi** Түркия Улуттук Улуу Кеңеши (*Түркия Парламенти*). **2.** эл, калк, катышкандар, публика. ~ **gülmekten kırıldı** эл/публика күлүп атып кырылып кала жаздады. **3.** белгилүү жыныстан/түрдөн топтор. **kadın ~i** аялдар, аял заты. **esnaf ~i** майда ишкана ээлери.
milletler: ~ arası эл аралык. ~ **arası sempozium** эл аралык симпозиум. ~ **arası ticaret** эл аралык соода.
milletvekili, -ni эл өкүлү, депутат.
millî 1. улуттук, элдик. ~ **bayram** улуттук майрам. **M~ Eğitim Bakanı** Билим Берүү Министри. **M~ Eğitim Bakanlığı** Билим Берүү Ми-

нистрлиги. **M~ Güvenlik Kurulu** Улуттук Коопсуздук Комитети. ~ **hakimiyet/egemenlik** улуттук эгемендик. **M~ İstihbarat Teşkilatı** Улуттук Чалгындоо Уюму.
millileşmek улутташуу, улуттук мүнөз алуу.
millileştirmek 1. улутташтыруу, улуттук мүнөз берүү. **2.** мамлекеттештирүү (*менчик байлыктарды*).
milliyet, -ti улут, эл.
milliyetçi 1. улутчул. **2.** журтсүйөр, патриот.
milliyetçilik, -ği 1. улутчулдук. **2.** журтсүйөрлүк, патриотизм.
milliyetperver к. **milliyetçi**.
milyar миллиард.
milyarder миллиардер.
milyarlık, -ğı миллиарддык, эсеби миллиарддаган/миллиарддап өлчөнгөн. **yirmi ~ araba** жыйырма миллиарддык машине. ~ **iş adamı** миллиардер иш адамы.
milyon миллион.
milyoner миллионер.
milyonluk, -ğu миллиондук, миллиондогон, эсеби миллиондоп өлчөнгөн.
mim I 1. мим (*арап алфавитинде M тамгасынын аты*). **2.** эск. жазуунун аягына коюлган белги. ~ **koymak 1)** унутулбашы/ айырмаланышы үчүн белги коюу. **2)** өтм. басым жасоо, баса белгилөө.
mim II 1. мим (*Байыркы Римдеги комедия түрү*). **2.** пантомима. **3.** бул оюнду аткарган актёр.
mimar мимар, архитектор.
mimarî 1. мимарлык, архитектура. **2.** мимарлыкка байланыштуу/тийиштүү.
mimarlık, -ğı мимарлык, архитектура. **çağdaş ~** учурдаш мимарлык. **Rönesans ~ı** Ренессанс мимарлыгы.
mimber к. **minber**.
mimik, -ği мимика.
mimlemek (*бирөөнү*) кара тизмеге

алыш, шек санаш, сары изине чөп салыш. **bir gün ters cevap verdiğim için beni mimledi** бая күнү терс жооп бергеним үчүн мени кара тизмесине алды.

mimli кара тизмеге алынган, шектүү, кооптуу.

mimoza бот. мимоза (*Mimosa*).

min ... -дан бери карай (сөз *айкашта-рында же татаал сөздөрдө өң мүчө*). **min-el-ezel** эзелтеден бери. **min-el-kadim** кадимден бери.

minakop,-bu зоол. умбра балыгы (*Umbra cirrhosa*).

minare мунара. ~ **boyu 1**) мунаранын боюндай. **2**) мунара боюнчалык бийиктик (*болжол менен 10-20 м*). ~ **gibi** мунарадай (*узун*). ~ **kırması** шырыктай (*узун бойлуу киши*). ~ **yi çalan kılıfını hazırlar** мак. мунараны уурдасаң, катчу кабыңды даярда (*бир жоосунсуз жорук жасасаң, андан кутулуунун жолун алдын ала ойло*).

minareli мунаралуу. ~ **camî** мунаралуу жаамн.

minber минбер (*жааамилерде ыймам кутба окуган тепкичтүү бийик жай*).

minder 1. төшөк (*жерге отуруш же жазданыш үчүн*). **2.** спорт талпак, матрац (*айрым мелдештер үстүндө өткөрүлө турган*). ~ **altı etmek** (*бир ишти*) кийинкиге калтырыш. ~ **çürütmek 1**) алма быш, оозума түш деп отура бериш. **2**) бир жерде кечке отуруп алыш. **3**) бир нерсени жасаш үчүн жылдар бою алпурушуш. ~ **sermek** жайма-жай отуруп алыш, кечке жүрүп алыш (*конок жөнүндө*).

mine 1. эмаль, глазурь (*металл үстүнө капталган түстүү айнек*). **2.** тиш эмалы. **3.** саат циферблаты. **4.** ичке кылдай оймо. ~ **çiçeği** бот. шыпаалуу вербена (*Verbena officinalis*).

minelemek эмаль менен кооздош.

mineli эмалданган.

mineral,-li 1. минерал. **2.** минералга байланыштуу/тийиштүү. ~ **bilimi** минералогия. ~ **maddeler** минерал заттар.

mineralog минералог.

mineraloji минералогия.

mini мини-. ~ **etek** мини этек.

minibüs минибус.

minibüsçü 1. минибус шофёру, минибус иштеткен (*киши*).

minicik кичинекей, кенедей, тырмактай.

minik кичинекей, кенедей, тырмактай. ~ **çocuklar** кичинекей балдар.

minimal,-li минимал, минимум.

minimini кипкичинекей, тыптырмактай, кепкенедей.

minimum минимум.

mink,-ki зоол. норка, ач күсөн (*Mustela*).

minnacık ооз. кепкенедей, кипкичинекей.

minnet,-ti 1. милдет, моюн парзы. **2.** ыраазычылык. **bu iyiliği her zaman ~le hatırlayacağım** бул жакшылыкты ар качан ыраазычылык менен эстейм. ~ **altında kalmamak** милдет алдында калбоо. ~ **duymak 1**) милдет деп эсептөө. **2**) ыраазычылык туюу. ~ **etmek** моюн сунуу, жалынып-жалбаруу.

minnettär милдеткер, ыраазы. ~ **olmak/kalmak** милдеткер болуу.

minnettärlik,-ğı милдеткерлик, ыраазычылык.

minnoş томпош, болпош (*кичинекей сүймөнчүктүү нерселерге карата эркелетүү иретинде айтылат*).

minör муз. минор.

mintan 1. минтан (*жакасыз узун жеңдүү эркек көйнөгү*). **2.** күрмө.

miniskül,-lû кичинекей тамга, минискул.

minyatür 1. миниатюра. **2.** миниатюра-

лык, кичине.

minyatürcü миниатюрист.

minyon ичке, кичинекей, назик, сүйкүмдүү.

Miraç,-cı 1. мус. мираж, көккө чыгыш. ~ **gecesi** мираж түнү (*Азирети Мухаммед Пайгамбар көккө чыккан түн; Режеп айынын 27-түнү*). **M~ Kandili** мус. мираж кандили/чырагы (*мусулмандардын ыйык күндөрүнөн бири*).

miras 1. мурас (*ата-энесинен балдарына калган*). **2.** укумдан-тукумга калган. **konukseverlik bize atalarımızdan kalan ~tır** меймандостук бизге ата-бабабыздан калган мурас. ~ **birakmak** мурас калтырыш. ~ **kalmak** мурас калыш. ~ **a konmak** мураска ээ болуш. ~ **yemek 1)** мурас калуу. **2)** мурастын аягына чыгуу.

mirasçı мурасчы, мураскор.

mirasyedi 1. мураскор. **2.** өтм. ысырапкор.

mirasyedilik, -ği ысырапкордук.

mirza эск. мырза.

mis I мускус, жыпар жыт. ~ **gibi 1)** жыпар/атыр жыттуу, аңкыган. ~ **gibi koku** ачыраңдуу атыр жыттуу кирлер. **2)** жакшы, сонун, пайдалуу. ~ **gibi bir iş** бир сонун иш. ~ **gibi geçinmek** сонун/ынтымактуу жашаш. ~ **sabunu** атыр жыттуу самын.

mis II мисс (*англисчеден*).

misafir 1. конок, мейман. **2.** мед. конок (*көз оорусу*). ~ **ağırlamak** конок күтүү. ~ **etmek** конок кылуу. ~ **gibi oturmak 1)** конокко келгенсип отуруу, иш кылбоо. **2)** убактылуу жашагансып жашоо. ~ **odası** конок бөлмөсү. ~ **olmak** конок болуу. ~ **oyuncu/sanatçı** конок оюнчу. ~ **~i çekemez/sevmez, ev sahibi ikisini de mak.** мурунку конок кийинки конокту сүйбөйт, үй ээси экөөнү

тең.

misafirhane конок үй, мейманкана.

misafirlik,-ği 1. коноктук, меймандык (*каада/абал/милдет*). ~ **e gitmek** конокко барыш. **2.** зыярат, визит. **3.** коноктогон тарапка берилчү чай-пул.

misafirperver к. **misafirsever.**

misafirperverlik, -ği к. **misafirseverlik.**

misafirsever меймандос.

misafirseverlik, -ği меймандостук.

misal,-li 1. мисал, өрнөк, үлгү. ~ **getirmek** мисал келтирүү. ~ **göstermek** мисал кылуу/өрнөк көрсөтүү. **2.** сыяктуу, сымал, ... -дай. **kuş ~i** куш сымал, куштай. **rüzgâr ~i** шамалдай.

misel хим. мицелла.

misil,-sli 1. окшош, теңдеш, бирдей. ~ **i görülmemiş** теңдеши жок, теңдешсиз. **2.** сан, эсеп. **3.** эсе, кабат. **parası bir yılda iki ~ine katlandı** акчасы бир жылда эки эсеге көбөйдү. **üç ~i az** үч эсе аз. ~ **iyle** кабаттап, каттап, эселеп.

misilleme жообун/каршылыгын бериш, өч алыш, жамандыкка жамандык.

misina кайырмак жиби, жылка.

misis миссис.

misk, -ki мускус. ~ **gibi** жыпар жыттанган. ~ **keçisi** мускус эчкиси. ~ **otu** мускус талаасы. ~ **öküzü** зоол. мускус өгүзү (*Ovibos moschatus*). ~ **sığırı** к. **misk öküzü.**

miskal,-li мыскал (*асыл таштарды өлчөөчү 1,5 дирхем салмагындагы оордук бирдиги*). ~ **le** аз-аздан. **hastalık kantarla girer, ~le çıkar** мак. оору батмандап кирет, мыскалдап чыгат.

misket, I, -ti 1. мускат. ~ **armudu** мускат алмуруту. ~ **limonu** мускат лимону. **2.** (~ **şarabı**) мускат шарабы. ~ **üzümü** мускат жүзүмү.

misket, II, -ti шрапнель огу.

misket, III, -ti map. мушкет.

miskin 1. момун, жоош, алсыз, күчсүз. 2. бечара, байкуш, карып. 3. жалкоо, жанбакты. 4. ала оорусуна кабылган. ~ **hastalığı** мед. ала, лепра. ~ **ler tekkesi/dergâhı** жалкоолор/жанбактылар жайы.
miskinhane ала оорулуулар жаткан оорукана.
miskinlik, -ği 1. бечаралык, байкуштук, алсыздык, аянычтуулук. 2. жалкоолук, жанбактылык.
mister мистер (англисчеден).
mistik, -ki 1. мистик, мистицизм жактоочусу. 2. мистицизмге байланыштуу/тиешелүү. 3. мистика.
mistisizm мистицизм.
misvak, -kı 1. бот. мисвак (*Salvadora persica*). 2. мус. мисвак жыгачынан жасалган тиш тазалагыч (мусулманчылыкта сүннөт).
misyon миссия.
misyoner миссионер, дин жайылтуучу.
misyonerlik, -ği миссионерлик.
mit, -ti миф.
mitil 1. ичи-тышы ак жууркан. 2. ак шейшеп, жаздык кап.
miting, -gi митинг. ~ **yarmak** митинг жасоо.
mitingci 1. митинг катышучусу, демонстрант. 2. митинг уюштурган (киши).
mitleştirmek мифке айландыруу.
mitoloji мифология.
mitolojik мифологиялык.
mitos к. **mit**.
mitoz биол. митоз, кариокинез (клетканын көбөйүшү).
mitral, -li анат. митраль.
mitrallyöz пулемёт. ~ **gibi** жаагын жаныган, оозу тынбаган, быдылдаган.
miyar 1. (баалуу кендерде) нукуралык өлчөмү. 2. өтм. өлчөм, ченем. 3. хим. реактив. сал. **ayıraç**.
miyav "мыёо" (мышык үнү).
miyavlamak мыёолоо.
miyokart, -dı анат. миокард.

miyop, -bu мед. миоп, узакты көрө албоо.
miyopluk, -ğu миоптук, узакты көрө албаш.
miyosen геол. миоцен, миоцен доору.
mizaç, -cı 1. мүнөз, жаратылыш, табият. 2. дене түзүлүш, саламаттык, ден соолук.
mizaçlı мүнөздүү. **uysal** ~ жумшак мүнөздүү.
mizaçsız ден-соолугу начар, көңүлсүз, ноокас.
mizah тамаша, юмор. ~ **dergisi** юмор журналы. ~ **yazarı** юморист.
mizahçı юморист, куудул.
mizahî тамашалуу, юмордук.
mizan 1. эск. тараза. ~ **a vurmak** 1) таразага тартуу. 2) өтм. таразалоо, баалоо. 2. салмак. 3. өтм. өлчөм, ченем. 4. өлчөгүч, ченегич. **hararet** ~1 термометр. 5. теңдеме. 6. астр. тараза жылдыз.
mizanpaj полигр. бет жайгашымы (газета, журналда).
mizanpli тармалдатылган (чач).
mizansen мизансцена.
mizantrop, -pu мизантроп.
mobilya эмерек, мебель.
mobilyacı 1. эмерек, мебель жасаган/саткан киши. 2. эмерек дүкөнү.
mobilyalı эмеректүү, эмеректери коюлган, жабдылган. ~ **ev** жабдылган/эмеректүү үй.
mobilyasız эмерексиз/жабдылбаган.
moda 1. мода. **son** ~ акыркы мода. ~ **dergisi** мода журналы. 2. модага ылайык. ~ **şapka** мода шапка. ~ **ya ayak uydurmak** модадан калбоо. ~ **defilesi** мода көрсөтүүсү. ~ **düş-künü** моданын артынан түшкөн. ~ **evi** мода үйү. ~ **sı geçmek** модасы өтүп кетиш. ~ **ya riayet etmek/ ~yı takip etmek/ ~ya uymak** модадан артта калбоо, модага ылайык кийинүү.
modacı модельер.

model 1. модель, өрнөк, үлгү. **2.** жандуу модель, натурщик. **3.** бычым, үлгү, фасон, стиль (*кийимдин, чачтын*). **saçımın ~ini değiştirdim** чачымын тарамын/бычымын өзгөрттүм. **4.** мода журналы. **örneğini ~den aldık** үлгүсүн мода журналынан алдык. **5.** ... жылкы, ... жылы чыккан. **2000 ~ arabası var** 2000-жылкы машинаси бар. **6.** *tex.* калып, үлгү. **7.** окшош, түспөлдөш. **çocuk babasının küçük ~i** бала атасына коёндой окшош. **8.** үлгү аларлык, өрнөк болорлук (*киши*). **9.** маникен (*жандуу*).

modellik, -ği моделдик, маникендик. **~ etmek** (*бирөөгө*) моделдик/маникендик жасоо.

moderato *муз.* умерато.

modern учурдаш, замандаш, модерн.

modernize: **~ etmek** модерндештирүү, учурга/заманга ылайыктоо.

modernizm модернизм.

modernleşmek модерндешүү.

modernleştirmek модерндештирүү.

modernlik, -ği модерндик, учурдаштык, замандаштык, модернизм.

modifikasyon модификация.

modül, -lü *архит.*, *физ.*, *мат.* модуль.

modülasyon *муз.*, *физ.* модуляция.

Moğol 1. монгол. **2.** монголдорго мүнөздүү.

Moğolca 1. монголчо. **2.** монгол тили.

Moğolistan Монголия.

moka мока, мока кофеси.

mokasen мокасин (*бут кийим түрү*).

mola 1. тыныгуу, дем алыш. **2.** *дең.* коё берүү, бошотуу. **halatı ~ etmek** арканды коё берүү. **3.** *спорт* тыныгуу, ара. **~ taşı** тыныгуу ташы (*хамалдар аркасын таяп дем алуучу жол боюндагы таштар*). **~ vermek** дем алуу/тыныгуу берүү.

molasız дем албастан, тыныгуусуз.

Moldova Молдавия.

Moldovalı молдавиялык.

molekül молекула.

moleküler молекулярдык.

molibden *хим.* молибден.

molla *мус.* **1.** *тар.* башкы казы, молдо. **2.** медресе окуучусу. **3.** *эск.* акылман, даанышман, билгин.

Molotof: **~ kokteyli** молотов коктейли (*ишиге бензин, машине май, порошок толтурулуп жасалган бомба*).

moloz 1. акиташ аралаш шагыл. **2.** *argo* жараксыз, керексиз (*киши*). **~ taş** урчук-бурчук/котур таш.

moment, -ti *физ.*, *тех.* момент.

Monako Монакко.

Monakolu Монакколук.

monarşi монархия.

monarşist, -ti монархист.

monarşizm монархизм.

monat, -dı *филос.* монада.

mongolizm монголизм, монгол сөзү.

mongoloit, -di монголоид.

monitör монитор.

monizm *филос.* монизм, жалгызчылык.

monogam(i) моногамия.

monografi монография.

monokl, -lü монокль.

monolog монолог.

monopol, -lü монополия.

monoteizm монотеизм, бир кудайлуулук.

monotip, -bi *полигр.* монотип.

monoton монотон, бир калыпта.

monotonluk, -ğu монотондук.

montaj монтаж.

montajcı монтажчы.

monte: **~ etmek** куроо, монтаждоо, жыйноо.

mor 1. сыя көк (*түс*). **2.** бул түстө болгон. **~ ötesi** *физ.* ультра сыя көк.

moral I, -li 1. көңүл, рух, мораль. **2.** маанай. **~ini bozmak** көңүлүн чөгөрүү, капа кылуу. **~i bozuk** маанайы пас, кабагы бүркөө. **~i bozulmak** көңүлү чөгүү, капалануу. **~ vermek**

көңүлүн/ маанайын көтөрүү.
moral II мораль, адеп-ахлак.
morarmak көгөрүү, караруу (*көбүнчө дене мүчөсү тууралуу*).
morarti 1. сыя көк түс. **2.** көк (*денедеги*).
morartmak 1. сыя көк түскө боёо. **2.** көгөртүү (*этти*).
moratoryum экон. мораторий.
Mordvin мордвин.
Mordvince мордвача, мордва тили.
morfem грам. морфема.
morfin морфий.
morfinoman морфиноман, морфий көндүмүшү.
morfoloji морфология.
morfolojik морфологиялык.
morg, -gu морг, өлүккана.
morina зоол. морина, треска (*Gadus morrhua*).
morlaşmak көгөрүү.
morluk, -ğu 1. сыя көктүк. **2.** көктүк.
mors I (~ alfabeti) Морзе алфавити/ коду.
mors II зоол. морж (*Odobenus rosmarus*).
mort: ~ olmak арго өлмөк, мүрт кетмек.
mortlamak арго өлүш, жайрап калыш.
morto өлүк. **~yu çekmek** арго өлмөк.
mortocu, mortucu 1. өлүк көтөргөнгө жалданган киши (*христиан-дарда*). **2.** арго ыймам.
moruk, -ğu арго чал, абышка.
moruklaşmak картаюу, каруу.
morumsu, morumtırak сыя көк сымал, көгүш сыя.
Moskof ооз. **1.** эск. орус. **2.** өтм. таш боор зуулум, заалим.
Moskova Москва.
mosmor кара көк. **~ olmak** кара көк тартуу. **~ kesilmek 1)** көгөрүп үшүп кетүү (*сууктан*). **2)** кара көк тартуу, каны ичине тартылуу (*ачуудан*).
mostra өрнөк, үлгү, модель. **~ olmak** арго шылдың болуу. **~yı meydana**

vurmak сырды айтып салыш.
mostralık, -ğı 1. өрнөктүк, үлгү. **2.** арго шылдың, келеке болгон (*киши*).
motamot сөзмө сөз.
motel мотель.
motif 1. муз. мотив. **melodi ~i** күүнүн/ обондун мотиви. **2.** (*эл чыгармачылыгында*) мотив, оймо, накыш. **halı ~i** килемдин оймосу.
motifli 1. муз. мотивдүү. **2.** оймолуу, саймалуу.
motivasyon мотивация, шыктандыруу, күүлөө.
motopomp, -pu мотопомпа, моторлуу насос.
motor 1. мотор. **buhar ~u** буу мотору. **elektrik ~u** электр мотору. **2.** моторлуу кайык. **3.** ооз. мотоцикл. **~u bozulmak** мотору бузулуу.
motorbot, -tu моторлуу кайык.
motorcu моторлуу кайык иштеткен киши.
motorin моторин, дизель.
motorize аск. моторлуу машиналар бирдиги.
motorlu 1. моторлуу. **~ taşıt** моторлуу унаа. **2.** аск. моторлоштурулган. **~ birlik** моторлоштурулган бирдик.
motorsuz моторсуз.
motosiklet, -ti мотоцикл, мотоциклет.
mototren мотовоз, мототрен.
motris автовагон, моторлуу вагон (*трамвайда*).
mozaik, -ği 1. мозаика. **2.** мозаикалык. **~ döşeme** мозаика каптама. **3.** какаолуу торт түрү.
Mozambik Мозамбик.
Mozambikli мозамбиктик.
mozole мавзолей.
M.Ö. (Milattan Önce'nin kısk.) биздин заманга чейин (*б. з. ч.*).
möble ооз. эмерек, мебель.
möbleli ооз. эмеректүү, мебелдүү.
möblesiz ооз. эмерексиз, мебелсиз.
mönü к. menü.
mösyö мосьё (*чет элдик эркектерге*

кайрылуу).

M.S. (Milattan Sonra'нын кыск.) биздин заманда (б. з.).

muaccel 1. шашылыш. **2.** ук. алдын ала төлөнчү, аванс.

muaddel өзгөргөн, алмашкан, кубулган.

muadil 1. тең, бирдей. **2.** окшош.

muaf 1. кечирилген. **2.** артыкчылык/өзгөчөлүк таанылган. **3.** бошотулган, эркин. ~ **tutulmak** (бир нерседен) бошотулуу, эркин болуу. **4.** мед. такаат.

muafiyet,-ti 1. артыкчылык, өзгөчөлүк, бош тутулуш. **2.** мед. иммунитет.

muallâ 1. жогору, бийик. **2.** жогору мартабалуу, зоболосу бийик.

muallâk 1. асылган, асылуу. **2.** аягына чыкпаган, жыйынтыксыз, бүтпөй/абада калган. ~ **dava** кийинкиге калтырылган доо. ~ **ta kalmak/olmak** ортодо/чала калыш.

muallim эск. мугалим.

muamele 1. мамиле. **iyi** ~ жакшы мамиле. **kaba** ~ орой мамиле. **2.** иш, алыш-бериш, операция (соода/финансы жаатында). **3.** жүгүртүлүш, жүргүзүлүш (документтерде). **bu evrâğın ~si daha bitmedi** бул документ жүгүртүлүп бүтө элек. ~ **görmek** ишке коюлуш, жүгүртүлүш. **4.** хим. кошулма, аралашма. ~ **etmek** мамиле кылуу. ~ **yapmak** соода-сатык жүргүзүү, операциялар жасоо.

muamma табышмак, сыр.

muammalı табышмактуу, сырдуу.

muammer жашаган. ~ **olmak 1)** жашап туруу. **2)** бактылуу, бакубат узун жашоо.

muarefe тааныштык.

muarız каршы чыккан.

muasır учурдаш, замандаш, кылымдаш.

muâşeret, -ti 1. байланыш, өз ара мамиле, карым-катыш. **2.** коом адеби, этикет. ~ **adabı** этикет, мыкты

жүрүш-туруш.

muatep, -bi тил уккан, каяша көргөн, жеме жеген. ~ **tutmak** жемелөө, тилдөө. ~ **olmak** теңелүү, акыйлашуу.

muavenet, -ti эск. жардам. ~ **etmek** жардам кылуу.

muavin 1. жардамчы, жардам берген. **2.** орун басар.

muayene 1. кароо, текшерүү (оорулууну). **doktor ~sinden geçmek** доктордун кароосунан өтүү. **gümrük ~si** бажыкана текшерүүсү. **2.** изилдөө, контроль. ~ **heyeti** текшерүү комиссиясы. ~ **etmek 1)** доктор карап чыгыш. **2)** текшериш (бажыканада).

muayenehane 1. доктор кабинет. **2.** амбулатория. **3.** жеке поликлиника.

muayyen 1. белгилүү, ачык, анык, кескин. **2.** чечим чыгарылган.

muazzam 1. кымбаттуу, ардактуу. **2.** кадырлуу.

mubah 1. мус. шарият жол бербеген, жасак. **2.** жалпы, жалпыга ачык.

mucibince керек болсо, көрө, жараша.

micip,-bi 1. зарылчылык, керекче. **2.** түрткөн, себеп болгон. ~ **olmak** керек кылуу, түрткү берүү. ~ **sebeup uk.** керектүү себеп, аргумент, далил. ~ **i ibret өтм.** сабак болуу.

mucit,-di ойлоп табуучу, жаратуучу.

mucize керемет, укмуш. ~ **göstermek/yapmak** укмуштарды көрсөтүү/жаратуу. ~ **eseri** керемет болуп/менен. ~ **eseri kurtulmuş** бир керемет менен аман калыптыр.

mucizevî кереметтүү, укмуштуу, ажайып.

mucur 1. көмүр/таш кесектери, шагыл. **2. өтм.** ишке жарабаган нерсе, таштанды.

muço 1. дең. деңизчи шакирти. **2.** кол бала.

mudi, -i жатырымчы, инвеститор.

mufassal толук, майда-чүйдөсүнө чейин.

muflon 1. зоол. аркар, жапайы кой (*Ovis ammon musimon*). 2. плащ астары (жүндөн).

muflonlu жүн астарлуу (плащ).

mugayir терс, айкыры, каршы.

muğlâk татаал, чатышкан, түшүнүксүз.

muhabbet, -ti 1. махабат, сүйүү. 2. достук, жолдоштук. 3. таттуу маек. ~ **beslemek** сүйүү, жакшы көрүү. ~ **etmek** таттуу маектешүү. ~ **kuşu** зоол. махабат кушу, тотугуш (*Melopsittacus undulatus*). ~ **tellâh** арачы, ортомчу (аял-эркек жасак байланыштарында).

muhabere өз ара кабарлашма, жазышма. ~ **etmek** кабарлашуу, жазышуу.

muhabir кабарчы, корреспондент. **askerî** ~ согуштук кабарчы. **foto ~i** фотокабарчы.

muhaceret, -ti качыш, үркүн, эмиграция.

muhacir качкын, эмигрант, көчмөн.

muhafaza сактама, корума. ~ **altına almak** коргоо алдына алуу. ~ **etmek** 1) сактоо, коргоо. 2) кол тийгизбөө, мурункудай калтыруу, эски абалын коруу.

muhafazakâr консерватор.

muhafazakârlık, -ğı консерватизм.

muhafız 1. коруучу, сакчы, күзөтчү. 2. эск. коруучу аскерлер командири. ~ **alayı/kıtası** улуттук гвардия.

muhakeme 1. ук. сот, сот процесси. ~ **kararı** соттун өкүмү. 2. ой жүгүртүү, акылга салып өлчөө. 3. ой бүтүм, жыйынтык, чечим. ~ **etmek** 1) соттоо. 2) акылга салуу, ойлоп чечүү, таразалоо. ~ **yürütmek** ойлоо, чечим жолун издөө.

muhakkak, -kı 1. анык, так, кескин, чыныгы. ~ **ölüm** чыныгы өлүм. 2. сөзсүз. ~ **geleceğiz** сөзсүз келебиз.

muhalefet, -ti 1. каршылык, каршы тарап/жаат. 2. оппозиция, атаандаш.

3. саяс. өкмөт тышында калган партия. ~ **etmek** каршы чыгуу, макул болбоо, келишпөө, атаандашуу. ~ **e geçmek** жаат куруу, каршысына чыгуу. ~ **parti** атаандаш партия.

muhalif 1. каршы болгон, атаандаш. ~ **parti** атаандаш партия. 2. карама-каршы.

muhallebi мухаллеби (сүт, шекер, күрүч унунан жасалган түрк таттуусу). ~ **çocuğu** эрке бала.

muhallebeci 1. мухаллеби жасаган/саткан киши. 2. мухаллеби сатылган жер.

Muhammedî Азирети Мухаммеддин үмөтү, мусулман.

muhammen болжолдуу, күтүлгөн (баа).

muhammin болжолдогон, күткөн (киши).

muharebe 1. уруш, мушташ, чатак. 2. согуш. ~ **meydanı** согуш майданы.

muharip, -bi 1. согушка катышкан, согушуп жаткан. 2. кайраттуу, эр жүрөк, согушчан, жоокер. ~ **kavim** жоокер калк. 3. аскер, жоокер.

muharrir автор.

muhasara курчоо, тегеректөө. ~ **etmek** курчап/тегеректеп алуу.

muhasebe 1. эсептешме. 2. эсепчилик. 3. эсеп-кысап жүргүзүлгөн жер, бухгалтерия. (**bir şeyin**) ~ **sini yapmak** (бир нерсеге) баа берүү, эсеп-кысабын жасоо.

muhasebeci эсепчи, бухгалтер.

muhatap, -bı 1. сөз сүйлөнгөн/кайрылуу жасалган тарап, адресат. 2. тең, тең келчү киши, атаандаш. **o benim ~ım olamaz** ал мен теңелчү киши эмес. 3. фин. карызды төлөөчү киши. ~ **olmak** 1) кайрылуу, сөз сүйлөнүү. 2) теңелүү.

muhavere сүйлөшүү, маек, диалог. ~ **etmek** өз ара сүйлөшүү.

muhayyile кыял, элестетүү.

muhbir эск. 1. кабарчы, чабарман. 2. тыңчы, сөз ташыр, баканооз.

muhit,-ti 1. чөйрө, айлана-төгөрөк, жерге, аймак. **bahrî** ~ океан. 2. өтм. чөйрө, жакын жоро-жолдош, айлана. 3. өтм. шарт, жагдай, абал. ~i **geniş** чөйрөсү кенен. ~e **uymak** чөйрөгө көнүү. ~ **yapmak/edinmek** чөйрө/жоро-жолдош күтүү.

muhlis 1. таза, накта, кошулмасыз. 2. чын дилден берилген, ак ниет.

muhtaç,-cı 1. муктаж, зарыккан, зарылган. **ekmeğe** ~ нанга муктаж. **şefkate** ~ мээримге муктаж. 2. колунда жок, кедей, жарды, жакыр. ~ **aileler** жакыр үй-бүлөлөр. ~ **etmek** муктаж кылуу. ~ **olmak** муктаж болуу.

muhtaçlık, -ğı муктаждык.

muhtar 1. өз алдынча, эркин, автономдуу. ~ **sendikalar** эркин профсоюздар. 2. мухтар (*айыл кеңешинин төрагасы*).

muhtariyet, -ti өз алдынчалык, эркиндик, автономия, өзүн өзү башкаруу.

muhtarlık, -ğı 1. мухтарлык (*кызмат/милдет*). 2. айыл кеңеши имараты.

muhtasar 1. кыскартылган, жыйынтыкталган, кыска, так. 2. жөнөкөй, эстүү, чегин билген.

muhtasaran кыскача, жыйынтыктап айтканда, жалпы жонунан.

muhtelif ар түрдүү, түрдүү, түркүн, ар кандай, ар кайсы.

muhtemel болжолдуу, божомолдуу, мүмкүн, ыктымалдуу.

muhtemelen балким, сыягы, кыязы.

muhterem кадырлуу, ардактуу, урматтуу.

muhteris эңсеген, самаган, умтулган, чаңкаган.

muhteriz 1. уяң, жоош, тартынчаак. 2. этияттуу, сак.

muhteşem көркөмдүү, сонун, көз тай-

гылткан, кереметтүү, заңкайган, кооз.

muhteva мазмун, маңыз, маани. *сал. içerik, öz.*

muhtıra 1. эскерткич, эскерме. 2. дипломатиялык нота. 3. күндөлүк. 4. меморандум. ~ **defteri** 1) эскерткич дептер. 2) күндөлүк.

mukabele 1. жооп бериш, каршылыгын/эсесин кайтарыш. 2. салыштырма, салыштырып баа берме. 3. каршы чыкма, баш көтөрмө. 4. карама-каршы коймо. 5. *мус.* Куран окуу боюнча жарышма (*Рамазан күндөрүндө*). ~ **etmek** 1) жооп берүү, жообун берүү. 2) каршы чыгуу. 3) эсесин кайтаруу. 4) салыштыруу, теңештирүү. ~ **görmek** кабыл/тосуп алынуу. **ziya-retimiz çok iyi ~ gördü** зыяратыбыз эң сонун тосуп алынды. ~ **okumak** Куранды бийик үн менен жатка окуш.

mukabil 1. каршы, карама каршы. ~ **taarruz** каршы чабуул. 2. каршы, бет маңдайдагы. 3. жооп катары, ордуна, өтөлгөсүнө. ~ **ini yapmak** өзүндөй жооп кайтарыш. 4. тийиштүү, тиешелүү, карата, көрө. **işine ~ ücret** ишине жараша акы. **buna ~ 1)** мунун ордуна, бул үчүн. 2) буга каршы, мунун тескересинче.

mukadder 1. жазмышына/маңдайына жазылган. 2. тагдыр, буйрук, жазуу. ~ **olmak** жазып койгон, буйруп койгон.

mukadderat,-tı маңдай жазуусу, тагдыр, буйрук.

mukaddes ыйык, куттуу. *сал. kutsal.*

mukaddesat, -tı ыйык/куттуу нерселер.

mukaddime 1. кириш сөз. 2. башталыш.

mukaffa уйкаш.

mukavele макулдашуу, келишим. ~ **yapmak** келишим түзүү.

mukavemet, -ti 1. чыдаш, каршы туруш,

- тирениш. ~**te bulunmak** каршы туруш. ~ **etmek** каршылык көргөзүш, каршы чыгыш. ~ **görmek** каршылык көрүш. ~ **yarışı/koşusu** узун аралыкка чуркоо.
- mukavemetli** чымыр, чың, тың, чыдамдуу, кайраттуу.
- mukavemetsiz** чыдамсыз, жалакай, аран жан.
- mukavim 1.** чың, чымыр, чыдамдуу, күчтүү. **2.** каршы чыккан, баш көтөргөн.
- mukavva 1.** мукаба, картон. **2.** картондон, мукабадан жасалган.
- mukayese** салыштырма, теңештирме. ~ **etmek** салыштырыш, теңештириш.
- mukayeseli** салыштырма(луу). ~ **gramer** салыштырма грамматика.
- mukoza anat.** былжырлуу чел.
- muktedir 1.** кубаттуу, күчтүү, алдуу. **2.** жөндөмдүү, шыктуу, эрктүү. **3.** жараган, колунан келген. **eli silah tutmaya** ~ колу курал кармаганга жараган.
- mulaj 1.** муляж, калып чыгартма иши. **2.** калып. **3. мед.** муляж.
- mum 1.** мом. **2.** мом, чырак. **3.** бал мому. **4.** жарык жыштыгын өлчөөчү бирдик (*кандела*). **5. мин.** катуу гидрокарбон. **6.** түтүн шашкасы (*жардырма иштеринде*). ~ **la aramak 1)** эскинин жогун жоктоо. **2)** (*бир нерсе*) таңсык болуу, табылбоо. ~ **ağacı бот.** мом пальмасы (*Myrica cerifera*). ~ **a çevirmek** баш ийдирүү, жоошутуу, жумшатуу, элпек кылуу. ~ **çiçeği бот.** мом гүлү (*Carinhite minor*). ~ **dibine ışık vermez мак.** чырактын жарыгы түбүнө түшпөйт (*кудуреттүү кишилерден өз жакындарына кайрым келбейт*). ~ **dikmek** ойрон кылуу, бүлдүрүү. ~ **direk 1)** типтик. **2)** тартиптүү, тарбиялуу. ~ **a dönmek** ийкемдүү, элпек/тил алчаак болуп калыш. ~ **gibi 1)** түптүз, какайган. **2)** элпек, тил алчаак, жумшак. **3)** арыктоо, эски келбетин жоготуу. ~ **olmak 1)** жоошуу, тартиптүү, тарбиялуу болуу, эс кирүү. **2)** макул болуу. **belli etmiyor, ama o bu işe çoktan ~dur** бул ишке эчактан эле макул, бирок сыр бербейт. ~ **yakmak** шам жагып сыйынуу. ~ **yapıştırmak 1)** мом менен мөөрлөп коюш. **2)** унутпай тургандай эстеп калыш.
- mumcu 1.** мом/шам жасаган/саткан киши. **2. тар., аск.** жаңы черүү очогу мүчөсү болгон 12 офицерден бири.
- mumlamak 1.** мом жабуу/каптоо. **2.** мом менен мөөрлөп коюу.
- mumlaşmak** момго айлануу.
- mumlu 1.** шамдуу, шам жагылган. ~ **pasta** шамдуу торт. **2.** момго батырылган, момдон жасалган. ~ **bez** клеенка.
- mumluk,-ğu 1. физ.** ... мом күчүндө/кубатында болгон. **yüz ~ ampul** жүз мом күчүндөгү лампочка. **2.** мом койгуч, шамдан.
- mumsöndü дин** шам өчүрмө (*дервиш-кызылбаштардын диний ырасмиси*).
- mumya** мумия. ~ **gibi** мумиядай, арык каткан (*киши*).
- mumyalamak** мумиялоо.
- mumyalaşmak** мумияга айланыш.
- munis 1.** ак көңүл, жайдары, жанга жакын. **2.** көнгөн, көнүмүш, жат/чоочун эмес. **3.** ылайыктуу, туура. ~ **fikir** туура пикир. **4.** колго үйрөтүлгөн, көндүрүлгөн.
- muntazam 1.** ырааттуу, иреттүү, убагы менен, тартиптүү, так, туура. **сал. düzenli. 2.** тең, бирдей, түз. **3.** регулярдуу, туруктуу. ~ **ordu** регулярдуу армия/ордо.
- muntazaman 1.** так, ырааттуу, иреттүү. **2.** бир калыпта, убагы/чени менен.
- murana зоол.** мурена (*Muraena*).

murat,-dı 1. мурат, тилек, каалоо, үмүт.
2. максат, мүдөө. ~**ma etmek** муратына/тилегине жетиш. ~ **etmek** тилек кылуу.

murdar 1. кир, ыпылас, булганыч. **2.** жыныстык байланыштан кийин жуунбаган (*киши*). **3.** арам өлгөн, туура союлбаган (*мал*). **akar su ~ olmaz mak.** аккан сууда арам жок. ~ **olmak** арам/ыпылас болуу, кирдөө.

musakka мусакка (*эт, жашылчалар менен бышырылган тамак*).

musalla 1. намаз кылынган ачык аянт. **2.** жаамиде сөөк коюлуп, жаназа намазы кылынган жер. ~ **taşı** үстүнө сөөк коюлуп, жаназа намазы кылынчу узунча таш такта.

musallat, -tı 1. тажатма, жадатма, тынчтык бербеген, мазаны алган. **2.** кол салган, каракчы. ~ **etmek** жадатуу, тынчын алуу, башына балаа кылуу. ~ **olmak** тажатуу, жанын кашайтуу, артынан түшүү. ~ **fikir** ойдон кетпеген/чырмап алган ой.

Musevî 1. Муса Пайгамбардын динин туткан, иуданст. **2.** еврей, жөөт.

Musevîlik, -ği 1. иудаизм. **2.** еврейлик, жөөттүк.

Mushaf Курандын бир аты.

musibet,-ti 1. балакет, балаа, кыйынчылык, азап. **2.** каражолтой, кара баскан, балаалуу.

musiki 1. салттуу түрк музыкасы (*Батыш музыкасы каршысында*). **2.** музыка.

musikişinas 1. музыкант. **2.** музыка изилдөөчү.

muska 1. тумар. **2.** үч бурчтук түрүндө бүктөлгөн нерсе. ~ **böreği** тумар түрүндө жасалган токок.

muskacı тумар жазган/жасаган киши.

muslin муслин (*кездеме түрү; Мусул шаарынын атынан*).

musluk,-ğu 1. суу чоргоосу. **2.** кол жуугуч жер. ~**u açılmak** *арго* жаагы

тынбоо, тынбай сүйлөө.

muslukçu 1. чорго жасаган/таккан киши. **2.** *арго* алдамчы, куу, көз боёмочу, ууру.

muslukçuluk,-ğu уурулук, көз боёмочулук.

muson муссон. **yaz ~u** жайкы муссон.

mustarip,-bi 1. кыйналган, азап тарткан, жабыркаган. **baş ağrısından ~** баш оорудан жабыркаган/кыйналган. **2.** тунжураган, чөккөн, үстөмдүк кылган. ~ **bir sükûnet** тунжураган жымжырттык.

muş түбү жалпак саякат кемеси.

muşamba 1. клеёнка, линолеум. **2.** кендир бөз (*сүрөт ишинде колдонулган*). **3.** жамгыр плащы. ~ **gibi** өтө кир, булганыч (*кийим*).

muşmula 1. *бот.* мушмула (*Mespilus germanica*). **2.** мушмула ашы. **3.** *арго* чал. ~ **gibi/suratlı** бырышкан-тырышкан, чүрүшкөн.

muşta 1. муштум. **2.** муштум менен коюу, муштоо. **3.** кастет (*мушташыи үчүн колго кийилген*). **4.** өтүкчү балкасы (*терини жумшатууда колдонулган*).

muştalamak муштагылоо.

muştı кубанычтуу/сүйүнүчтүү кабар.

muştulamak сүйүнчүлөө.

muştuluk, -ğu сүйүнчү.

mut, -tu бакыт, таалай, жыргал.

mutaassıp, -bı фанатик, көшөкөр.

mutabakat, -tı 1. жарашык, ылайыктык, шайкештик, макулдук. **maksada ~** максатка ылайык. ~**a varmak** макулдашууга баруу, бир чечимге келүү. **2.** *грам.* ээрчишүү. **3.** *биол.* туура келиш, дал түшүш. ~ **etmek** ылайык/шайкеш келиш.

mutabık,-kı 1. жарашкан, бири-бирине ылайык, шайкеш, ынтымактуу (*кишилер*). **2.** окшош, бирдей. ~ **kalmak 1)** өз ара түшүнүшүү, келишүү, келишим жасоо, макулдашуу. **2)** жарашуу, шайкеш/туу-

ра келүү. ~ **olmak** өз ара макулдашуу/келишүү.

mutasavvif *мус.* сопу.

mutasyon *биол.* мутация.

mutat,-dı **1.** көнүмүш, кадыресе, күнүмдүк. ~ **şartlar** көнүмүш шарттар. **2.** адат. ~ **im** көнүмүшүм, адатым. ~ **tan fazla** адаттан сырткары.

muteber **1.** кадырлуу, ардактуу, урматтуу, абройлуу. *сал.* **saygın.** ~ **hayat** кадыр-барктуу жашоо. **2.** ишенимдүү, күмөнсүз. **3.** колдонуудагы, жарактуу, төлөө мүмкүнчүлүгү бар. ~ **olmak** жарактуу/күчүндө болуу.

mutedit **1.** ортосаар, чектүү, өлчөөсү менен, орундуу. ~ **fiyat** орто баа. ~ **talep** орундуу талап. **2.** мелүүн, жумшак. ~ **hava** мелүүн аба. **3.** *физ.* бейтарап, нейтралдуу.

mutemet, -di **1.** ишенимдүү, ишеничтүү, күмөнсүз (*киши*). **2.** эсепчи (*мекемелерде*).

mutena **1.** кылдаттык/этияттык менен жасалган, өзгөчө. ~ **bir iş** өтө кылдат иш. **2.** тандамал, маанилүү.

mutfak,-ğı **1.** аш үй, ашкана, кухня. **2.** тамак-аш, дасторкон. **3.** (*бир элдин*) тамак-аштарынын жыйындысы, кухня. **Türk -ı** түрк тамак-ашы.

muti, -i жоош, элпек, баш ийген.

mutlak, -kı **1.** чыныгы, чын, кескин, абсолюттук, толук. ~ **ölüm** чыныгы өлүм. ~ **boşluk** абсолюттук боштук. ~ **hakikat** абсолюттук/кескин чындык. ~ **monarşi** абсолюттук монархия. **2.** сөзсүз, албетте, шексиз. ~ **suretle** сөзсүз, шексиз.

mutlaka сөзсүз. ~ **ara** сөзсүз телефон чал.

mutlu **1.** бактылуу, таалайлуу. **2.** сүйүнүчтүү, кубанычтуу, жакшы. ~ **olay** кубанычтуу окуя. ~ **son** жакшы бүтүш.

mutluluk, -ğu бакыт, таалай. *сал.* **saa-**

det. ~ **dilemek** бакыт каалаш/тилеш. ~ **a ermek** бакытка ээ болуш.

mutusuz **1.** бактысыз, таалайсыз. **2.** көңүлсүз.

mutusuzluk,-ğu бактысыздык, таалайсыздык.

muvaafakat, -ti **1.** макулдук, уруксат, тастык. ~ **iyle** макулдугу/уруксаты менен. ~ **i olmadan** макулдугу болбой. **2.** ылайыктык, шайкештик, гармония. ~ **etmek** **1)** макул болуу, уруксат берүү. **2)** шайкеш келүү.

muvaaffak ийгиликтүү, жолдуу. ~ **olmak** ийгиликке жетишүү, жолу болуу.

muvaaffakiyet, -ti ийгилик, жолдуулук.

muvaakkat, -ti убактылуу. *сал.* **geçici.**

muvaakkaten убактылуу, аз убакыт, көп эмес.

muvaazaа *ук.* **1.** жалган, амал-айла, көз боёмо. **2.** жасалма укуктар.

muvaazalı **1.** жалгандан, амалданып, көз боёмочулук менен. **2.** сүйлөшүп алып.

muvaazene **1.** тең салмактуулук, барабардык, туруктуулук. *сал.* **denge.** **2.** *фин.* баланс.

muvaizeneli **1.** тең салмактуу, туруктуу. **2.** токтоо, салмактуу (*киши*).

muvazenesiz **1.** тең салмаксыз, туруксуз. **2.** жеңил, оргу-баргы, алабарман (*киши*).

muvazi параллель, жарыш.

muvaazzaf **1.** *аск.* штаттагы аскер кызматкери. ~ **hizmet** аскердик милдет. ~ **subay** штат-офицер. **2.** милдеттүү, жооптуу. ~ **olmak** милдеттүү болуу.

muz **1.** *бот.* банан дарагы (*Musa paradisiaca*). **2. банан (*мөмө*). ~ **gibi olmak** уялуу, кысынуу.**

muzaffer жеңген, уткан. ~ **devletler** жеңген мамлекеттер. ~ **olmak** жеңишке жетишүү.

muzafferane жеңиштүү, утуштуу.

muzır, -rrı **1.** зыяндуу, зыян/залал келтирген. **2.** тентек, бейбаш (*бала*),

зыянкеч.

muzırlık,-ğı 1. зыяндуулук, залал. **2.** тентектик, бейбаштык, зыянкечтик.

muzip,-bi 1. тамашакөй, куудул, шылдыңкор. **2.** жабышкан, тийишкен.

muziplik,-ği шылдың, ачуу тамаша, тийишүү, келеке. ~ **etmek** шылдың кылуу, тийишүү, келекелөө. ~ **ine ugramak** шылдыңга/келекеге калыш.

mübadele алмашуу, алыш-бериш. ~ **etmek** алмашыш, алыш-бериш, кылыш.

mübadil 1. алмашылган, ордуна келген. **2. тар.** Түркиядагы гректин ордуна Грециядан алмашылып келген түрк (1923-жылкы Лозанн келишимине ылайык).

mübalâğa 1. апыртма, кошмо, гипербола. ~ **etmek** апыртыш, кошмолош, ооз көптүрүш. **2. грам.** сын атоочтун күчөтмө даражасы.

mübalâğacı калпычы, апыртмачы, мактанчаак.

mübarek,-ği 1. кирешелүү, берекелүү. **2.** мубарек, маарек, куттуу, ак жолтой, жолдуу. **3.** жарыктык, кутманым, кадырманым (улуу кишилерге нааразычылык билдирүүдө колдонулат). **о** ~ **adama lâf anlatamazsınız ki** ал жарыктык кишиге сөз өтпөйт эмеспи. **bu aklin nerede idi ~!** бул акылыңыз кайда эле жарыктык! **4. сырд.** с. пай-пай, баракелде! ~, **ne güzel yer!** пай-пай, кандай сонун жер! ~ **gün/günler** дин куттуу, ыйык күндөр. ~ **olsun!** маарек/куттуу болсун!

mübaşir жарлыкчы (сотно).

mücadele 1. күрөш. **2.** согуш, чатак. ~ **etmek** күрөшүү. ~ **vermek** күрөш жүргүзүү.

mücadelecı күрөш(үү)чү, бир нерсенин таламын талашуучу.

mücahit,-di күрөш(үү)чү (мекени, эли, дини ж. б. үчүн).

mücbir мажбурлаган, зордогон, аргасыз, чарасыз. ~ **sebepler** аргасыз себептер.

mücehhez даярдалган, жабдылган, куралданган. ~ **olmak** жабдылуу, куралдануу.

mücerret, -di 1. абстрактуу. **2.** бойдок. **3.** жалгыз, тек, бой. **4.** жалаң, жылаңач. **5. грам.** атооч жөндөмө. **6.** эле, болгону.

mücessem 1. физикалык нерсе/буюм, барлык. **2. (абстракттуу тушунуктөр үчүн)** конкреттештирилген, затташтырылган.

mücevher 1. кымбат баалуу/асыл зат. **2.** баалуу жасалга, кооздук боюму. ~ **tarih ad.** хронограмма.

mücevherat,-tı кымбат баалуу жасалгалар, кооздуктар, асыл заттар.

mücevherci баалуу жасалгаларды жасаган/саткан киши, зергер.

mücrim кылмышкер, күнөөлүү.

mücvet мужвер (кабак, ун, жумуртка, көк-сөк кошуп жасалган котлет түрү).

müçtehit,-di мус. мужахит (диний ойчул/даанышман).

müdafaa 1. аск. коргонуу, коргоо. **сал. savunma. 2.** ук. жактоо, актоо. **3. спорт** коргонуу. ~ **etmek** коргоо, сактоо. **kendini ~ etmek** коргонуу, сактануу. ~ **hakki** ук. коргонуу акысы.

müdafaasız коргоосуз, корумасыз.

müdafi, -i 1. жактоочу, коргоочу, сактоочу. **2.** ук. актоочу, адвокат.

müdahale 1. киришүү, кийлигишүү. **bir devletin iç işlerine dışarıdan ~ bir** мамлекеттин ички иштерине тыштан кийлигишүү. **2. ук.** актама, жактама (адвокат тарабынан). ~ **etmek 1)** кийлигишүү, киришүү. **2)** согушка/чабышка катышуу.

müdahil кирген, киришкен, арага кирген, басып кирген.

müdana ыраазы(чылык). ~ **olmak** ыраазы болуу. ~ **sı olmamak** ооз. ыраазы болбоо.

müdavim туруктуу кардар, дайыма келген киши. ~ **olmak** үйүр болуу, бир жерге кынык алып алуу.

müddet,-ti мөөнөт, убакыт, заман, ара. *сал. süre. ~çe/ ~ince* мөөнөт боюнча, ... бою. **yaşadığım ~çe** өмүр бою. ~ **le** убакытка, мөөнөткө. ~ **belirtmek/taýin etmek** убакыт/мөөнөт белгилөө. ~ **ini uzatmak** мөөнөт узартыш. ~ **zarfında/içinde** мөөнөт ичинде.

müddetli мөөнөттүү, мөөнөтү белгилүү.

müddetsiz мөөнөтсүз, мөөнөтү белгиленбеген.

müderris 1. мударис, профессор (*университетте*). 2. *тар.* медресе мугалими.

müdire к. **müdüre**.

müdrük, -ki түшүнгөн, андаган, мээсине жеткен. ~ **olmak** түшүнүү.

müdür башкаруучу, мүдүр, башчы, директор. **okul ~ü** мектептин директору. **şübe ~ü** филиал директору.

müdüriyet,-ti, müdürlük,-ğü 1. директорлук, мүдүрлүк (*кызмат/ милдет*). 2. директордун кабинети.

müebbet,-di 1. чексиз, бүтпөгөн (*убакыт боюнча*). 2. өмүр бою. ~ **hapis cezası** өмүр бою түрмөгө кесилүү. ~ **kürek** өмүр бою каторга. ~ **sürgün** өмүр бою сүргүн.

müeddep, -bi тарбиялуу, адептүү.

müellefat, -tı адабий чыгармалар.

müellif жазган, автор. ~ **hakkı** автордук акы.

müessese мекеме, ишкана, иш жери, уюм, институт, курулуш, жай. **orta öğretim ~leri** орто билим берүү окуу жайлары. **ticarî ~ler** соода мекемелери.

müessif өкүнүчтүү, кайгылуу, армандуу.

müessir 1. таасирдүү, өтүмдүү, жугумдуу. *сал. etkili.* 2. элестүү, эсте каларлык. 3. аянычтуу, кайгылуу. 4. *хим.* активдүү. ~ **olmak** таасирленүү, таасир этүү.

müeyyide *ук.* санкция.

müezzín азанчы.

müfettiş текшерүүчү, инспектор.

müflis 1. иши баткан/чөккөн, бүлүнгөн, жакырланган, байлыгынан ажыраган. *сал. batkın.* 2. *экон.* бүлгүн, банкрот. ~ **olmak** бүлгүнгө учуроо, банкрот болуу.

müfredat, -tı (*mufret'тин көпт. т.*) бөлүмдөр, беренелер, пункттар, тизме. ~ **programı** окуу программасы (*толук сыпаттап жазылган, сааттарга бөлүштүрүлгөн*).

müfreze *аск.* бөлүк, отряд.

müfrit ашкере, ашыкча.

müfsit,-di бузуку, козголоңчу, жүүт, тыңчы.

müfteri жалаакор, ушакчы.

müftü *мус.* мүфтий.

müftülük, -ğü 1. мүфтийлик (*кызмат/ милдет*). 2. мүфтийлик (*имарат*).

müge к. **inci çiçeği**.

mühendis инженер. **elektrik ~i** инженер-электрик. **maden ~i** тоо инженери.

mühendislik, -ği инженерлик.

mühim маанилүү, олуттуу.

mühimmat, -tı 1. керек/зарыл нерселер. 2. *аск.* ок-дары. 3. *арго* ичкилик.

mühimsemek баалаш, баркташ, кадырын билиш, маани бериш.

mühlet,-ti мөөнөт/убакыт берүү, мөөнөтүн узартуу. ~ **istemek** кошумча мөөнөт талап кылыш. ~ **vermek** мөөнөт бериш.

mühre 1. хрусталь шарик (*кагазды жалтыратууда колдонулат*). 2. топ, тоголок нерсе. 3. үлүл кабыгы. 4. жем куш (*аң айбандардын*

тартуу үчүн колдонулат).
mühreli жалтырак (*кагаз*), лакталган (*тепи*).
mühür,-hrü 1. мөөр (*курал*). **2.** мөөр/штамп (*белги*). ~ **basmak** мөөр басуу. ~ **ünü basmak 1)** мөөрүн басыш. **2)** толук гарантия бериш. ~ **gözlü** сулуу кара көздүү. ~ **kazdırmak** мөөр жасатыш. ~ **takmak** мөөрлөө, мөөр тагуу (*бир жерге*). ~ **vurmak** мөөр басыш.
mühürcü мөөр жасаган/саткан киши.
mühürlemek мөөрлөө, мөөр басуу.
mühürlü 1. мөөрлүү, мөөр басылган. **2.** мөөрлөнгөн, мөөрлөп жаап салынган (*нерсе*).
müjde 1. сүйүнчү. ~!/~**ler olsun!** сүйүнчү! (*жакшы кабар бергенде айтылат*). ~ **vermek** сүйүнчүлөө. **2.** сүйүнчү (*жакшы кабар үчүн берилген ырым*).
müjdelemek сүйүнчүлөө.
mükafat,-tı сыйлык, байге, тартуу. *сал. ödül.* ~ **etmek/vermek** сыйлык/байге берүү, тартуу кылуу.
mükafatlandırmak сыйлоо, сыйлык берүү.
mükâleme 1. сүйлөшүү. ~ **kitabı** сүйлөшмө китеби. **2.** *өтм.* пикир алмашуу, сүйлөшүү (*мамлекеттер аралык*).
mükellef 1. милдеттүү, жооптуу. *сал. yükümlü.* ~ **kılmak/tutmak** милдеттендирүү. **2.** кынтыксыз, мыкты жасалган. **3.** алык-салык алынган (*киши, уюм ж. б.*). **4.** шаңдуу, сөөлөттүү, көркөм.
mükellefiyet, -ti 1. милдеттүүлүк, жоопкерчилик. **2.** милдеттенме. ~**lerin yerine getirilmesi** милдеттенменин аткарылышы.
mükemmel 1. сонун, мыкты, ажайып, керемет. ~ **bir eser** эң сонун чыгарма. ~ **insan** мыкты киши. **2.** *сырд.* с. укмуш! сонун керемет!
mükemmellik,-ği кынтыксыздык, ажа-

йыптык, кереметтүүлүк, сонундук.
mükerrer жаңыланган, кайталанган. ~ **nüsha** жаңыланган нуска. ~ **sigorta** жаңылап камсыздандыруу.
müktesep ээ болгон, жеңип алынган. ~ **haklar** ээ болгон укуктар.
mülâhaza ой, пикир. ~ **etmek** акылга салуу, жакшылап ойлоо, таразалоо.
mülâkat,-tı 1. иш жолугушуусу, ауденция. **2.** интервью, маек, репортаж. **3.** суроо-жооп (*тандоо максаты менен*). ~ **yapmak 1)** жолугушмак. **2)** интервью алмак.
mülâyim 1. жумшак, боорукер (*киши*). **2.** мелүүн, орто саар. **3.** ылайык, туура орундуу. ~ **teklif** орундуу сунуш.
mülk, -kü 1. мүлк, мал-мүлк. **2.** *тар.* жер ээлиги, козголбос мүлк (*Османлы Императорлугунда*).
mülkî 1. жеке менчик. **2.** граждандык (*аскердик тышында калган*). ~ **idare** граждандык башкаруу.
mülkiye 1. жарандык, журтташтык (аскердик эмес). **taksimatı** ~ жарандык бөлүштүрмө. **2. (M~ Mektebi)** Жарандык Башкаруунун Жогорку Мектеби (*саясий билимдер факультетинин эски аты*).
Mülkiyeli саясий билимдер факультетинин студенти/бүтүрүүчүсү.
mülkiyet,-ti жеке менчик, ээлик. ~ **hakki** жеке менчик укугу.
mülteci качкын, эмигрант. ~ **kampı** качкындар лагери.
mülmilyoner мультимиллионер.
mümbit,-ti 1. берекелүү, түшүмдүү. **2.** *өтм.* жемиштүү, түшүмдүү, үзүрлүү.
mümessil өкүл, мүчө. **sınıf ~i** тап өкүлү.
mümessillik өкүлчүлүк.
mümeyyiz 1. жаман-жакшыны айра тааныган. **2.** өзгөчө, артыкча (*касиет*). **3.** тандоочу, иргөөчү.

4. канцелярия кызматкери. 5. эк-заменатор.
mümin мус. момун, мусулман.
mümkün мүмкүн. ~se мүмкүн болсо. ~**kılmak** мүмкүн кылыш. ~ **meretebe** мүмкүн болушунча. ~ **meretebe nazik ol** мүмкүн болушунча сылык бол. ~ **olduğu kadar** мүмкүн болушунча.
mümkünat,-tı мүмкүнчүлүк. ~ı **yok** мүмкүнчүлүгү жок.
mümtaz 1. артыкчылыктар, жеңилдиктер берилген, өзгөчө мамиле жасалган. ~ **sınıf** артыкчылык берилген тап. 2. ардактуу, тандамал, сыйлуу. ~ **bilim adamı** ардактуу окумуштуу. 3. өз алдынча, автономдуу.
münacat,-tı 1. Кудайга жалынуу/сыйынуу. 2. ад. Кудайды мактаган ыр.
münafık, -ğı ушакчы, журтбузар, жүүт.
münakaşa 1. талаш, талкуу, дискуссия. **hararetli** ~ кызуу талаш. ~**da bulunmak** талашып-тартышуу. ~ **götürmez** талашсыз, айныксыз. 2. чатак, келишпестик, араздашуу. ~ **etmek** 1) талашып-тартышуу, талкуулоо. 2) чатакташуу, араздашуу.
münasebet,-ti 1. байланыш, тиеше, алака, карым-катнаш, мамиле. 2. шайкештик, ылайыктуулук. 3. себеп, жүйө. 4. ыңгай, мүмкүнчүлүк, учур. ~ **almak** ылайык болуу. ~ **almamak** ылайык/туура болбоо. ~ **düşmek** ыңгайы келүү. ~**ini getirmek** ыңгайын келтирүү, учурун табуу. ~**e girmek/~te bulunmak** байланыш/мамиле түзүү. ~**i kesmek** мамилесин үзүү. ~ **kurmak** 1) мамиле/байланыш түзүү. 2) эки нерсе арасында байланыш бар экенин түшүнүү.
münasebetli 1. байланыштуу, тиешелүү, карым-катыштуу. 2. орундуу, жөндүү, ылайыктуу. ~ **münasebetsiz** орундуу-орунсуз, ой келди.

münasebetsiz 1. ылайыксыз, тиешесиз, орунсуз, ыксыз. ~ **teklif** ылайыксыз сунуш. 2. ыңгайсыз, оң келбеген (*убакыт*). ~ **misafir** күтүлбөгөн конок. ~ **zaman** ыңгайсыз учур. 3. ойго келбеген, ой/туш келди, сандырак..
münasip,-bi ылайык, макул, туура, жөндүү, орундуу. ~ **bir fiyat** ылайык баа. ~ **bir zaman** ыңгайлуу учур. ~ **bulmak/görmek** туура деп табуу.
münavebe нөөмөт, кезек, алмашма. ~ **ile** нөөмөт/кезек менен, улам алмашып.
münazara 1. талаш, талкуу, диспут. 2. ад. карама-каршылыктар жөнүндө чыгарма.
müneccim 1. астролог, жылдыз төлгөчүсү. 2. астроном.
münekkit, -di сынчы.
münevver 1. жарык, айдың. 2. билимдүү, айдың, интеллигент, интеллектуал.
münferit, -di 1. жалгыз, бөлүнгөн, өзүнчө, өз алдынча, жекече. ~ **hapis** жалгыз камалган. 2. жалгыз, тек, сейрек. ~ **netice** сейрек учураган жыйынтык. ~ **vaka** сейрек факт.
münkir 1. танган, тааныбаган, жокко чыгарган. 2. ынанчсыз, динсиз, диникайыр.
Münkir мус. мүңкүр (*о дүйнөдө сурак жүргүзгөн эки периштенин бири*).
münzevi 1. обочолонгон, бөлүнгөн, жалгыздаган. ~ **yaşamak** обочолонуп жашоо. 2. кечил, думана, жапайы, элге коошпогон.
müphem бүдөмүк, белгисиз, ачык/так эмес, күңүрт, туюк. ~ **noktalar** белгисиз жактар. ~ **konusmak** туюк сүйлөө.
müptelâ 1. көнүмүш/адат болгон, берилген, кынык алган (*жаман нерселерге*). **kumara** ~ кумарга берилген. 2. кабылган, жолуккан.

vereme ~ кургак учукка кабылган.
3. ашык болгон. **aşka** ~ ашык болгон. ~ **olmak 1)** ооруп калуу, кабылуу (*бир ооруга*). **2)** берилүү, кынык алуу (*жаман адатка*).
müptezel 1. кадыресе, жөнөкөй, жупуну, көп жолуккан. **2.** арзан, баасы төмөндөтүлгөн.
müracaat, -tı 1. кайрылуу, арыз берүү. ~**ta bulunmak** арыз бериш, кайрылыш. **2.** маалымат бюросу, рецепция (*отелдерде*). **3.** пайдалануу, керегине жаратуу (*мис. бир чыгармадан*). ~ **etmek 1)** арыз берүү, кайрылуу. **2)** пайдалануу. **3)** кеңеш суроо, акылдашуу.
müracaatçı арыз берген, кайрылган.
mürai эки жүздүү.
mürailik, -ği эки жүздүүлүк.
mürdüm (~ eriği) *бот.* тикендүү көк өрүк (*Prunus spinosa*).
mürebbiye гувернантка, тарбиячы.
müreffeh 1. бардар, бай, оокаттуу, бейкапар. ~ **hayat** бай/бардар жашоо. **2.** пайдалуу, майлуу, кирешелүү. ~ **iş** майлуу/кирешелүү иш.
müreккеp I, -bi сыя, тушь. **Çini ~i** тушь. ~ **balığı** зоол. сыя балык (*Sepia officinalis*). ~ **lekese** сыянын изи/тагы. ~ **kurumadan** сыясы кургай электе, дароо аркасынан. ~ **olmak** сыя менен булгап алуу. ~ **yalamış** сабаттуу, билимдүү.
müreккеp II, -bi 1. татаал, бир канча бөлүктөн турган. **2.** *хим.* кошулма. **3.** бириктирилген, кошулган. ~ **kelime грам.** татаал сөз.
müreккеplemek сыялоо, сыя төгүү.
müreккеpli 1. сыя болгон/төгүлгөн. **2.** сыя менен жазылган/толтурулган. ~ **kalem** сыя калем.
müreккеplik, -ği сыя челек.
mürettebat, -tı экипаж, команда.
mürettip, -bi 1. тартипке/жөнгө салуучу, иреттөөчү. **2.** *полигр.* тизгич, тергич. ~ **hatası** терүү катасы.

mürit, -di 1. *мус.* мүрүт (*эшендин/шейхтин шакирти*). **2.** жолун жолдоочу, жактоочу.
mürşit, -di 1. *мус.* мүршит, шейх (*диний даанышман*). **2.** *өтм.* мүршит, жол башчы, көсөм.
mürt өлгөн, жайрап калган. ~ **olmak** мүрт кетүү.
mürteci, -i реакционер.
mürur 1. өткөөл, өтмө жер, кесилиш. **2.** жүрүш, агым (*убакыттын*), бүтүш. ~ **etmek 1)** өтүү, кечип өтүү. **2)** убакыт өтүү, мөөнөтү бүтүү, аяктоо.
müruruzaman 1. *ук.* эскилик, убактысы өтүү. ~**la** убакыттын/мөөнөттүн өтүшү менен. ~**a uğramak** убактысы өтүп кетиш.
mürüvvet, -ti 1. кең пейилдик, адамкерчилик. **2.** каармандык, эр жүрөктүк. **3.** убай. ~**ini görmek** убайын көрүү.
mürver бот. кара бузина (*Sambucus nigra*).
müsaade 1. уруксат. **2.** жол берүү, ылайык болуу. ~ **etmek 1)** уруксат берүү. **2)** ылайык болуу.
müsabaka мелдеш, жарыш. ~**ya girmek** мелдешке катышуу.
müسابık мелдешке/жарышка катышкан.
müsademe 1. мушташ, уруш. **2.** *өтм.* конфликт, жик. ~ **etmek** мушташуу.
müsadere мүлкүн тартып алыш, конфискация.
müsait 1. жол берген, ылайык. **2.** бош, ачык. **bugün ~ değilim** бүгүн бош эмесмин. **trafik ~** жолдор ачык. **3.** *арго* жеңил, аягы суюк, бузулганга даяр (*аял*).
müsamaha 1. көңүлгө албоо/кароо, аяр мамиле, көз жумуу, маани бербөө. *сал.* **hoşgörülük.** **2.** кайдигерлик, тоотпостук, көңүл коштук. ~ **etmek 1)** көз жумуу, көрмөксөн

болуу. **2)** кайдигер мамиле жасоо, көңүл коштук кылуу.
müsamahakâr, müsamahalı ак көңүл, кең пейил.
müsamere кече. **veda ~si** коштошуу кечеси.
müsavat, -tı теңчилик.
müsvi тең, бирдей.
müsebbip, -bi себеп, козгогон, түрткөн, шылтоо болгон (*киши же нерсе*).
müsekkin мед. тынчытуучу, оору басуучу (*дарылар*).
müşil фарм. ич алуучу/өткөрүүчү (*дарылар*).
müskirat, -tı алкогольдуу ичимдиктер.
Müslim мусулман.
Müslüman 1. мусулман. **2.** адилет, чынчыл. **3.** аруу, абийирдүү, адептүү. ~ **kardeşler** мусулман боордоштугу. ~ **mahallesinde salyangoz satmak** туура эмес жерде туура эмес иш жасоо.
Müslümanlık, -ğı 1. мусулмандык. **2.** мусулман дүйнөсү/ааламы.
müspet, -ti 1. далилденген, аныкталган. **2.** оң, позитивдүү. ~ **ilimler** позитивдүү илимдер. ~ **kutup** оң уюл.
müsrif ысырапчы, чачкан, коромжу кылган, түгөт.
müsriflik, -ğı ысырапчылык, түгөттүк.
müstahak, -kkl татыктуу, ылайык, арзыган, укуктуу, акысы бар. ~ **ını bulmak** татыктуусун алыш. **Allah ~ını versin!** жазасын Кудай берсин! ~ **olmak** татыктуу болуш.
müstahdem жалданган жумушчу.
müstahkem 1. бышык, чындалган, бекемделген (*имарат, курулуш*). **2.** аск. чындалган (*бөлүк*).
müstahsil өндүрүүчү, ишкер.
müstahzar 1. даярдалган, беленделген. **2.** даяр, колдо бар. **3.** даяр дары/косметика.
müstahzarat, -tı даяр дарылар/косметика үрүндөрү.
müstakbel 1. келечек, болочок. **2.** келе-

чектеги, болочоктогу. ~ **eşi** болочок жубайы.
müstakil, -lli 1. өз алдынча, өзүнчө. ~ **ev** өзүнчө үй. **2.** көз каранды эмес, автономдуу. ~ **idare** өзүн өзү башкаруу.
müstamel 1. колдонуудагы, иштеп жаткан, жарактуу. **2.** колдонулган, колдон өткөн, эски. **3.** *argo* колдон колго өткөн (*аял*).
müstebit, -ddi зуулум, заалим, деспот, эзүүчү, жеке бийлөөчү. ~ **bir hükümdar** зуулум өкүмдар.
müstehcen адепсиз, уятсыз, жийиркеничтүү, абийирсиз, порнографиялык. ~ **yayın** уятсыз көрсөтүү/берүү.
müstehcenlik, -ği адепсиздик, уятсыздык, порнография.
müstehzi келекелеген, шылдыңдаган, мазактаган, чымчыган. ~ **gözler** шылдыңдуу көздөр.
müstemleke колония. *сал.* **sömürge.** ~ **harbi** колония үчүн согуш. ~ **siyaseti** колониалдык саясат.
müstemlekeci колонизатор, баскынчы. *сал.* **sömürgeci.**
müstemlekecilik, -ği колонизаторлук, басып алуучулук.
müstenit, -di негизделген, таянган.
müsterih тынч, бейкапар, беймарал, санаасыз. ~ **bir nefes almak** жеңилдеп калуу, санаасы тынуу. ~ **ol!** камсанаба! ~ **olmak** санаасы тынуу, көңүлү жайлануу.
müstesna 1. өзгөчө, айырмаланган, бөтөнчө, адаттан тышкары. ~ **olarak** бөтөнчөлүк катары. **2.** айырмалуу, артыкча. ~ **insan** өзгөчө адам. ~ **bir vaziyet** бөтөнчө бир абал. ~ **tutmak 1)** айырмалоо, артыкчылык таануу. **2)** өзгөчө/башкача деп эсептөө.
müsteşar даанышман. **elçilik** ~ **ı** элчилик даанышманы. **bakanlık** ~ **ı** министрлик даанышманы.

müsteşarlık, -ğ¹ даанышмандык.

müşvedde **1.** каралама/чиймелеме (*кагазы*), проект, долбоор (*алгачкы түрлөрү*). **2.** манускрипт. **3.** *арго* (*бир нерсенин*) начар өрнөгү, көлөкөсү. **insan** ~**si** киши сөрөй, киши аты эле бар. ~ **defteri** каралама дептери.

müşahede байкоо, көзөмөл. ~ **altına almak** көзөмөл алдына алуу. ~ **etmek** байкоо жүргүзүү, көзөмөлгө алуу.

müşahhas конкреттүү (*абстракттуу каршысы*).

müşavere кеңешүү.

müşavir кеңешчи, даанышман.

müşavirlik, -ğ¹ кеңешчилик, даанышмандык.

müşerref ардактуу, кадыр-барктуу, шарапаттуу, сыймыктуу. ~ **olmak** сыйлыгына ээ болуу. ~ **oldum** сыймыктандым.

müşfik жумшак, ак көңүл, боорукер.

müşkül мүшкүл, азап, кыйынчылык.

müşküle жүзүм түрү (*сүйрү, калың кабыктуу*).

müşkülpesent, -di текебер, кекээрлүү, эч нерсе жакпаган, өтө так/кылдат.

müşetmilat, -ti негизги курулуштун кошумчалары, бөлүктөр, сарайлар ж.б.

müşterek, -ki **1.** жалпы, орток, биргелешкен. **2.** шерик, орток. **bu işte ~iz** бул иште ортокпуз.

müştereken ортоктошо, биргелешип, жалпылап, ашар кылып, баарылап.

müşteri кардар, талапкер, клиент. ~ **avlamak** кардар табуу/тартуу. ~ **kızıştırmak** кардаларды кызыктыруу.

mütalâa **1.** сабак окуу. ~ **saati** сабак окуу маалы. **2.** изилдөө, иликтөө, талкуулоо. **3.** ой, пикир. ~ **etmek** **1)** сабак окуу. **2)** ойлоп/изилдеп чыгуу, таразалоо. ~ **salonu** окуу

залы.

mütareke ок атууну токтотуу, тыным берүү.

müteaddit **1.** көп сандаган. ~ **defalar** көп жолу. **2.** ар түрдүү, ар кыл.

müteahhit, -di **1.** жоопкерчилик алган, келишим менен иштеген. **2.** иш жүргүзүүчү (*башкаларга тиешелүү ишти бүтүрүүнүн милдетин алган*).

müteakip **1.** кезектеги, кийинки. ~ **siparişler** кийинки заказдар. **2.** артынан, кийин. **bu olayları** ~ бул окуялардын артынан.

mütebbessim жылмайган, күлүндөгөн.

mütecaviz **1.** чектен, ашкан, ашкере, ашынган. **2.** агрессивдүү, жулунган, качырган. **3.** ашкан, ашык. **yüzü** ~ жүздөн ашык. **4.** агрессор, баскынчы.

mütecessis **1.** аңдыган, тымызын, байкоого алган. **2.** билгенге куштар, такыган, такмаза.

mütedeyyin **1.** диндар, такыба. **2.** кабыл алган, кирген (*кайсы бир динге*).

müteessir **1.** капа болгон, кайгырган. **2.** таасирленген. ~ **olmak** **1)** кайгыруу. **2)** таасирленүү.

mütefekkir ойчул, акылман.

mütehassis **1.** адис. **2.** жетик, адистешкен (*жумушчу*).

mütehassis шерденген, сезимдери козголгон, шыктанган, толкунданган. (**birini**) ~ **etmek** (*бирөөнү*) шыктандырыш, делебесин козгош. ~ **olmak** шерденүү, делебеси козголуу.

mütekabil **1.** карама-каршы. **2.** эки тараптуу өз ара. ~ **dava** *ук.* каршы доо. ~ **tesir** өз ара таасир. ~ **yardım** өз ара жардам.

mütekabiliyet, -ti эки тараптын тилектештиги, пикир бирдиги, келишүүсү, макулдугу.

mütekait, -di ардагер.

mütemadi тынымсыз, үзгүлтүксүз, туруктуу, ырааттуу. ~ **cerayan** *элек.*

туруктуу ток. ~ **yükseliş** ырааттуу жогорулоо.

mütemadiyen тынбай, үстөккө-босток, кайра-кайра, үзбөй, үзгүлтүксүз.

mütenasip тең, бирдей, чак, өлчөмү/че-ни бирдей, симметриялуу.

mütercim котормочу. *сал. tercüman.*

mütereddit олку-солку, чечкинсиз, ар-сар.

müteşebbis демилгечи, активдүү.

müteşekkil турган, түзүлгөн, куралган.

on kişiden ~ bir komisyon он киши-ден турган комиссия.

müteşekkir ыраазычылык, алкыш. ~ **olmak** ыраазы болуу.

mütevazı, -ı **1.** жөнөкөй, карапайым. ~ **insan** жөнөкөй киши. **2.** жупуну, комсоо. ~ **ev** жупуну үй.

mütevaccihen карай, көздөй. **İzmire ~** Измирге карай.

müteveffa өлгөн, каза болгон (*киши*).

mütevelli мүтевелли (*коомдордун, ме-чет, мектептердин кирешесин жөнгө салган башкаруучу*).

mütevellit **1.** туулган, дүйнөгө келген. **2.** пайда болгон, жаралган.

müthiş **1.** катуу, укмуш, коркунучтуу. ~ **fırtına koptu** укмуш бороон баш-талды. **2.** катуу, аябай, абдан (*күчөтмө сын*). ~ **korkmak** катуу коркуш. ~ **sevinmek** аябай куба-нуу. **3. сырд. с.** укмуш! сонун! таң каларлык! ~! **son zamanlarda izlediğim en güzel oyun!** укмуш! акыркы кездерде мен көргөн эң мыкты оюн.

müttefik,-ki **1.** бириккен, бир максат-туу, өз ара келишкен, биргелеш-кен. **2.** союздаш. **stratejik ~** стратегиялык союздаш.

müvekkil *ук.* **1.** ишенген, ынанган, ама-нат кылган. **2. ук.** акталышы/кор-голушу керек киши (*адвокат тарабынан*).

müvezzi, -i таратуучу. **posta ~** почточу.

müzakere **1.** кеңешме, сүйлөшүү, тал-куу. **2.** оозеки сынак. **3.** этюд, үй тапшырмасын жасатуу. ~ **etmek/ yapmak** **1)** бир тема боюнча сүй-лөшүү. **2)** оозеки сынак жүргүзүү. ~**ye kaldırmak** окуучуну тургузуп суроо.

müzayede аукцион, арттырып сатыш.

müze музей. **tarih ~si** тарых музейи. **re-sim ~si** сүрөт музейи. ~ **gibi** музей сыяктуу.

müzeci **1.** музейди түзгөн киши. **2.** му-зей кызматкери.

müzelik **1.** музейлик, музейге коё тур-гандай баалуу. **2. шылд.** эски, шалдыраган, картаң, какжыраган.

müzevir тыңчы, бузуку, сөз ташыган, ушакчы.

müzevirlik,-ği тыңчылык, бузукулук, сөз ташыма, ушакчылык.

müziç, -ci тажатма, зериктирген.

müzik,-ği музыка. **hafif ~** жеңил му-зыка. **halk ~i** элдик музыка. **çağdaş ~** учурдаш музыка. **oda ~i** каме-ралык музыка. ~ **bilimi** музыкало-гия, музыка таануу.

müzikal,-li **1.** музыкага байланыштуу/тийиштүү. **2.** музыкаль, музыкалык комедия.

müzikçi **1.** музыкант. **2.** музыка муга-лими.

müzikhol,-lü мюзик-холл, водевил театры.

müzikli музыкалуу, музыка аралашкан.

müziksever музыка сүйүүчү.

müzisyen музыкант.

Müzler *миф* музалар (*грек мифология-сында Зевстин тогуз кызы*).

müzmin **1.** өнөкөт, хроник. ~ **hastalık** өнөкөт оору. **2. өтм.** чеги жок, белгисиз. ~ **işsizlik** чеги билин-беген ишсиздик.

müzminleşmek өнөкөткө айлануу.

N

N,n *түрк алфавитинин он жетинчи тамгасы.*

na *сырд. с.* **1.** мына! ~ **bir tane daha!** мына, дагы бирөө! **2.** көрдүңбү! карасаң! ~ **kafa!** көрдүңбү, баш деп ушуну айт! **3. таба.** ал. ~ **sana!** 1) ал сага! сооп болот!. 2) ушундай болмок!

na- *"сыз" маанисин билдирүүчү өң, мүчө.* **nahoş** жагымсыз, **naçar** чарасыз.

naaş, -a'sı өлүк, сөөк, жасат. **oğlunun Türk bayrağına sarılı ~ı gelince bayıldı** уулунун түрк байрагына оролгон сөөгү келгенде эсинен танып калды.

nabız,-bzı тамыр, пульс. ~ı **atmak** тамыры кагуу. ~ **atışı** тамырдын кагышы. ~ıна **bakmak** 1) (*бирөөнүн*) тамыр кагышын өлчөө. 2) *өтм.* тамырын тартуу, сырын билгенге аракет кылуу. ~ını **tutmak** тамырын кармоо. ~ına **girmek** ичкочойнуна кирүү, жагынуу. ~ına **göre şerbet vermek** (*бирөөнүн*) оюндагысын жасоо. ~ **yoklamak/ ~ını yoklamak** (*бирөөнүн*) тамырын тартып көрүү.

nabut набыт, жок болуш. ~ **etmek** 1) жок кылыш, кырыш. 2) кыйратыш, бүлдүрүш. ~ **olmak** набыт болуу, жоголуу.

nasak, -ğı ак балта.

naçar чарасыз, айласыз. ~ **kalmak** аргасыз калыш. **çar** ~ айласыз-аргасыз.

naçiz арзыбаган, болор-болбос, түккө турбаган. **şu ~ hediyemizi kabul buyrun** ушул болор-болбос белегибизди кабыл алып коюңуз.

nadan **1.** наадан, билимсиз, түркөй. **2.** орой, зөөкүр, тарбиясыз, адепсиз. ~ **ile ye, hiç sohbet etme** мак. наа-

дан менен ичип-же, маектешпе.

nadanlık,-ğı **1.** наадандык, билимсиздик, түркөйлүк. **2.** оройлук, зөөкүрлүк, тарбиясыздык, адепсиздик.

nadas тоңдурма айдоо (*жерди семиртиш үчүн айдап бош калтырыш*). ~а **birakmak** (*жерди*) эс алдыруу. ~ **etmek** (*жерди*) тоңдурма айдап коюш.

nadide теңдешсиз, көз көрбөгөн, сейрек кездешкен. ~ **elmas** теңдешсиз алмаз.

nadim өкүнүч, бушаймандык, кыжаалаттык. ~ **olmak** өкүнүү, бушайман/кыжаалат болуу.

nadir сейрек, аз, чанда, анда-санда. ~ **görülen** аз жолуккан. **annamgile çok ~ gider olduk** апамдарга абдан аз барчу болдук.

nadirat, -tı сейрек, аз, чанда табылган/көрүнгөн (*нерселер*).

nadiren анда-санда, кез-кезде, чанда.

nadirlik,-ği сейректтик, аздык, табылбастык.

nafaka **1.** жашоо каражаты. ~sını **çikarmak/temin etmek** нан таап жеш, күн көрүш. ~sından **kesmek** күндүк жашоо каражатынан кесүү/үнөмдөө. **2.** алимент. ~ **bağlamak** алимент кесүү.

nafi пайдалуу, жарактуу, керектүү.

nafile **1.** мус. нафиле (*ашыкча окулган намаз, тутулган орозо*). **2.** бекерге, керексиз, пайдасыз. ~ **uğraşlar** бекерге кеткен убарачылыктар. ~! пайдасыз! кереги жок! ~ **yere** жөндөн жөн, бекерден бекер.

naftalin хим. нафталин. ~ **kokmak** 1) нафталин жыттаныш. 2) *өтм.* эскирип кетүү, жараксыз болуу (*мис. бир тикир*).

naftalinlemek нафталиндөө, нафталин себүү (*жүн буюмдарга*).

nağme 1. күү, мотив, мукам. 2. *муз.* нота. 3. *өтм.* жасалма сүйлөө. ~**yi değıştirmek** сүйлөө тонун өзгөртүш. ~ **yapmak** билмемиш болуу.

nah к. **na.**

nahak 1. жөнсүз, орунсуз, керексиз. ~ **yer** жөнсүз/керексиз жерден, калп эле. 2. бекерге. **kendini** ~ **üzüyorsun** бекерге капа болуп жатасың.

nahif алсыз, күчсүз. чабал, жүүнү бош.

nahiye *тар.* нахие, район, аймак. ~ **merkezi** райондун борбору.

nahoş жагымсыз, терс, серт.

nail жегүү, ээ/татыктуу болуу, колго алуу. **emeline** ~ **olmak** эңсегенине/тилегине жетиш.

naip,-bi 1. наиб, орунбасар, аталык, регент. 2. *мус.* казынын орун басары.

nakarat,-tı 1. *муз.* кайырма. 2. жадат-ма сөз. 3. *ад.* ыр саптарында кай-талама. **her aynı** ~ баягы эле сөз.

nakavt,-tı *спорт* накаут. ~ **etmek** 1) накаут кылуу. 2) *өтм.* шайын оодаруу. ~ **olmak** накаут болуш.

nakden 1. накталай, акчалай. 2. алдын ала, колмо кол.

nakdî акчалай. ~ **ceza** акчалай жаза. ~ **teminat** акчалай ишеним. ~ **yardım** акчалай жардам.

nakış 1. накыш, оймо. 2. сайма (*көбүнчө зым жиптер менен сайылган*). ~ **işlemek** сайма сайыш. 3. сүрөт (*дубалга, шыпка тартылган*). 4. *муз.* накыш (*чыгыш музыкасынын бир түрү*). 5. амал, айла, куулук.

nakışçı накышчы, оймочу, саймачы.

nakışlamak накыштоо, накыш түшүрүү.

nakışlı накыштуу, оймолуу, саймалуу.

nakil, -kli 1. ташыма, көчүрмө (*бир жерден башка жерге*). 2. көч, журт

котормо. ~ **mekan** журт которуу. 3. иш которуу, кызмат өзгөртүү. 4. котормо (*бир тилден башка тилге*). 5. кайталап айтуу. 6. копиялоо, транскрипция. 7. *мед.* алмаштыруу. **organ** ~**i** орган алмаштыруу. ~ **etmek** 1) көчүрүү, ташуу. 2) кайталап айтып берүү.

nakit, -kdi нак акча. ~ **hesabı** акча эсеби. ~ **para** накталай акча. ~ **olarak** акчалай.

nakkare *муз.* добулбас түрү.

nakkaş 1. накышчы, сүрөтчү (*дубал/шып сүрөттөрүн тарткан*). 2. гравёр.

naklen 1. көчүрмө/ташыма аркылуу. ~ **yaayın** көчмө жайын. 2. муундан-муунга, ооздон оозго өткөн, салтка айланган. 3. которуп коюу (*башка ишке*).

nakletmek 1. көчүрүү, ташуу, алып баруу. 2. которуштуруу, куюштуруу (*бир нерсени башка нерсеге*). 3. *элек.* өткөрүү. **elektrik** ~ электр өткөрүү. 4. котормо жасоо. 5. өзгөртүү, буруу. **konuyu** ~ сөздү башкага буруу. 6. кайталап айтып берүү, түшүндүрүү.

nakliyat,-tı ташыма, көчүрмө, транспортто. ~ **şirketi** ташыма/көчүрмө фирмасы.

nakliyatçı жүк ташыгыч, көчүргүч.

nakliye 1. ташыма иши. 2. ташыма акысы. ~ **gemisi** жүк ташыган кеме. ~ **uçağı** жүк ташыган учак. ~ **ücreti** ташыма акысы.

nakliyecı ташыгыч, көчүргүч.

nakşetmek 1. кооздоо, жасалгалоо. 2. *өтм.* көңүлгө түйүү, эске сактап коюу.

Nakşibendi 1. накшибенди (*шейх Мухаммед Накшибенди тарабынан негизделген диний секта*). 2. накшибенди сектасы дервиши/мүчөсү.

nakşolmak эске/көңүлгө түйүлүү, унутулбас болуу.

nal така (*аттын*), на(а)л. ~ **çakmak** така кагуу, такалоо, налдоо. ~ **ları dikmek** *арго* тырайып/өлүп калыш. ~ **toplamak** (*бир нерседен*) артта калыш, артында жүрүш. **hem ~ına, hem mihına çekiş sallamak** эки түрдүү ойнош, эки жактын тең көңүлүн алыш (*сөзм. с. такага да, мыкка да балка чабыш*).

nalbant, -dı темир уста, балкачы.

nalbur 1. така жасаган уста. 2. темир-тезек саткан дүкөнчү. ~ **dükkanı** темир-тезек дүкөнү.

nalet, -ti ооз. наалат, каргыш. ~ **olsun!** каргыш тийсин!

nalın жыгач сандалет (*түрк хамамында колдонуш үчүн*).

nallamak 1. такалоо, налдоо. 2. *арго* жайлап салыш, көзүн тазалаш.

nam 1. ат, ысым. ~ **ına** 1) атынан. **kurumum ~ına tebrik ederim** мекемем атынан куттуктайм. 2) атына келген/жиберилген. 3) аты алдында/менен. 4) дегенден, аттуудан. **para ~ına hiçbir şeyim kalmadı** акча аттуудан эч нерсем калбады. ~ **ında** атындагы, деп аталган. ~ **ı diğer** бир башка аты. 2. наам, атак, даңк. ~ **almak/kazanmak** наам алыш, атак-даңкка ээ болуш. ~ **salmak/vermek** атагы алыска кетиш, даңктаныш.

namahrem 1. *мус.* үйлөнүүсүнө шарият жол берген (*аял, эркек*). 2. чоочун, жат.

namaz *мус.* намаз. ~ **bezi** намаз жоолугу (*намаз окуган аялдар башына салынган*). ~ **ı bozulmak** намазы бузулуу. ~ **a kalkmak** намазга туруу. ~ **ı kılınmak** жаназа намазы кылынуу. ~ **kılmak** намаз окуу. ~ **niyaz** дуба. ~ **seccadesi** жайнамаз. ~ **vakti** намаз убактысы/маалы.

namazgâh *мус.* намаз окулган жер.

namazlık, -ğı 1. үстүндө намаз окулган жайнамаз, килемче. 2. намазда

окулган кыска дубалар. 3. бир намаздык (*убакыт*).

name *эск.* 1. кат. ~ **okumak** ар ким билген сөздү кайталаш. 2. документ, жылдык (*татаал сөз курамында, мис. beyanname билдирүү, декларация ж. б.*). 3. поэма, баян. **İskendername** Искендер баяны. 4. китеп, кодекс. **seyahatname** саякат китеби. **kanunname** мыйзамдар кодекси.

namert, -di коркок, эки жүздүү, арамзаа, жүзүкара, акмак. ~ **e muhtaç olmak** акмакка муктаж болуу.

namertçe акмактык/арамзаалык менен.

namertlik, -ği жүзүкаралык, акмактык, арамзаалык.

namlı атактуу, белгилүү, таанымал. ~ **şanlı** атак-даңктуу.

namlu 1. *мылтык, тапанча сыяктуу куралдардын узун темир бөлүгү.* 2. миз (*кылычтын/бычактын*).

namus 1. намыс, сыймык. 2. абийир, уят, адеп. 3. чынчылдык, тууралык. ~ **belâsı** намыс балаасы. ~ **borcu** намыс маселеси. ~ **una dokunmak** намысына тийиш. ~ **u iki paralık olmak** намысы тебеленүү. ~ **sözü** ар-намыс сөзү/убадасы. ~ **unu temizlemek** 1) (*бир иштен*) ары/намысы менен чыгыш. 2) намыс үчүн бирөөнү өлтүрүш. ~ **uyla yaşamak** ар-намыстуу жашоо.

namuslu 1. ар-намыстуу, сыймыктуу. 2. абийирлүү, адептүү, уяттуу. 3. чынчыл, туура. ~ **insan** туура жүргөн киши.

namusluluk, -ğu 1. ар намыстуулук, сыймыктуулук. 2. абийирдүүлүк, адептүүлүк, уяттуулук. 3. чынчылдык, тууралык.

namussuz 1. намыссыз, арсыз, сыймыксыз. 2. абийирсиз, адепсиз, уятсыз, жүзү жок. 3. жалганчы.

namussuzluk, -ğu 1. намыссыздык, арсыздык. 2. абийирсиздик, адеп-

сиздик, жүзү жоктук. **3.** жалган-чылык.
namütenahi учу-кыйырсыз, чексиз.
namzet,-di **1.** талапкер, кандидат. *сал.*
aday. ~ **göstermek** талапкер көрсөтүш. **2.** сөйкө салынган, кудалап койгон (*кыз*).
namzetlik,-ği талапкерлик, кандидаттык.
nanay *арго* жок, ныпым. **bende para** ~ менде акча ныпым жок.
nanе *бот.* жалбыз (*Mentha piperifa*). ~ **likörü** жалбыз ликёру. ~ **limon** жалбыздуу лимон (*ысык суусундук*). ~ **molla** **1)** алсыз, дармансыз, араң жан. **2)** оорулуу, жарым жан, чабал. **3)** эринчээк, жалкоо. ~ **ruhu** жалбыз эссенциясы/экстракты. ~ **şekeri** жалбыздуу конфет. ~ **yemek** орунсуз сөз сүйлөө, туура эмес иш кылуу. **yemedik** ~ **birakmadı** кылбаган келесоолугу калбады. **yedigi** ~ **ye bak!** кылып турганын кара.
naneli жалбыздуу, жалбыз кошулган.
nanik, -ği *баш бармакты мурунга таяп, башка манжаларды ачып кыймылдатып жасалган эликтөө аракет.* ~ **yarmak** келекелөө, шылдыңдоо, эликтөө (*аталган аракет аркылуу*).
nankör жакшылык билбес, кадыр билбес.
nankörlük, -ğü жакшылык билбестик, кадыр билбестик.
nar **1.** *бот.* анар (*Punica granatum*). **2.** анар (*жемиши*). ~ **çiçeği** ачык кызыл түс, анар түсү. ~ **gibi** анардай (*кызарыш*).
nâr *эск.* от. (**başını**) ~ **a yakmak** башына балаа ачуу (*бирөөнүн*). ~ **ına yarmak** (*бирөөнүн*) азабын тартыш.
nara кыйкырык, бакырык, өкүрүк. ~ **atmak/salmak/vurmak** кыйкыруу, бакыруу.
narenciye *бот.* цитрус өсүмдүктөрү (*Citrus*).

nargile наргиле, кальян (*тамеки түтүнүн суудан түтүк аркылуу өткөрүп тартуу*). ~ **çekmek/içmek** наргиле тартуу.
narh нарк, баа. ~ **koymak** баа/нарк коюш.
narın нарын, ичке, назик, шыңга, үлбүрөк, сымбаттуу. ~ **vücut** ичке/сымбаттуу дене.
narınlik,-ği ичкелик, шыңгалык, назиктик, сымбаттуулук.
narkotik, -ği наркотик, банги зат.
narkoz наркоз. ~ **vermek** наркоз берүү.
narkozcu *мед.* анастезиолог.
narkozitör *к.* **narkozcu**.
narsisizm *мед.* нарциссизм, нарциссо-мания.
nasıl **1.** кандай? кандайча? ~ **sınız?** кандайсыз? ~ **bir kız?** кандай кыз? **kahveniz ~ olsun?** кофеңиз кандай болсун? **2.** канчалык. **seni ~ seviyorum, bir bilsen** сени канчалык сүйгөнүмү бир билсең. **3.** кантип? кантип эле? ~ **söyleyeyim** кантип айтсам. ~ **dilin varıyor?** кантип тилиң барды? ~ **kızmayım?** кантип ачуум келбесин? **yazı bu sayıya ~ yetişemez!** жазуу бул санга кантип жетишпесин! ~ **ki** кандай болсо ... ошондой. ~ **ki biz erken gelebiliyoruz, siz de geleceksiniz** биз кандай эрте келип атсак, силер да ошондой эле келесиңер. ~ **sın bakalım!** кандайсың, анан? ~ **olur?** кантип ошондой болсун? ~ **olsa** кандай болсо да. **hem de ~!** болгондо да кандай. **dışarı soğuk mu? hem de ~!** эшик суукпу? суук болгондо да кандай!
nasılsa кандай болсо да, канткенде да, баары бир. ~ **duyacaktın** кандай болсо да угат элең.
nasır чор. ~ **bağlamak** **1)** чор басуу. **2)** *өтм.* сезимсиз, таш боор болуу. ~ **ına basmak** жооруна/жарасына басуу. ~ **olmak** **1)** чор басуу. **2)**

өйкөп салуу (*колду, бутту*).
nasırlanmak чор басуу, өйкөлүү.
nasırlı чорлуу, өйкөлгөн.
nasihat,-tı насыйкат/насият/насаат, кеңеш. *сал. ögüt. ~ dinlemek* сөз угуу. *~ etmek/vermek* насият/акыл айтуу, кеңеш берүү. *~ yollu* насаат иретинде.
nasip,-bi 1. насип, үлүш, энчи. 2. тагдыр, таалай, жазмыш, буйрук. *~ini almak* насипин алыш. *~ etmek* 1) (Кудай) буюруп коюу, насип кылуу. 2) тилекке/муратка жеткирүү. *~ olmak* 1) насип болуу, энчисине түшүү. 2) таалайына туш келүү. *~ olursa* Кудай буюрса.
nasiplenmek насипин алыш, энчиге ээ болуш.
nasipli жолдуу, таалайлуу, насипи бар.
nasipsiz жолу жок, таалайсыз, насипи жок.
nasir *эск.* 1. *ад.* прозаик. 2. чачкан, тараткан, жайган, жайылткан.
Nasranı *дин* христиан, назареянин (*Иса Пайгамбардын туулган жери Насырадан*).
nasyonalist,-ti националист. *сал. milliyetçi.*
nasyonalizm национализм. *сал. milliyetçilik.*
natamam бүтө элек, бүтпөгөн, чала.
natika кызыл тил, сөз чеберчилиги, чечендик, сөзгө жүйрүктүк. *~ kudreti* чечендик кудурети.
natır *аялдар мончосунда кардарларды жуундурган аял кызматчы.*
NATO (North Atlantic Treaty Organization) *дун кыск.*)НАТО.
nato argo : *~ kafa* маңбаш, келесоо, дөдөй.
natron селитра (*азот кычкыл туз*).
natura жаратылыш, табият, натура.
natüralist, -ti натуралист.
natüralizm натурализм.
natürel тубаса, натурал, табигый. *~ renk* табигый/тубаса түс.

natürmort, -tu натюрморт.
navlun 1. фрахт (*кеме тарабынан ташылган жүк*). 2. кемедө жүрүү/жүк ташуу акысы.
nylon 1. нейлон. 2. нейлондон жасалган. 3. *өтм.* жасалма, жалган, жел, жоктон бар көрсөтүлгөн. *~ fatura* жалган фактура/квитанция. *~ gazete* чыр-чатак/сенсациялардын аркасынан түшкөн газета.
nyloncu полиэтилен буюмдар саткан кыдырмачы.
naz 1. наз, эркелик, кылыктануу. 2. каприз, кыял. 3. бааланыш. *~a çekmek* 1) кылыктануу, наздануу. 2) кыялын көргөзүү. *~ını çekmek* (*бирөөнүн*) каалаганын орундатуу, эркелетүү. *~ etmek/satmak/yapmak* кылыктануу, эркелөө, баалануу. *~ı geçmek* айтканы айткан, дегени деген болуу, эркелиги көтөрүлүү.
nazar 1. назар, көз алды. 2. көз тийме. 3. *өтм.* көз караш, пикир. *~ında* менимче, баамымда. *~ıyla bakmak ...* көзү менен кароо. **düşman ~ıyla bakmak** душман көзү менен кароо. *~ boncuğu* 1) көз/көк мончок (*көз тийбесин деп тагылган*). 2) *өтм.* көз мончок, баалуу/табылбас нерсе. *~ değmek/~a gelmek* көз тийүү. *~ı dikkatini çekmek* көңүлдөрдү буруу, өзүнө тартуу. *~dan düşmek* маанисин жоготуш, баркы кетиш. *~ı itibara almak* эске/көңүлгө алуу.
nazaran 1. караганда, көрө, салыштырганда. 2. боюнча. **buna** *~ буга караганда, бул боюнча.*
nazarî 1. көрүнөө, көз алдыда болгон, көрсөтмөлүү. 2. теориялык. *~ dersler* теориялык сабактар.
nazariye теория.
nazarlık,-ğı тумар, амулет (*көз тийбеси үчүн тагылган*).
nazenin 1. кылыктуу, наздуу, эрке. 2. ичке, шыңга, сымбаттуу. 3. назе-

нин (*Бекташи секталарынан биринин аты*).

nazım,-zımı 1. тартип, түзүлүш. 2. ад. ыр, поэзия.

nâzım 1. тартипке салуучу, иреттөөчү. 2. акын.

nazır 1. эск. министр. *сал. bakan. Dahi-liye N~ı* Ички Иштер Министри. *Hariciye N~ı* Тышкы Иштер Министри. 2. байкоочу, көзөмөлчү. 3. караган, чыккан. *denize ~* деңизди караган. *penceresi ormana ~ şirin bir ev* терезеси токойду караган татынакай үй.

nazırlık, -ğı министрлик.

Nazi 1. нацист. 2. нацисттик.

nazik 1. назик, ийменчээк, сылык. ~ *kız* назик кыз. ~ *davranmak* сылык мамиле жасоо. 2. ичке, шыңга, сымбаттуу. 3. назик, кылдат, бат сына турган. ~ *alet* назик курал. 4. аяр, кылдат, этият. ~ *mesele* аяр маселе.

nazikâne 1. назикче, сылык, сыпайы (*мамиле*). 2. кылдаттык/аярлык менен, этият. ~ *atlatmak* назикче баш тартыш.

nazikleşmek 1. назиктешүү, сылык тартуу. 2. кылдат/аяр маселеге айландуу, татаалдашуу.

naziklik,-ği 1. назиктик, кылдаттык, аярдык. 2. сылыктык, сыпайылык.

Nazizm нацизм.

nazlanmak назданыш, кылыктаныш, эркелеш, бааланыш.

nazlı 1. эрке, назданган, кылыктанган, бааланган. 2. кылдат, аяр, этият, кооптуу, назик.

ne, -yi 1. эмне. ~ *dedin?* эмне дедиң? ~ *ile gideceksin?* эмне менен кетесиң? *bana ~?* мага эмне? 2. кандай, кандай гана. ~ *güzel hava!* кандай сонун аба! ~ *kaba adam!* кандай орой киши! ~ *günler geçti aramızda!* арабыздан кандай гана күндөр өттү дейсиң! 3. эмне деген.

bu ~ kıyafet böyle! бул эмне деген кийим? ~*ler* эмнелер. ~*ler görmedik bu hayatta?* бу жашоодо эмнелер гана көрбөдүк! ~*si* эмнеси? кимиси? *eniştenin ~si oluyorsun?* жездемдин эмнеси болосуң? ~*sine* эмнесине, эмне керегине, кайсы арына? *bilgisayar onun ~sine?* ал компьютерди эмне кылат экен? ~ *âlâ!* кандай сонун! кандай/тири укмуш! (*кээкерлөө максатында айтылат*). ~ *âlâ memleket!* тири укмуш өлкө! ~ *âlemde?* кандай абалда? *çocuklar ~ âlemde şimdi?* балдар эми кандай абалда? ~ *alıp veremediği var?* талашы эмне? ~ *arar?* 1) эмне иши бар? *bu kız burada ~ arar?* бул кыздын бул жерде эмне иши бар? 2) кайдан болсун. *ondan para ~ arar?* анын кайдан акчасы болсун? ~ *biçim* эмне деген. ~ *biçim insansın?* эмне деген кишисиң? ~ *buyurulur?* эмне демек эле? эмне күтүлмөк эле? ~ *çare!* айла канча! ~ *çıkır?* эмне чыгат эле? (*эч нерсе чыкпайт*). ~ *çiçektir biliriz* кандай киши экенин (эң сонун) билебиз. ~ *de olsa* кандай болсо да, канткенде да. ~ *dedim de ...* эмне дедим. ~ *dedim de seni kızdırdım?* сен ачуулангандай эмне дедим? ~ *demek?* эмне деген сөз/кеп? ~ *demeye* эмне дегени. ~ *demeye çalışıyorsun?* эмне дегени турасың? ~ *denir/dersin?* эмне дейсиң (*айлаң канча?*). ~ *denli* канчалык. ~ *denli zorluklara katlandı* канчалык кыйынчылыктар тартпады. ~ *diye* эмне деп. ~ *diye arayım?* эмне деп чалмак элем? ~ *ekersen onu biçersin мак.* эмнени эксең, ошону оросуң. ~ *fayda!* эмне пайда? ~ *me gerek* эмне кереги бар? ~ *gezer?* к. ~ *arar?* ~ *gibi?* кандай? эмне деген? ~ *gibi problemler var?*

кандай проблемалар бар? ~ **güne duruyor?** эмне кылып жүрөт? эмне пайдасы бар? **biz ~ güne duruyoruz** биз (*найдабыз тийбесе*) эмне кылып жүрөбүз? ~ **günlere kaldık?** кандай күнгө туш болдук? ~ **haber?** кандай? эмне жаңылык бар? ~ **hacet?** эмне кажаты бар? ~ **haddine?** кайсы алына/арына? **seni eleştirmek ~ haddine?** кайсы арына сени сындайт экен? ~ **hâli varsa görsün!** эмне болсо, ошо болсун! ~ **hikmetse** эмнегедир, эмне экени белгисиз. ~ **idiği belirsiz** ким экени белгисиз, тексиз, жерге-жээксиз. ~ **imiş?** эмне экен? ~ **ise** 1) эмне болсо да. 2) болуптур эмесе. ~ **ise biz işimize bakalım** болуптур, биз өз ишибизди билели. ~ **kadar** 1) канча? **fiyatı ~ kadar?** баасы канча? 2) кандай, канчалык. ~ **kadar güzel!** кандай сулуу! 3) ~ **kadar ... , o kadar** канчалык ... ошончолук. ~ **ki/ dir ki** эмне экен? ~ **me?** 1) эмне кереги бар? 2) эмне дейин. ~ **mal olduğunı biliriz** ким экенин беш колдой билебиз. ~ **malûm?** кайдан билесиң? **onun hırsız olduğu ~ malûm?** ууру эмес экенин кайдан билесиң? ~ **mümkün** мүмкүн эмес. ~ **münasebet!** эмне тиешеси бар? ~ **~yin ~si?** кимдин эмнеси? кайдан чыккан неме? ~ **olacak** 1) эмне болот? 2) эмне болмок эле? ~ **oldu?** эмне болду? ~ **olduğunu anlamamak** эмне экенин түшүнө албоо. ~ **oldum delisi olmak** ырысын көтөрө албоо, ырысына көбүү/чычуу. ~ **olur/olursun!** эмне болот эле (*бир өтүнүч/ жалбарууну күчөтүү үчүн айтылат*). ~ **olur, ~ olmaz** алда кандай болот. ~ **olursa olsun** эмне болсо ошо болсун. ~ **oluyor?** эмне болуп кетти? ~ **pahasına olursa olsun**

эмне болсо да, кандай болсо да. ~ **söylüyorsun?** 1) эмне деп турасың? 2) чын элеби? ~ **sularda?** кандай абалда? ~ **suretle** кайсы бети менен? ~ **~ye uğradığını bilmemek** эмнеге туш болгонун билбей калыш. ~ **vakit?** 1) качан, кайсы маалда? 2) качан болсо. ~ **vakit çağırsam gelmekten kaçındın** качан чакырсам да келгенден качтың. ~ **vakittir** көптөн бери. ~ **var?** эмне болду? ~ **var ki** бирок, тилекке каршы. ~ **var, ~ yok** 1) кандай жаңылыктар бар? 2) бүт болгонун, эмнеси бар болсо баарын, түгөл. ~ **yalan söyleyeyim ...** чынын айтсам ... , калп айтып эмне кылайын... ~ **yapalım** эмне кылалы (*эч нерсе кыла албайбыз*). ~ **yapıp yapıp** эмне кылып болсо да. ~ **yazık!** кап! жаман болуптур! ~ **yüzle** кайсы бети менен. ~ **yüzle buraya gelir?** кайсы бети менен бул жерге келет? ~ **zahmet!** кандай убарачылык! (*эмне кереги бар эле*). ~ **zaman?** 1) качан? кайсы убакта? 2) качан болсо, ар качан. ~ **zamandır** көптөн бери. ~ **zarar!** эмне зыяны бар? зыяны жок.

ne ... ne ... 1. ... да, ... да. ~ **kırmızı ~ pembe** кызыл да, гүлгүн да эмес. **onu ~ tanıdım, ~ gördüm** аны тааныган да, көргөн да жокмун. ~ **ashı var, ~ faslı** эч кандай негизи жок. ~ **altını bırakmak ~ üstünü** астын-үстүн кылыш, соо жер койбой тинтип чыгыш. **2.** же ..., же. ~ **od var, ~ ocak** же от жок, же очок жок (*үйдө эч нерсе жок*). ~ **kokar ~ bulaşır** ысык-суугу жок. ~ **sakala minnet ~ bıyığa** же сакалга, же мурутка милдети жок (*бүт ишин өзү жасайт*). ~ **tadı var, ~ de tuzu** же таты жок, же тузу жок.

nebat, -tı өсүмдүк. *сал. bitki.*

nebatı өсүмдүктөргө байланыштуу, бо-

таникалык. ~ **yağ** өсүмдүк майы.

nebi пайгамбар (*Мухаммедден башкасы*). **Nuh ~den kalma** атам замандан калган, абдан эски, модасы өткөн.

nebze аз, кичине, биртике. **bir** ~ бир аз.

nece кайсы тилде? эмнече? ~ **konuştu-nuz?** кайсы тилде сүйлөштүңөр?.

neci эмне иш кылат? кесиби эмне? **damadin ~?** күйөө балаң эмне иш кылат? ~ **oluyorsun?** сенин эмне ишиң бар? эмне кийлигишесиң?

nedamet, -ti өкүнүч, бушаймандык. ~ **çekmek/duymak/getirmek** өкүнүү, бушайман болуу.

nedbe мед. жара изи.

neden 1. эмнеликтен, эмнеге? ~ **gitme-miş?** эмне үчүн кетпептир? ~ **mektup yazmadın?** эмнеге кат жазбадың? 2. себеп. *сал.* **sebe.** ~ **iyle** себеби менен. **işimin yoğunluğu ~iyle** ишим көп болгону үчүн. ~ **olmak** себеп болуу. ~ **sonra** арадан көп убакыт өткөн соң.

nedense эмнегедир, эмнеликтендир.

nedensel *филос.* себепке байланыштуу, себептен улам.

nedensellik, -ği *филос.* себептүүлүк. ~ **ilkesi** себептүүлүк принциби.

nedim 1. жакын дос. 2. сырдаш, маектешкен/сүйлөшкөн киши. 3. *тар.* маскарапоз, шут.

nedime 1. *тар.* сарайдагы аялдардан бири. 2. келиндин курбусу (*той маалында*).

nefaset, -ti 1. сезимдүүлүк, кыраакылык. 2. нарктуулук, каадалуулук. 3. баалуулук, сапаттуулук. 4. табиттин мыктылыгы.

nefer 1. киши, бирөө, адам. 2. *аск.* катардагы жоокер.

nefes 1. дем. ~ **almak** 1) дем алуу. 2) эс алуу, тыныгуу. 2. *өтм.* дем, дуба (*дарылоо максаты менен жасалган ырым*). 3. көз ирмем, саам. **bir ~te** бир саамда/ирмемде. 4. *арго*

нашаа. 5. гимн, ыр (*дервиштер тарабынан ырдалган*). ~ **alama-mak** 1) дем ала албоо. 2) *өтм.* бош убактысы/чолоосу болбоо. ~ **aldırmamak** дем/эс алдырбоо, тындырбоо. ~ **çekmek** 1) демин ичине тартуу (*чылым чеккенде*). 2) *арго* нашаа тартуу. ~ **i daralmak** деми кысылуу. ~ **darlığı** 1) дем кысылма. 2) астма. ~ **etmek** дем салуу (*молдо, бакишы ж. б.*). ~ **kesici** таң калтырган, сыйкырдуу. ~ **i kesilmek** демин ичине алуу, таң калуу, суктануу (*адаттан тыш-кары бир нерсе каршысында*). **konserin son kısmını seyirci ~ini keserek izledi** концерттин акыркы бөлүмүн көрүүчүлөр демин ичине алып көрүштү. ~ **e** оор дем алуу, күшүлдөө. ~ **tüketmek** 1) тили тешилүү (*бир нерсени айта берип*). 2) көп сүйлөгөндөн үнү каргылданып калуу.

nefeslemek дем салуу, дубалоо (*ооруга*).

nefesli 1. үйлөмө (*музыкалык аспап*). 2. демдүү, күчтүү, дем албастан көпкө тура алган.

nefeslik, -ği 1. бир демдик/дем алганчалык. 2. вентилятор, оптаргма.

nefis I, -fsi 1. өзү, өз жаны (*адамдын*). **sadece ~ini düşünür** өз жанын, өзүн гана ойлойт. ~ **ine hakim olmak** өзүн өзү кармай билүү. 2. кумар, ышкы. ~ **ine mağlup olmak** өз кумарына кул болуш. ~ **ini yenmek** ышкысын жеңүү/басуу. 3. напси. ~ **ine düşkün** напсисин тыя албайт. ~ **ine uymak** напсисин агытыш. ~ **ini körletmek** напсисин күч менен тыйыш.

nefis II 1. мыкты, сонун, укмуш. 2. көркөмдүү, келбеттүү. 3. лаззаттуу, даамдуу (*тамак*).

nefret, -ti жек көрүү, жипкирүү, кыртышы сүйбөө. ~ **etmek** жек

көрүү.
nefrit, -ti *мед.* нефрит (*бөйрөктүн сезгениши*).
nefsani напсиден келген, напсиге байланыштуу.
neft, -ti нефть. ~ **yağı** нефть майы, лигроин.
nefti коюу жашыл (*түс*).
negatif 1. терс, негатив. 2. *фото* негатив.
neharî күндүзгү, түнөбөгөн, барып-келип окуган (*мектеп, окуучу*).
nehir, -hri дарыя. ~ **kolu** дарыянын куймасы. ~ **geçidi** дарыя кечүүсү.
nekanet, -ti сакаюу, түзөлүү, оңолуу (*оорудан кийин*). ~ **devresi** сакаюу маалы.
nekes сараң, пейли тар.
nekeslik, -ği сарандык.
nektar 1. нектар, теңир шарабы, мүрөктүн суусу (*грек мифологиясында*). 2. *бот.* нектар.
neli эмнеден жасалган? **bu pastalar ~?** бул торттор эмнеден жасалган?
nem 1. ным. 2. шүүдүрүм. ~ **almak/kapmak** нымдануу, ным алуу. ~ **giderici** ным жоготуучу.
nema 1. өсүш, чоңоюш, көбөйүш. ~ **bulmak** өсүү, чоңоюу, кошулуу. 2. процент.
nemalamak (*акча*) процент/киреше алып келүү.
nemelâzımcı кайдигер, көңүлкош (*киши*).
nemelâzımcılık, -ğı кайдигерлик, көңүлкоштук.
nemf *зоол.* нимфа.
nemlendirici нымдоочу, сууландыруучу.
nemlendirmek нымдоо, суулоо.
nemlenmek нымдануу, суулануу.
nemli 1. нымдуу. 2. *өтм.* жаштуу (*көз*).
nemlilik, -ği нымдуулук.
nemölçer нымөлчөр, гигрометр.
nemrut, -du 1. (N~) Немрут (*Вавилонду негиздөөчүлөрдүн биринин аты*).

2. зуулум, таш боор, катаал. 3. *өтм.* каткан. ~ **suratlı** сустайган, каардуу, сүрдүү.
neojen *геол.* 1. неоген, неоген доору. 2. неоген дооруна байланыштуу/тиешелүү.
neolitik *геол.* неолит. ~ **çağ** неолит доору.
neolojizm неологизм, жаңы сөз.
neon 1. *хим.* неон. 2. неон лампы. ~ **tüpü** неон түтүгү/лампы.
neoplâzma *мед.* неоплазма.
Nepâl, -l'i Непал.
Nepâlli непалдык.
Neptun *астр.* Нептун.
nerde *к.* **nerede**.
nerden *к.* **nereden**.
nerе 1. кайсы жер? ~ **si** 1) эмнеси, кайсы жери. ~ **si ağrıyor?** кайсы жери ооруп жатат? 2) кайсы жер? **burası ~?** бул кайсы жер? **dünyanın ~sinde?** дүйнөнүн кайсы жеринде? 2. *диал.* кайда? ~ **o günler!** кайда ал күндөр!
nerede 1. кайда? (*суроо*). ~ **yaşıyorsunuz?** кайда жашайсыз? ~ **akşam orada sabah** кечинде кайда болсо, эртең менен да ошол жерде (*ар кайсы жерге конуп-түнөгөн киши жөнүндө*). 2. кайда!? (*өкүнүч, арман*). ~ **o bolluk!** ал молдук азыр кайда! ~ **ise** -ганы/-йын деп калды, ... жибере жаздады. ~ **ise akşam oldu** кеч кирейин деп калды. ~ **ise ağlayacaktı** ыйлап жибере жаздады. ~ **kaldı ki** кайдан? **o kendisi tanımıyor**, ~ **kaldı ki sana tanıştırsın** ал өзү тааныбайт, анан сага кайдан тааныштырсын. ~ ... ~ ... , ... кайда, ... кайда. ~ **ben ~ üniversite, hayal bile edemem** мен кайда, университет кайда, кыялын да кура албайм. ... ~ ... **orada** ... кайда болсо ... ошол жерде. ~ **hareket orada bereket** *мак.* аракет кайда болсо, берекет ошол жерде.

nereden 1. кайдан? каяктан? ~ **geliyor-sunuz?** кайдан келе жатасыз? ~ **böyle?** кайдан ботом? (*таң калуу иретинде*). **2.** кантип? кандайча? ~ **aklına geldi?** кандайча акылыңа келди? ~ **gelirse gelsin** кайдан келсе, андан келсин (*мага баары бир*). ~ **nereye** кайдан-кайда? (*таң каларлык өзгөрүү/өнүгүү каршысында айтылат*).

neredeysе к. **nerede (ise).**

nereli кай(сы) жердик? каяктык? кайдан? ~ **siniz?** кай жердиксиз? каяктыксыз?

nereye кайда? кай жакка? ~ **gidelim?** кайда баралы? ~ **gidere gitsin** кайда барса, анда барсын. ~ **kadar 1)** кай жерге чейин? **2)** качанкыга чейин. ~ **kadar tahammül edelim?** качанкыга чейин чыдайлы.

nergis 1. *бот.* наргиз, нарцисс (*Narcissus*). **2.** *бот.* шыпалуу календула (*Calendula officinalis*). **3.** *ад.* сулуунун көзү.

nermin жумшак, назик.

nesep, -bi тукум, ата-тек. ~ **i gayrisahih** никесиз төрөлгөн (*бала*). ~ **i sahih** никелүү төрөлгөн (*бала*).

nesil, -sli 1. насил, муун. **yeni** ~ жаңы муун. **önceki** ~ мурунку муун. **2.** тукум, тек. ~ **i bozuk** тукуму бузук. ~ **i tükenmek** тукуму курут болуу, кырылып жок болуу.

nesir, -sri ад. кара сөз, проза. *сал.* **düz yazı.**

neskafe нескофе.

nesne 1. нерсе, буюм, зат. *сал.* **çizim. 2.** *грам.* толуктооч. **belirtili** ~ тике толуктооч. **belirtisiz** ~ кыйыр толуктооч. **3.** *филос.* объект.

nesnel 1. объективдүү. **2.** *грам.* өтмө. ~ **fiiller** өтмө этиштер. **3.** буюмдай, зат түрүндө.

nesnelci филос. **1.** объективист. **2.** объективдүү.

nesnecilik, -gi филос. объективизм.

nesnelleşmek объективдешүү, затташуу, объект катары кабыл алынуу.

nesnellik, -gi объективдүүлүк.

Nesturî дин несториан (*Мусул айланасында жашаган христиан коомунун мүчөлөрү*).

neşе кубаныч, сүйүнүч, шайырлык, көңүлдүн көтөрүңкүлүгү, ачык маанай. ~ **si bozulmak** көңүлү чөгүү, капа болуу. ~ **sini bulmak** көңүлү көтөрүлүү, чечекейи чеч болуу, шайырлануу. ~ **si kaçmak** сабыры суз/маанайы пас болуу, көңүлү чөгүү, суз тартуу. ~ **si yerinde** жайдары, көңүлү көтөрүңкү, чечекейи чеч.

neşelendirmek 1. көңүлүн көтөрүү, көңүл ачуу. **2.** сүйүнүү, кубануу, жетине албоо.

neşeli көңүлү көтөрүңкү, жайдары, кубанычтуу.

neşesiz көңүлсүз, маанайы пас, сабыры суз.

neşir, -şri 1. жайма, таратма, чачма. **2.** жарыя, басып чыгарма. **3.** уктуруу (*радиодон*), көрсөтүү (*ТВден*). ~ **etmek к.** **neşretmek.**

neşretmek 1. жаяу, таратуу, чачуу. **2.** жарыялоо, басып чыгаруу.

neşriyat, -tı (neşir'дин көпт. т.) жарыялар, басылмалар, берүүлөр.

neşter мед. нашта, аштар.

neşterlemek 1. нашта менен кесиш. **2.** *өтм.* (*бирөөнүн*) жарасын козгош.

net, -ti 1. так, ачык, даана. ~ **görmek** даана көрүш. ~ **gözükmeк** так көрүнүү. **2.** нак, таза. ~ **olarak ayda beş yüz lira eline geçer** айда беш жүз лира нак колуна тиет. ~ **gelir** таза киреше. **3.** ачык, даана, так (*угулган үн*).

netameli 1. опурталдуу, кооптуу. ~ **bir yer** опурталдуу/кооптуу жер. **2.** сааттуу, балакеттүү, кара жолтой. **о ~ bir adamdır, mümkünse uzak dur** ал балакеттүү киши, мүмкүн

болсо алыс жүр. **3.** айтылышы/сүйлөнүшү кыйын (*сөз*).

netice 1. натыйжа, жыйынтык, соң. **2.** чечим, бүтүм, өкүм. ~**de** натыйжада, аягында, соңунда. ~ **almak/çikarmak** натыйжа алыш/чыгарыш. ~ **elde etmek** натыйжага ээ болуш. ~**ye varmak** бүтүмгө/натыйжага барыш. ~ **vermek** жыйынтык/натыйжа берүү.

neticelendirmek жыйынтыктоо, натыйжалоо, натыйжа чыгаруу.

neticelenmek аяктоо, бүтүү, натыйжа алынуу.

neticeli натыйжалуу, жыйынтыктуу.

neticesiz натыйжасыз, жыйынтыксыз. ~ **brakmak** жыйынтыксыз/натыйжасыз калтыруу.

netlik, -ği ачыктык, тактык, дааналык.

neuzübillah *мус.* Кудай сакта! (*коркунучтуу учурда Кудайга жалынуу иретинде айтылат*).

nevale азык, тамак-аш. ~**yi düzmek** дастаркон даярдоо.

nevi, -v'i 1. түр, тип, сорт, кыл. **bir** ~ бир түр, бир кыл. **her** ~ ар түрдүү, ар кыл. **2.** сапат, касиет. ~ ~ түркүн-түрлүү, ар кыл сапаттагы.

nevir, -vri наар. ~**i dönmek** өңү/кебетеси бузулуу (*ачуудан, кыжырдан*).

nevrâlji *мед.* невралгия.

nevrasteni *мед.* неврастения.

nevresim каттама/үстүнкү шейшеп.

nevroloji *мед.* неврология.

nevroz *мед.* невроз.

Nevruz 1. Нооруз. N~ **Bayramı** Нооруз майрамы. **2.** жазгы күн-түн теңелүү. ~ **otu** *бот.* нооруз оту (*Linaria vulgaris*).

ney 1. камыш. **2.** камыш чоор. ~ **çalmak/üflemek** чоор тартуу.

neyse 1. болуптур, болуптур эмесе, мейли эмесе, мейличи. ~ **ben gidiyim artık** болуптур эмесе, мен чыгайын. **2.** Кудайга шүгүр. ~ **bu kadarına da razı olalım** Кудайга

шүгүр, буга да ыраазы бололу.

neylemek эмне кылуу. **neyleyim** эмне кылайын.

neyzen чоорчу.

nezaket, -ti 1. сылыктык, сыпайыгерчилик, адептүүлүк. ~**le** сылыктык/сыпайыгерчилик менен. ~ **göstermek** сылыктык көргөзүү. **2.** кыраакылык, кылдаттык. **3.** маанилүүлүк, олуттуулук (*окуянын, жагдайдын*). ~ **kesbetmek** олуттуу боло баштоо. **4.** *грам.* этиштин сылык түрү.

nezaketen сыпайыгерчилик үчүн.

nezaketli 1. сылык, сыпайы, адептүү. **2.** назик, кылдат.

nezaketsiz орой, копол, одоно, адепсиз.

nezaketsizlik, -ği оройлук, кополдук, одонолук, адепсиздик.

nezaret, -ti 1. көзөмөл, кароол, байкоо, контроль. **2.** *эск.* министрлик. **3.** абак, түрмө. **4.** көрүнүш, панорама. **bu evin çok güzel ~i var** бул үйдөн эң сонун көрүнүш бар. ~**e almak 1)** байкоо алдына алуу. **2)** камакка алуу. ~ **altında 1)** көзөмөл алдында. **2)** түрмөдө, камакта. ~ **etmek** байкоого алуу, көзөмөлдөө.

nezarethane жаңы камакка алынгандар жаткан жер.

nezaretsiz көзөмөлсүз, кароолсуз.

nezih 1. адептүү, ахлактуу. **2.** күнөөсүз, аруу. **3.** ак ниет, ак көңүл, ак пейил.

nezle 1. сасык тумоо. *сал.* **tumağı.** **2.** мурундун суусу. ~ **olmak** сасык тумоо болуу.

nezt, -di 1. алды, жакыны. ~**inde** алдында. **2.** тийиштүү, караган. **İç İşleri Bakanlığı ~indeki** Ички Иштер Министрлиги алдындагы. **3.** боюнча, караганда. **onun ~inde** анын ою боюнча.

nışadır *хим.* нашатырь. ~ **ruhu** аммиак суусу.

nice 1. нече, канча. **2.** канчалаган, не-

чендеген. ~ **insanlar var ki ...** нечендеген кишилер бар... **3.** кантип, кандайча. **4.** канчадан бери. ~ ~ нечен нечен. **Allah ~ ~ yıllar nasip etsin!** Аллаа нечен-нечен жылдар насип кылсын!

nicel, niceliksel, nicesel сандык, санга байланыштуу.

nicelik, -ği сан, чоңдук. *сал. miktar. hem ~, hem nitelik arıyoruz* санына да, сапатына да карайбыз. ~ **zarfı** *грам.* сан-өлчөм тактооч.

niçin эмне үчүн? эмнеликтен? ~ **bize sormuyorlar?** эмне үчүн бизден сурашпайт?

nida 1. ураан, чакырык, жарыя, айгай. **2. грам.** сырдык сөз. ~ **işareti** илеп белгиси. ~ **etmek** ураан чакыруу, айгай салуу.

nifak, -ki чатак, чыр, уруш. ~ **sokmak** чатак салуу.

nihaî акыркы, соңку. ~ **karar** *ук.* акыркы чечим.

ni hale 1. нихале (*көмөштандын/под-ностун алдына коюлган нерсе*). **2.** жер төшөмөсү, пол.

ni hayet, -ti 1. аяк, бүтүш, соң. **2.** жыйынтык, натыйжа. ~ **bulmak/ ~ e ermek** аякташ, бүтүш. ~ **vermek** бүтүрүш, аягына чыгарыш, токто-туш. **3.** акырында, акыр аягында, соңунда, жыйынтыкта, натыйжада. ~ **gelebildik** акырында келдик. ~ **bir karara varıldı** акыр аягында бир чечимге келинди.

ni hayetlenmek 1. аяктоо, бүтүү, токтоо. **2.** натыйжа алынуу, жыйынтыкта-луу.

ni hayetsiz чексиз, соңсуз, бүтпөгөн, тү-гөнбөгөн.

ni hilist, -ti нигилист.

ni hilizm нигилизм.

Nijer Нигер, Нигер Республикасы.

Nijerya Нигерия.

Nijeryalı нигериялык.

nikâh 1. нике. **2.** никелешүү аземи. **3.**

калың. ~ **ı altına almak** никесине алыш. ~ **dairesi** нике үйү. ~ **düşmek** нике түшүү (*никелешүү үчүн эч бөгөттүн болбошу*). ~ **feshi** никенин бузулушу. ~ **ı kaçmak** нике бузулуу. ~ **kıymak** нике кыюу. ~ **şahidi** нике күбөсү. ~ **şekeri** нике конфети (*нике аземине катышкандарга таратылат*). ~ **tazelemek** нике жаңыртыш.

nikâhlamak никелештирүү.

nikâhlanmak никелешүү.

nikâhlı (ак) никелүү (*жарлар*). ~ **olmak** никелүү болуу, нике(син)де туруу.

nikâhsız никесиз. ~ **yaşamak** никесиз бирге жашамак.

Nikaragua Никарагуа.

Nikaragualı никарагуалык.

nikbet, -ti 1. каргаша, балакет, кырсык. **2.** жолсуздук, таалайсыздык.

nikbin 1. оптимистик. **2.** оптимист.

nikel 1. никель. ~ **kaplama** никель кап-тама. **2.** никелден жасалган.

nikelâj никелдөө, никель жалатуу.

nikotin никотин.

Nil Нил (*дарыя*).

nilüfer *бот.* суу лилиясы (*Nymphaea*).

nimbus жамгыр булуту.

nimet, -ti 1. ырайым, кут, кайрым, жакшылык (*Кудайдан келген*). **2.** ырыскы, азык, тооч, өмүр/жашоо булагы. **3.** байлык, бардарлык, бе-рекет, жемиш. ~ **i ayağıyla tepmek** ырыскысын тебүү.

nimetşinas жакшылыкты билген.

nine 1. чоң эне, тай эне. **2.** эне (*улгайган аялдарга кайрылуу сөзү*).

ninni бешик ыры. ~ **söylemek** бешик ырын ырдоо.

nirengi *геол.* белгилүү жердин планын түзүү, триангуляция.

nisaî 1. аялдарга байланыштуу. **2.** гинекологиялык.

nisaîye 1. гинекология. **2.** (*ооруканада*)

гинекология бөлүмү.
nisaîyeci мед. гинеколог.
nisan апрель. ~ **balğı** 1-апрель тамашасы.
nisap, -bı 1. жетерсан, кворум. 2. негиз. 3. капитал.
nispet, -ti 1. байланыш, жакындык. **aile ~leri araştırıldı** үй-бүлө байланыштары изилденди. 2. катыш, пропорция, даража. **%50 ~inde** 50% катышында/ өлчөмүндө. 3. салыштырма. **~le** караганда, салыштырганда. **geçen yıla ~le daha soğuk bir kış geçirdik** өткөн жылга караганда суугураак бир кыш өткөрдүк. 4. өлчөм, көлөм, сан, чоңдук, норма. **aynı ~te** бирдей чоңдукта. 5. атайлап, өчөшүп. **bunu bana ~ yapıyor** муну мага өчөшүп жасап жатат. ~ **etmek** салыштыруу, теңештирүү.
nispetli пропорциялуу, тең катышта болгон.
nispetsiz пропорциялуу эмес, тең катышта болбогон.
nispî 1. салыштырмалуу. ~ **ekseriyet** салыштырмалуу көпчүлүк. 2. катыш өлчөмүнө көрө, пропорционалдык.
niş 1. тикенек. 2. ийне, тил (*чаккан жаныбарлардын*).
nişan 1. жышаан, белги, из. ~ **bırakmak** из калтыруу. 2. кудалашуу, сөйкө салуу, баш байлоо. ~ **yüzüğü** түрк салты боюнча нишан жасалган эки жашка тагылган шакек. ~ **yapmak** сөйкө салма (нишан) тоюн өткөрүү. 3. бута. ~ **atmak** бутага атыш, мээлеш. 4. мээлеме. 5. орден. ~ **almak** 1) бутага алыш, мээлеш. 2) орден алыш. ~ **koymak** белги коюу. ~ **takmak** 1) бири-бирине шакек тагыш. 2) орден тагыш. ~ **vermek** 1) белги бериш, эскертиш. 2) орден бериш.
nişancı 1. мерген. **keskin** ~ көзгө атар

мерген. 2. тар. *султандын жардыктарына мөөр койгон нөкөр*.
nişangâh 1. бута. 2. кароол.
nişanlamak 1. белги коюу. 2. дал бутага тийгизүү. 3. (*бирөөгө*) сөйкө салуу, кудалоо.
nişanlanmak 1. белгиленүү, ышаарат коюлуу. 2. башы байлануу.
nişanlı 1. сөйкө салынган, кудалашылган. 2. белги салынган, ышаарат коюлган.
nişasta крахмал. **mısır ~sı** жүгөрү крахмалы. **pirinç ~sı** күрүч крахмалы.
nitekim 1. ансыз деле, деле, ошондой эле. **ben anlamadım, ~ sen de anlamamıştırsın** мен түшүнгөн жокмун, сен деле түшүнгөн жок болушуң керек. 2. чынында, чын-чынына келгенде. **biz vermedik, ~ vermemize de gerek yokmuş** биз бербедик, чынында беришибиздин да кереги жок экен.
nitel сапаттык. **hem nicel, hem ~ yönünden yararlı bulundu** сандык да, сапаттык да жагынан пайдалуу деп табылды.
niteleme 1. сыпаттама, аныктама. 2. сыпаттык. ~ **zarfı грам.** сын-сыпат тактооч. ~ **sıfatı грам.** сыпаттык сын атооч.
nitelemek сыпаттоо, мүнөздөө, аныктоо.
nitelik, -ği сын, сыпат, сапат, касиет, мүнөз. ~ **zarfları грам.** сын-сыпат тактоочтору.
nitelikli 1. сапаттуу, жогорку сапаттуу. 2. (*кайсы бир*) сапатка/мүнөзгө ээ. ~ **işçi** жетик/адис/ квалификациялуу жумушчу.
niteliksel сапаттык жагынан.
niteliksiz 1. сапатсыз, сапаты начар. 2. адистиги жок, квалификациясыз.
nitrat, -tı хим. нитрат.
nitrogliserin хим. нитроглицерин.
nitrojen хим. азот.
niyaz 1. жалыныч, жалбарыш, сыйы-

ныш, өтүнүч, сураныч. **2.** дуба. **3.** керекче, зарылдык. ~ **etmek** **1)** жалынуу, жалбаруу, өтүнүү, сурануу. **2)** сыйынуу, дуба кылуу (*Kydaîga*).

niyazî 1. өтүнүч/суранычка байланыштуу. **2.** зарылдык/ керекчеге байланыштуу. **3.** суранган, сыйынган, өтүнгөн.

niye эмнеге? ~ **gizleyim ki?** эмнеге жашырайын?

niyet, -ti 1. ниет, тилек, каалоо. **iyi** ~ ак ниет. **kötü** ~ кара ниет. **iyi ~le** жакшы ниет менен. **2.** төлгө (*ичинде жазуулары бар катталган кагаз*). ~ **çekmek** төлгө кагазды тандап тартып чыгыш (*төлгөчүнүн колу-нан*). **3.** мус. чечим, ниет (*намаз, даарат, орозо сыяктуу ыбадаттарды жасоого ыклас*). ~ **ini bozmak** ниетин бузуу. ~ **i bozuk** ниети бузук. ~ **etmek** ниет кылуу. ~ **tutmak** ниет/тилек тилеш.

niyetçi төлгөчү (*айрым жаныбарларга жана куштарга кишинин жазмышы жазылган кагаздарды тиште-тип чыгаруу менен төлгө ачкан*).

niyetlenmek ниеттенүү.

niyetli 1. ниеттүү, ниеттенген. **iyi** ~ ак ниеттүү. **2.** мус. ниет кылган (*кайсы бир ыдадатты жасаганга*). ~ **yim** орозомун.

nizam 1. тартип, түзүлүш, система, режим. **sosyal** ~ социалдык түзүлүш. ~ **i bozmak** тартипти бузуу. **2.** мыйзам, жобо, эреже. ~ **a riayet etmek** мыйзамга баш ийүү. ~ **a sokmak/koymak** тартипке келтирүү. ~ **yükici** режимди кыйратуучу.

nizamî 1. ырааттуу, тартиптүү, системалуу. **2.** мыйзам ченемдүү, мыйзамга ылайык. ~ **ücret** мыйзамдуу акы.

nizamiye 1. тар. (*Османлыларда*) регулярдуу ордо/армия. **2.** жөө аскерлер. ~ **kapısı** казарманын

негизги дарбазасы.

nizamlı 1. тартиптүү, ырааттуу. **2.** көрсөтмөгө/мыйзамга ылайык.

nizamname устав, мыйзам.

nizamsız 1. иретсиз, тартипсиз, чачкын, ырксыз. **2.** уставга жатпаган, мыйзамсыз.

nizamsızlık 1. иретсиздик, тартипсиздик, чачкындык, ырксыздык. **2.** мыйзамсыздык.

Noel жаңы жыл, кристмас. ~ **ağacı** жаңы жыл балатысы. ~ **Baba** Аяз Ата.

Nogay ногой.

Nogayca ногой тили, ногойчо.

nohudî нокот түстүү (*киргил сары түс*).

nohut,-du 1. бот. нокот (*Cicer arietinum*). **2.** нокот (*дань*). ~ **oda, bakla sofa** көчүк айланбайт (*үйдүн тартдыгынан*).

noksan 1. кемчил, өксүк, чала, кем. **2.** ката, жаңылыштык, дефект. **3.** жармач, майып. ~ **olmak** кемчил болуу. ~ **tartmak** кем тартуу. ~ **vermek** кем берүү.

noksanlıк,-ğı 1. кемчилик, өксүктүк, чалалык, кемдик. **2.** ката, жаңылыштык.

noksansız кемчилсиз, өксүксүз, толук, бүтүн.

nokta 1. чекит. **cumle sonuna ~ konulur** сүйлөмдүн аягына чекит коюлат. **2.** мат. чекит. **3.** айрым тамгалардын үстүнө, астына коюлган белги. **4.** жер, пункт. **başlangıç ~sı** башталган жери. **hedef ~sı** мээленген жер. **her yöne hakim** ~ ар тарап даана көрүнгөн жер. **5.** маселе, тема. **bu ~da anlaşılamayız** бул маселеде түшүнүшө албайбыз. **bazı ~ları tekrar gözden geçirmeliyiz** айрым маселелерди кайрадан карап чыгышыбыз керек. **6.** пункт, кароол. **polis ~sı** полиция кароолу. **7.** чек, чекит, даража, абал.

kaynama ~sı кайноо чекити. 8. чаар, ала (*айбандарда, кездемеде*). ~ **koymak** 1) чекит коюу. 2) (*бир нерсени*) бүтүрүү, аяктоо, токтоуу. ~sı ~sına дал/так өзүндөй, толугу менен, бүтүндөй. ~ **olmak** *арго* 1) нашаа колдонуу. 2) башы айлануу, дендароо болуу (*ашкере мастыктан, нашаадан*). 3) качып жоголуу, көздөн кайым болуу. **iki** ~ **üst üste** кош чекит.

noktainazar көз караш, пикир.

noktalama 1. тыныш белгилерин коюу. 2. нокот коюу, белги салуу. ~ **işaretleri** тыныш белгилери.

noktalamak 1. чекит коюу. 2. тыныш белгилерин коюу. 3. *өтм.* бүтүрүү, аяктоо, жыйынтыктоо.

noktalı 1. чекиттүү. ~ **çizgi** чекиттүү сызык. ~ **damarlar** *бот.* капилляр тамырлар. ~ **virgül** үтүрлүү чекит. 2. чаар. ~ **asma** чаар гүлдүү чыт.

noktasız чекитсиз.

nominal *фин.* номинал. ~ **değer** *фин.* номинал нарк.

nominalizm *филос.* номинализм.

ponoş болпош, томпош (*кичинекей балдарга эркетип кайрылуу*).

norm норма. **hayat ~ları** жашоо нормалары. ~**dan fazla** нормадан көп. ~**dan düşük** нормадан аз.

normal 1. нормал(дуу), нормага/стандартка ылайык. 2. *мат.* нормаль.

normalleşmek нормалдашуу, нормага ылайык абалга/калыпка келүү.

normatif норматив.

Norveç Норвегия.

Norveççe 1. норвежче. 2. норвеж тили.

Norveçli норвегиялык.

nostalji ностальгия.

nostalgik ностальгиялык.

nosyon *филос.* түшүнүк, тааным.

not, -tu 1. жазуу, эскерткич, конспект. 2. баа (*мектепте ж. б.*). 3. даража, деңгээл, сапат. ~ **almak** 1) жазып алыш, конспектилеш. 2) баа

алуу, баалоо. ~ **atmak** баа коюу. ~ **düşmek** кыстарып/кыпчып жазып коюш, шилтеме кылыш. ~ **etmek** белгилеп/эскертип жазып коюш. ~ **kırmak** (*бирөөнүн*) баасын төмөндөтүү/басуу. ~ **tutmak** (*бир нерсени*) жазып алуу, конспектилөө. ~ **vermek** 1) баа берүү/коюу. 2) *өтм.* баа берүү, баалоо, кадырлоо.

nota 1. *муз.* нота. ~ **defteri** нота дептери. 2. *дил.* нота, меморандум. **yazılı** ~ жазуу түрүндөгү нота.

noter нотариус. ~ **dairesi** нотариус конторасы.

nöbet,-ti 1. нөөмөт, кезек. **bugün** ~ **kimde?** бүгүн кезек кимде? ~**le** кезектешип. 2. нөөмөт, смена. ~**e çık-mak** нөөмөткө чыгыш. 3. талма. ~ **geçirmek** талып калуу, эсин жоготуу. 4. өнөкөт, оору. **öksürük ~i** өнөкөт жөтөл, көкжөтөл. **sıtma ~i** безгек. 5. жолу, кез. ~ **beklemek/tutmak** 1) нөөмөткө туруш. 2) кезекке туруш. ~ **gelmek** талма кармоо. ~ **şekeri** кристалл шекер (*дарылык үчүн*).

nöbetçi нөөмөтчү.

nöbetleşe нөөмөттөшүп, кезектешип.

nörolog *мед.* невролог.

nöroloji 1. неврология. 2. неврология бөлүмү (*оорукананын*).

nöron *биол.* нейрон.

nötr 1. *хим., физ.* нейтралдуу. 2. *грам.* ара жыныс категориясындагы сөз. 3. тарапсыз, бейтарап.

nötralize: ~ **etmek** нейтралдаштыруу.

nötrleşmek *хим.* нейтралдашуу.

Nuh *дин* Нух (*пайгамбар*). ~ **der, peygamber demez** айтканынан кайтпайт (*өжөр киши жөнүндө*). ~ **un gemisi** Нух кемеси. ~ **nebiden kal-ma** капкачанкы, атамзамандагы, эски.

numara 1. номер (*телефон, үй ж. б.*). ~ **n kaç?** номериң канча? 2. номер,

өлчөм (*бут кийимде*). **ayakkabı bir** ~ **büyük geldi** туфли бир размер чоң болуп калды. **3.** окуучунун баасы/ баллы. **4.** номер, оюн, көрсөтүү. **repertuvarına yeni ~lar koymuş** репертуарына жаңы номерлер кошуптур. **5.** амал, айла, куулук. **6.** сапат, орун. **Türkiye’de bir** ~ Түркияда 1-орунда. ~ **çevirmek** 1) телефон чалуу. 2) *argo* амал колдонуу. ~ **sı(nı) vermek** жаманатты кылуу, каралоо. ~ **yapmak** 1) *argo* анткорлоонуу, куулануу. **hasta ~sı yapmak** оорумуш болуу. 2) керсейүү, көтөрүлүү.

numaracı *argo* анткор, жалганчы.

numaralamak номерлөө.

numaralı номерлүү. **6 ~ dairede oturuyor** 6-номерлүү үйдө турат. **41 ~ ayakkabı** 41-размер туфли. **bir ~ 1)** биринчи кезектеги, өтө маанилүү, эң атактуу. 2) биринчи класстагы, эң жогорку.

numarasız номерсиз, белгисиз.

numune өрнөк, мисал. *сал. örnek.*

nur нур. ~ **gibi** нур сыяктуу. ~ **içinde yatsın!** нур ичинде жатсын! (*өлгөндөр үчүн айтылган дуба*). ~ **inmek** нур төгүлүү. ~ **o!** баракелде! бали! ~ **topu gibi** балканактай, денсоолугу чың (*жаш бала*). ~ **yüzlü** нур жүздүү.

nuranî 1. нурдуу. 2. касиеттүү.

nurlandırmak нурландыруу.

nurlanmak нурлануу.

nurlu 1. нурлуу, жаркыраган, жайнаган. 2. ак пейил, ак ниет.

nursuz нурсуз.

nusret,-ti *дин* Кудайдын жардамы/ырайымы. 2. ийгилик, артыкчылык.

nutuk, -tku 1. сөз, кеп. 2. кайрылуу, доклад. 3. чечендик, сөзгө жүүрүктүк. ~ **atmak/çekmek** *argo* сөз сүйлөө, сүйлөп отуруп алуу. ~ **ututulmak** оозуна сөз кирбей калуу, алкааруу. ~ **vermek/ söylemek** 1)

сөз сүйлөө. 2) элге кайрылуу.

nü жылаңач.

nüans нюанс.

nüfus 1. калк, эл. 2. киши. **aile ~unuz kaç?** үй-бүлөңүздө канча киши бар? ~ **cüzdani/kâğıdı** туулгандыгы тууралуу күбөлүк, кимдик. ~ **dağılımı** калктын жыштыгы. ~ **fazlalığı** калктын жыштыгынын артышы. ~ **kütüğü** эл каттоо китеби. ~ **patlaması** калк санынын тездик менен өсүшү. ~ **planlaması** үй-бүлө пландамасы. ~ **sayımı** эл каттоо.

nüfusça кишилерде, жанда. ~ **zayıat yok** жанда зыян жок.

nüfuslu калктуу. **bir milyon ~ şehir** бир миллион калктуу шаар.

nüfuz 1. (*бир нерсенин ичине*) кирүү, өтүмдүүлүк, аралашма. 2. таасир, аброй. ~ **altına almak** таасири алдына алыш. ~ **etmek** 1) өтүп/аралашып кетүү. 2) баш ийдириш, моюн сундуруш. 3) чындап түшүнүш, көзү жетиш. ~ **sahibi** кадырлуу/абройлуу киши. ~ **ticareti yapmak** кадырын сатуу, бийлигин колдонуу.

nüfuzlu кадыр-барктуу, абройлуу(*киши*).

nüfuzsuz кадыр-баркы жок(*киши*).

nükleer ядролук, атом. ~ **enerji** ядролук энергия, атом энергиясы. ~ **fizik** ядрофизика. ~ **silah** ядролук курал.

nükleon *физ.* нуклон.

nüks *мед.* кайталанма, жаңырган, жаңыланган(*оору*).

nüksetmek *мед.* 1. (*оору*) кайталоо, жаңыруу. 2. пайда болуу (*күтүлбөгөн жерден*).

nükte 1. таамай/курч сөз, такмаза, азил. 2. кыйытма. ~ **yapmak** кыйытып айтуу.

nükteci такмаза, куудул, азилкеч, чымчыкей.

nükteli тикенектүү, чымчып сүйлөгөн, такмаза, азил (*сөз*).

nümayiş**nüve**

nümayiş жүрүш, көрсөтүү, парад, демонстрация, митинг. ~ **yarmak** көрсөтүү жасаш, митинг уюштуруш.

nümayişçi жүрүшкө/митингге катышкан.

nümizmatik **1.** нумизматика. **2.** нумиз-

матикалык.

nüsha **1.** нуска. **2.** сан, номер (*журналдын, газетанын*). **3.** окшош, кудум өзүндөй. **babasının bir ~sı** атасынын кудум өзү/оозу мурдунан түшкөндөй. **4.** амулет, тумар.

nüve данек, өзөк.

O

O,o түрк алфавитинин он сегизинчи тамгасы.

о I сырд. с. (сүйлөмдүн башына келип, ар кандай ички сезим-туюмдарды билдирет). оо! охо! оп! ой! ~, **maşallah ne güzel!** оп, бали, кандай сонун! ~, **bu da oldu mu ya!** ой, ушу кантип болсун!

о II **1.** ал (*З-жак, жекелик түрдөгү ат атооч*). ~ **benim ağabeyim** ал менин агам. **2.** ал, ошол (*сөз болуп жаткан нерсе, киши*). ~ **iyi değildi, bu iyi** ал начар болчу, бул жакшы. ~ **nu sen almazsın** аны сен албайсың. **3.** ошондой, ошончо, ошончолук, анча, андай, анчалык. ~ **büyüklikte** ошондой чоңдукта. ~ **denli/derece** ошончолук/анчалык. ~ **hâlde** андай болсо. ~ **hâliyle** ошо бойдон. ~ **kadar 1)** анча/ошончо, анчалык, ошончолук. ~ **kadar veremem** анча бере албайм. ~ **kadar ısrar ettik, ama ikna edemedik** канча сурандык, бирок көндүрө албадык. **2)** жетишет, болду, бүттү (*кээр, заар менен*). ~ **kadar deyip çıktı** жетишет деп чыгып кетип калды. ~ **anda** ошондо, анда, ал/ошол учурда. ~ **bu** тиги-бу. ~ **bu derken** тиги-бу деп атып эле. ~ **duvar senin, bu duvar benim** ары кетип, бери кетип, жыгылып-кооп (*мас тууралуу*). ~ **nun gibi** ошондой, андай. ~ **gün bu gün(dür)** ошол күндөн ушул күн, ошондон бери. ~ **kapı/mahalle senin bu kapı/mahalle benim** желип-жортуп, үй бетин көрбөй (*айылчы бирөө жөнүндө*). ~ **kapı senin bu kapı benim akşamı eder** үй бетин көрбөй жүрүп кеч киргизет. ~ **saat 1)** дал ошол учурда. **2)** ошол замат. ~

takdirde андай болсо. ~ **tarafli olmamak** көңүл бурбоо, билме-миш/көрмөмүш болуу, билмек-сенге/көрмөксөнгө салуу. ~ **tarakta bezi olmamak** (*бир нерсеге*) тиешеси болбоо. ~ **yolda** андай боло турган болсо, анте берсе. ~ **yolun yolcusu 1)** жаман жолго түшкөн. **2)** катуу ооруга кабылган. ~ **vakit/zaman** ошол кезде, ошондо, анда.

oba 1. кийиз үй, чатыр. **2.** көчмөн үй-бүлө, көчмөндөр айлы. **3.** көчмөндөр журту/өргүтөн жер.

obje нерсе, буюм, зат, объект.

objektif 1. объективдүү, калыс бир шекилде. **meseleye ~ yaklaşmak** маселени объективдүү колго алуу. **2. филос.** объективдүү (*субъективдүүнүн карама каршысы*). **3. физ.** объектив (*фотоаппарат, дүрбү, микроскоп сыяктуу куралдарда*).

objektiflik, -ği объективдүүлүк.

objektivizm филос. объективизм.

obruk, -ğu 1. чуңкур, оюк (*жер*). **2.** жер күй, ичине суу толгон оюк жер.

observatuar астр. обсерватория.

obstrüksyon обструкция, бөгөт/жолтоо болуу.

obua муз. гобой (*музыкалык аспап*).

obuacı муз. гобойчу.

obur опкок, соргок, тамагы жаман.

oburluk, -ğu опкоктук, соргоктук.

obüs аск. **1.** ядро, снаряд. **2.** гаубица (*замбирек түрү*).

ocak I, -ğı январь. ~ **ayı** январь айы.

ocak II, -ğı 1. очок, меш, от, плита. **de-mirci ~ı** көөрүк очогу. **gaz ~ı 1)** газ плитасы. **2)** үч билик. **mutfak ~ı** ашкана плитасы. ~ **ı yakmak** очокту/отту жагуу. ~ **yanmak** очок күйүп туруу. **2.** от жагылган, чай кайнатылган жер. **çay ~ı** чай очогу.

3. камин. **4.** кен, шахта. **kömür** ~ı көмүр кени/ шахтасы. **maden** ~ı металл кени. **5.** бакча, тилке. **patlıcan** ~ı баклажан бакчасы/ тилкеси. **6.** өтм. үй, очок, үй-бүлө. **baba** ~ı ата-эне очогу, өз үй. **baba** ~ına dönmek үйүнө кайтып барыш. **7.** өтм. очок, булак (бир нерсе көп жана жемиштүү болгон жер). **bilim** ~ı билимдин/илимдин очогу. **8.** өтм. борбор, очок (бирдей көз караштагы адамдардын, топтордун). **asker** ~ı аскер очогу. **Türk** ~ları Түрк очоктору (маданий-агартуу бирикмеси). **9.** табыпчылыкты кесип кылган үй-бүлө.

ocakçı 1. от жаккыч, көмүрчү. **2.** көөчү (очокторду/мештерди көөлөгөн киши). **3.** тар. Түрк очокторунун (к.) мүчөсү. **4.** чайчы (иш жерлеринде).

ocaklı 1. очоктуу, очогу бар. **2.** каминдүү. ~ **oda** каминдүү бөлмө. **3.** тар. Түрк очокторунда (к.) жетиштирилген (жаңы черүү).

ocaklık, -ğı 1. очоктун орду. **2.** керней, мор. **3.** ашкана үй. **4.** ата мурасы. **5.** тар. аскердеги сиңирген эмгеги үчүн энчиленген жер.

od эск. от. ~ **yok ocak yok** же от жок, же очок жок, колунда түгү жок.

oda 1. бөлмө. **çalışma** ~sı иш бөлмөсү, кабинет. **kabul** ~sı кабыл алуу бөлмөсү. **misafir** ~sı конок бөлмөсү/үй. **oturma** ~sı отурма/эс алуу бөлмөсү. **öğretmenler** ~sı мугалимдер бөлмөсү/кабинети. **sandık** ~sı жабык бөлмө, депо. **soyunma** ~sı кийинме бөлмөсү (артисттердин, спортсмендердин). **üç** ~ **bir salon** төрт бөлмөлүү үй. **yatak** ~sı жатак бөлмөсү. **yemek** ~sı тамак бөлмөсү, зал. **2.** бирикме, палата. **Ticaret ve Sanayi O** ~sı Соода, Өнөр жай Палатасы. **3.** камера,

кабина. **gaz** ~sı газ камерасы. **telsiz** ~sı радиокабина. **4.** номер, бөлмө (мейманканада). ~ **ayarlamak** бөлмө даярдоо. **5.** конок үй (айыл жеринде). **6.** тар. жаңы черүүлөрдүн казармасы. ~ **hapsi** үй түрмө. ~ **müziği** камералык музыка. ~ **takımı** зал эмереги/гарнитуру.

odacık, -ğı бөлмөчө, тар бөлмө.

odak, -ğı 1. физ. фокус, мерчем. **2.** өтм. борбор, очок, топтом. ~ **noktası** фокус/мерчем чекити/аралыгы.

odaklamak фокусун/мерчемин дал келтириш.

odaklanmak 1. фокусу/мерчемин дал келиш. **2.** өтм. көз/көңүл токтоуш, көңүлдү коюш/топтош (бир нерсеге). **3.** (бир жерге) топтолуш, жыйналыш.

odalı 1. бөлмөлүү. **iki** ~ **bir ev** эки бөлмөлүү бир үй. **2.** тар. Топкапы Сарайында жашагандар.

odalık, -ğı 1. тар. одалиска, сарайдагы туткун аялдар. **2.** никесиз бирге жашалган аял.

odeon тар. одеон (Эски Грециядагы тепкичтүү концерт салону).

oditör аудитория, тындама салону.

odsuz отсуз. ~ **ocaksız** колунда түгү жок, кедей.

odun 1. отун. ~ **kesmek** отун кесүү/жаруу. ~ **yarmak** отун жарыш. **2.** карагай, устун. **3.** арга дөңгөч, зөөкүр. ~ **gibi adam** дөңгөчтөй болгон киши. ~ **kömürü** отун көмүрү.

oduncu 1. отунчу. **2.** отун сатар.

odunluk, -ğu 1. отункана. **2.** отундук (жыгач).

odunsu бот. отун сымал.

of сыр. с. эх, ай, ах, ох. ~ **bıktım artık!** эх, тажап бүттүм! ~, **her tarafım sızlıyor!** ох, ар тарабым сыздап ооруп жатат! ~ **çekmek** ахалап-охоломок, кокуйламак.

ofis офис, иш жери.

oflamak ахалап-охоолоо, онтолоо, ко-
күйлоо. **ahlaya oflaya** ахалап-
охолоп.

ofsayt *футб.* (**off-side**) офсайт, оюн ты-
шы.

ofset, -ti *полигр.* офсет. ~ **baskı** офсет
басма.

oftalmi *мед.* офтальгия, көздүн сезге-
ниши.

oftalmolog *мед.* офтальмолог.

oftalmoloji *мед.* офтальмология.

Oğan *эск.* Теңир, Кудай.

oğlak, -ğı **1.** улак. **2.** (**О~**) Улак (*Зодиак*
жылдызынын биринин аты). ~
dönencesi *астр.* Улак жолу.

oğlan **1.** эркек бала. **çocuklarının ikisi ~**
biri kız балдарынын экөө эркек,
бири кыз. **2.** улан, жигит. **3.** (*кар-*
тада) валет. **4.** эркектердин жы-
ныстык каалоосун канааттан-
дырган бачабаз бала.

oğlancı бачабаз (*эркектер менен жы-*
ныстык байланышка кирген
эркек).

oğul, -ğlu **1.** уул. **bir ~u, bir kızı var** бир
уулу, бир кызы бар. **büyük ~** улуу
бала/уул. **ortanca ~** ортончо бала/
уул. **küçük ~** кичүү уул. **2.** баласы,
тукуму. **insan ~u** адам баласы. **3.**
(*картада*) валет. **4.** жумушчу
аары. ~ **balı** **1)** жумушчу аарылар
топтогон бал. **2)** уул небере. ~
çıkarmak аарылардын жаңы
челекке кирмеси. ~ ~ топ-топ. ~**u**
olmak **1)** (*бирөөнүн*) уулу болуу.
2) уулдуу болуу. ~ **otu** *бот.*
мелисса, лимон жалбызы (*Melissa*
offisinalis). ~ **uşak** укум-тукум.

oğlucuk, -ğu **1.** уултай (*уулга эркектин*
кайрылуу). **2.** *бот.*, *зоол.*
эмбрион, түйүлдүк.

oğulluk, -ğu **1.** уулдук (*милдет*). **2.** асы-
ранды уул.

Oğuz **1.** Огуз (*түрк дастан каарманы*).
2. огуз (*бир түрк уруусунун аты*).

oh *сырд. с.* оо! ох! ах! ~ **ne güzel!** ох,

кандай сонун! ~ **çekmek** табасы ка-
нуу. ~ **demek** “өх” демек, жаны
жай алмак, санаасы тынмак. ~
olsun! сооп болот! чала болот!

oha *сырд. с.* **1.** айрым бодолорду (*уй,*
өгүз) токтотуу үчүн колдонулат.
2. жоосунсуз жорук жасаганга
каршы эскертүү иретинде колдо-
нулат. ~ **çocuğu öldürecekisin!** оп-
по, баланы өлтүрөсүңбү!

oje тырмак лагы.

ojeli лакталган (*тырмактар*).

ok, -ku **1.** ок, жебе (*жаанын*). **2.** *мех.*
жебе. **saatin ~u** сааттын жебеси. ~
işareti ок/жебе ышаараты (*жолдо*).
3. (*айрым жабдууларда*) ок.
arabanın ~u арабанын огу. **saban**
~**u** соконун огу. **4.** *дең.* якордун
огу. **5.** *мат.* радиус. ~ **atmak**
ок/жаа атуу. ~ **gibi ciğerine işlemek**
жүрөгүнө октой сайылуу. ~ **gibi**
(*yerinden*) **fırlamak** октой учуп
туруу. ~ **meydanı** жаа майданы. ~
meydanında buhurdan yakmak
маанилүү ишти маанисиз кара-
жаттар менен жасоого киришүү. ~
yaydan çıktı болор иш болду. ~
yılanı *зоол.* ок жылан (*Cerastes*
hasselquistii).

okaliptüs *бот.* эвкалипт (*Eucalyptus*
globulus).

okçu **1.** жаа жасаган/саткан киши. **2.**
спорт жаа тарткан, мерген.

okçuluk, -ğu **1.** жаачылык (*иши*). **2.**
жаачылык (*спорту*).

okey **1.** окей (*англ.*), жарайт, мейли,
макул. **2.** окей (*карта оюну*). ~**ini**
almak макулдугун алыш.

okeylemek тууралоо, ырастоо, жолго
коюу, күнүн коюу (*мис. билет-*
тин).

okka окка (*1283 граммдык оордук бир-*
диги). ~**nın altına girmek** бекерден
бекер азап чегүү, күнөөсүз жерден
айып тартуу. ~ **çekmek** **1)** көлөмү-
нөн оор чыгып калуу. **2)** кадыр-

баркы, салмагы болуу. ~ **dört yüz dirhem** эки жерде эки төрт (сөзм. с. окка - төрт жүз дирхем).

okkalamak 1. салмакты болжоо, салмактап көрүү. **2.** өтм. кошомат кылуу, жагалдануу.

okkalı 1. салмактуу, толук, болук (*киши*). **2.** чоң, көлөмдүү. ~ **kahve 1)** чоң чөйчөк түрк кофеси. **2)** өтө күчтүү кофе. **3.** салмактуу, маанилүү (*сөз, тикир*). ~ **küfür** ата-жотосун койбой сөгүш.

oklamak 1. октой атып кетиш/туруш. **2.** ок менен атып салыш.

oklava үбөлүк. ~ **yutmuş gibi** үбөлүк жутуп алгансып (*какайып туруш*).

oklu 1. жебелүү, октуу. **2.** жебе ышаараты менен көргөзүлгөн. **3.** октуу (*араба*). **4.** өтм. тикендүү, ачуу (*сөз*). ~ **kirpi** зоол. чүткөр, жайра (*Hystrix cristatus*).

okluk, -ğu саадак.

okramak окурануу (*ам*).

oksalat хим. оксалат, козукарын кислотасынын тузу.

oksijen кычкылтек. ~ **tüpü** кычкылтек баллону. ~ **hortumu** кычкылтек түтүгү. ~ **kaynak** кычкылтектүү ширеткич. ~ **vermek** кычкылтек берүү.

oksijenlemek 1. хим. (*бир затка*) кычкылтек кошуу. **2.** (*чачты*) кычкылтек аркылуу саргартуу.

oksijenli 1. кычкылтектүү. **2.** кычкылтектүү суу менен саргартылган (*чач*). ~ **su** гидроген пероксидтин чөкмөсү.

oksijensiz кычкылтексиз.

oksijensizlik, -ği кычкылтек жетишсиздиги.

oksit, -di хим. кычкыл.

oksitlemek хим. кычкылдаштыруу.

oksitlenme хим. кычкылданма.

oksitlenmek хим. кычкылданыш.

oksu ок сымал, жебе сымал.

okşak ооз. окшош, түспөлдөш.

okşama сылама, таптама.

okşamak 1. сылоо, таптоо, эркелетүү. **yüzünü** ~ жүзүн/бетин сылоо. **2.** өтм. жылытуу, козгоо, жиби-түү. **gururunu** ~ жүрөгүн жибитүү, сыймыгын козгоо/арттыруу. **3.** ка-кыс-кукус кылуу (*мис. баланы*). **4.** окшошуу, түспөлдөшүү. **5.** арга төпөштөө, сабоо.

okşayıcı эркелеткен, мээримдүү, жылуу, көңүл жибиткен (*сөз, мамиле*).

okşayış сылаш, тапташ, эркелетиш.

oktan хим. октан.

oktav муз. октава.

okul 1. мектеп, окуу жай. *сал. mektep.* **ana** ~ бала бакча. **akşam** ~u кечки мектеп. **harp** ~u аскердик мектеп. **havacılık** ~u авиация окуу жайы. **ilk** ~ башталгыч мектеп. **imamhatip** ~u диний негиздеги мектеп (*мусулмандар үчүн*). **meslek** ~u кесиптик окуу жайы. **orta** ~ орто мектеп. **özel** ~ менчик мектеп. **sanat** ~u көркөм санат мектеби. **yatılı** ~ мектеп-интернат. **2.** мектеп жамааты. **3.** багыт, агым, мектеп. ~ **öncesi** мектептен мурунку. ~ **öncesi eğitim** мектептен мурунку билим берүү. ~ **sonrası** мектептен кийинки.

okuldaş мектептеш, бир мектепти бүтүргөн.

okullu 1. окуучу. **2.** мектепте иштеген.

okuma окума. ~ **kitabı** окума китеби. ~ **metni** окума тексти. ~ **odası** окума бөлмөсү. ~ **yazması yok** сабатсыз.

okumak 1. окуу. **gazete** ~ газета окуу. **kitap** ~ китеп окуу. **2.** билим/таалим алуу, окуу. **üniversitede okuyor** университетте окуйт. **3.** үндү бийик чыгарып окуу/ айтуу/ ырдоо. **şiiir** ~ ыр окуу. **4.** (*купю бир нерсени*) чечүү, чечмелөө. **şifreyi** ~ шифрди чечүү. **5.** өтм.

туюу, сезүү, түшүнүү. **yüzünden okunuyordu** жүзүнөн окулуп турду. **6.** дем салуу, түкүрүү (*бүбү, бакшы, табыптар*). **7.** ооз. (*бир жерге*) чакыруу. **8.** арго сөгүп-сагуу, жемелөө. **9.** арго азабын берүү, акесин таанытуу. **şimdi ben onun canını okurum** азыр мен анын жанын көзүнө көргөзөм/акесин таанытам.

okumamış сабатсыз, билимсиз, түркөй, наадан.

okumuş 1. окуган, сабаттуу. **2.** билимдүү, акылдуу, интеллектуалдуу.

okumuşluk, -ğu 1. сабаттуулук. **2.** билимдүүлүк, маалыматтуулук. **~u yok** билими жок.

okunaklı даана/ачык/так/сулуу жазылган, оңой окулган (*жазуу*).

okunaksız даана/ачык/так эмес, окулушу кыйын (*жазуу*).

okunmak 1. окулуу. **kitap okundu** китеп окулду. **Kuran ~** Куран окулуу. **2.** чечмеленүү, чечилүү. **çivi yazısı okundu** шынаа жазуусу чечмеленди. **3.** ырдалуу, айтылуу. **ezan ~** азан окулуу. **şarkı ~** ыр ырдалуу.

okunuş 1. окуу ыкмасы. **2.** ырдоо ыкмасы.

okur окуурман.

okuryazar сабаттуу.

okuryazarlık, -ğı сабаттуулук.

okus:~pokus арго көз боочулук, сыйкыр, айла, амал.

okutmak 1. окутуш (*китепти, газетаны ж. б.*). **2.** билим алуусун камсыз кылыш, окутуш. **çocuğunu Ankara'da okutuyor** баласын Анкарада окутуп жатат. **3.** окутуу, билим берүү (*окуучуларга*). **3. sınıfı okutuyor** 3-классты окутат. **4.** сатып жиберип, колдон чыгарыш. **bu çayları ~ için verdi** бул чайларды сат деп берди. **5.** дем салдырыш, дубалатыш, окутуш (*молдого, бакиыга*).

okutman 1. мугалим (*практикалык сабактарга кирген*). **2.** лектор.

okuyucu 1. көп окуган киши. **2.** окуурман. **3.** ырчы. **4.** ооз. жарчы (*тойго/тамашага чакырган*).

okuyuş к. okunuş.

oküler физ. окуляр.

okyanus океан. **Hint O~su** Инди океаны. **Büyük/Pasifik O~u** Тынч океан. **Atlas O~u** Атлантика океаны.

Okyanusya Океания.

ol эск. ал, ошол. **~ vakit** ошол кезде. **~ vechile** ошол себептүү, ошондуктан.

ola 1. (~ ki) балким, кокус, мүмкүн. **telefonla öğrenelim, ~ ki ders iptal edilmiştir** телефон чалып билели, балким сабак болбой тургандыр. **2.** болсо, чыкса. **gün ~** күн чыкса. **gün ~ harman ~** бир күн анын да кезеги келет.

olabilir 1. мүмкүн болгон, колдо бар, ыктымал. **~ seçeneklerimizi bir bir gözden geçirelim** мүмкүн болгон жолдордун баарын карап көрөлү. **~ ki** балким, кокус.

olabilirlik, -ği мүмкүнчүлүк, жол, ыктымал. **sal. imkan. ben bu işte ~ görmüyorum** мен бул иштин ыктымалын көрө албадым.

olacak, -ğı 1. боло/ишке аша турган, болушу мүмкүн, ыктымалдуу. **~ bir iş ise yapalım** боло турган иш болсо, жасайлы. **~ iş değil** мындай болушу мүмкүн эмес! кантип ушундай болсун! (*бушаймандык менен айтылат*). **bu ~ iş mi?** ушундай да болобу? **2.** сөрөй, деген. **akrabam ~ insan** тууган сөрөй. **ortağım ~ serseri ortadan kayboldu** ортогум деген селсаяк көздөн кайым болду. **3.** болочок, болор, болбой койбой турган, сөзсүз боло турган (*иш*). **iş ~ına varır** болор нерсе болот. **~la öleceğe çare bulunmaz** мак. боло турган менен

өлө турганга чара жок. **4.** нак(та) баа, бере турган/ акыркы баа. **sen ~ını söyle, pazarlık yapmayalım** сен боло турган баасын айт, соодалашпайлы. **5.** болгондур, ... – дыр, болсо керек. **bu işi o yapmış** ~ бул ишти ошо кылгандыр. **o kardeşim** ~ ал иним болсо керек. ~ **gibi** боло тургандай. ~ **gibi değil 1)** болбой тургандай көрүнөт. **2)** ушу кантип болсун!

olagelmek болуп келүү, боло берүү.

olağan 1. көнүмүш, кадыресе, болуп жүргөн/келген, кадимки. ~ **bir gün** кадыресе бир күн. ~ **şeydir** көнүмүш нерсе. **2.** кезектеги. ~ **toplantı** кезектеги чогулуш. ~ **dışı** укмуштуу, өзгөчө, адаттан тышкары, таң каларлык. ~ **dışı bir durum** адаттан тышкары бир жагдай.

olağanlaşmak көнүмүшкө/адатка айланыш.

olağanüstü, -nü 1. көрүлбөгөн, өтө кызык, таң калычтуу, адаттан тышкары, өзгөчө. ~ **bir hâl** өзгөчө/шашылыш абал. ~ **hâl ilân etmek** өзгөчө/шашылыш абал жарыялоо. **2.** кезексиз, шашылыш. ~ **toplantı** шашылыш/кезексиз чогулуш. **4.** өтө эле, аябай эле, укмуш. ~ **büyük** өтө эле чоң.

olamaz мүмкүн эмес.

olan 1. болгон/башка келген (*нерсе/окуя*). ~ **olmuş** болору болуптур. **2.** кыйынчылык, оорчулук, жүк. ~ **sana olmuş** кыйынчылык сага түшүптүр. **3.** жоготкон, айрылган. **işinden** ~ **adam** ишинен айрылган киши. **4.** (*бир нерсеси*) бар болгон, ээ болгон. ~ **bulgur kaynatır, olmıyan elini oynatır** мак. колунда бар талкан кайнатат, болбогон колун ойнотот.

olanak,-ğı мүмкүнчүлүк, шарт. *сал. imkan.* ~ **sağlamak** мүмкүнчүлүк бериш.

olanaklı мүмкүн, ыктымал, боло турган.

olanaksız мүмкүн эмес, ишке ашпай турган.

olanaksızlaşmak мүмкүн болбой калуу, ишке ашышы кыйындоо.

olanaksızlaştırmak мүмкүн кылбоо, бөгөт болуу.

olanaksızlık,-ğı ыктымалсыздык, мүмкүн эместик.

olanca болгон, колундагы. ~ **kuvvetiyle** болгон күчү менен. ~ **varlığını savurdu** болгон байлыгын сапырып жок кылды.

olası 1. мүмкүн болгон, болжолдуу, ыктымал, күтүлгөн. ~ **yağmura tedbir olarak** жамгыр ыктымалына каршы. **2.** болгур! (*каргыш*). **kör ~!** көр болгур! кашайгыр! **oldum ~** өмүр бою, мен көргөндөн. **oldum ~ bu işle uğraşır** мен көргөндөн бул иш менен алек.

olasılı ыктымалдуу, болжолдуу, күмөндүү. ~ **hesaplar** болжолдуу эсептер.

olasılık,-ğı 1. ыктымалдык, божомол, мүмкүндүк. **2. мат., лог.** ыктымалдык.

olay 1. окуя, болмуш. **büyük bir ~** чоң окуя. **önemli ~lar** маанилүү окуялар. **~lar zinciri** окуялар чынжыры, кошоктошкон окуялар. **2. филос.** кубулуш, феномен. **3.** адаттан тышкаркы окуя (*кырсык, кокусдук, капсалаң ж. б.*). ~ **anında** кырсык маалында. ~ **çıkarmak** дүрбөлөң чыгаруу. ~ **yeri** кырсык болгон жер.

olaycılık, -ğı филос. феноменализм.

olaylı каргашалуу, балакеттүү, чатактуу. ~ **düğün** чатактуу той. ~ **gün** каргашалуу күн.

olaysız тынч, кадыресе. ~ **gün** кадыресе бир күн.

olcay ооз. олжо, шанс.

oldu болду, макул, жарайт.

oldubitti болду-бүттү, шашылыш, буй-

дам. ~**ye getirmek** болду-бүттү кылуу, шашылыш жасап салуу, буйдамга келтирбөө.

oldukça абдан, аябай, бир кыйла/топ. **dışarısı ~ soğuk** тыш аябай суук.

ole! олей! (*шыктандырган/ кайраттандырган ураан*).

olgu 1. филос. болмуш. 2. окуя, факт. 3. мед. оорунун өөрчүшү, процесс.

olgucu филос. позитивист.

olguculuk, -ğu позитивизм.

olgun 1. бышкан (*жер-жемиш*). ~ **şeftali** бышкан шабдалы. ~ **erik** бышкан өрүк. 2. өтм. баралына толгон, бойго жеткен, жетилген. 3. өтм. салабаттуу, сабаттуу, жетик, сынаакы, адис. ~ **sanatçı** жетик санатчы.

olgunlaşmak 1. бышуу (*жер-жемиш*). 2. жетилүү, бойго жетүү. 3. токтолуу. 4. өтм. бышып жетүү. **olgunlaşmış mesele** бышып жетилген маселе.

olgunluk, -ğu 1. бышкан, жетилген (*жемиш*). 2. жетилген, токтолгон (*киши*). ~ **çağı/yaşı** жетилген курак. ~ **imtihani/sınavı** жетиктик сынагы (*орто мектептен кийин университетке кириш сынагы*).

oligarşi олигархия.

olimpiyat, -dı олимпиада. **O~ oyunları** Олимпиада оюндары. ~ **şampiyonu** Олимпиада чемпиону.

olmadık 1. болуп көрбөгөн, теңдешсиз, адаттан тышкары. **başıma ~ şeyler geldi** башыма болуп көрбөгөн нерселер келди. 2. керексиз, болбогон. **başıma ~ şeyler çıkardı** башыма болбогон нерселер чыгарды. ~ **sözler** болбогон/жарабаган сөздөр.

olmak 1. болуу. **bir şey ~ бирдеме болуу. bir şey mi oldu?** бирдеме болдубу? 2. ишке ашуу, аткарылуу. **hayallerim gerçek oldu** кы-

ялдарым ишке ашты. **doktor** ~ доктор болуу. **adam** ~ адам болуу. 3. (*бир жерде*) болуш, катышыш. **ben de orada olacağım** мен да ошол жерде болом. 4. айлануу, болуп калуу. **şarap sirke olmuş** шарап ук-сус болуп калыптыр. 5. бир абалда болуш. **bekar** ~ бойдок болуу. **mal sahibi** ~ мал-мүлк ээси болуш. 6. жакындыгы болуш. **kendisi eniştem oluyor** жездем болот. 7. жароо, туура болуу. **gitmezsek olmaz** барбасак болбойт. 8. бышуу, жетилүү. **ekinler olmuş** эгин бышыптыр. 9. даяр болуу, кыябына келүү. **çay oldu** чай даяр болду. 10. чак болуу, туура келүү. **bu gömlek çocuğa olmadı** бул көйнөк балага чак келбеди. 11. өтүү, толуу, болуу. **ben geleli iki yıl oldu** мен келгенден бери эки жыл өттү. **sabah oldu** таң атты. **gece oluyor** түн кирди. 12. ооруп калуу, кабылуу. **anjin** ~ ангина болуу. **ishal** ~ ичи өтүү. **hasta** ~ ооруп калуу. 13. жоготуу, ажыроо. **canından** ~ өмүрү кыйылыш, жанынан айрылыш. **işinden** ~ ишин жоготуш. 14. бир жерге/бир нерсеге тиешелүү болуш. **köylü olmayanlar** айылдык эместер. **partili oldum** партияга өттүм. 15. тийиш. **yararı** ~ пайдасы тийүү. **zararı** ~ зыяны тийүү. 16. *argo* мас болуу. **sen bayağı oldun** сен аябай мас болдуң. **ola** балким, мүмкүн. **ola ki** болушу мүмкүн, балким. **olan** болгон. **olan biten** болуп өткөн, өткөн-кеткен. **olan bitenden haberdar olmak** өткөн-кеткенден кабары болуу. **olarak** 1) катары. **ağabey** ~ ага катары. **hediye** ~ белек катары. 2) түрдө. **gizli** ~ жашыруун түрдө. **basit** ~ жөнөкөй түрдө. **oldu! 1)** болду! жетишет! 2) болот, макул. **olan oldu** болору болду. **oldu**

olacak болор иш, болгону турат. **oldu olanlar** башка келбеген калбады. **oldum bittim/olası** мен билгенден/көргөндөн. **oldum olası bu evde oturuyorlar** мен көргөндөн ушул үйдө жашашат. **olmalı** болуш керек. **acıkmış olmalısın** курсагың ачты болуш керек. **annem olmalı** апам болуш керек. **olmasın** болбосун, болуп жүрбөсүн. **gelmiş olmasın** келген болбосун. **olması-na: iyi olmasına iyi ama ...** жакшысы го жакшы, бирок ... **olmazsa** болбосо, андай болсо, анда. **olsun** мейли, болсо болсун. **olsun, biz o zaman evde otururuz** мейли, андай болсо биз үйдө отурабыз. ... **olsun, ... olsun** ... да, ... да. **annesini olsun, kızı olsun** энеси да, кызы да. **olup olacağı** болор жери, бар болгону. **olur olmaz 1)** болор-болбос, жарабаган, керексиз. **olur olmaz şeylerle uğraşma** болор-болбос нерселер менен убараланба. **ne olur, ne olmaz** кандай болорун ким билсин. **ne olursa olsun** эмне болсо ошо болсун. **olsa olsa** көп болсо. **olsa olsa bir çuval pirinci vardır** көп болсо бир кап күрүчү бардыр. **ne oldu da** кандайча (болуп)? **ne oldu da sen onun yanına gittin?** кандайча болуп сен анын жанына барып калдың? **oluruna bırakmak** жайына коюш. **olduğu gibi 1)** болгонун болгондой. **her şey olduğu gibi duruyor** баары болгону болгондой турат. **2)** болгон сыяктуу эле, аз келгенсип. **fakir olduğu gibi hasta da** жардылыгы аз келгенсип, оорулуу да. **olduğu kadar 1)** болгондой эле, болгону аз келгенсип. **2)** болушунча. **hepsini bitirmek zorunda değilsin olduğu kadar yap** баарын бүтүрүшүң керек эмес, болушунча жаса. **oldu olmadı** болсо болду, болбосо жок. **bu işe**

başlayalı beş yıl oldu olmadı бул ишти баштагандан бери беш жыл болсо болду, болбосо жок. **olmak üzere 1)** ... болуп. **ikisi kadın olmak üzere beş kişi** экөө аял, беш киши. **2)** болгону турат. **soğuktan ağaç olmak üzere** сууктан тоңуп калганы калды. **3)** даяр болгону калды. **çayın olmak üzere** чайың демделип бүтөйүн деп калды.

olmamış чийки, көк, быша элек. ~ **üzüm** көк жүзүм. ~ **karpuz** чийки дарбыз.

olmayacak 1. болбой турган, ишке ашпас, суу кечпес. ~ **duaya âmin demek** болбогон нерседен үмүт кылуу. **2.** орунсуз, жараксыз, болбогон (*нерсе*). ~ **davranışlar yap-mak** болбогон жоруктарды жасоо.

olmaz 1. болбос, болбой турган. ~ **sa** ~ болбосо болбой турган, болушу керек болгон. **2.** болбойт! ~ , **sen gidemezsin!** болбойт, сен барбайсың! ~ **mi?** болбойбу? (*өтүнүч*). **sorsak ~ mi?** сурасак болбойбу? ~ **olsunlar** *каргыш* балакет бассын! жерге киришсин!

olmuş 1. болгон, ишке ашкан. ~ **bitmiş** болуп бүткөн, болору болгон. ~ **bitmiş hikâye** болуп бүткөн окуя. **2.** бышкан, жетилген (*жемиш*). ~ **armut gibi eline düşmek** көктөн түшкөндөй болуу (*сөзм. с.* бышкан алмурут сыяктуу колуна түшүп калуу).

olsa болсо. ~ **gerek** болсо керек. **ölen yakını ~ gerek** өлгөн жакыны болсо керек. ~ ~ болгону, ашып кетсе. ~ ~ **iki yıl kalır** ашып кетсе эки жыл калат.

olta кайырмак. ~ **balığı** кайырмак менен кармалган балык. ~ **iğnesi** кайырмактын ийнеси. ~ **ya vurmak** кайырмакка түшүү (*балык*). ~ **yı yutmak** *арго* кайырмакты жутуу, тузакка түшүү, алдануу.

oluk, -ğu 1. кобул, ноо. **değirmen ~u** тегирмендин ноосу. **yalak ~u** суу сугарма ноосу. 2. кобул (*чатырдын суусун агызган*). 3. узун оюк/коңул. ~ **açmak** оюк/коңул жасоо. ~ **gibi akmak** күргүштөп келүү (*суу*). ~ ~ тынбай, үзүлбөй.

oluklu 1. кобулдуу. 2. оюктуу. 3. коңулдуу, бүктөмөлүү. ~ **mukavva** бүктөмөлүү мукаба. ~ **saç** толкун сымал болот.

olumlu оң, жакшы, туура. ~ **cevap** оң жооп. ~ **cümle** жай сүйлөм. ~ **karşılama** туура кабыл алыш. ~ **rol** оң роль.

olumsuz терс, тескери, тангыч, туура эмес. ~ **cümle** тангыч сүйлөм. ~ **eylem** тангыч этиш.

olumsuzlaşmak терс кетүү, кыйчалыш-тоо, оң келбөө.

olumsuzluk, -ğu терстик, тескерилик. ~ **eki грам.** тангыч мүчө. ~ **kelimesi** тангыч сөз (*değil эмес*).

olunmak болуу, болунуу. **bu ilaçla iyi olunmaz** бул дары менен жакшы болбойт.

olur 1. боло турган, ишке аша турган. **bu ~ iş mi?** бул боло турган ишти? 2. болот, жарайт, мейли. ~, **ben gideyim** жарайт, мен барайын. 3. болот. **akşamları orası soğuk** ~ кеч-кисин ал жак суук болот. ~ **unu almak** макулдугун алыш. ~ **una bırakmak** жайына коюу. ~ **olmaz 1)** болор замат. 2) болор болбос. ~ **şey/iş değil!** болушу мүмкүн эмес, кантип эле ошондой болсун!

oluş 1. болуш. **kardeş** ~ бир тууган болуш. 2. *филос.* тек, чыгыш, генезис, төркүн. 3. *геол.* формация.

oluşma түзүлмө, куралма, пайда болмо.

oluşmak 1. болуу, пайда болуу, түзүлүү, жаралуу. 2. куралуу, ...-дан туруу. **üç parçadan oluşuyor** үч бөлүктөн турат.

oluşturmak түзүү, жаратуу, пайда кы-

луу.

oluşuk, -ğu 1. *геол.* формация. 2. *биол.* генетика.

oluşum 1. пайда болуш, жаралыш. 2. *геол.* формация.

om *физ.* ом.

omça 1. жамбаш сөөгүнүн башы. 2. дүмүр, дөңгөч.

omlet, -ti омлет.

omnibus омнибус.

omur *анат.* омуртка, арка. ~ **kemiği** омуртка сөөгү. **boyun ~ları** моюн омурткалары. **bel ~ları** бел омурткалары. **kuyruk ~ları** куйрук омурткалары.

omurga 1. *анат.* кыр арка, омуртка. 2. *дең.* киль (*кеменин*). 3. *өтм.* тирек, бел сөөк, арка.

omurgahlar *зоол.* омурткалуулар (*Vertebrata*).

omurgasızlar *зоол.* омурткасыздар (*Invertebrata*).

omurilik, -ği *анат.* жүлүн.

omuz, -mzu ийин. ~ **una almak 1)** ийин-не арта салуу (*мис. мылтыкты, чапанды*). 2) *өтм.* жоопкерчилигин алуу. ~ **askısı** кийим илгич. ~ **arkasına bırakmak** көңүл бурбоо, кайдигер болуу. ~ **undan atmak** милдетин албоо, качуу. ~ **başı** жанында, жакынында. ~ **çevirmek** (*бирөөгө*) суук мамиле жасоо. ~ **ları çökük** *өтм.* ийин түшүп калуу, маанайы пас болуу. ~ **kaldırmak** ийнин куушуруу (*билбейм маанисинде*). ~ **~a 1)** тыгылышып, түртүшүп. 2) колмо колдошуп, биргелешип. ~ **öpüşmek** тең, бирдей болуш. ~ **silmek 1)** ийин куушуруу. 2) маани бербөө, таназар албоо. ~ **unda taşımak 1)** ийинине көтөрүп/мингизип алыш. 2) ардактоо, алпечтөө. ~ **vermek 1)** жардам берүү, көмөктөшүү. 2) ийиндешип көтөрүү. ~ **una vurmak** мойнуна жүктөө.

omuzdaş шериктеш, танапташ, олжолош (*жаман иштерде*).

omuzlamak **1.** ийнине арта салуу, желбегей жамынуу. **2.** ийни менен түртүү. **3.** *отм.* колдоо, таёо, жөлөө. **4.** милдетин/жоопкерчилигин алуу. **5.** *арго* ала/жула качуу, уурдап кетүү.

omuzluk, -ğu **1.** *аск.* пагон, эполет. **2.** *дең.* кеменин алдыңкы, арткы учтарынын жаак бөлүктөрү. **3.** *апкөч,* илгич.

on он. ~ **altlık** *муз.* он алтылык. ~ **da bir** ондон бир. ~ **defa/kere** он/көп жолу. ~ **para etmez** беш (он) тыйынга турбайт. ~ **paralık etmek** (*бирөөнү*) кордоо, төмөнсүтүү. ~ **paraya ~ taklak atar** акча десе атасын сатат. ~ **parmağında ~ marifet** он бармагында он башка өнөр, жөндөмдүү, билбегени жок. ~ **parmağım iki elim yakasındadır** жакасына жабышканым жабышкан. ~ **parmağında ~ kara** кишини жаманатты кылганга уста.

ona ага. ~ **buna dil uzatmak** ар кимге тил тийгизүү. ~ **geline** аны айта турган болсок. ~ **göre** анын ою боюнча. ~ **göre hava hoş** ага баары бир. ~ **seber** ошондуктан, ошол себептүү.

onalamak *ооз.* оңолуу, айыгуу, сакаюу.

onamak **1.** макул болуу, туура көрүү. **2.** ырастоо, тастыктоо, бекитүү.

onanizm онанизм, мастурбация.

onar ондон. ~ ~ ондон ондон. **herkese ~ ~ dağıttılar** ар кимге ондон ондон таратышты.

onarım ондомо, калыбына келтирме, ремонт, реставрация.

onarımcı ондоочу уста, реставратор.

onarmak **1.** ондоо, калыбына келтирүү, реставрация жасоо. **evi ~ үйдү** ондоо. **2.** түздөө, түзөлтүү, жоюу (*кемчиликти, катаны ж. б.*).

onat, -tı **1.** иреттүү, жыйнактуу, тыкан.

2. жарактуу, ылайыктуу. **3.** адептүү, ахлактуу.

onay макулдук, ыраазычылык, уруксат. ~ **ını almak** макулдугун/ уруксатын алыш.

onaylamak макул болуу, туура көрүү. **2.** бекитүү, тастыктоо, ратификациялоо. **anlaşmayı ~** келишимди бекитүү.

onaylı **1.** макулдашылган, келишилген, уруксаттуу. **2.** бекитилген, тастыкталган, ратификацияланган.

onaysız **1.** макулдашылбаган, келишилбеген, уруксатсыз. **2.** бекитилбеген, тастыкталбаган.

onbaşı, -yı *аск.* онбашы, ефрейтор.

onca **1.** анын ою боюнча. **2.** ошончолук, анчалык, канчалык. ~ **emek boşa gitti** ошончолук эмгек бошко кетти.

onda **1.** ондон. **2.** ондук. ~ **birler** ондук бөлчөктөр.

ondalık, -ğı **1.** (*бир нерсенин*) ондон бири. **2.** *тар.* салык түрү. **3.** *мат.* ондук. ~ **kesir** ондук бөлчөк.

ondalıkçı **1.** *тар.* ондалык салыгын жыйнаган киши. **2.** он процент пайыз алып иштеген киши.

ondan **1.** андан. **herkes ~ söz ediyor** элдин баары андан сөз кылып атат. **2.** ошол себептен, ошондуктан. ~ **sonra** андан кийин.

ondurmak ондуруу, оңоо.

ondülasyon **1.** толкундуу кыймыл, толкундоо. **2.** тармалдатуу (*чачты*).

ondüle **1.** толкундуу, тармалданган. **2.** тармал. **3.** бүктөм-бүктөм. ~ **yapmak** (*чачты*) тармалдатуу.

ongun I **1.** берекелүү, түшүмдүү, мол. **2.** жайлуу, орунтуктуу. **3.** бактылуу, таалайлуу.

ongun II **1.** тотем. **2.** герб.

ongunculuk, -ğu тотемизм.

ongunluk, -ğu **1.** молдук, берекет. **2.** жыргалчылык. **3.** бакыт.

onikiparmak: ~ bağıracağı *анат.* он эки

эли ичеги.

oniks оникс.

onkoloji мед. онкология.

onlar мат. ондук, ондон.

onlu 1. ондук, он бөлүктөн турган. **2.** (*картада*) ондук.

onluk, -ğu 1. ондук, он бөлүмдөн турган. **2.** он упайлык баалоодо эң жогорку упай алган (*окуучу*). **3.** ондук (*акча бирдиги*). **4.** мат. ондук.

onmadık 1. оңбогон, оңолбогон. **2.** түзөлбөгөн, айыкпаган (*оору*). **3.** бечара, карып, байкуш, багы жок. ~ **hacıyı deve üstünden yılan sokar** мак. багы жокту төө үстүнөн ит кабат.

onmak 1. оңуу, оңолуу, жакшыруу. **2.** айыгуу, сакаюу. **3.** жаны жай алуу, жыргоо.

onmaz оңбос.

onomatope грам. тууранды сөз.

ons онс (*оордук өлчөмү, Францияда 30, 59гр., Англияда 28, 349гр.*).

onsuz ансыз.

onulmaz 1. оңолбос, түзөлбөс. **2.** айыкпас.

onuncu онунчу.

onur 1. сыймык, намыс. **2.** урмат, ардак, шарапат. ~ **una dokunmak** намысына тийүү. ~ **duymak** сыймыктануу. ~ **kurulu** тартип/адеп комиссиясы. ~ **üyesi** (*бир нерсенин/уюмдун*) ардактуу мүчөсү. ~ **vermek 1)** сыймык туудуруу. **2)** (*бирөө*) өз катышуусу менен сыймык берүү. ~ **una yedirememek** ызалануу, ардануу, арына чыдай албоо.

onurlandırmak 1. шарапат берүү, дымагын/аброюн көтөрүү. **2.** сыймыктандыруу.

onurlanmak 1. урмат-сыйга бөлөнүү. **2.** сыймыктануу.

onurlu 1. сыймыктуу, намыстуу, дымагы күч. **2.** кадыр-барктуу, ардактуу.

onursal ардактуу. ~ **üye** ардактуу мүчө.

onursuz 1. сыймыксыз, намыссыз. **2.** кадыр-барксыз, урмат-сыйсыз, сыйга татыксыз.

onursuzluk, -ğu сыймыгы/намысы жоктук.

opal, -li 1. мин. опал. **2.** жука пахта кездеме.

opera 1. муз. опера. **2.** опера театры.

operakomik, -ği комедиялык опера.

operasyon 1. мед. операция. **2.** операция (*кайсы бир планды ишке ашыруу үчүн*).

operatif оператив.

operatör 1. оператор. **2.** мед. хирург.

operet, -ti муз. оперетта.

oportünist, -ti оппортунист.

oportünizm оппортунизм.

opsiyon соода карыз мөөнөтүнөн кийин таанылган эки күндүк кошумча мөөнөт.

optik, -ği 1. оптика. **2.** оптик. ~ **aletler** оптик куралдар. ~ **cam** оптик айнек.

optimist, -ti 1. оптимист. **2.** оптимисттик.

optimizm оптимизм.

optimum оптималь (дуу), эң ылайыктуу.

opus муз. опус.

or аск. ор, окоп. ~ **kazmak** ор/окоп казыш.

ora ал жак, ошояк. ~ **da** ал жакта. ~ **larda** ал жактарда. ~ **da burada** андамында. ~ **ya buraya** ал жакка бул жакка. ~ **larda olmamak 1)** көңүл бурбоо. **2)** көрбөмүш/ билбемиш болуу.

oracıkta так жакынында/түбүндө.

orak, -ğı 1. орок. ~ **ve çekiç** орок жана балка. **2.** орок маалы. ~ **ta köylünün işi zor** орокто дыйкандын иши кыйын. ~ **ayı 003.июль.** ~ **böceği k. ağustos böceği.**

orakçı орокчу.

oraklamak орок оруу.

oralı ал/ошол жактык, ошояктык. ~

olmamak көңүл бурбоо, кайдигерлик көрсөтүү. **o adam hiç ~ olmadı** ал киши таптакыр көңүл бурбады.

oramiral,-li *аск.* армия адмиралы (*түрк флотундагы наам*).

oran **1.** катыш, пропорция, теңдештик. **2.** өлчөм, ченем. **3.** болжол, түкшөмөл, гипотеза. **~la** салыштырганда, салыштырмалуу. **~ dışı** *мат.* өлчөм тышы, иррационал(дуу).

orangutan *зоол.* орангутан (*Pongo pygmaeus*).

oranlamak **1.** саноо, эсептөө. **2.** болжолдоо, чамалоо. **3.** теңдөө, тең келтирүү. **4.** салыштыруу.

oranlı **1.** тең катышта, бирдей өлчөмдө, жарыш, пропорциялуу, симметриялуу. **2.** тең салмактуу.

oransız ар түрдүү өлчөмдө/чоңдукта, катышы бирдей эмес, ассимметриялуу. **2.** салмагы ар түрдүү, өөдүк-сөөдүк.

oransızlık, -ğı **1.** тең өлчөмсүздүк, катыштардын түрдүүлүгү, ассимметрия, диспропорция. **2.** тең салмаксыздык.

orantı тең катыш, өлчөм бирдиги, симметрия, пропорция.

orantılı пропорциялуу, бирдей, окшош, симметриялуу, туура катышта болгон.

orası,-nı **1.** ал жак. **2.** ал маселе. **~ benim burası senin gezmek** үймө-үй кыдыруу, айылдан айыл койбоо (*айылчы бирөө жөнүндө*). **~nı Allah bilir** аны бир Кудай билбесе. **~nı bilmem** анысын билбейм. **~ neresi?** ал жер кайсы жер? **~ öyle** ал иш/маселе ошондой.

oratoryo *муз.* оратория.

ordinaryüs ординариус (*түрк университеттеринде беш жылдан көп профессорлук кызмат аткарып, илим жаатында көрүнүктүү иштер жасаган окутуучуларга берилген наам*).

O~ Prof. (Ordinaryüs Profesör’дун кыск.) ординариус профессор.

ordinat, -tı *мат.* ордината.

ordövr шам-шум, закуска.

ordu **1.** ордо, кол, армия, аскер. **~ya çağırmak** аскерге чакыруу. **~ya katılmak** ордунун катарына кошулуу. **Kızıl O~** *мар.* Кызыл Армия. **2.** бирдей көз карашта, бирдей максатта болгон кишилердин тобу. **öğretmenler ~su** мугалимдер ордосу. **3.** көп, жайнаган, ордо. **bir ~ çocuk kirazi hemen bitirdi** бир ордо бала алчаны заматта бүтүрдү. **~ evi** ордо үйү, офицерлер үйү.

ordubozan бузуку, тыңчы, бөлүп-жарган, чагымчы, жүүт.

ordubozanlık,-ğı бузукулук, тыңчылык, чагымчылык, жүүттүк.

ordugâh өргүү, колдун убактылуу түнөк кылган жери/лагерь.

orfoz *зоол.* орфос балыгы (*Epinepheles gigas*).

org, -gu *муз.* орган.

organ **1.** *анат.* орган, мүчө. **sindirim ~ları** тамак сиңирме органдары. **solunum ~ları** дем алуу органдары. **üreme ~ları** төрөт органдары. **2.** *өтм.* орган (*мамлекеттик, жарандык ж. б.*). **3.** орган (*журнал, газета ж. б.*). **~ nakli** *мед.* орган алмаштырма.

organik органикалык. **~ âlem** органикалык дүйнө. **~ kimya** органикалык химия.

organizasyon **1.** уюштуруу, өткөрүү (*мис. бир чогулушту*). **2.** түзүлүш, курулуш (*мис. бир мамлекеттин*).

organizatör **1.** уюштуруучу, өткөрүүчү, организатор. **2.** ооз. арачи, жуучу.

organizma *биол.* организм.

organize: ~ etmek **1)** уюштуруу, өткөрүү. **2)** куруу, негиздөө. **~ şekilde** уюшкандык менен.

orgazm оргазм.

orgcu муз. органчы, органист.

orgeneral, -li ордо/армия генералы.

orijinal, -li 1. оригинал, тубаса. ~ **edebiyat** оригинал адабият. 2. өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык. **memleketimin ~ tarafı el degmemiş tabiatında** туулган жеримин өзгөчө жагы кол тийбеген табиятында. 3. оригинал, түп нуска, өзү.

orijinalite өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, оригиналдык.

orijinallik, -ği оригиналдык, өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк.

orquestra оркестр. ~ **şefi** дирижёр.

orkide бот. орхидея.

orkinos зоол. оркинос балыгы (*Orkynus vulgaris*).

orkit, -ti мед. уруктук безинин сезгенүүсү.

orkomutan аск. армия командачысы.

orlon 1. орлон (*жиптин аты*). 2. бул жип менен токулган кездеме.

orman ормон, токой. ~ **gibi** токойдой, жыш, калың, чатышкан (*бак, чач, сакал, каш*). ~ **kebabi** токой кебеби (*майда кесилген эттен, сарымсактан жасалган куурдак*). ~ **kibarı** арго аюу. ~ **taşlamak** (*бирөөнүн*) сырын/тамырын тартуу. ~ **tavuşu** чил.

ormancı токойчу.

ormanlaşmak токойго айлануу.

ormanlaştırmak токойлоштуруу.

ormanlık, -ğı токойлук, токою көп жер.

ormansız токойсуз.

ornatma 1. хим. алмашма, орун котормо. 2. биол. түр алмашма. 3. орношуу/жер котормо.

ornatmak орун которуш, алмаштырыш, орнотуш.

ornitoloji орнитология.

orospu орой сойку, аягы суюк, жалап, денесин саткан аял. ~ **çocuğu** арам сийдик (*бала*). ~ **bohçası gibi** колдон колго өткөн, самсаалаган,

тамтыгы чыккан.

orospuluk, -ğu орой 1. сойкулук, аягы суюктук, жалаптык. 2. куулук, арамзаалык, эки жүздүүлүк. ~ **yapmak** 1) сойкулук кылуу, сойкулук менен күн көрүү. 2) арамдык/куулук кылуу.

orsa 1. дең. кеменин желкенине байланган жип. 2. кеменин шамал тоскон капталы. 3. кеменин шамал багытына жараша бурулушу. ~ **etmek** (*кеме*) шамал багытына жараша бурулуу. ~ **boca** эптеп-септеп, жыгылып-туруп.

orsalamak (*кеме*) шамалга жараша бурулуу.

orta 1. орто, борбор. **yolun ~sı** жолдун ортосу. **meydanın ~sı** майдандын ортосу. 2. орто, жарым (*убакытта*). **yılın ~sı** жылдын ортосу. **kışın ~sı** кыштын ортосу. 3. теңи, жарымы. **elmanı ~sından bölmek** алманы ортосунан бөлүү. 4. орто, ачык. **her şey ~ya konuldu** бардык нерсе ачыкка чыкты. 5. орто (*баа*). 6. орто (*чоңдук*). ~ **boy** орто бой. ~ **uzunluk** орто узундук. 7. чөйрө. 8. *футб.* орто уруш. 9. *тар.* жаңы черүүлөрдүн батальону. 10. (*бир нерсенин*) ичи, жумшак бөлүгү. **ekmek ~sı** нандын ортосу. **kavun ~sı** коондун ичи. ~ **da** 1) ортодо, ар кимдин көз алдында. 2) так ортодо. ~ **Afrika Cumhuriyeti** Орто Африка Республикасы. ~ **Asya** Орто Азия. ~ **ağırlık** орто салмак (*бокста 71-75 кг арасы, күрөштө 72-79 кг арасындагы салмактар*). ~ **akıncı** *футб.* орто чабуулчу. ~ **dan** жалпынын/көпчүлүктүн акчасы менен. ~ **ya almak** ортого/курчоого алыш. ~ **ya atılmak** 1) ортого коюлуу, сунуш кылынуу. 2) суурулуп чыгуу, белсенип киришүү (*бир ишке*). ~ **ya atmak** айтып чыгуу, сунуш кылуу,

ортого коюу. **~ya bir balgam atmak** түз бараткан ишти бүлдүрүү. **~da bırakmak** ортодо/талаада калтыруу. **~ boylu** орто бойлуу. **~sını bulmak** ортосун табуу. **O~ Çağ** орто кылым. **~ya çıkarmak 1)** ортого чыгаруу, ашкерелөө. **2)** ачуу, таап чыгуу. **~ya çıkmak 1)** пайда болуу, жаралуу. **2)** ачыкка чыгуу, ашкереленүү, белгилүү болуу. **~ derece** орто даража. **O~ Doğu** Жакынкы Чыгыш. **~ya dökmek 1)** ортого төгүү. **2)** бетин/жүзүн ачуу, ашкерелөө. **~ya düşmek** арго жаман жолго түшүү, бузулуп кетүү. **~da fol yok, yumurta yokken** эчтекеден эчтеке жок туруп. **~ hâlli** ортосаар турмушта жашаган. **~ hizmetçisi** үй кызматчысы. **~ işi** үй иштери. **~dan kaldırmak** жок кылуу, көзүн тазалоо. **~dan kalkmak 1)** жок болуп кетүү, табылбас болуу. **2)** алып ташталуу, жоюлуу. **~da kalmak 1)** ортодо/талаада калуу. **2)** эки анжы болуу, бир чечимге келе албоо. **~ karar** жалпы чечим. **~dan kaybolmak** жок болуу, жоголуп кетүү. **~ya koymak** ортого коюу, сунуш кылуу. **~ kulak anat.** орто кулак. **~ malı 1)** ортонун/жалпынын мүлкү. **2)** жалпы колдонулган жер. **3)** өтм. жалап, сойку. **~ oyunu** орта оюну (*түрк элдик театр оюну*). **~ öğretim** орто билим берүү. **~ parmak** ортон. **~nın sağ** саяс. борбордун оңчулу (*партия*). **~nın solu** саяс. борбордун солчулу (*партия*). **~dan söylemek** туюк (*бирөөнүн атын атабай*) сүйлөө. **~ şekerli** орто шекерлүү (*түрк кофеси*). **~ya vurmak** элдин алдына чыгаруу, ар кимге айтуу/билгизүү (*мис. кайгысын*). **~ yaşlı** орто жаштагы.

ортаç, -cı грам. атоочтук.

ortak, -ğı 1. орток, шерик, партнер. **2.** жалпы, орток. **3.** күндөш (*көп аялдуулукта*). **4.** биргелешип, бирдикте. **~ etmek** орток/шериктеш кылуу. **~ kat mat.** орток бөлүнүүчү. **~ olmak 1)** орток/шерик болуу. **2)** тең бөлүшүү. **~ özne грам.** бир өңчөй ээ. **~ siklet к.** **orta ağırlık.** **~ yapım** кино бирикме фильми. **~ yaşama биол.** симбиоз (*эки башка түрдөгү айбандын биргелешип жашоосу*). **~ yönetim** орток бийлик, коалиция.

ortakçı 1. жалчы. **2.** биол. мите.

ortaklaşa ортоктошо, биргелеше, жалпылаша.

ortaklaşmak ортоктошуу, биргелешүү, жалпылашуу, колдошуу, ашар кылуу.

ortaklık, -ğı 1. ортоктук, жалпылык, шериктик. **2.** фирма, уюм, бирикме, шериктештик. **~ etmek 1)** орток болуу. **2)** (*бир*) фирмага/ бирикмеге кирүү.

ortalama 1. орточо. **~ değer/fiyat** орточо баа. **~ yıllık gelir** жылдык орточо киреше. **2.** болжолдуу, чамалуу. **3.** так ортосунан. **ağacı ~ kesti** бакты так ортосунан кести. **4.** калыс, ортосаар (*мамиле*).

ortalamak 1. ортолоо, орто жерине келүү. **yolu ~** жолду ортолоо. **iş** ~ иштин ортосуна келүү. **2.** ортосунан бөлүү, эки тең бөлүккө ажыратуу. **3.** *футб.* топту ортого жолдоо.

ortalık, -ğı 1. айлана, тегерек. **2.** борбор, орто жер. **~ta** орто жерде, айланада. **~ ağarmak** айлана агара баштоо, таң агаруу. **~ı birbirine katmak** чакчелекей салуу, чатак чыгаруу. **~ bozulmak** заман бузулуу. **~a düşmek** колдон колго өтүү (*аял жөнүндө*). **~ düzelmek** заман оңолуу. **~ı götürmek** каптап/алып кетүү. **sel ~ı götürmüştü** жердин

баарын сел алып кеткен. ~**ta kalmak** жалгыз калуу. ~ **kararmak** кеч кирүү. ~ **karışmak** иштер татаалдашуу, түшүнбөстүктөр/келишпестиктер келип чыгуу. ~**ı kasıp kavurmak** 1) айлана-тегеректи кырып-талкалап кетүү. 2) элди коркутуп-үркүтүү. ~**ı toplamak** үйдү жыйноо. ~**ı toz pembe görmek** өтм. булуттардын үстүндө учуу. ~**ı tutmak** айлананы каптап кетүү (*жыт, түтүн ж. б.*). ~ **yatışmak** айлана тынчуу, уруш/чатак бүтүү.

ortam ортом, чөйрө, атмосфера, жагдай. ~ **içine girmek** чөйрөгө аралашуу. ~ **yaratmak** ортом/чөйрө жаратуу.

ortanca ортончу. ~ **oğul** ортончу уул. ~ **parmak** ортон.

ortaokul орто мектеп.

Ortodoks дин православие. ~ **kilisesi** православие чиркөөсү.

Ortodoksluk, -ğu православие (*Чыгыш христиан чиркөөлөрү тутунган диний окуу*).

ortopedi мед. ортопедия.

ortopedik ортопедик.

ortopedist, -ti ортопед.

oruç, -cu 1. мус. орозо. ~ **açmak** ооз ачмак (*орозо маалында*). ~ **bozmak** 1) орозосун бузуу. 2) ооз ачуу. ~**u kazaya bırakmak** орозону кийинкиге калтыруу. ~ **tutmak** орозо кармоо. 2. өзүн өзү кармоо, бир нерседен оолак туруу.

oruçlu мус. орозо кармаган (*киши*).

oruçsuz мус. орозо кармабаган (*киши*).

orun 1. орун, кароол, пункт. 2. кызмат.

oryantal, -li чыгыш, чыгышка байланыштуу. ~ **dans** чыгыш бийи.

oryantal, -ti ориенталист, чыгыш таануучу.

oryantalizm чыгыш илими.

Osmanlı 1. тар. Осман(лы) Императорлугу журтташы, түрк. 2. Ос-

манлы (Осман) Императорлугу.

3. өтм. тартынбаган, жүрөктүү, кайраттуу.

Osmanlıca 1. тар. осман тили, османлыча. 2. османдыктарча.

osmiyum хим. осмий.

osmoz к. **ozmoz**.

osteoloji мед. остеология.

osurgan оосурак (*киши*).

osurmak оосуруш.

osuruk оосурак. ~**u cinli** чын тийбес, кызуу кандуу, чалпоо. ~**unu düğümlemek** 1) коркутуу, жүрөгүн түшүрүү. 2) кекетип-мокотуу, опузалоо.

oşinografi океанография.

ot, -tu 1. от, чөп. ~ **biçimi** чөп чабыш. ~ **yiyeenler** чөп жегендер. 2. отоо чөп. ~ **basmak** отоо чөп басыш. ~ **ayıklamak** отоо чөптөн арылтуу. 3. дары/шыбаалуу чөп. 4. ооз. уу чөп. 5. чөптөн жасалган, ичине чөп/саман толтурулган. ~ **minder** саман төшөк. 6. арга нашаа. (**birine**) ~ **yoldurmak** (*бирөөнө*) кыйынчылык чыгаруу, убара кылуу. ~ **tutunmak** денедеги кылдарды жок кылуу үчүн дары сүрүү.

otacı 1. отчу, дарыгер, чөптөн дары жасаган адис. 2. арга нашаачы.

otağ, -ğı тар. отоо, резиденция (*сультандын/баш вазирдин*).

otlamak 1. ууландыруу. 2. от менен дарылоо.

otamak от менен дарылоо.

otantik 1. чыныгы, чындыкка таянган. 2. оригинал. ~ **belge** чыныгы документ.

otarmak ооз. откоруу (*малды*).

otçu отчу, дарымчы.

otçul чөп жеген (*айбан*).

otel отель, мейманкана.

otelci 1. отель ээси. 2. отель иштеткен (*киши*).

otelcilik, -ği отель иштетмечилик.

otistik психол. өзү менен өзү болгон,

элден обочолонгон, түнт тарткан (абал).

otizm *психол.* түнттүк.

otlak, -ğı жайыт.

otlakçı *арго* жатып ичер, жанбакты.

otlakçılık, -ğı *арго* жатып ичердик, жан бактылык.

otlamak **1.** оттоо (*мал үчүн*). **2.** *арго* жанбактылык кылуу, жатып ичүү.

otlatmak оттоотуу, откозуу (*малды*).

otlu **1.** оттуу, чөптүү. **2.** чөп кошулган. ~ **peynir** чөп кошулган быштак.

otluk, -ğu **1.** оттуу жер. **2.** чөп үймөгү, саман. **3.** чөп үйүлгөн/сакталган жер.

oto- авто-.

oto автомобиль.

otoban автобан.

otobiyografi автобиография.

otobiyografik автобиографиялык.

otobur чөп жеген (*айбандар*).

otobüs автобус.

otobüsçü **1.** автобус иштеткен. **2.** автобус шофёру.

otogar автовокзал.

otoklav *тех.* автоклав.

otokrasi *саяс.* автократия.

otokrat, -tı *саяс.* автократ.

otomasyon автоматташтырма.

otomat, -tı **1.** автомат, автоматтык түрдө иштеген (*ар кандай жарак*). **2.** газ менен суу ысыткыч. **3.** автомат жарык (*подъезддерде*).

otomatik **1.** автоматтык. ~ **olarak** автоматтык түрдө. **2.** көнүмүш боюнча, өзүнөн өзү (*жасалып кеткен аракет*).

otomatikleşme автоматташма.

otomatikleşmek автоматташуу.

otomatikman автоматтык түрдө, көнүмүш боюнча, өзүнөн өзү, ыктыярсыз.

otomobil автомобиль. ~ **kullanmak** автомобиль айдоо. ~ **sürücüsü** айдоочу, шофёр.

otomotiv автоматив.

otonom автоном, өз алдынча.

onomi автономия, көз карандысыздык, өз алдынчалык.

otopark, -kı автопарк. **çok katlı** ~ көп кабаттуу автопарк.

otopsi *мед.* аутопсия, өлүктү союу. ~ **yapmak** (*өлүктү*) союу, аутопсия жасоо.

otorite авторитет, таасир, аброй, кадыр-барк. ~**ler** авторитеттер, аттуу-баштуулар. ~**sini bozmak** аброюна шек келтирүү, кадырын түшүрүү.

otoriter үстөм, өзүмбилем, зордукчу, мажбурлоочу. ~ **bir adam** өзүмбилем бир киши.

otostop, -pu автостоп, кол көтөрүп машине тосмо, жол тосмо.

otostopçu жол тоскон киши.

otoyol автобан.

otsu, otsul *бот.* чөп сымал/сыяктуу.

oturak, -ğı **1.** отургуч, скамейка. **2.** негиз, жер, таман. **3.** даарат ушаткан таштек. **4.** ичкилик/ музыка/ аялдар болгон көңүл ачуу жери. **5.** буту баспаган (*киши/оорулуу*). **6.** (*кемеде*) калакчылар отурган жер. **7.** жашаган/катталган жер.

oturaklı **1.** негизи күчтүү, түбү түптүү. **2.** бышык, бекем (*курулуш*). **3.** *өтм.* токтоо, салмактуу, наабаттуу (*киши*). **4.** орундуу, жөндүү (*пикир, сөз*).

oturma **1.** отурма. **2.** айыл, конок. ~**ya gitmek** отуруп келгени баруу (*аз убакытка*). **3.** катталган/ жашалган (*жер*). ~ **belgesi/izni** (*бир жерде*) жашаганга уруксат берген документ/уруксат. ~ **grevi** иш таштоо. ~ **odası** отурма/ отурган үй.

oturmak **1.** отуруу. **oturun** отуруңуз. **çok oturduk, kalkalım artık** көпкө отурдук, туралы эми. **2.** жашап туруу. **biz bu semtte üç yıldır oturuyoruz** биз бул кичирайондо үч жылдан бери жашап турабыз.

nerede oturuyorsunuz? кайда тура-
сыз? **3.** чак болуу, туура келүү
(*кийим*). **cekete üzerine çok güzel
oturdu** жекет чапчак келди. **4.** бош
отуруу, иш кылбоо. **5.** чөгүү,
отуруп калуу. **evin temeli on santim
oturmuş** үйдүн пайдубалы он
сантиметр чөгүп кетиптир. **6.** чо-
гуу жашоо. **annem bizimle oturuyor**
апам биз менен жашайт. **7.** баага
туруу, чыгым алып келүү. **araba-
min tamiri bana pahalıya oturdu**
машинемин ремонту мага кымбат-
ка турду. **8.** отуруп калуу, кургак-
ка чыгып калуу (*кеме*). **karaya ~**
кургакка чыгып калуу. **oturduğu
yerde ot bitmez mak.** жүргөн же-
ринде чөп чыкпайт, куу, арамзаа.

oturmaş жакшылап отурган, жайгаш-
кан, түптөлгөн, калыптанган. ~ **bir
semt** калыптанган/өнүккөн кичи
район.

oturtma 1. отуртуу. **karaya ~ (кемени)**
кургакка отуртуу. **2.** отуртма
(*баклажан жана фарштан
куурулуп жасалган тамак*).

oturum 1. отурум, чогулуш. **açık ~** ачык
отурум. **kapalı ~** жабык отурум. **2.**
туруктуу жашаган жер.

oturuş отуруш (*бычымы*). **bir ~ta** бир
отурушта. ~**una bak!** отурушун
кара!

otuz отуз. ~ **bir** отуз бир (*карта оюну*).
~ **bir çekmek** ооз. мастурбация жа-
соо. ~ **iki diştен çıkan ~ iki mahal-
leye yayılır mak.** отуз эки тиштен
чыккан сөз отуз эки айылга
тарайт.

otuzar отуздан, отуздап.

otuzluk, -ğu 1. отуздук, отуз бөлүктөн
турган. **2.** отуздук (*акча бирдиги*).
3. отуз жаштагы (*киши*).

otuzuncu отузунчу.

ova түздүк, өрөөн. **alçak ~** ойдуң.

oval, -li 1. оваль, сүйрү (*шекилде*). **2.**
оваль.

ovalamak 1. ушалоо, сүрүү. **2.** массаж
жасоо, ыйкалоо, өйкөө.

ovma массаж, ушалоо.

ovmak 1. ушалоо, сүрүү, укалоо, мас-
саж жасоо. **2.** кыруу, жышуу, сү-
рүү. **tencereyi ~** мискейди жышып
жуумак.

ovuşturmak 1. ушалоо, сүрүү, массаж
жасоо. **2.** сүргүлөө, ушалоо
(*колдорду бири-бирине*).

oy 1. добуш (*шайлоодо*). ~ **almak** добуш
алуу. ~ **birliğiyle** бир добуштан. ~
vermek добуш берүү. **çekimser ~**
kullanmak добуш берүүдө калыс
калуу. **2.** ой, пикир, көз караш.
halk /kamu oyu коомдук пикир.

oya тордомо (*жоолук, кол жоолуктар-
дын чекесин*). ~ **yapmak** тордоо.

oyalamak I 1. (*бирөөнү*) алаксытуу, кө-
нүлүн башкага буруу, алагды кы-
луу. **sen git, çocuğu ben oylarım**
баланы мен алаксытып турам, сен
бара бер. **2.** шылтоо айтуу, кеп
ээрчитүү, жооткотуу. **alacaklıyı iki
aydır oyalıyor** аласа кишиге эки
айдан бери кеп ээрчитип жүрөт. **3.**
аск. алаксытуу (*душманды*), уба-
кыттан утуу.

oyalamak II (*бир нерсенин четин*) тор-
доо.

oyalanmak 1. алаксуу, алагды болуу,
эрмектөө, көңүл жубатуу. **2.** алда-
нуу, жаңылыштыкка түшүрүлүү.

oyalı тордолгон, саймаланган.

oydaş ойлош, пикирлеш, санаалаш.

oylama добушка салма, шайлоо.

oylamak шайлоо, добушка коюу.

oyluk к. **uyuk.**

oylum 1. оюм-чийим. **2.** жыгачка оймо
салма өнөрү. **3. тех.** сай. ~ ~ сай-
сай. **4.** көлөм, ченем. **5.** боштук,
мейкиндик.

oylumlu 1. оюлган, кесилген, из/сай тү-
шүрүлгөн. **2.** көлөмдүү, ичтүү
(*идиш*).

oyma 1. оймо, гравюра. **2.** оюлуп/

чукулуп жасалган, тешме, көзөмө.
~ **baskı** полигр. оюп-басма
(басмада цинк/жез/тактайдагы
оюктар аркылуу кагазга сүрөт
түшүрүү иши). ~ ~ **yazi** оюлуп
жазылган жазуу.

оутмаси оймочу, гравёр.

оутмак I 1. оюу, оюп-чийүү. **2.** оюк жа-
соо, чуңкурайтуу. **3.** көзөө, тешүү.
4. оюу, кесүү (мис. кездемени).

оутмак II, -ği 1. аймак, уруу. **2.** аймак,
айыл.

оутмал оймолуу, накыштуу, оюп
жасалган.

оутнак, -ği 1. ойноок, тентек, бейбаш
(бала). **2.** азоо, чалпоо, тебээнек
(мал). **3.** ойноок, жүрөөнөк, аягы
суюк, ойсоңдогон (аял). **4.**
туруксуз, өзгөргүч. **5.** аск. көчмө,
кыймылдуу, аракеттүү. **6.** анат.
ойноок, кыймылдуу (муундар). **7.**
ритмдүү, темптүү (музыка).

оутнамак 1. ойноо. **çocuklar bahçede
oynuyor** балдар бакчада ойноп жү-
рүшөт. **2.** бир оюн түрүн ойноо.
kumar ~ кумар ойноо. **satranç** ~
шахмат ойноо. **3.** (сахнада, фильм-
де) ойноо. **Othello'yu oynuyor**
Отеллону ойнойт. **4.** бийлөө. **5.**
бошоп кетүү, шалкылдап калуу.
masanın ayağı oynuyor үстөлдүн
буту бошоп кетиптир. **6.** карма-
лоо. **sakın saatle oynama, bozulur**
саат менен ойночу болбо, бузулат.
7. чыгып-түшүп туруу, туруксуз-
дук көрсөтүү. **fiyatı on-yirmi lira
arasında oynuyor** баасы он-
жыйырма лира арасында өзгөрүп
турат. **8.** кыймылдоо, козголуу,
жылуу. **bu taş yerinden oynamaz**
бул таш ордунан жылбайт. **9.** та-
машалоо, оңой көрүү, аздектөө.
benimle oynama мени менен ой-
нобо. **sağlığınla oynama** ден-соолу-
гуң менен ойнобо. **10.** каалаганын
жасай алуу, чеберчилик көргөзүү.

sözlerle oynuyor сөздөр менен
ойнойт. **11.** тобокелге салуу. **biri-
nin ekmeği ile** ~ биринин токочу
менен ойноо. **12.** дүпүлдөө,
дүкүлдөө, козголуу, катуу согуу.
yüreği oynadı жүрөгү дүкүлдөп
кетти. **güle oynaya/oynaya oynaya**
ойноп-күлүп, жадырап-жайнап.

оутнаш ойнош. **~ına inanan avrat ersiz
kalır** мак. ойношуна ишенген ка-
тын эрсиз калат.

оутнашмак 1. бири-бири менен ойноо.
kedi yavruları oynayıyor мышык-
тын балдары бири-бири менен
ойноп атат. **2.** ойноштук кылуу.

оутнатмак 1. ойнотуу. **çocuğu** ~ баланы
ойнотуу. **2.** бийлетүү. **3.** театр
көрсөтүүсүн сахналоо. **Karagöz** ~
Карагөз (к.) ойнотуу. **4.** кыймыл-
датуу, термелтүү. **parmaklarını oy-
nattı** манжаларын кыймылдатты.
5. козгоо, жылдыруу. **dolabı yerin-
den oynatmayınız** шкафты ордунан
козгобогула. **6.** алдоо, ойнотуу.
kocasını bildiği gibi oynatır
күйөөсүн каалагандай ойнотот. **7.**
акыл-эсин жоготуу, башынан ай-
нуу. **zavallı az kalsın oynatıyordu**
бечара аз жерден жинди болуп
кете жаздады.

оутса, оутсак болсо да/деле, а бирок, ...
карабастан, көрсө, чынында. **yağ-
mur yağıyor, oysa hava tahminine
göre açık olacaktı** жамгыр жаап
атат, а бирок аба болжолу боюнча
ачык болушу керек эле.

оутук, -ğu 1. оюк. **2.** көндөй. **3.** боштук.
4. үңкүр, коңул, уюк. **5.** сай.

оутум 1. оюм, казым. **2.** ой, чуңкур,
ойдун.

оутун 1. оюн. **2.** спорт мелдеш, матч. ~
kızıştı оюн кызып чыкты. **3.** бий. **4.**
театр оюну. **5.** пьеса, драма. **6.** ай-
ла, амал, куулук-шумдук. ~**a
gelmek** алдатылуу. ~ **almak** оюнда
жеңип чыгуу. ~ **çıkarmak 1)** оюн

ойноо. **Galatasaray güzel ~ çıkardı** Галатасарай сонун ойноду. **2) өтм.** чатак, чыр чыгаруу. ~ **etmek/oyynamak/yapmak** (бирөөнү) шылдың кылуу, келекелөө. ~ **ebesi** оюн башы. ~ **a getirmek** алдап кетүү. ~ **havası** бийге ылайык музыка. ~ **kâğıdı** карта кагазы. ~ **vermek** оюнда жеңилип калыш. ~ **yazarı** драматург.

oyunbaz 1. чебер/мыкты оюнчу. **2.** оюнкараак. **3.** арамзаа, шумпай, айлакер.

oyunbozan оюнбузар, ыркбузар.

oyunbozanlık оюнбузарлык, ыркбузарлык.

oyuncak,-ğı 1. оюнчук. **2. өтм.** оюнчук, оңой нерсе. **benim için bu bir çocuk ~ıdır** мен үчүн бул бир оюнчук (оңой). **3. өтм.** жасалма, оюнчук. ~ **araba** оюнчук машине. **4. өтм.** оюнчук. **güçlü devletlerin ~ı oldu**

күчтүү мамлекеттердин оюнчугу болду.

oyuncakçı 1. оюнчук жасаган/саткан киши. **2.** оюнчук дүкөн.

oyuncu 1. оюнчу, спортсмен. **2.** актёр, оюнчу. **3.** бийчи. **4.** тамашакөй, куудул. **5.** шумпай, айлакер, митаам.

oyunculuk,-ğu 1. оюнчулук. **2.** актёрлук. **3.** бийчилик. **4.** айлакерлик, митаамдык.

oyunlaştırmak оюнга/драмага айландыруу, театрлаштыруу.

oyuntu 1. оюлган/кесилген жер. **2.** чуңкур, оюк. **3.** үңкүр, окоп, ороо.

ozalit, -ti озалит, сүрөт копиясы.

ozan 1. эл акыны, ашык. **2.** акын.

ozanlık, -ğı акындык.

ozmos хим. осмос.

ozon хим. озон. ~ **tabakası** озон катмары.

ozonlamak озонго айландыруу.

Ö

Ö,ö *түрк алфавитинин он тогузунчу тамгасы.*

ө *сырд. с. “түү” маанисине келген жипкирүүнү туюндуруп.*

öbek, -ği 1. үймөк, тизмек, жыйын (*бир тектүү нерселердин*). **2.** топ. ~ ~ топ-топ.

öbür 1. берки, башка, тиги. ~ **arkadaşıma sordum** берки теңтүшүмдөн сурадым. **dünyanın ~ ucunda** дүйнөнүн тиги учунда. ~ **dünya** тиги дүйнө. ~ **dünyaya göç etmek/ ~dünyayı boylamak** тиги дүйнөгө жол тартуу. **2.** кийинки, эртеси, соңку. ~ **gün** бүрсүгүнү. ~ **hafta** кийинки жума.

öbürkü, -nü к. **öbürü.**

öbürü, -nü тигиниси, беркиси, башкасы.

öcü (*балдар тилинде*) бөө, бокой, мокочо.

öç, -cü өч, кек. *сал. intikam.* ~ **almak/ ~ünü almak** өч/кек алыш. ~ **ünü çıkarmak** өчүн (*бир нерседен*) чыгарыш. ~ **gütmek** өчөгүшүү, кек сактоо.

öd *анат. өт. ~ ağacı бот.* алоэ дарагы (*Aquilaria agallocha*). ~ **kanalı** өт каналы. ~ **ü bokuna karışmak** *орой катуу коркуу, жүрөгү түшүү.* ~ **kesesi анат. өт. ~ü kopmak/ patlamak** жаны чыгуу, жүрөгү түшүү. ~ **ünü koparmak** жүрөгүн түшүрүү, коркутуу. ~ **taşı** өт ташы.

ödem *мед.* шишик.

ödeme төлөмө. ~ **anlaşması ук.** төлөмө келишими. ~ **kabiliyeti ук.** төлөмө жөндөмү. ~ **süresi** төлөмө мөөнөтү. ~ **yapmak** төлөө, төлөп берүү.

ödemek 1. төлөө. **borcunu** ~ карызды төлөө. **2.** чыгымды көтөрүү/жабуу. **3.** чыгымын актоо. **sermaye-sini** ~ жаткырылган чыгымды

акташ. **4. өтм.** өтөө, актоо, төлөө, карызынан кутулуу. **onca iyiliğini nasıl öderim?** ошончо жакшылыгыңды кантип төлөйм? **bu zaferi kanları ile ödediler** бул жеңишке канын төгүп жетишти.

ödemeli 1. төлөмөлүү, төлөп алуучу. ~ **paket** төлөмөлүү пакет (*акысын жиберилген тарап төлөй турган*). ~ **yollamak** төлөмөлүү жибериш. **2.** төлөмөлүү (*каршы тарапка жазылган телефон/телеграмма*).

ödenek, -ği 1. каржама/каржылама, дотация. **ek** ~ кошумча каржылама. **örtülü** ~ жабык каржылама. **2. ук.** бюджет үлүшү (*ар бир мекеменин*).

ödenekli дотациялуу, субсидиялуу.

ödenmek 1. төлөнүү. **ödenmiş çek** төлөнгөн чек. **2. өтм.** карызынан/парзынан кутулуу, ыраазы кылынуу.

ödenti 1. мүчөлүк акы. **2.** компенсация, чыгымды жабыш.

ödeşme 1. эсептешме. **2. өтм.** эсептешме, өч/кек алма.

ödeşmek 1. өз ара эсептешүү, аласа-берешени такташуу. **2. өтм.** эсептешүү, кегин/кунун алышуу.

ödev 1. милдет, жоопкерчилик, парз, карыз. **mukaddes** ~ ыйык милдет/парз. ~ **bilmek/saymak** милдет/парз деп билүү. ~ **ini yerine getirmek** милдетин аткарыш. **2.** тапшырма (*окуучуларга/студенттерге берилген*). ~ **ini yapmak** тапшырмасын аткаруу.

ödevcil жоопкерчиликтүү, милдетине так.

ödevlendirmek милдеттендирүү.

ödlek, -ği коркок, жүрөгү жок.

ödül сыйлык, мөрөй. ~ **almak** сыйлык

алмак. ~ **kazanmak** сыйлыкка татыктуу болмок. ~ **vermek** сыйлык бермек.

ödüllendirmek 1. сыйлоо, сыйлык берүү. 2. ыраазы кылуу.

ödün ыбаа, ырайым. ~ **vermek** ыбаа кароо, ырайым кылуу.

ödünç, -cü карыз. ~ **almak** карыз алмак. ~ **vermek** карыз бермек.

ödünçleme 1. карыздама. 2. линг. башка тилден алынган сөз.

ödünlü 1. ырайымдуу. 2. орду толтурулган.

ödünsüz 1. ырайымсыз. 2. орду толтурулбас.

öf *сырд. с.* 1. “өх” (*тажаганда айтылат*). ~, **bu çocukla nasıl başa çıkılır?** өх, бул баланы кантип таям? 2. “өф” (*жийиркенүү билдирет*). ~, **ne pis koku!** өф, эмне болгон сасык жыт?

öfke ачуу, жин, каар. ~**yle** ачуу(су) менен. ~**si burnunda** ачуусу мурдунун учунда. ~**sini çıkarmak** ачуусун чыгаруу. ~**si kabarmak** каары/жини кайнамак. ~**si topuklarına çıkmak** жини/ачуусу башына чыгуу. ~**sini yenmek** өзүн өзү кармоо, ачууга алдырбоо.

öfkелendirmek ачууландыруу, жиндендирүү, ачуусуна/жинине тийүү, каарына калуу.

öfkelenmek ачуулануу, жинденүү, каардануу, ачуусу/жини келүү, жаалдануу.

öfkeli 1. ачууланган, жинденген, каарданган, жаалданган. 2. жини/ачуусу жаман. ~ ~ ачууланып, жинденип.

öflemek өхөлөп-ахалоо, үшкүрүнүү.

öge 1. мүчө, сыңар, түзүүчү. 2. элемент, материя, компонент. 3. *грам.* мүчө. **cümle ~leri** сүйлөм мүчөлөрү.

ögle түш. ~**den evvel/önce** түштөн мурун. ~ **namazı** бешим намазы. ~**den sonra** түштөн кийин. ~

yemeği түшкү тамак.

öğlen 1. түш (*маалы*). 2. *астр., геогр.* меридиан.

öğlenci түштөн кийин окуган окуучу.

öğleyin түштө.

öğrenci 1. окуучу (*мектепте*). 2. студент (*жогорку окуу жайында*). ~ **karnesi** окуучунун чейрек баалары. ~ **yurdu** студенттик жатакана.

öğrenim билим берүү, окуу, мектеп. ~ **belgesi** билими тууралуу күбөлүк. ~ **görmek/yapmak** окуу. ~ **yaşındaki çocuk** мектеп жашындагы бала.

öğrenme 1. үйрөнмө, билме. 2. билим алма. ~ **isteği** үйрөнмө каалоосу. ~ **usulü** үйрөнмө ыкмасы.

öğrenmek 1. үйрөнүү. **yüzme yi daha yeni öğrendi** сууда сүзгөндү жаңы үйрөндү. 2. окуу, окуп билүү. **arkeoloji öğreniyor** археология окуп жатат. 3. билүү, билип/угуп алуу, сурап билүү. **fiyatını öğrendin mi?** баасын билдинби? **babasının ölümünü öğrenmiş** атасынын өлгөнүн угуп алыптыр. **trenin kalkış saatini öğrenebilir miyim?** поезддин жөнөш саатын сурасам болобу? **Hanya'yı Konya'yı** ~ алчытаасын жеш, башынан көп нерсе өткөрүү.

öğreti *филос.* окуу, доктрина, принцип.

öğretici 1. түшүндүрүүчү, ачыктоочу. 2. окутуучу, үйрөтүүчү. 3. кеңеш/насаат берүүчү.

öğretim билим берүү, окутуу, окуу. ~ **görevlisi** окутуучу (*илимий даражасы болбогон*). **ilk** ~ башталгыч билим берүү. **orta** ~ орта билим берүү. ~ **programı** окуу программасы. **yüksek** ~ жогорку билим берүү. ~ **üyesi** илимий даражалуу окутуучу (*университетте*). ~ **yılı** окуу жылы.

öğretmek 1. окутуу (*бир нерсени*). 2. үйрөтүү (*бир нерсеге*). 3. түшүндүрүү, акыл-насаат айтуу.

öğretmen мугалим, окутуучу. *сал. mu-allim. ~ler kurulu* мугалимдер кеңеши. *~ler okulu* педагогикалык институт/окуу жайы.

öğretmenlik, -ği мугалимдик (*кесип, милдет*).

öğün маал. **üç ~ yemek** үч маал тамак.

öğür 1. курдаш, теңтуш. *сал. akran. 2.* үйүр топ, жоон топ (*киши*). **3.** көнгөн, үйүр алган, үйрөтүлгөн, чоочуркабаган. **4.** кадимки, кадыресе, күндөлүк. ~ **olmak** үйүр болуу, көнүп калуу, жытыгуу, үйүр алышуу (*бири-бирине*).

öğürleşmek үйүр алышуу, көнүп кетүү.

öğürmek 1. окшумак, кускусу келмек. **öğüreceği gelmek 1)** окшуу, кускусу келүү. **2)** жипкирүү, жийиркенүү. **2. ооз.** мөөрөө.

öğürtlemek 1. тазалоо, ылгоо, терүү. **2.** тандоо, чечүү.

öğürtü 1. окшума, куску. ~ **gelmek** кускусу келүү. **2.** мөөрөмө, өкүрмө (*жаныбарларда*).

öğüt, -tü үгүт, насаат, кеңеш. ~**te bulunmak/~ vermek** үгүт-насаат айтуу, кеңеш берүү. ~**ünü özünden almak** өз билгенин кылыш.

öğütçü үгүтчү, кеңешчи.

öğütlemek үгүттөө, кеңеш берүү, насаат айтуу.

öğütmek 1. угутка айландыруу, тартуу (*буудайды, арпаны ж. б.*). **2.** эзүү, жанчуу, майдалоо.

öğütücü 1. тартуучу, майдалоочу (*жарак, машине*).

öğütülmek майдалануу, тартылуу, жанчылуу.

öhö туур. с. өхө, өхү (*жөтөлүү, калп жөтөлүү*).

ökçe 1. өкчө, така. **2.** согончок (*тушу*). ~**sine basmak** изине түшүү, кубалап алуу.

ökçeli өкчөлүү, такалуу. **alçak** ~ жапыз такалуу. **yüksek** ~ бийик такалуу.

ökçesiz 1. өкчөсүз, такасыз. **2. арго**

коркок, жүрөгү жок.

ökse 1. куш чайыры (*куш кармоодо колдонулган*). **2. арго** кылыктуу, ойсоке (*аял*). ~**ye basmak 1)** чайыр сүйкөлгөн бутакка конуш (*куш*). **2)** *өтм.* колго/тузакка түшүш, алданыш. ~ **çubuğu** чайыр сүйкөлгөн чыбык (*куш кармаш үчүн*). ~ **otu бот.** чайыр оту, ак омела (*Viscum album*).

öksürmek жөтөлүү.

öksürtücü жөтөлткөн, жөтөлтүүчү.

öksürük, -ğü 1. жөтөл. **2. мед.** көк жөтөл. ~ **olmak** көк жөтөл болуу. ~ **şurubu** жөтөлдүн дарысы/сиробу (*көбүнчө балдарга берилет*).

öksürüklü жөтөлдүү, жөтөлткөн. ~ **tık-sırıklı** оору-сыркоо, чабал, ноокас.

öksüz 1. жетим (*энесиз же тоголок жетим*). **2. өтм.** эч кимиси/багаркөрөрү жок (*киши*). ~**ler anası/babası** жетим-жесирге каралашкан киши. ~ **kalmak** жетим калмак. ~ **sevindiren** сапатсыз, арзан, майда-барат (*буюм*).

öksüzlük, -ğü жетимдик, жетимчилик.

ökünç, -cü дуал. өкүнүч.

ökünmek дуал. өкүнүү.

öküz 1. өгүз. **2. өтм.** аңкоо, дөдөй, маңыроо. ~**ün altında buzağı aramak (бирөөгө)** кастарын тигүү, кынтык издөө. ~ **arabası** өгүз кошулган араба. ~ **arabası gibi** жай, илкип-калкып. ~**ü bacaya/dama çıkarmak 1)** ойго келбегенди жасоо. **2)** калп айтуу, апыртуу. ~ **balığı зоол.** өгүз балыгы (*Trigla lura*). ~ **boyunduruğa bakar gibi** жек көрүү менен/акшырайып кароо. ~ **gibi 1)** өгүздөй, аңкоо, дөдөй. **2)** өгүздөй, чымыр, күчтүү. ~ **gibi bakmak** аңырайып/аңкайып кароо. ~ **soğu-ğu** апрель ызгаары. ~**e boynuzu yük olmaz мак.** керектүү таштын оордугу жок.

öküzburnu, -nu калао (*Calao*).

öküzlük, -gü 1. аңкоолук, дөдөйлүк, түркөйлүк. 2. ойлонулбай жасалган иш, наадандык.

ölçek, -gi 1. өлчөм, ченем, критерий. 2. *тар.* өлчек (4 оккага (к.) барабар оордук бирдиги). 3. *геогр.* масштаб. 4. дан өлчөөдө колдонулган идиш, киле. 5. *физ.* штрих, сызыкча.

ölçer I көзөө, көзөөч (*от көзөш үчүн*).

ölçer II өлчөгүч, ченегич (*курал*).

ölçme өлчөмө, ченеме.

ölçmek 1. өлчөө, ченөө, тартуу (*салмакты*). *ağırlığını* ~ салмагын өлчөш. *boyunu* ~ боюн/узундугун ченеш. *kumaşı* ~ кездемени ченөө. 2. *өтм.* өлчөөсүн/чегин билүү, этияттоо, баа берүү. *attığı her adımı* ~ атталган кадамын өлчөө. **ölçüp biçmek** акылга салуу, таразалоо.

ölçü 1. өлчөм, ченем. 2. чен, чен бирдик. *uzunluk ~leri* узундук өлчөмдөрү. ~ *birimleri* чен бирдиктер. 3. өлчөө. ~ *sünü almak* өлчөөсүн алуу. 4. көлөм, чоңдук, габарит. **büyük ~de** 1) чоң көлөмдө/масштабда. 2) көбүнчө. 5. *ад.*, *муз.* өлчөм, метр. ~ *sünü bildirmek* жайын/жөнүн билдирүү, теске салуу. ~ *yü kaçır-mak* аша чабуу, алабармандап кетүү, чектен чыгуу. ~ *yü şaşır-an* өтө ашыкча, ыксыз, орунсуз.

ölçülü 1. өлчөөлүү, өлчөнгөн, ченелген. 2. *ад.* өлчөмгө ылайык, белгилүү өлчөмдө жазылган. 3. *өтм.* этият, кылдат, токтоо, эби/ыгы менен жүргөн, өзүн кармап билген. ~ **biçili** өлчөп бычылган, жакшылап ойлонулган. ~ **davranmak** этият мамиле жасоо.

ölçüm 1. өлчөм, ченем. 2. көлөм, чоңдук, чен. 3. жыйынтык, баа, бүтүм.

ölçümlemek 1. акылга салуу, таразалоо. 2. баалоо, баа берүү.

ölçünmek ар жак бер жагын ойлоо,

кылдат баа берүү, бардык жагын эске/эсепке алуу.

ölçüsüz 1. өлчөөсүз, ченемсиз, учу-кыйырсыз. 2. өлчөлбөгөн, ченелбеген. 3. *өтм.* ашыры, ашкере, аша чапкан, ыксыз. ~ **konuşmak** 1) аша чаап сүйлөө. 2) көп сүйлөө. 4. *ад.* өлчөмсүз, эркин.

ölçüşmek 1. өлчөшүү, теңешүү. **boy ~ 1)** бой теңешүү, салыштыруу. 2) бой тирешүү, атаандашуу. 2. күч сынашуу, жарышуу, мелдешүү.

ölçüt, -dü чен, чек, критерий.

öldüren 1. өлтүргөн. ~ **soğuk** тоңдурган суук. 2. киши өлтүргөн.

öldüresiye өлөөрчө. ~ **dövmek** өлөөрчө сабоо.

öldürme өлтүрмө. **adam** ~ киши өлтүрмө.

öldürmek 1. өлтүрүү, жан алуу. 2. солутуу, курутуу (*өсүмдүктү*). 3. жок кылуу, жоюу, бүтүрүү. **açlığını** ~ ачкалыгын жоюу, тоюнуу. **kokuyu** ~ жытты жоготуу. 4. *өтм.* эзүү, жумшатуу. **soğanı** ~ пиязды жумшатуу. 5. *өтм.* өлтүрүү, кыйноо, азапка салуу. **bu yolculuk bizi öldürdü** бул жолчулук бизди өлтүрдү. 6. бош өткөрүү, өлтүрүү (*убакытты*). **bütün bir günü öldürdük** бүтүндөй бир күндү өлтүрдүк. **öldürseler kanı akmaz** кесип алса, кан чыкпайт (*сараң*).

öldürücü 1. киши өлтүргүч. 2. өлтүрүүчү, жан алуучу, көкөйгө тийген. ~ **darbe** өлтүрүүчү сокку. ~ **sıcaklar** мээ кайнаткан ысыктар.

ölesiye өлөрчө. ~ **sevmek** өлөрчө сүйүү.

ölet, -ti өлөт, тумоо, эпидемия.

öleyazmak өлө жаздоо. **az kalsın öleyaz-dım** аз жерден өлө жаздадым.

ölgün 1. өлүмсөк, өлөсөлүү. 2. солгун, алсыз. ~ **bir sesle** өлөсөлүү үн менен. ~ ~ алсыз-алсыз, араң жан. 3. тынч, мемиреген (*мис. көл*).

ölker 1. түк (*тукабада, баркытта*).

2. түк (*жемиштерде*).

ölmek, -ür 1. өлүм, каза болуш, дүйнөдөн кайтыш. **eceliyle** ~ өз ажалынан өлүш. 2. солуп калыш (*өсүмдүктөр үчүн*). **bahçedeki tüm çiçekler ölmüş** бакчадагы гүлдөрдүн баары өлүптүр. 3. өтм. кыйналуу, коркуу, ашкере өлчөмдө таасирленүү. **öldüm öldüm dirildim** өлүп тирилдим. **korkudan** ~ өлгөндөй коркуу. **gülmekten ölüyorduk** күлүп атып өлүп кала жаздады. 4. колдонуудан чыгуу, өлүү, чөгүү. **ekonomi ölüyor** экономика чөгүп баратат. **ölme eşiğim ölme** өлбө жаным өлбө (*эптеп чыдоо*). **ölür müsün, öldürür müsün** өлтүрсөң койсоң өзүң бил. **ölenle birlikte ölünmez** мак. өлгөндүн артынан кошо өлбөйт.

ölmez 1. өлбөс, өлүмсүз, түбөлүк. ~ **eser** өлбөс-өчпөс чыгарма. ~ **otu** бот. өлбөс гүл (*Helichrysum*). 2. бекем, бышык, чың, чымыр.

ölmezoğlu, -nu ооз. чыдамкай, бышык, бекем.

ölmüş 1. өлгөн, жаны жок. 2. өлгөн, өлүү. ~ **diller** өлүү тилдер. ~ **arslana tavşanlar bile saldırır** мак. өлгөн арстандан тирүү чыккан өйдө.

ölü 1. өлүү (*жан, мал*). ~ **sü dirisi bilinmiyor** өлүүсү-тирүүсү билинбейт. 2. солгон, солгун, жансыз, араң жан. ~ **bir sesle** араң жан үн менен. 3. ээн калган, колдонулбаган, өлүү. ~ **dil** өлүү тил. ~ **deniz** өлүү деңиз. 4. өлүк, өлгөн киши, маркум. ~ **evi** өлүк чыккан үй. 5. тарп, өлүк. **bir kedi ~sü gibi** бир мышыктын өлүгүндөй. ~ **benzi** өлүктөй кубарган (*жүз*). ~ **dalga** күчсүз толкун. ~ **doğum** өлүү туулган. ~ **fiyatına** арзан, болорболбос баасына. ~ **gibi** өлүктөй, жансыз, кыймылсыз. ~ **mü gör!**

карганма өлүп кетейин! ~ **gözü gibi** жансыз, алсыз (*жарык*). ~ **yü güldürür** өлгөндү күлдүргөн, куудул, тамашакөй. ~ **sü kandilli/kınalı** сөгүш өлүп кеткир. ~ **kent** өлүү/жансыз шаар. ~ **nün körü!** сөгүш атасынын көрү! ~ **mevsim** өлүү мезгил/сезон (*иштер токтогон мезгил*). ~ **sü ortada kalmak** өлүгү талаада калыш. ~ **sünü öpmek** *карганма* өлүгүн өбүү. **anamin ~sünü öpeyim** энемин өлүгүн көрүп калайын.

ölük ооз. араң жан, чабал, алсыз, кыйналган.

ölüm 1. өлүм. ~ **cezası** өлүм жазасы. ~ **haberi** өлүм кабары. 2. өлүш, жан бериш. **beyin ~ü** мээси токтоо. ~ **alâmetleri** өлүм белгилери. ~ **le burun buruna gelmek** ажалга бетмебет келмек. ~ **döşğinde yatmak** өлүм алдында болуу. ~ **ü göze almak** өлгөнгө кайыл болуш. ~ **kalım/dirim meselesi** өлүш-калыш маселеси, жан айласы үчүн жасалган аракет. ~ **makinesi** өтм. өлүм машинеси. ~ **sessizliği** тымтырстык, жымжырттык. ~ **sıklığı** өлүм жыштыгы. ~ **üne susamak** жанынан тоюу. ~ **üne mi susadın?** жаныңдан тойдуңбу? ~ **e çare bulunmaz** мак. өлүмгө айла жок. ~ **var dirim var** мак. өмүр бар жерде өлүм бар.

ölümcül 1. өлүмчүл, өлүм менен аяктаган. ~ **hastalık** өлүмчүл оору. 2. өлүп бараткан, жан талашкан.

ölümlü өлүмдүү. ~ **dünya** өлүмдүү дүйнө.

ölümlük, -ğü өлүмтүк (*өлүм үчүн сакталган акча/буюм*).

ölümsek ооз. өлүмсөк.

ölümsüz өлүмсүз.

ölümsüzlük, -ğü өлүмсүздүк, түбөлүктүүлүк.

ömür, -mrü 1. өмүр. 2. керемет, ырахат. **bu adamın arkadaşlığı ~dür** бул ки-

шинин жолдошчулугу өзүнчө эле ырахат. **~ünde** өмүрүндө. **~e bedel** өмүргө тете. **~ü billah** ооз. же азыр, же эч качан. **~ boyu/boyunca** өмүр бою. **~ boyu hapis cezası** өмүр бою камак. **~ çürütme** (бир нерсе үчүн) өмүрүн бекерге коротуу. **~ geçirmek** өмүр өткөрүш. **~ü kısa** өмүрү кыска. **~ü oldukça** көзүнүн тирүүсүндө. **~ler olsun!** өмүрүң узун болсун! (кол өпкөндөргө айтылган алкоо). **~ sürmek** өмүр сүрүү. **~ törpüsü 1)** жан кыйнаган/жашыңы сураган (иш). **2)** тажатма киши. **~ünü tüketmek** өмүрүн түгөтүү. **~ü uzamak** өмүрү узаруу. **~ü uzun** өмүрү узун. **~ü vefa etmemek** өмүрү жетпей калуу (бир нерсени көргөнгө). **sizlerге** ~ табу өлдү (сөзм. с. сиздерге өмүр тиледи).

ömürlü өмүрлүү. **uzun ~ 1)** узун өмүрлүү. **2)** көп жылдык, көп жашаган. **3)** көпкө бузулбаган. **uzun ~ süt** көпкө чыдаган сүт.

ömürsüz 1. өмүрү кыска. **2.** кыска убакытка созулган.

ön 1. алды, алды жагы, өң тарабы. **evin ~ü** үйдүн алды. **~üne bak!** көзүңө кара! **2.** боор, көкүрөк. **ceketinin ~ünü ilikledi** жекетинин боорун топчулады. **hırkasının ~ü açıktı** жемперинин боору ачык болчу. **3.** жакын келер чак, эмдиги. **~ümüz kış** алдыбызда кыш. **~ümüzdeki ay** эмдиги ай. **~ümüzdeki yıl** эмдиги жылы. **4.** алдыңкы, биринчи. **~ sırada yer almak** алдыңкы катардан орун алуу. **5.** алдын ала, утурлай, өң. **6.** (терминологияда) терминдерге “мурунтан”, “мурдатан”, “алдын ала” маанилерин каткан өң мүчө. **~ söz** бет ачар (китепте). **~ sesi** алдын ала сезүү, өңсезүү. **~ünde** алдында. **~ünden** мурдараак, мурдатан. **~ ad 1)**

кишинин биринчи аты. **2)** грам. сын атооч. **~e almak 1)** эртелетүү, алдыга жылдыруу. **2)** биринчи коё берүү. **~ünü almak** алдын алуу, чара көрүү. **~ünü ardını düşünmek** алды -артын ойлоо. **~ünü arkasını düşünmeden** алды-артын ойлобой. **~ ayak olmak** (бир иштин башталышына) демилгечи болуу, чыйыр салуу. **~üne bak!** алдыңа/көзүңө кара! **~üne bakmak** жер кароо (уялгандан). **~ belirti** алгачкы белги, жышаан. **~ bilgi** алгачкы билги/маалымат, башат. **~üne bir kemik atmak** (бирөөнүн) оозун майлап коюу. **~ cam** авто алдыңкы айнек. **~ çalışma** алдынала көрүлгөн иш-чаралар. **~üne çıkmak** (бирөөнүн) алдына чыгуу, көрүнүү. **~ damak** алдыңкы таңдай. **~ damak ünsüzü** алдыңкы таңдай үнсүзү. **~ deyiş** ад. пролог. **~üne dikilmek** маңдайына туруп алуу. **~e düşmek 1)** алдына түшүү. **2)** жетектөө. **~ ek** өң мүчө, префикс (айрым тилдерде сөздүн өңүнө/алдына жалгашып, маани өзгөрткөн мүчөлөр, мисалы на: натуура, бей/би: бейкүнөө, бечара ж. б.). **~üne geçmek 1)** жолун тосуу. **2)** басып өтүп кетүү. **3)** алдын алуу, эскертүү. **~de gelen** алдыңкы. **~üne gelen** көрүнгөн, жолуккан, элдин баары. **~üne gelene derdini söyler** көрүнгөнгө арыз-арманын айта берет. **~üne geleni kapar, ardına geleni tepir** алдына келгенди кабат, аркасына келгенди тебет (эч ким менен ыркы келишпейт). **~ gün** бир күн мурун, арапасы. **~ kapı** дарбаза, тышкы эшик. **~üne katmak** алдына салып айдап алуу. **~ünü kesmek 1)** жолун тосуу. **2)** өтм. бөгөт/тоскоол болуу, бут тосуу. **~ kol** анат. каруу (чыканак менен

билек арасы). ~ **koşul** алдын ала коюлган шарт. ~ **oda 1)** киребериш, далис, веранда. **2) анат.** (көздүн) алдыңкы камерасы. ~ **ünde perende atamamak** сагызгандан сак, оңой менен алданбас. ~ **planda gelmek** алдыңкы планда болуу. ~ **seçim** биринчи шайлоо/тур (эки этаптуу шайлоодо). ~ **ses грам.** сөздүн биринчи тыбышы. ~ **ses düşmesi** биринчи тыбыштын түшүп калышы (мис. ısıcak › sıcaq, ısıtma › sitma). ~ **sezi** алдын ала туюм, шек, жышаана. ~ **ü sıra gitmek** куйрук улаш жүрүш. ~ **soruşturma** алдын ала сурак/иликтеме. ~ **söz** бет ачар, баш сөз (китепте). ~ **sözleşme** алдын ала макулдашуу. ~ **takı грам.** өң мүчө, префикс. ~ **tasar, ~tasarı** проект, долбоор. ~ **taslak** алгачкы долбоор. ~ **yargı** курулай шек саноо, алдын ала алынган бүтүм. ~ **yargılı** курулай шек санаган, шекчил, күдүктөнгөн (киши). ~ **yargısız** объективдүү, түз, адил (киши). ~ **yüz** өң, алдыңкы бет, фасад (мис. бир имараттын). ~ **tekerlek nereye giderse art tekerlek de oraya gider мак.** алдыңкы көч кайда кетсе, арткы көч да ал жакка кетет.

önce 1. мурун. **üç yıl önce** үч жыл мурун. **benden ~ o gelmiş** менден мурун ал келиптир. **daha ~ андан** мурун. **her şeyden ~** баарынан мурун. **2.** адегенде, алгач. ~ **can, sonra canan мак.** адегенде өзүм, анан башкалар. ~ **bu işi yapalım** адегенде бул ишти жасайлы. ~ **si (бир нерсенин)** мурункусу, алды. **savaş ~si** согуштун алды. ~ **sinde** болор алдында. **bayram ~sinde** майрам болор алдында. ~ **gelmek** биринчи кезекте/маанилүү болуш. **işim her şeyden ~ gelir** ишим баарынан маанилүү.

önceden мурунтан, мурдатан, алдын ала, башта.

önceki, -ni мурунку, алгачкы, адепки, баштапкы.

öncel 1. (бир кызматта) мурун иштеген (киши). **2.** мурунку муун, ата-баба. **3. лог.** натыйжадан чыккан бүтүм, сунуш. ~ **düzen филос.** Кудай жараткан түзүлүштүн таңылгыстыгы жөнүндө окуу.

öncelemek 1. алдын алуу, мурунтан жасап коюу. **2.** алдыга жылдыруу.

önceleri мурун, мурунку бир заманда.

öncelik биринчилик, артыкчылык. ~ **tanımak 1)** артыкчылык бериш. **2)** биринчи кезекке коюш.

öncelikle баарыдан мурун, айрыкча, өзгөчө биринчи кезекте. **terör meselesi ~ ele alındı** террор маселеси биринчи кезекте колго алынды.

öncesi, -ni мурун(кусу), өткөнү. **olay ~** окуядан мурун. **tarih ~** билинген тарыхтан мурунку (заман). **bu adamın ~** бул кишинин өткөнү.

öncesiz учсуз-түпсүз, түбөлүктүү, эзелки. **сал. ezeli. evren ~dir** аалам түбөлүктүү.

öncesizlik, -gi учсуздук, түпсүздүк, түбөлүктүүлүк, эзелкилик.

öncü 1. (бир нерсенин) кабарчысы, жарчысы, жышааны. **2.** жолбашчы, баштооч, демилгечи, пионер, авангард. **3. аск.** алдыңкы, алдыңкы катардагы, авангард. ~ **kıtalar** алдыңкы катардагы/авангард бөлүктөр. **4.** жетекчи, лидер.

öncül лог. бүтүмгө алып келген ой жорумдар.

öncülük, -gü 1. жолбашчылык, баштоочтук, лидерлик. **2.** алдыңкылык, биринчилик. ~ **etmek** баштоочтук кылуу, демилге көтөрүү.

öndelik, -gi алдын ала төлөнгөн акча, аванс.

önder көсөм, жолбашчы, жетекчи, лидер.

önderlik, **-ği** көсөмдүк, жолбашчылык, жетекчилик, лидерлик. ~ **etmek** жолбашчылык кылыш.

önel **1.** кошумча мөөнөт, узартма. **2.** ук. иштен чыгарылгандарга келишим боюнча таанылган кошумча мөөнөт.

önem маани, олуттуулук. сал. **ehemmiyet**. ~ **kazanmak** мааниге ээ болуу. ~ **taşımak** мааниси болуу. ~ **vermek** маани берүү.

önemli маанилүү, олуттуу.

önemsemek маани берүү, маанисин билүү, барктоо, баалоо.

önemsiz маанисиз, олутсуз, барксыз, баасыз.

önemsizlik, **-ği** маанисиздик, олутсуздук, барксыздык, баасыздык.

önerge сунуш. ~ **vermek** (жогорку органдарга, Парламентке) сунуш киргизүү, маселе коюу.

öneri такилип, сунуш.

önerme **1.** сунуш. **2.** сунуш киргизме, такилип берме. **3.** лог. ой жорум.

önermek сунуш кылуу, такилип жасоо.

öneze (аңчылыкта) буктурма.

öngörmek туура көрүү, тууралоо, белендөө, алдын ала көрө билүү.

öngörü **1.** алдын алма, чара көрмө. **2.** көсөмдүк, көрөгөчтүк, көзү ачыктык.

öngörülü көрөгөч, көсөм, көзү ачык, байкамчыл, байкагыч.

önlem чара, арга, камылга. ~ **almak** чара/камылга көрүү, аргасын табуу.

önlemek **1.** чара көрүү, алдын алуу. **hastalığı** ~ оорунун алдын алуу. **2.** токтотуу, бөгөт/жолтоо болуу.

önleyici алдын алуучу, эскертүүчү, чара/арга болуучу.

önlük, **-ğü** **1.** алжапкыч, этек тарткыч. **2.** фартук (мектеп формасы). **3.** халат (мис. докторлордун, ашпоздордун ж. б.). **4.** боркок.

önsel далилсиз акыйкат, априори.

öpme өпмө.

öpmek, **-er** өбүш. **el** ~ кол өбүш (түрк салты боюнча кичүүлөр улууларга урмат көргөзүү иретинде колун өөп, чекесине тийгизишет). **gözlerinden** ~ көздөрүнөн өбүш. **yanaklarından** ~ бетинен өбүш. **öp babanın elini!** мына сага! ушундай болмок! эми эмне кылдык! (күтүлбөгөн жагдай каршысында). **öprüp başına koymak** ыраазы болуу. **öperken ısırmak** өөп атып тиштеп алган, ишеничсиз, туруксуз, мүнөзү оң-тетири.

öptürmek өптүрүү.

öpücük, **-ğü** өбүш, өпмө. ~ **lere boğmak** өпкүлөө. ~ **göndermek/yollamak** узактан өбүмүш болуу.

öpüş өбүш.

öpüşmek **1.** өбүшүү. **2.** өтм. сүзүшүү (мис. эки машине).

ördek, **-ği** **1.** зоол. өрдөк (Anas). **2.** мед. өрдөк (төшөктө даарат ушатылган буюм). **3.** арго узак жолго билетсиз алынган жүргүнчү. ~ **avlamak** билетсиз жүргүнчү алма. ~ **yürüyüş** өрдөк жүрүш.

ördekbaşı коюу жашыл (түс).

ördekgagası, **-nı** ачык кызыл-сары (түс).

ördürmek **1.** өрдүрүү (чачты). **2.** токутуу (торду).

öreke ийик, ийирме чарык.

ören **1.** уранды, чалдыбар, шаар калдыгы. **2.** эски имарат.

örf **1.** үрп, адат, салт, каада. ~ **ve âdet** үрп-адат. ~ **ve âdet hukuku** ук. жалпы укук. **2.** ооз. соттун, шейхул-исламдын шапкасы.

örfelemek опузалоо, коркутуу.

örfen үрп-адат боюнча.

örfi үрп-адатка, мыйзамга жараша. ~ **idare** катуу режим, өзгөчө абал. ~ **idare ilân etmek** өзгөчө абал жарыялоо.

örgen биол. орган.

örgensel органга байланыштуу.

örgü 1. өрмөк, өрмө, токума, өргү. ~ **makinesi** токума машинеси. ~ **örmek** тор токуу. 2. өрүм (*чач*). **saçlarını iki ~ yapmış** чачтарын эки өрүм өрүп коюптур. 3. кынама (*кышты, кирпичти*). 4. анат. өрүм (*органдардын, ткандардын*).

örgüç, -cü ооз. өркөч. сал. **hörgüç.**

örgücü токумачы, өрмөкчү.

örgülü 1. өрүлгөн. ~ **saç** өрүлгөн чач. 2. токулган.

örgün уюмдашкан, уюшулган. ~ **eğitim** жалпы билим берүү.

örgüt, -tü уюм, уюмдашкан топ. ~ **üyesi** уюмдун мүчөсү.

örgütçü уюштуруучу, жетекчи.

örgütlemek уюштуруу, уюмдаштыруу.

örgütlenmek, örgütleşmek уюмдашуу, уюштурулуу.

örgütlü уюмдашкан, уюмдуу.

örgütsel уюмга тиешелүү.

örgütsüz уюмдашпаган, уюмсуз.

örme 1. өрмө, токума, түймө. 2. өрмөк, тор. 3. токулган, өрүлгөн, түйүлгөн. ~ **çorap** токулган байпак. 4. сокмо (*дубал*).

örmek 1. өрүү, токуу, түйүү. **ağ** ~ тор токуу. **çorap** ~ байпак токуу. **organ** ~ аркан өрүү. 2. тордоо, жыртыкты бүтөө. **elbisenin yırtığını** ~ кийимдин жыртыгын тордоо. 3. өрүү (*чачты*). 4. кынап тургузуу, согуу (*дубалды*). **bu duvarı iki günde ördüler** бул дубалды эки күндө согушту. 5. өтм. жаратуу, жасоо (*мис. бир адабий, музыкалык ж. б. чыгарманы*).

örneğin мисалы, өрнөк/үлгү катары.

örnek, -ği 1. үлгү, мисал, өрнөк, модель. сал. **numune. mobiliya -leri** мебель үлгүлөрү. 2. сүрөт, гүл, үлгү (*сайманын, оймонун ж. б.*). 3. окшош, теңдеш, копия. сал. **misil. bu yapının ~i yoktur** бул чыгарманын теңдеши жок. 4. өрнөк, үлгү. ~

almak өрнөк алмак. **küçük kardeşlerine ~ olmalısın** кичинекей бөбөктөрүңө өрнөк болууң керек. 5. үлгүлүү, мыкты. ~ **köy** үлгүлүү айыл. ~ **ini çıkarmak** копиясын алуу. ~ **olmak** өрнөк болуу.

örnekleme (*бир нерсеге, бирөөлөргө*) үлгү/өрнөк болуш.

örneklik, -ği өрнөктүк, үлгүлүк.

örnekseme салыштырма, өрнөк кылма.

örneksemek салыштыруу, окшоштуруу, өрнөк/үлгү кылуу.

örs 1. дөшү. 2. темир таман, дөшү (*мык кагуу учурунда үстүнө бут кийим кийгизилген өтүкчү аспабы*). ~ **kemiği** анат. дөшүчө (*кулактагы сөөк*). ~ **le çekiç arasında olmak** ортодо калыш.

örseleme уйпалама, тамтыгын чыгарма, унуратма.

örselemek 1. уйпалоо, тамтыгын чыгаруу унуратуу, жүдөтүү, чакчелекей кылуу. **rüzgâr çiçekleri örselemiş** шамал гүлдөрдү уйпалап кетиптир. 2. өтм. алдан/күчтөн тайдыруу, алын кетирүү, шалдыратуу, алсыратуу, шайын оодаруу/кетирүү. **oğlunun ölümü onu epey örseledi** уулунун өлүмү анын шайын оодарып кетти.

örselemek 1. уйпалануу, тамтыгы чыгуу, жүдөө. 2. өтм. алы кетүү, алсыроо, шайманы кетүү, шайы оо.

örtbas: ~ **etmek** жаап-жашырып коюу, жигин/шегин билгизбей салуу. **olayı basına yansıtmamak için hemen ~ ettiler** окуяны басма сөзгө жайылбашы үчүн дароо жашырып-жаба салышты.

örteneк, -ği 1. биол. тышкы катмар, тери, жүн, кыл (*жандууларды каптап турган*). 2. чел кабык (*айрым органдарда*).

örtme 1. жапма, бүркөмө, чүмкөмө. 2. ооз. жоолук. 3. аск. жашыруу, камуфляж.

örtmece *ад.*, *линг.* эвфемизм, каймана, тергеме, сыпаа сөз.

örtmek 1. (үстүн) жабуу, бүркөө, чүмкөө. **üzerine hiçbir şey örtmeden uyumuş** үстүнө эч нерсе жамынбай уктап калыптыр. **yüzünü yazması ile örttü** бетин жоолугу менен жаап алды. **2.** жабуу, кымтуу (*мис. эшикти, терезени*). **kapıyı** ~ эшикти жабуу. **3.** көмүү. **4.** каптоо, чырмоо, чулгоо. **sarmışıklar duvarları örtmüş** чырмооктор дубалдарды каптап калыптыр. **5.** *өтм.* жашырып-жабуу, шегин билгизбөө (*мис. бир кылмышты, окуяны*).

örtü 1. жабуу. **masa ~sü** үстөл жабуусу. **yatak ~sü** төшөк жабуусу. **yüz ~sü 1)** вуаль. **2)** паранжы. **2.** кап, каптама. **koltuk ~sü** креслонун каптамасы. **3.** *өтм.* бет, жүз. **~sü açılmayan cinayet** бети ачылбаган кылмыш. **4.** чатыр, бастырма, чардак. **5.** *тех.* үстүңкү катмар, шыбак. **6.** төшөлгөн нерсе (*килем, шалча ж. б.*).

örtük жабык, жабылуу. ~ **kapı** жабык эшик.

örtülü 1. жабылуу, чүмкөнүү, бүркөлүү. **2.** жабуусу бар, чүмкөктүү. **üstü ~ araba** чүмкөктүү араба. **3.** *өтм.* каймана, туюк (*сөз*), жашыруун. ~ **ödenek** жашыруун фонд.

örtünmek 1. жамынуу. **2.** чүмкөнүү, жүзүн көргөзбөө (*көбүнчө аялдар салт, ынанч себептери менен*).

örtüsüz 1. жабуусуз. **2.** жабылбаган, чүмкөнбөгөн, ачык.

örü I 1. өрүү, өрүм, өрмөк, токуу. **2.** ооз. тордомо (*жырттык жерди*). **3.** таш тосмо, сокмо (*селге каршы*).

örü II ооз. өрүү, өрүш.

örücü 1. өрмөкчү, токуучу. **2.** жамаган, тордогон (*киши*). **3.** сокмочу, дубалчы.

örülü 1. өрүлгөн, токулган, согулган. **2.** тордолгон, жамалган.

örüm ооз. өрүү, өрүш.

örümcek, -ği 1. зоол. жөргөмүш (*Ara-ne*). ~ **ağı** жөргөмүштүн желеси/тору. **2.** желе, жөргөмүш тору. ~ **bağlamak/sarmak/tutmak** желе байлоо, желелеп кетүү. ~ **kafalı** *өтм.* эски көз караштагы, консерватор (*киши*). ~ **kuşu** зоол. жөргөмүш кушу (*Lanius*).

örümceklenmek 1. желе басуу, желелеп кетүү. **2.** кароосуз калуу. **3.** *мед.* *эт ысыткан ооруларда көздүн чылпак, ооздун какырык менен капталышы.*

örümcekli желеленген, желе баскан. ~ **kafa** *өтм.* эски түшүнүктөгү, консерватор.

örümceksi: ~ **zar** *анат.* мээнин/жүлүндүн чели.

östaki: ~ **borusu** *анат.* евстахий түтүгү (*кулак менен тамак түтүктөрүн кошкон*).

öşür, -şrü 1. *эск.*, *тар.* ашар (*салык түрү*). **2.** ондон бир.

öt *анат.* к. **öd.**

öte 1. ары/аркы жак. **yolun ~sinde** жолдун аркы жагында. **2.** калган, башка, бөлөк. **bundan ~si beni ilgilen-dirmez** мындан калганы мени кызыктырбайт. **hele iş bir başlasın ~si kolay** иш бир башталсын, калганы оңой. **3.** артык, ашык, өткөн. **komşuluktan ~ bir bağlarla bağlanmıştı** кошунадан артыкча мамилелерибиз бар эле. **4.** жогору. ~ **ye geç** жогору өт. ~ **den bir ses geldi** жогортон бир үн угулду. ~ **de 1)** алды жакта, илгериде. **2)** келечекте, келерки күндөрдө. ~ **de beride** ары жак бер жакта, эки жакта. ~ **den** мурунтан, илгериден. ~ **den beri** мурунтан/байыртан бери. ~ **den beriden** андан-мындан, ар жак бер жактан. ~ **den beriden**

konusmak андан-мындан сөз кылуу. **~sinde berisinde** анда-мында, ар жак, бери жагында. **~sini beri etmek** (*бир ишти*) жайгаштыруу, жай-жайына келтирүү, оңдоо. **~si var mı?** дагы эмне дейсиңер? (*опуза иретинде*). **~sine varmak** чектен чыгуу. **~ yandan** экинчи жактан. **~ye beriye** ар жак бер жакка, туш-тушка.

öteberi аны-муну, ар нерсе. **~ almak** аны-муну алыш.

öteki тиги, ошо, берки. **~ adam** тиги киши. **~ beriki** тиги-бу, ар ким. **~ dünya** тиги/аркы дүйнө. **~ gün** мурдагы күнү.

ötekisi тигиниси, ошонусу, беркиси, башкасы. **~ daha güzeldi** беркиси жакшыраак болчу. **Caner'i tanım, ~ kim?** Жанерди го тааныйм, тигиниси ким?

ötelele(n)me 1. *физ.* өткөр(үл)үү, бер(ил)үү. 2. айлануу, кубулуу (*бир абалдан башка абалга*).

ötleğen зоол. боз короолу (*Sylvia communis*).

ötleği зоол. сакалчан бүркүт (*Gypatus barbatus*).

ötmek 1. сайроо (*куштар, курт-кумурскалар үчүн*), кыйкыруу (*короз үчүн*). 2. чалынуу, кубулжуу (*үйлөмө аспаптар үчүн*). 3. жаңыруу (*үн, жаңырык*). 4. өтм. сайроо, жаагын жануу, тынбай маанисиз сүйлөө. 5. *арго* кусуу (*мас киши*).

ötre грам. дамма (*арап жазуусунда үндүүлөр үчүн коюлган бир белги*).

öttürmek 1. сайратуу (*куштарды*). 2. өтм. сайратуу, безелентүү, кубулжутуу (*музыкалык аспапты*).

ötücü сайроочу. **~ kuşlar** сайроочу куштар.

ötümlü фонет. жумшак (*үнсүз*).

ötümsüz фонет. каткалаң (*үнсүз*).

ötürmek ооз. (ич) өтүү (*адамда, айбанда*).

ötürü (*бир нерседен*) улам, (*бир нерсенин*) айынан, себебинен, үчүн. **bize verdiği emeğinden ~ ona minnettarız** бизге кылган эмгегинен улам ага милдеткербиз. **sahtekârlığından ~ herkes ondan yüz çevirmişti** анткорлугунун айынан элдин баары ага аркасын салчу болду.

ötüş сайраш (*куштар, курт-кумурскалар үчүн*). **bülbülün ~ü** булбулдун сайрашы.

ötüşmek өз ара сайрашуу (*куштар*), кыйкырышуу (*короздор*).

öveç, -ci эки-үч жаштагы кочкор.

övgü 1. мактоо. **~ belgesi** мактоо баракчасы. **~ye değer** мактоого татыктуу. 2. *ад.* мактоо ыры, ода.

övgücü 1. мактаган, даңазалаган. 2. жасакер, кошоматчы.

övme мактама, даңазалама.

övmek, -er мактоо, даңазалоо. **övdükçe** ~ жерге-сууга тийгизбей мактоо.

övünce к. **övünç.**

övünç, -cü мактаныч, сыймык. **~ çizelgesi** (*мектепте*) ардак такта.

övungen мактанчаак.

övungenlik, -ği мактанчаактык.

övmek 1. мактануу. 2. сыймыктануу. **~ gibi olmasın** мактангандай болбосун.

övüş макташ, даңазалаш.

övütmek к. **öğütmek.**

öykü 1. аңгеме, баян. 2. *ад.* аңгеме, повесть. *сал.* **hikaye.**

öykücü 1. аңгеме/баян айтып берген. 2. аңгеме/повесть жазган автор.

öykülemek баяндоо, сүрөттөө, айтып берүү.

öykünme туурама, окшоштурма.

öykünmek тууроо, окшоштуруу.

öykünce *ад.* тамсил.

öyküsel аңгеме/повесть түрүндө.

öyle 1. андай, ошондой, ушундай. **~ bir insan** ошондой киши. **~ söylemek istememişim** андай дегим келген эмес. **~ değil** андай эмес. **~ bir**

gülüşü var ki ... ушундай бир күлөт дейсиң... **2.** ошончолук, ушунчалык. ~ **numaralar yapar, kandırıldığını hissetmezsin bile** ушунчалык көзүңдү боёйт дейсиң, кантип алданганыңды билбей каласың. **3. ne, nasıl at atоочтор катышкан сүйлөмдөрдүн аягына келип, таң калуу, нааразычылык билдирет. o nasıl davranış ~!** ал эмне деген жоругу экен! ~ **gelmek** ошондой көрүнүү. **sana ~ gelmiştir** сага ошондой көрүнсө керек. ~ **ise** андай/ошондой болсо. ~ **mi?** ошондойбу? ~ **olsun!** мейли! ошондой болсун! ~ **ya** албетте, ошондой.

öylece 1. ошондойчо, так ошондой. ~ **duruyordu** так ошондой турган. **2.** ошентип, ошол жол менен. ~ **meselemiz hal oldu** ошентип маселебиз чечилди.

öylelikle ошондойчо, ошентип. ~ **kendimizi kanıtlayabiliriz** ошентип өзүбүздү далилдей (*көргөзө*) алабыз.

öylesine ошончолук, анчалык. ~ **kızdırmış ki** ошончолук жинине тийиптир дейсиң ...

öz I 1. өзү. **özünü dünyanın göbeği sanmak** өзүн дүйнөнүн киндиги деп эсептөө. **2.** негиз, өзөк, маңыз. **meselenin ~ü** маселенин маңызы. **3.** маңыз, шире (*мөмөлөрдө*). **4.** бот. өзөк. **5.** мед. өзөк (*чыйкандын, сыздооктун ж. б.*). ~ **konusmak** маанилүү, маңыздуу сүйлөө, ток этер жерин айтуу. ~ **saygısı** өзүн өзү сыйлоо. ~ **ü sözü bir** ишеничтүү, ак ниет, чынчыл.

öz II 1. өз, өзүнө тиешелүү, каны бир. ~ **beslenen** биол. өзүнөн өзү азыктанган, автотроф. ~ **beslenme** биол. өзүнөн өзү азыктанма, автотрофия. ~ **çocuğu** өз баласы. ~ **devim** автоматташма. ~ **devinim** филос. автоматизм. ~ **deyiş** накыл

сөз, афоризм. *сал. vecize.* ~ **dışı** филос. тышкары, тыштан таасирлүү. ~ **direnç** физ. ички каршылык. ~ **eleştiri** өзүн өзү сыңдоо. ~ **güven** өзүнө өзү ишенүү, өз ишеним. ~ **ısı** физ. жекече ысыктык/температура. ~ **indükleme** физ. өз индукция. ~ **itme** мех. ичтен түртмө (*механизм*). ~ **kardeş** өз бир тууган. **2.** таза, аралашмасыз. ~ **öğrenim** өз алдынча окуу. ~ **saygı** өзсый, сыймык, намыс, ар. ~ **saygılı** өзүн сыйлаган, сыймыктуу, намыстуу. ~ **Türkçe** таза/накта түркчө. ~ **yapı** мүнөз, табият, жаратылыш. ~ **yaşam** жеке турмуш. ~ **yaşam öyküsü** өмүр баян, автобиография. ~ **yönetim** өзүн өзү башкаруу.

Özbek,-ği 1. өзбек. **2.** өзбектерге мүнөздүү/тиешелүү. ~ **dansı** өзбек бийи. ~ **pilavı** өзбек палоосу.

Özbekçe өзбекче, өзбек тили.

Özbekistan Эзбекстан.

özbeöz чыныгы, накта, таза.

özdek,-ği филос. материя, зат, нерсе. *сал. madde.*

özdekçi филос. материалист. *сал. maddecî.*

özdekçilik,-ği филос. материализм. *сал. maddecilik, maddiyetçılık.*

özdeksel филос. материалдык, заттык, нерселик.

özden I чыныгы, тубаса, накта, оригинал.

özden II *анат.* ашказан алдындагы без, тимус.

özdenlik,-ği оригиналдуулук, тубасалык. ~ **le** чын жүрөктөн/ниеттен.

özdeş 1. окшош, бирдей, дал өзүндөй. **2.** филос., мат. бирдей, бир мааниде.

özdeşleme окшоштурма, бирдей кылма.

özdeşlemek окшоштуруу, бирдей абалга алып келүү.

özdeşleşmek өздөштүрүү, (*бир нерсеге*)

айлануу, окшошуу.
özdeşlik, -ği окшоштук, бирдейлик, дал өзүндөйлүк.
öze тийиштүү, тиешелүү, мүнөздүү.
özek, -ği 1. өзөк, борбор. *сал. merkez. 2. диал.* өзөк, данек, сөөк. **3. тех.** өзөк, ядро.
özel 1. өзгөчө, атайын. **çileğin ~ bir kokusu ve tadı vardır** кулпунайдын өзгөчө жыты жана даамы бар. **2.** жеке, жекече, өздүк, менчик. ~ **ad** жекече ат/ысым. ~ **af** атайын кечирим, амнистия. ~ **araba** менчик машине. ~ **dil линг.** жаргон. ~ **düşünce** жекече пикир. ~ **erdem** каризма. ~ **muhabir** атайын кабарчы. ~ **okul** менчик мектеп. ~ **sayı** атайын номер (*журналдын*). ~ **sektör** менчик сектор. ~ **ulak** атайын курьер.
özelleşmek 1. өзгөчөлөнүү, айырмалануу, бөтөнчөлөнүү. **2.** менчиктешүү.
özelleştirmek 1. өзгөчөлөнтүү, айырмалоо, бөтөнчөлөө. **2.** менчиктештирүү.
özellik, -ği өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык.
özellikle 1. өзгөчө, айрыкча. ~ **yağmurdan sonraki yaz havasına bayılırım** өзгөчө жамгырдан кийинки жайкы абаны аябай жакшы көрөм. **2.** атайын, атайлап. ~ **olarak söylüyorum** атайын айтып жатам.
özen аракет, абай, далалат, тырышкандык, кылдаттык, чебердик, аярдык, этияттык. ~ **le bakmak** өзгөчө кароо, этияттык менен багуу. ~ **göstermek** кылдаттык көргөзүү, абайлоо.
özenci үйрөнчүк, шакирт, аматор.
özendirmek 1. шыктандыруу, дем берүү, кайраттандыруу. **2.** ээликтирүү, деликтирүү.
özengen тырышчаак, ыктыярдуу, аракетчил.

özenilmek тырышылуу, далалаттануу, дит коюу. **saçları özenilerek taranmıştı** чачтары кылдаттык менен таралган.
özenli кылдат, этият, чебер, далалаттанган, тырышкан.
özenme этияттама, чебердеме, далалаттанма.
özenmek 1. тырышуу, далалаттануу, аракеттенүү. *сал. itina etmek. özene besene* катуу аракеттенип, бүткүл дитин коюп. **2.** эңсөө, умтулуу. **ressamlığa özeniyor** сүрөтчүлүккө ынтаа коёт. **3.** тууроо, окшошконго аракет кылуу. **genç kızlara özenerek yüksek topuklu ayakkabı giyerdik** бойго жеткен кыздарды туурап бийик така туфли кийчүбүз.
özensiz 1. үстүртөн, арыдан-бери, чалабула, эптеп-септеп, жүр нарыга салып. **2.** абайсыз, этиятсыз, олдоксон.
özensizlik, -ği 1. үстүртөндүк, чалалык. **2.** абайсыздык, этиятсыздык, олдоксондук.
özenti 1. тууроо, окшоштуруу. **2.** далалат, аракет, умтулуш.
özentili тырышчаак, аракетчил, ынтаалуу.
özentsiz эптеп-септеп, чалабула, одоно.
özerk автономдуу, өзүн өзү башкарган, өз алдынча.
özerklik, -ği автономия, өзүн өзү башкаруу, өз алдынчалык (*бир улуттун, элдин*).
özet, -ti 1. кыскача мазмун, резюме, жыйынтык. **2.** маңыз, шире, экстракт. **çiçek ~ini bala çevirmek** гүлдүн ширесин балга айлантуу. ~ **le** кыскача/жыйынтыктап айтканда. ~ **ini çıkarmak** кыскача жыйынтыктоо.
özetlemek 1. кыскача мазмунун/резюмесин чыгарыш. **2.** жыйынтык-

таш. **kısaca ~ gerekirse** кыскартып айта турган болсок.

özezer *психол.* өз жанын кыйнаган, масочист.

özezerlik, -ği өз жанын кыйнагандан рахат алма, масочизм.

özge **1.** өзгө, башка, бөлөк. **2.** өзгөчө, башкача. **3.** чоочун, чет элдик.

özgeci альтруист.

özgecilik, -ği альтруизм.

özgeçmiş өмүр баян, автобиография.

özgü тийиштүү, тиешелүү, мүнөздүү. *сал. has. Karadeniz bölgesine ~ millî kıyafetler* Карадеңиз аймагына тиешелүү улуттук кийимдер.

özgüç, -cü мүмкүнчүлүк, жарамдуулук.

özgüdüm *аск.* өзүн өзү башкаруу, узактан башкаруу.

özgüdümlü *аск.* өзүн өзү башкарган, узактан башкарылган.

özgül мүнөздүү, өзгөчө, айырмалуу. ~ **ağırlık** *физ.* жекече салмак.

özgülemek арноо, бөлүп коюу, карамагына берүү.

özgüllük, -ğü өзгөчөлүк, бөтөнчөлүк, айырмачылык.

özgürlük, -ğü тийиштүүлүк, мүнөздүүлүк, касиет.

özgün **1.** оригиналдуу, бөтөнчө, адаттан тышкаркы, башкача. **2.** оригинал, накта, чыныгы.

özgünlük, -ğü оригиналдуулук, окшобостук, бөтөнчөлүк.

özgür эркин, азат, башы бош, эгемен. *сал. serbest, hür. ~ bırakmak* эркин коё бериш. ~ **girişim** эркин демилге/ киришим.

özgürce эркинче, каалашынча.

özgürleşmek эркиндикке чыгыш, азаттык алыш, эгемен болуш.

özgürleştirmek эркиндикке чыгарыш, азаттык бериш, эгемен кылыш.

özgürlük, -ğü эркиндик, азаттык, эгемендик, көз каранды эместик. *сал. hürriyet, serbestlik.*

özgürlükçü эркиндикти/азаттыкты

сүйгөн/жактаган.

özlem **1.** сагыныч, кусалык. *сал. hasret.* **2.** эңсөө, күсөө, көксөө.

özlemek **1.** сагынуу, куса болуу. **2.** эңсөө, күсөө.

özlemlî **1.** сагынычтуу, кусалуу. **2.** эңсеген, көксөгөн.

özlenti сагыныч, кусалык.

özleşmek **1.** өзгө айлануу, аралашып кетүү. **2.** өз кебетесине келүү, арылуу. **3.** *ооз.* бышуу, жетилүү (*дан*).

özleştirmek тийиштүү түргө келтирүү, тазалоо, арылтуу (*тилди чет элдик сөздөрдөн*).

özleştirmeci *линг.* тилдин тазалыгын жактаган, пурист.

özleştirmecilik, -ği *линг.* пуризм.

özleyiş сагыныш, сагыныч, кусалык.

özlü **1.** сапаттуу, маңыздуу, жеткиликтүү. **2.** берекелүү, семиз/кара (*топурак*). ~ **çamur** жабышкак баткак. **3.** *өтм.* маңыздуу, мазмундуу. ~ **söz** мазмундуу сөз.

özlük, -ğü **1.** касиет, өзгөчөлүк, сапат, мүнөз. **2.** кызматкер, персонал. **3.** өздүк, жекече. *сал. zat.*

özne **1.** *грам.* ээ. ~ **öbeği** *грам.* ээ тутуму. **2.** *филос.* субъект, эго.

öznel *филос.* субъективдүү. ~ **etki** субъективдүү таасир. ~ **fiil** *грам.* жактама этиш.

öznelci **1.** *филос.* субъективдүү. **2.** *филос.* субъективист.

öznelcilik, -ği *филос.* субъективизм.

öznellik, -ği *филос.* субъективдүүлүк.

öznelik, -ği касиет, атрибут.

özel **1.** өзүнө байланыштуу. **2.** чыныгы, тубаса.

özseverlik, -ği өзүн өзү сүйүүчүлүк.

özsu(yu) *бот.* шире, маңыз. **mide** ~ ашказандын маңызы.

özümleme *биол.* телинме, аралашма, ассимиляция. ~ **dokusu** *биол.* фотосинтез.

özümlemek *биол.* ассимиляциялоо.

özümseme *к.* **özümleme.**

özümsemek к. **özümlemek**.

özün: ~ **erosluk** *психол.* автоэротизм.

özünlü жекече, өзүнө байланыштуу.

özür, -zrü **1.** кечирим. ~ **borçluyum** кечирим сурашым керек. ~ **dilemek** кечирим суроо. ~ **dilerim** кечирип коюңуз. **2.** актанма. ~ **ü kabahatin-den büyük** актанышы кылмышынан ашат. **3.** жүйөөлүү себеп. ~ **ü var** жүйөөлүү себеби бар. **4.** кемчилик, жетишпегендик, майып-

тык.

özürlü **1.** кемчил, өксүк, майып, кынтыктуу. ~ **mal** кемчили бар товар. ~ **insan** майып киши. **2.** жүйөөлүү себеби бар. ~ **gelemez** жүйөөлүү себеби бар, келе албайт.

özürsüz **1.** кемчиликсиз, өксүксүз, кынтыксыз. **2.** себепсиз, шылтоосуз.

özveren к. **özverili**.

özveri кыйбастык, жан аябастык.

özverili кыйбас, жан аябас.

P

P,p *түрк алфавитинин жыйырманчы тамгасы.*

pabuç, -cu **1.** аркасы, такасы жок бут кийим, илип алма, тапичке. **2. тех.** башмак (*үстөл/отургуучтардын бутуна тагылган*). **3. архит.** түп, пьедестал (*колоннанын*). **~umu alırsın** менден эч нерсе ала албайсың. **~tan aşağı** баасыз, барксыз, жек көрүмчү. (*bir şeye*) **~ bırakmamak** (*бир нерседен*) баш тартпоо, айтканынан кайтпоо. **~u büyüğe oku!** *шылд.* жинди болбо! **~larını çevirmek** кууп жибериш. **~u dama atılmak** мурунку кадыр-баркынан ажыраш. **~unu eline vermek** иштен бошотуп салыш, кош айтышыш. **~eskitmek/paralamak** таманы жыртылуу/тешилүү (*бир жерге бара берип*). **~una girip oturmak** кошоматтануу, жасакерленүү. **~kadar dili var** тили узун. **~pahalı** **1)** (*бирөө менен*) күч тиреше албастык. **2)** абал кыйын, иш чатак. **~tartmak** керсейиш, мурдун көтөрүш. **~unu ters giydirmek** шапкесин терс кийдирүү.

pabuççu **1.** өтүкчү. **2.** бут кийим саткан киши. **3.** (*мечитте*) бут кийимдерди көзөмөлдөгөн киши.

pabuççuluk, -ğu өтүкчүлүк.

pabuçlu **1.** бут кийимчен. **2. арго** билимдүү, илимдүү.

pabuçluk, -ğu (*үйлөрдө*) кире бериш, кепич чечкич.

pabuçsuz жылаңайлак. **~ kaçmak** алдыартын карабай качыш.

paça **1.** шыйрак (*кишинин, малдын*). **2.** багалец (*шымдын*). **3.** пача (*шыйрактан жасалган килкилдек тамак*). **~larından akmak** кир, балит. **~sını çekecek hâli olmamak**

шымын тартканга шайы калбоо. **~sı düşük** чалметек, жүдөө. **~sını kaptırmak** **1)** колго түшүп калуу, жүзү ашкереленүү. **2)** мурдунан жетелетүү. **~ kasnak** (*күрөштө*) багалецтен алып көтөрүп чабыш. **~yı kurtarmak** (*бир иштен*) кутулуп кетүү. **~sını sıvamak** (*бир ишке*) белсенүү, шымаланып киришүү. **~sından tutup atmak** көчүккө чаап айдап ийиш.

paçası **1.** шыйрак саткан киши. **2.** күйкүмдун, ичеги-карындан тамак жасаган ашкана. **~ günü** тойдун эртеси күнү (*элге күйкүмдүү сорпо таратылат*).

paçalı **1.** багалецтүү. **bol** **~** багалеги кең. **2.** аягы түктүү канаттуу. **~ güvercin** аягы түктүү көгүчкөн.

paçalık, -ğı **1.** багалец. **2.** пача жасаганга ылайык, пача үчүн тандалган (*шыйрак*). **3.** жаш келиндин пача күнү (*к.*) кийген кийими. **4. тех.** дөңгөлөк боркогу (*машинада*).

paçavra **1.** чүпүрөк-чапырак. **2.** эски, жыртык-тешик кийим. **3. арго** жек көрүмчү, шүмшүк (*киши*). **~ya çevirmek, ~sını çıkarmak** бачагын чыгарыш, өлөрчө токмоктоп салыш. **~ hastalığı** ооз. грипп.

paçavracı чүпүрөк-чапырак топтогон киши.

paçoz **1.** зоол. кефаль түрүнөн бир балык (*Mugil cephalus*). **2. арго** сойку, аягы суюк аял.

padavra жараңка. **~sı çıkmış/~ gibi** арыктап кабыргасы саналып калуу.

padişah *тар.* падыша, өкүмдар, султан. **Osmanlı ~ı** Османлы падышасы.

padişahlık, -ğı **1.** падышалык, өкүмдарлык, султандык. **2.** падышалык

(милдет/бийлик). **3.** падышачылык (доору). **4.** падышачылык (өлкөсү).

pafta 1. майда металл жасалга тыйындар (жүгөнгө, көмөлдүрүккө тагылат). **2.** чоң картанын бириктирилчү майда бөлүктөрү. **3.** ири мең. **4. тех.** бир нерсеге сай ачуучу аспап.

pagan 1. көп кудайлуу дин өкүлү. **2. өтм.** кудайсыз.

paganizm көп кудайлуулук, паганизм.

pagoda архит. пагода, храм.

pah архит. кырдуу, кырдалган. **~malmak** кырларын жонуу.

paha 1. баа. **2.** нарк. **~sına** баасына. **~biçilmez** баасы бычылбас. **~biçmek/kesmek** баасын бычуу. **ne ~sına olursa olsun 1)** кандай баада болсо да. **2)** эмне болсо да. **~ya çıkmak** баасы көтөрүлүү, баалануу. **~ya geçmek** баалантуу, баалуудан бетер көргөзүү.

pahacı кызыл кулак, баасын ашыры саткан киши.

pahalanmak баасы көтөрүлүү, кымбаттоо.

pahalı кымбат, баалуу, наркы жогору. **~ya mal olmak, ~ya oturmak** кымбатка туруу. **~ya satmak** кымбат сатуу.

pahalılaşımak кымбаттоо, баасы көтөрүлүү.

pahalılık, -ğı кымбатчылык.

pahlamak жонуу, кырын кетирүү.

pahlı кырдуу.

pak, -ki 1. таза, так. **2. өтм.** кирдебеген, так түшпөгөн. **3. өтм.** күнөөсүз, аруу, ак пейил, арамдыгы жок. **~adam** ак ниет, чынчыл киши. **~etmek** тазалоо, пактоо (мис. майды).

paket, -ti 1. пакет. **2.** пакеттелген зат. **bir ~ çikolata** бир пакет шоколад. **~kâğıdı** пакет кагазы. **~postanesi** аманат жөнөтчү бөлүм (почтада).

~ program (радио, теледе) радиожазуу, видеожазуу. **~etmek** пакеттөө. **~taşı** төрт бурчтук түрүндө жонулган төшөмө таш.

paketleme пакеттеме.

paketlemek пакеттөө.

Pakistan Пакистан.

Pakistanlı пакистандык.

paklamak 1. тазалоо. **2.** актоо. **3. арго** эч нерсе койбой жалмап салыш. **4.** жок кылуу, кырып-жоюу, кыруу.

paklanmak 1. тазалануу. **2.** акталып чыгуу. **3.** айыгуу, сакаюу.

paklık, -ğı 1. тазалык. **2. өтм.** аруулук, кол тийбестик, абийирдүүлүк.

pakt, -ti пакт, келишим. **barış ~ı** тынчтык пакты.

pala I 1. кыска, учу жазы кылыч. **2.** айрым аспаптардын калактай жалпак бөлүгү. **~çalmak/ sallamak/ sürtmek** жан алакетке түшүү, (бир нерсеге) кызуу киришүү. **~çekmek** кылыч суурмак.

pala II 1. чүпүрөк-чапырактан токулган килемче. **2. ооз.** эски-уску кийим-кече.

palabıyık, -ğı 1. шаа мурут. **2.** шаа муруттуу киши.

palabıyıklı шаа муруттуу (киши).

palamar дең. трос (кемени жанашмага байлаган). **~ı çözmek/koparmak** арго качып жоголуу.

palamut I, -du зоол. паламут балыгы (*Pelamys sarda*).

palamut II, -du бот. эмен жыгачынын уругу. **~ağacı/meşesi** эмен дарагы (*Valonea*).

palan кашы жок ээр. **~vurmak** ээр токуу.

palandız булак суусун агызган чоргонун алдындагы таш.

palandöken таштуу кыя.

palanga жүк көтөргүч кран.

palanka аск. кичине чеп, форт.

palas I 1. люкс мейманкана, көркөмдүү жай. **2. арго** оюнчук, жеңил, оңой.

3. люкс, жайлуу, ыңгайлуу (*орун, жер, киши*).

palas II палас, одоно токулган таар.

palas III: ~ **pandıras** капыл-тапыл, шаштырып-буштуруп. **bizi** ~ **pandıras yola çıkardılar** бизди капыл-тапыл жолго чыгарышты.

palaska *аск.* кесе, кур.

palavra жалган, калп, ооз көптүрмө, мактаныч. ~ **atmak/savurmak/sıkmak** *арго* жалган/калп айтыш, ооз көптүрүш, мактанып коюш.

palavracı калпычы, жалганчы, мактанчаак.

palavracılık,-ğı калпычылык, жалганчылык, мактанчаактык.

palaz 1. балапан (*каз, өрдөк, көгүчкөн ж. б-нын*). **2.** семиз.

palazlamak 1. семирүү, эттенүү (*баланан*). **2.** өсүү, чоңоюу (*балдар*). **3.** *өтм.* баюу, оңолуу, турмушу жакшыруу.

paldım куюшкан. ~ **aşmak** колунан келбеген ишке киришүү. ~ **dudak** калбык эрин.

paldır: ~ **küldür 1.** калдыр-күлдүр. **2.** уруксатсыз, этиятсыз, абайсыз, адыраңдап. **odaya ~ küldür daldı** бөлмөгө адыраңдап кирип келди.

paleograf палеограф.

paleografi палеография.

paleontolog палеонтолог.

paleontoloji палеонтология.

paleozoik *геол.* **1.** палеозой эрасы. **2.** палеозой эрасына тиешелүү.

palet,-ti 1. палитра (*сүрөтчү аспабы*). **2. тех.** (*танканын, трактордун*) каз таманы. **3.** жол белгиси тактасы.

paletli каз тамандуу. ~ **traktor** каз тамандуу трактор.

palikarya 1. көөдөк грек уланы. **2.** (*ке-леке иретинде*) грек.

palladium *хим.* палладий.

palmiye пальма.

palto пальто.

paluze бланманже (*желе түрү*). ~ **gibi** борпоң, көпшөк дене.

palyaço клоун. ~ **gibi** клоундан бетер, клоундай болуп.

palyaçoluk, -ğu клоундук, куудулдук.

palyoş кыска, эки миздүү кылыч.

pampa *геогр.* пампа. ~ **otu** талаа чөбү.

pamuk, -ğu 1. пахта, кебез. **2. бот.** пахта (*Gossypium*). ~ **atmak** пахтаны тароо. ~ **balı** ак бал. ~ **balığı** *зоол.* көк акула (*Carcharius glaucus*). ~ **bez** кебезден токулган кездеме. ~ **elması** пахта козосу. ~ **gibi 1)** кебездей жумшак. **2) өтм.** мүнөзү жумшак. ~ **ipliği** кебез жип. ~ **ipliğiyle bağlamak** огожолоо, эптеп-септеп эле кутулуу. ~ **ipliğiyle bağlanmak/bağlı olmak** кылдын учунда/опурталдуу абалда туруу. ~ **taş** *геол.* акиташ чөкмөсү. ~ **yağı** пахта май.

pamukaki мулина жип.

pamukçu 1. пахтачы. **2.** пахта алыпсатар.

pamukçuk, -ğu *мед.* оозул (*жааш балдардын ооз оорусу*).

pamukçuluk, -ğu пахтачылык.

pamuklamak (*бир нерсеге*) кебез салуу, кебез менен ичтөө.

pamuklanmak 1. көгөрүп кетүү, көк басуу (*мис. нан*). **2.** түлөп кетүү (*кийим*).

pamuklu 1. кебезден токулган (*кездеме*). **2.** кебез салынып шырылган (*шырымал*).

Panama Панама.

panama панама (*баш кийим*).

Panamalı панамалык.

panayır жарманке.

pancar 1. бот. кызылча (*Beta vulgaris*). **2.** кызылча (*түбү*). **şeker** ~ **ı** кант кызылчасы. ~ **gibi olmak /kesilmek** чыйкандай кызарып кетүү.

pancarcı кызылчачы.

pancarcılık, -ğı кызылчачылык.

pancur *к.* panjur.

panda зоол. (*Ailurus fulgens*).

pandantif моюнга тагылган такы, кулон.

pandispanya испания наны (*бисквит түрү*). ~ **gazetesi** арго жалган, апыртма, өрдөк.

pandomima театр пантомима. ~ **кор-мак** элди жарданткан, кызыкка батырган чатак чыгуу.

pandül, -lül жебе (*сааттын*).

panel 1. ачык талкуу, дискуссия. 2. тоскуч, калкан (*жабдуулар үчүн*), пульт.

panik, -ği паника, дүрбөлөң, тополоң. ~ **çıkarmak/yaratmak** дүрбөлөң/тополоң чыгаруу. ~ **e kapılmak** дүрбөлөң/тополоң түшүү.

paniklemek карбаластоо, дүрбөлөң/тополоң түшүү.

Panislamizm панисламизм.

panjur калканч, жалюзю.

pankart, -tı жазылуу ураан.

pankreas I анат. ашказан алды беги.

pankreas II спорт мушташты да ичине алган күрөш түрү.

pano 1. панно, сүрөт. 2. реклама/жарыя тактасы.

panorama 1. панорама, көрүнүш. 2. өтм. жагдай, абал.

pansiyon 1. пансион, мейман үй. 2. жатакана (*акча төлөп жашаган*).

pansiyoncu пансиончу, пансион ээси.

pansiyoner пансионер, пансиондо жашаган окуучу.

Panslavizm панславизм.

pansuman мед. жараны таңуу/тазалоо. ~ **yarmak** жараны таңыш.

panteist, -ti филос. пантеист.

panteizm филос. пантеизм.

panteon 1. пантеон (*грек-рим улуу храмдары*). 2. Теңир. 3. ардак көрүстөнү.

panter зоол. кабылан (*Felis pardus*).

pantograf пантограф.

pantol ооз. шым.

pantolon шым.

pantomim пантомима.

pantuflla 1. жаман тапичке. 2. арго амалкөй, арамзаа.

Pantürkist, -ti пантюркист.

Pantürkizm пантюркизм.

panzehir, -hri уу жандыруучу зат. ~ **taşı** 1) уу жандырыч таш (*айрым айбандардын ашказанында пайда болот*). 2. мин. опал.

panzer панзер (*дөңгөлөктүү танк*).

papa дин папа (*католик чиркөөсүнүн руханий лидери*).

paragan 1. зоол. тоту куш. 2. өтм. белимчи, (*бирөөнү*) туурап сүйлөгөн. ~ **gibi ezberlemek** курулай жаттап алуу.

parak, -ğı папах (*баш кийим*).

paralık, -ğı 1. папанын кызматы/милдети. 2. папага караган диний-саясий мекеме.

parara 1. папара (*нан, быштак, сорпо, сүттөн жасалган тамак*). 2. ооз. жеме. ~ **yemek** жеме/тил угуу.

paratya бот. ромашка (*Matricaria*). ~ **falı** ромашка төлгөсү.

paraz 1. поп. 2. (*карта ойнунда*) король. ~ **balığı** зоол. тоо балыгынын кичинекей түрү (*Chromis chromis*). ~ **dönmek** чачтарын узун коё бериш (*эркектер*). ~ **her gün pilav yemez** ар күн майрам болбос. ~ **a kızıp oruç/perhiz bozmak** битке өчөшүп көйнөгүн отко салыш (*сөзм. с. попко жини келип, орозосун бузуш*). ~ **uçurmak** ичкилик ичип, көңүл ачыш.

parazkaçtı бир карта оюну.

parazlık, -ğı поптук кызмат/милдет.

papel 1. бир түрк лирасы (*кагаз акча*). 2. кагаз акча.

papelci карта төлгөчүсү.

papirüs 1. бот. папирус (*Cyperus papyrus*). 2. папирус кагазы. 3. папирус жазуусу.

Papua папуас.

papura кош өгүзгө чеккен соко.

паруон көпөлөк канат (*галстук*).

para 1. акча. **2.** эск. куруштун (к.) кыргактан бири. ~ **akıtmak/~ya kıymak** акча каржоо/чачуу. ~ **aktarı-mı** акча жөнөтүш. ~ **aslanın ağzın-da** акча табыш оңой эмес (*сөзм. с. акча арстандын оозунда*). ~ **aşır-mak** оңой жолдон акча табыш. ~ **babası** акчалуу киши. ~ **basmak 1)** акча басып чыгарыш. **2)** (*кумарда*) ортого акча коюш. ~ **yı ba-yılmak** кошулуп төлөш. ~ **birik-tirmek** акча топтоо/чогултуу. ~ **bozmak** акча майдалоо. ~ **canlısı/gözlü** акчанын артынан түшкөн, акча десе өлгөн. ~ **cezası** акчалай айып/жаза. ~ **çekmek 1)** (*банк-тан*) акчасын алыш. **2)** (*бирөө-нөн*) алдап акча алыш. ~ **ya çevirmek** акчага айландырыш. ~ **çıkarmak 1)** акча чыгаруу. **2)** акча табыш, жан багыш. ~ **dan çıkmak** акча жок болуш, түгөнүш. ~ **yı çürütmek** акчаны күйгүзүп ийиш. ~ **darlığı** акча жетишсиздиги. ~ **yla değil** абдан арзан. ~ **yı denize atmak/~ dökmek** акчаны талаага чачыш/суудай чачыш. ~ **dönmek** акча айлантыш, пара алыш. ~ **etmek** баасы болуш. ~ **etmemek** баасы чыкпоо, түккө турбоо. ~ **fonu** акча фонду. ~ **getirmek** пайда алып келиш (*бир иш*). ~ **kazanmak** акча табыш. ~ **kesmek/kırmak 1)** тыйын чыгаруу/басуу. **2)** *арго* акчаны күрөп алуу. ~ **koparmak/sız-dırmak** ортодон акча таап алыш. ~ **küt cebe** акчаны чөнтөгүнө уруп жибериш/жеп алыш. ~ **mevzubahis değil** акчанын жарасы жеңил. ~ **olarak** акчалай. ~ **ödeme** акча төлөө. ~ **ya ~ dememek 1)** акчасы көп болуу, акчанын көзүнө кара-боо. **2)** акча менен эсептешпөө. ~ **yı çeker** акчаны акча табат. ~ **pul** акча пул. ~ **ya pula ihtiyacı olma-**

mak акчага муктаждыгы болбоо. ~ **sıyla rezil olmak** акчасы талаага кетүү. ~ **yla satın almak** акчага са-тып алуу. ~ **sıkıntısı** акчадан кый-налыш. ~ **sını sokağa atmak** акча-сын талаага чачуу. ~ **şişkinliği** жел акча, инфляция. ~ **tutmak** акча топтоо. ~ **yı tedavülden kaldırmak** акча алмаштыруу. ~ **nın üstü** акчанын артканы. ~ **vurmak** арам жолдон акча табыш. ~ **yapmak** акча табыш. ~ **yatırmak** акчаны (*бир жерге/нерсеге*) жаткырыш. ~ **yedirmek** акчаны жедирип жибериш. ~ **yemek 1)** пара алуу, акча жеп алуу. **2)** чыгымга/зыянга учу-ратуу. ~ **yüzü görmek** акчанын караанын көрүш.

parabol, -lül mat. парабола.

parabolik mat. парабола түрүндөгү.

paraboloit, -di mat. параболоид.

paradi театр эң үстүңкү балкон, галерея.

paradigma линг. парадигма.

paradoks парадокс.

paraf кол тамга (*аты-жөнүнүн баш тамгалары*). ~ **atmak** кол коюш.

parafe кыска кол коймо. ~ **etmek** кыскача кол коюш.

parafin парафин.

paragöz акчанын артынан түшкөн, ачкөз.

paragraf 1. параграф. **2.** абзац, берене.

Paraguay Парагвай.

Paraguaylı парагвайлык.

parakete 1. (*кеменин*) ылдамдыгын өлчөгүч аспап. **2.** ийнелүү кайырмак.

paralaks астр. параллакс.

paralamak 1. барчалап/тыткылап салуу (*мис. бир жырткыч айбан*). **aslan geyiği paraladı** арстан кийикти жарып салды. **2.** бузуп/булдуруктап сүйлөө (*мис. бир чет тилде*).

paralanmak I 1. барчалануу, тамтыгы

кетүү, жыртуу. **2.** жанташуу, жан алакетке түшүү, бар күчүн жумшоо (*бир ишти бүтүрүү үчүн*).

paralanmak II акчага карк болуу.

paralel 1. жарыш, параллель. ~ **çizgi** параллель сызык. **2.** *геогр.* параллель. ~ **bar спорт** параллель устундар. ~ **yüz mat.** параллелопипед.

paralelkenar mat. параллелограмм.

paralellik, -ği параллелдик, параллелизм.

paralı 1. акчалуу, акчасы бар. **2.** акча төлөп жасалган, бекер эмес. ~ **okul** менчик мектеп. **3.** темгилдүү, бетинде тегерек темгилдери бар. ~ **askerlik** акча төлөп мөөнөтү кыскартылган аскерлик. ~ **yol** акча төлөнчү жол.

paralık, -ği акчалык. **beş ~ etmek** беш сомчолук абийирди төгүш, уят кылыш.

paralojizm *лог.* паралогизм, жаңылыш бүтүм.

parametre mat. параметр.

paramparça барчаланган, талкаланган, жыртылган, тытылган. ~ **etmek** барчалап/айырып/жыртып/талкалап салуу, быт-чытын чыгаруу. ~ **olmak** барчалануу, айрылуу, жыртуу, талкалануу, быт-чыты чыгуу.

paranoit, -ti параноид.

paranoya мед. паранойя.

paranoyak мед. паранойяк.

parantez кашаа. ~ **açmak 1)** кашаа ачыш. **2)** *өтм.* темага байланышсыз кошумча киргизүү. **köşeli ~** чарчы кашаа.

parapet, -ti 1. *архит.* парапет. **2.** дең. фальшборт.

parasal акчага байланыштуу, финансылык.

parasız 1. акчасыз, колунда жок. **beş ~** колунда беш тыйыны жок. **2.** акысыз, бекер. ~ **hizmet** акысыз

(*берилген*) кызмат. ~ **pulsuz 1)** акчасыз, пулсуз, кедей. **2)** акча төлөбөстөн, бекер.

parasızlık, -ğı акчасыздык, жокчулук.

paraşüt, -tü парашют. ~ **le atlama** парашют менен секириш. ~ **kulesi** парашют күлөсү/мунарасы.

paraşütçü парашютчу.

paraşütçülük, -ğü парашютчулук. ~ **okulu** парашютчулук мектеби.

paratoner чагылган тоскуч (*купал*).

paravan 1. *тех.* параван, бүктөмө/катама көшөгө. **2.** *өтм.* жашыруун колдоочу. (**birini**) ~ **yapmak** бирөөнүн таасирин/күчүн тымызын колдонуу.

parazit, -ti 1. *биол.* мите, паразит. **2.** *падио* үн бөгөттөрү. **3.** *өтм.* бирөөнүн аркасы менен күн көргөн (*киши*).

parazitoloji биол. паразитология.

parça 1. барча, кесим, бөлүк, сынык. **kırılan cam ~sı çocuğun ayağına sар-lanmış** айнектин сыныгы баланын бутуна кирип кетиптир. ~ **lara ayırmak** бөлүктөргө бөлүү. **2.** бир бүтүндү түзгөн нерселердин ар бири, зат. **otuz altı ~lık çay takımı** отуз алты заттан турган чай сервизи. **3.** айрык, айрым (*кездеме*). **üç ~dan bir elbise çıkar** үч айрымдан бир костюм чыгат. **4.** адабият/музыка/санат чыгармасы. **Sezen Aksu'dan bir ~ çalıyoruz** Сезен Аксунун бир чыгармасын угузубуз. **5.** сөрөй. **bir hekim ~sı ile evlendi** бир доктор сөрөй менен турмуш курду. **6.** ... –дан бүткөндөй, сымал (*көбүнчө аялдар үчүн салыштырууда колдонулат*). **ay ~sı** айдан бүткөндөй. **elmas ~sı** алмаз сымал. **7.** аз, анча-мынча. **bir ~ nefes almak** бир аз дем алуу. ~ **almak мед.** анализ үчүн бир органдан өрнөк алыш. ~ **başına** ар бирине, ар бөлүк үчүн өзүнчө. ~

bohçası чүпүрөк-чапырак түйүн-чөгү. ~ **mal** дааналап сатылган товар. ~ ~ **1)** бөлүк-бөлүк. **2)** аз-аздан. ~ ~ **etmek 1)** таш-талканын чыгаруу, бырчалап салуу. **2)** бөлүктөргө ажыратуу. ~ ~ **olmak 1)** таш-талканы чыгуу. **2)** бөлүктөргө ажырап калуу. ~ ~ **ödemek** аз-аздан төлөө.

parçası 1. чүпүрөк-чапырак саткан киши. **2.** машине тетиктерин саткан киши.

parçacık, -ğı физ. бөлүкчө. **radioaktif -lar** радиоактив бөлүкчөлөр.

parçalamak 1. бөлүктөргө ажыратуу, майдалоо. **2.** барчалоо, талкалоо, сындыруу, кыйратуу. **3.** бөлүп-жаруу, биримдикти бузуу.

parçalanmak 1. бөлүктөргө ажыроо, майдалануу. **2.** барчалануу, талкалануу, сынуу, кыйроо. **3. өтм.** жанталашуу, жан алакетке түшүү, тытынуу (*бирөөгө жагуу үчүн*).

parçalı 1. кыйык, кыйыктардан тигилген/куралган. ~ **etek** кыйык этек. ~ **bohça** курак баштык. ~ **bohça gibi** ылайыксыз, жарашыксыз түстөрдөн турган. ~ **bulutlu hava** булут баскан аба.

pardon сырда. с. пардон, кечиресиз.

pardösü плащ.

pare 1. бөлүк, кесим. **2.** даана, жолу. **üç ~ gemi** үч кеме. **yirmi ~ top** жыйырма жолу замбирек атышы. ~ ~ бөлүк-бөлүк, майда-майда.

parfüm атыр, духи.

parfümeri 1. парфюмерия. **2.** парфюмерия дүкөнү.

parıl: ~ ~ жарк-журк. ~ ~ **parlamak** жарк-журк этип жануу.

parıldamak жаркыроо, жануу, көз уялтуу.

parıltı жаркырак, жарык, нур.

parıltılı жаркыраган, жаркырап жанган, көз уялткан.

parıltısız күңүрт, нуру өчкөн. ~ **gözler**

нуру өчкөн көздөр.

Paris Париж.

parite фин. паритет, салыштырмалуу нарк (*эки өлкө акчасынын*).

park 1. парк. **Seymenler ~ı** Сеймендер паркы. **2.** автопарк. **3.** токтотуу (*мис. машинени*). ~ **etmek** токтотуу. **4.** депо, склад. **cepane ~ı** окдары депосу. ~ **yapılmaz!** токтотууга болбойт!

parke 1. паркет. ~ **döşemek** паркет төшөө. **2.** таш плита (*көчөлөргө төшөлгөн*). ~ **taşı** паркет таш.

parkeci паркет жасаган/саткан/төшөгөн киши.

parkeli паркеттүү. **yeri** ~ полу паркеттүү.

parkur жарыш аралыгы, дистанция.

parlak, -ğı 1. жаркырак, жарыгы күчтүү. ~ **yıldız** жаркырак жылдыз. **2.** ачык, тунук. ~ **hava** ачык аба. **3. өтм.** өзгөчө, ийгиликтүү, таланттуу. ~ **bir yönetici** таланттуу башкаруучу. **4. орой** сулуу (*жигит*).

parlaklık, -ğı 1. жаркырактык, жарык күчү. **2.** таланттуулук, өзгөчөлүк, даңктуулук.

parlamak 1. жаркыроо, жануу, тийүү (*күн*). **güneş parlıyordu** күн тийип турган. **2.** жайноо, жадыроо, жаркыроо (*көз, жүз*). **3.** чагылтуу, жаркылдоо. **ayna parladı** күзгү жаркылдады. **4.** от алып/күйүп кетүү. **benzin parladı** бензин от алып кетти. **5. өтм.** атак-даңкы чыгуу, таанымал болуу. **6.** ачуусу келүү, жинденүү. **sinirlidir, çabucak parlar** ачуусу чукул, бат жини келип кетет.

parlamentarizm парламентаризм.

parlamentar 1. парламентарий, парламент мүчөсү. **2.** парламентардык (*түзүлүш*).

parlamento парламент. ~ **nun dağıtılması** парламенттин таркатылышы. ~ **dokunulmazlığı** парламенттик кол

тийбестик.

parlatmak 1. жаркыратуу, таптаза кылуу. **çatal, bıçakları parlattı** кашык, вилкаларды жаркыратты. 2. айдындатуу, агартуу. 3. күйгүзүп жиберүү. 4. *argo* алып жиберүү (*мис. ичкиликті*). **bir iki kadeh parlatmadan edemez** бир-эки чөйчөк ичпей тура албайт.

parlayış жаркыраш, жаныш, жадыраш.

parmak, -ğı 1. бармак, манжа. **adsız** ~ аты жок бармак. **şahadet** ~ı сөөмөй. **~ларını çitlatmak** манжаларын кырсылдатуу. 2. дөңгөлөктүн чабагы. 3. эли. **daha iki ~ su eklemeli** дагы эки элидей суу кошуу керек. 4. дюйм (25,4 мм). 5. эск. **parmak** (*түрк өлчөм бирдиги, 3 см*). 6. илим, бармак менен илип алганчалык. **bir ~ bal** бир илим бал. 7. өтм. тиеше, кол. **bu işte onun ~ı var** бул иште анын тиешеси/колу бар. 8. (**demir** ~) түрмө. **demir ~lar arkasında** түрмөдө. **~ı ağzında kalmak** оозун ачып/таң калып калыш. ~ **atmak** кыйынчылык жаратыш, бут тосуш. ~ **basmak** 1) бармак басыш (*кол коюш ордуна*). 2) (*бир нерсеге*) көңүлдөрдү буруш. **~ını bile kıpırdatmamak/oynatmamak** кол-кабыш кылбоо, кайдигер калуу. ~ **bozmak** (*балдар арасында*) таарынышып кетүү. **~ına dolamak/sarmak** мурдунан жетелеп алыш, бармагы менен ойнотуш. ~ **emmek** бармагын соруш. **~la gösterilmek** 1) саналуу, аз. 2) аттын кашкасындай, таанымал. ~ **hesabı** 1) бармак менен эсептөө. 2) ад. силлабикалык өлчөм. ~ **ısırmak** бармагын тиштөө (*таң калуудан*). ~ **ısırtmak** таң калтыруу, ич күйгүзүү. ~ **izi** бармак изи. ~ **kadar** бармактай, кенедей. ~ **kaldı** ... аз калды, аз жерден ... калды. ~ **kaldırmak** 1) кол көтөрүү

(*мис. класста*). 2) добуш берүү. **~ı olmak** (*бир ишке*) тиешеси болуш. **~ında oynatmak** бармагы менен ойнотуш, каалагандай башкарыш. ~ ~ илим-илим. **~la sayılmak** саналуу/аз болу, бирден саналуу. **~ını sokmak** кийлигишүү. **sen bu işe ~ını sokma** сен бул ишке кийлигишпе. **~nın ucuyla çevirmek** (*бир ишти*) колунун учу менен эле бүтүрүп салыш. ~ **tatlısı** таттуу печений түрү. **~larının üzerinde yürümek** бутунун учу менен басуу. ~ **üzümü** бармак жүзүм (*жүзүм сорту*). **~ını yalamak** 1) бармагын жалаш. 2) өтм. байыш, пайда көрүш. **~ını yaranın üzerine basmak** көзгө сайып көргөзүш. **~larını yemek** бармагын кошо жеш (*даамдуу тамак үчүн*).

parmaklamak 1. бармак/кол менен жеш. 2. илип жеш. 3. бармагы менен нукуш/түртүш. 4. өтм. (*бирөөнү*) көкүтүү, жинине тийүү.

parmaklık, -ğı 1. тосмо, канатча, темир тор. **ağıl ~ları** короонун тосмосу. **pencere ~ları** терезенин темир тору. **kapı ~ları** эшик алды канатча. 2. өтм. түрмө. **demir ~lar arkasında** темир тор артында, түрмөдө. 3. жарага кийгизилген резина, бармактык.

parmaklıklı тосмолуу, тосулган, темир торлуу.

parodi teatır пародия.

parola 1. пароль. 2. ураан, чакырык. ~ **atmak** ураан чакыруу/таштоо.

pars зоол. кабылан (*Felis pardus*).

parsa акча топтоо (*бир нерсе көргөзүп, уктуруп*). ~ **toplamak** акча топтоо, тиленеүү. ~ **sını başkası toplamak** пайдасын башка бирөө көрүү.

parcel жер, аянт, парцелл (*бир нерсе үчүн бөлүнгөн*).

parselasyon, parselleme жерди парцелдерге бөлүштүрмө, парцелдеме.

parsellemek жерди бөлүктөргө бөлүштүрүү.

parşömen пергамент. ~ **kâğıdı** пергамент кагаз.

partal 1. эскирген, жешилген, тешилген, жырткыч. 2. ооз. апыртма, калп.

parter meamp партер.

parti 1. саяс. партия. ~ **üyesi** партия мүчөсү. **sosyal-demokrat ~si** социал-демократиялык партия. 2. партия (товар). **bir ~ ayakkabı gönderdi** бир партия бут кийим жиберди. 3. партия (оюн). 4. көңүл ачуу кечеси. ~ **vermek** кече уюштуруу. **doğum günü ~si** туулган күн кечеси. 5. муз. партия. 6. арзан буюм. ~**yi kaybetmek** жеңилүү, утулуу. ~**yi vurmak** чоң пайда табуу.

partici 1. партия мүчөсү. 2. партия апологет. к. **partizan**.

partili 1. партия мүчөсү. 2. партиялуу. **çok ~ sistem** көп партиялуу система.

partisip грам. атоочтук. сал. **sıfat-fiil**.

partisyon муз. партитура.

partizan 1. өз партиясын ашыры жактаган, бүтүн кызыкчылыктарын партия үстүндө курган. 2. партизан.

partner партнёр, орток, шерик.

parttaym жарым күндүк (иш).

parya 1. пария, касттын ичинен болбогон (Индияда). 2. кордолгон, кемсинтилген (кишилер).

pas I 1. дат. ~ **bağlamak/tutmak** дат басуу. 2. мед. өңөр. **dil ~i** тил өңөрү. 3. так (өсүмдүктөрдө). ~ **açmak** дат келтирүү. ~ **tutmaz** дат баспас.

pas II 1. спорт пас (оюнчунун топту бир башкасына берүүсү). ~ **vermek** пас бериш. 2. (карта оюнунда) оюнчунун кезеги башкасына бериши. ~**ını almak** арго (бирөөнүн) кылыктуу көз карашын сезип

калуу. ~ **geçmek** арго баш тартуу.

pasaj 1. пассаж. 2. ад. үзүндү.

pasak 1. кир, ыпылас. 2. кир кийим.

pasaklı 1. жүдөмүш, чалметек, балит. 2. кир кийимчен.

pasaparola аск. 1. оозеки буйрук (ооздон оозго өткөрүп жайылтылган).

2. үн күчөткүч.

pasaport, -tu паспорт. ~**unu almak** өтм. иштен чыгарылыш. ~**unu eline vermek** (бирөөнү) иштен чыгарып салыш.

pasavan чек арадан эркин өтүү күбөлүгү.

pasif 1. пассив, чабал. 2. соода пассивдүү. ~ **bilanço** экон. пассивдүү баланс. 3. грам. туюк мамиле. ~ **direnış** аск. чабал тирениш. ~ **kalış** чабалдык көргөзүш. ~ **tedbirler** жараксыз чаралар.

Pasifik : ~ **Okyanusu** Тынч Океан.

pasiflik, -ği пассивдик, чабалдык, жигерсиздик.

paskalya дин пасха. ~ **bayramı** пасха майрамы. ~ **çöreği** пасха тоочу. ~ **yumurtası gibi** пасха жумурткасынан бетер (өтө боёнгон аял).

paslandırmak дат бастыруу.

paslanmak 1. дат басуу. 2. өтм. түркөйлөшүү, аңкоо тартуу (ишсиздиктен, аракетсиздиктен).

paslanmaz дат баспас. ~ **çelik** дат баспас болот.

paslaşmak 1. спорт бири-бирине пас берүү. 2. көз караштар менен түшүнүшүү.

paslı 1. дат баскан. 2. өңөрлүү. 3. артта калган, жакыр, өнүкпөгөн. **memlekettin en ~ bölgesi** мамлекеттин эң жакыр аймагы.

paso 1. акысыз жүрүш уруксаты (транспортто). 2. сырда. с. жетет! жетишет!

paspal 1. ири тартылган ун. 2. өтм. сапаты начар нашаа.

paspas 1. бут сүргүч талпак. 2. бөздүү

швабра (пол сүрүүдө колдонулган). ~ **olmak** кор болуу. ~ **yapmak** пол сүрүү.

paspaslamak паспас (к.) менен пол сүрүү.

pasrengi кызыл-күрөң (түс).

pasta камыр таттуулары. **kuru** ~ печеный түрлөрү. **yaş** ~ торт.

pastacı 1. камыр таттууларын жасаган/саткан киши. 2. камыр таттуулары сатылган дүкөн.

pasta(h)ane кондитер дүкөнү/кафеси.

pastal тамеки жалбырагы тизими.

pastel 1. пастель (боёк). 2. пастель менен тартылган сүрөт. 3. солгун түс.

pastırma пастырма (бодо малдын султ этинен түрдүү татымдар сүрүлүп сүрсүтүлгөн же ышталган эт). ~ **sını çıkarmak** көк тулуп кылуу, өлөрчө сабоо. ~ **yazi** кеч күздүн ысык күндөрү.

pastırmacı 1. пастырма жасаган/саткан киши. 2. пастырма сатылган жер.

pastil мед. сормо таблетка.

pastoral, -li 1. ад., муз. пасторал (малчылардын турмушун чагылдырган) чыгарма. 2. идиллия.

pastörizasyon пастеризация.

pastörize пастерленген, арытылган. ~ **süt** арытылган сүт. ~ **etmek** арытуу, пастерлөө.

paşa 1. тар. паша (Османлы Императорлугунда жогору мартабалуу кызматкерлерге жана албайдан (к.) үстүнкү аскер адамдарына берилген титул). 2. генерал, адмирал (Республика доорунан кийин). 3. өтм. жоош, токтоо (бала). ~ **m!** кардарга сыпайы кайрылыш түрү. ~ **bardağı** кымбат буюм. ~ **gibi yaşamak** сөөлөттүү жашоо. ~ **kapısı** арго өкмөт конок үйү. ~ **olmak** ичкиликтен ашкере ичип алуу. ~ момурайып, момпоюп, тынч. **oğlan** ~ **oturdu** бала тынч отурду.

paşalık, -ğı 1. пашалык (кызмат/милдет). 2. тар. пашалык (пашага баш ийген аймак).

paşmak к. **başmak**.

pat I жалпак. ~ **burun** жалпак мурун.

pat II 1. туур. с. шак (жалпак нерсе менен урулганда чыккан үн). ~ **diye** шак деп. 2. шап/шып. ~ **diye gelmek** шып этип кирип келди. ~ **küt** шак-шак, тарс-турс.

pat III 1. бот. астра (*Aster*). 2. астра түрүндөгү алмаздуу төйнөч.

pata (оюнда) тең чыгыш. ~ **çakmak** арго аскерче салам бериш. ~ **gelmek 1** (картада) тең чыгуу. 2) арго эсептешүү, ыраазы болушуу. ~ **olmak** жеңиштүү чыгуу, артыкчылыкка ээ болуу.

patak, -ğı таяк, сабаш, мушташ.

pataklamak сабоо, уруу, таяктоо.

patates 1. бот. картошка (*Solanum tuberosum*). 2. картошка (түбү). ~ **ezmesi** картошка эзмеси/пюреси. **haşlanmış** ~ сууга бышкан картошка.

patavatsız абайсыз, паразатсыз, этиятсыз, аңды-дөңдү карабаган, ойлобой сүйлөгөн.

patavatsızlık, -ğı абайсыздык, паразатсыздык, этиятсыздык.

paten 1. коньки. **buz ~i** муз конькиси. 2. дөңгөлөктүү коньки, ролик.

patent, -ti 1. патент, өндүрүш же соода уруксаты. 2. дең. карантин күбөлүгү (кеменин чыккан портунан берилген). 3. жарандык күбөлүгү. ~ **i altına almak** жарандыкка алуу.

patentli патенттүү.

patır: ~ **kütür** тарсылдап-түрсүлдөп. ~ батыр-батыр, карса-түрс. **evin sivaları** ~ ~ **yere düştü** үйдүн шыбагы карса-түрс жерге түштү.

patırdamak батыроо, тарсылдоо, түрсүлдөө.

patırtı 1. тарсылдак, түрсүлдөк, дүбүрт, ызы-чуу, дүпүлдөк, күрүлдөк.

odadan bir ~ sesi geldi бөлмөдөн бир түрсүлдөгөн үн чыкты. **2.** күрүлдөтүп-дарылдатып иштөө. ~ **çıkarmak** чатак чыгаруу. ~ **kopmak** чуу чыгуу. ~**ya pabuç bırakmamak** опузалаарга моюн бербөө. ~**ya vermek** тополоң чыгаруу.

patırtılı ызы-чуулдуу, дүпүлдөгөн, тарсылдаган, түрсүлдөгөн.

patırtısız ызы-чуусуз, тынч.

pati 1. (мышык, иттин) алдыңкы буттары. **2.** ооз. кичине баланын буту.

patik, -ği жаш баланын башмагы.

patika жалгыз аяк жол.

patinaj 1. коньки тепме. **2.** дөңгөлөктүн сыйгаланышы/ ордунда айланмасы. ~ **yapmak 1)** коньки тебүү. **2)** ордунда айлануу/жылбоо (дөңгөлөк).

patiska батис (кездеме түрү).

patlak, -ği 1. жарык, жарылган, жырттык. ~ **vermek 1)** жарылып кетүү. **2)** жайылып/чыгып кетүү. **harp ~ verdi** согуш чыгып кетти. **2.** тосток. ~ **göz** тосток көз.

patlama 1. жарылма. **termonükleer ~** термоядролук жарылма. **şehrin iki yerinde ~ sesleri duyuldu** шаардын эки жеринде жарылган добуш угулду. **2.** атылма (жанар тоо). **3.** линг. жарылма (үнсүз).

patlamak 1. жарылуу. **balon patladı** шар жарылды. **lâstik patladı** дөңгөлөк жарылды. **bomba patladı** бомба жарылды. **2.** башталып кетүү. **kriz patladı** кризис башталып кетти. **fırtına ~** бороон башталуу. **3. өтм.** жаны кашаюу, жини келүү. **öfkesinden patlayacaktı** ачуусунан жарылып кете жаздады. **4.** жырттылуу. **5.** бүр ачуу. **6.** туруу, баа болуу. **bu tatil bana beş yüz milyona patladı** бул эс алуу мага беш жүз миллионго турду.

patlangaç, patlangıç, -сі барсылдак

(жарып ойнолгон оюн).

patlatmak 1. жардыруу. **2.** жырттып алуу. **3.** атуу (бир куралды). **4.** (бирөөнүн) жинине тийүү. **5.** муштап/чаап жиберүү. **bir yumruk patlattı** бир муштап жиберди.

patlayıcı жарылгыч, жарылма. ~ **madde** жарылгыч зат. ~ **ünsüz** линг. жарылма үнсүз.

patlıcan 1. бот. баклажан (*Solanum melongena*). **2.** баклажан (мөмөсү). ~ **dolması** фаршталган баклажан (түрк тамагы). ~ **inciri** сыя көк анжыр. ~ **moru** коюу сыя көк (түс).

patojen илдеттүү. ~ **mikrop** илдеттүү микроб.

patoloji мед. патология.

patolojik, -ği патологиялык.

patriarkal социал. патриархалдык. **sal. ata erkil.**

patrik, -ği дин патриарх. **Rum ~i** грек патриархы. **Ermeni ~i** армян патриархы.

patrik(h)ane дин патриархия, патриархтын резиденциясы.

patriklik, -ği патриархтык (кызмат/ милдет).

patron I 1. патрон, өндүрүштүн/фирманын ээси. **2.** башчы, башкарма. **3. өтм.** колунда бар/сөзү өтүмдүү (киши).

patron II үлгү, модель (кийим бычууда колдонулган).

patronaj ук. патронаж, камкордук.

patladak, patladan капыстан, күтүлбөгөн жерден.

pavurya чаян түрү.

pavyon 1. павильон. **2.** ичкилик ичилген түнкү клуб.

pay 1. үлүш, пай, бөлүк. **hakikat ~ı** чындыктын үлүшү. **emek ~ı** эмгек үзүрү. **2.** пай (тигиште). **3. өтм.** жеме, тил, сөгүш, сабак. **ağzının ~ı** сөзүнүн жообу. **4. аск.** согуштук комплект. **5.** ресурс. **6. мат.**

тийинди. **~ını almak 1)** өз үлүшүн алуу. **2) өтм.** жазасын алуу, сабак алуу. **~ bırakmak** пай калтыруу (*тугаште*). **~ biçmek 1)** баа бычуу, баалоо. **2)** салыштырып кароо. **~ çıkarmak** пайда табуу, үлүшүн алуу. **~ etmek** бөлүшүү, пайлашуу. **~ vermek** (*кичүү киши улууга*) каяша айтуу.

payanda тирөөч, тирек, жөлөөч. **~ları çözmek** *argo* качып кетүү, көздөн кайым болуу. **~ vermek/vurmak** тирөөч менен тиреп коюу.

payda *mat.* бөлүүчү.

paydaş шериктеш, пайдаш, акционер.

paydaşlık, -ğı шериктештик, пайдаштык.

paydos 1. тароо, бүтүү, аяктоо. **okullar haziranda ~ olacak** мектептер июнда тарайт. **2.** тыныгуу, эс алуу. **öglen ~u** түшкү тыныгуу. **3. сырд.** с. **~!** бүтү! болду! жетишет! **~ borusu çalmak** ишти чала бүтүрүү. **~ demek** ишин таштап салуу. **~ etmek** таратуу, дем алыш берүү.

paye наам, чин, ранга. **~sini almak** наамын алыш. **~ vermek** баалоо, урматтоо.

payidar *эск.* туруктуу, бекем, чың, чымыр. **~ olmak** тың/чың, чымыр болуш.

payitaht, -tı *эск.* байтакты, башкалаа, борбор.

paylamak 1. тилдөө, жемелөө, кагуу. **2.** бөлүштүрүү, үлүш берүү.

paylaşmak 1. бөлүшүү. **2. өтм.** тең бөлүшүү, каралашуу.

paylaştırmak бөлүштүрүү.

payplayn түтүк жолу.

payreks пайрекс (*ысыкка чыдамдуу айнек*).

paytak, -ğı 1. тайтак, ийри (*бут*). **2.** (*шахматта*) пияда таш. **~ ~** тайтак-тайтак (*басыш*).

payton фэтон.

pazar 1. базар. **2.** базар, жекшемби

(*күн*). **3. (бир нерсенин)** сатылган жери. **balık ~ı** балык саткан жер. **4. өтм.** соода, киреше. **hayırlı ~lar!** соодаң берекелүү болсун! **~a çıkarmak** базарга алып чыгуу. **~ kurmak** базар куруу/базарда сатуу. **~ ola!** соодаң мол болсун! (*тилек*). **~ yeri 1)** базар курулган жер, ачык базар. **2)** базар өлкө (*башка өлкөнүн товарын саткан*). **~ yerine dönmek** эл жайнап кетүү.

pazarbaşı, -nı базар баш(ч)ы.

pazarcı базарчы.

pazarlama базарлама, соодалама.

pazarlamak 1. соодалоо, сатуу. **2.** базарлаш, базарын табыш (*бир товардын*).

pazarlaşmak соодалашуу.

pazarlık, -ğı соодалашмай, баада келишмей. **~ etmek** соодалашуу. **~ yok!** соодалашмай жок.

pazarlıkçı соодалашканды жакшы көргөн.

pazarlıklı соодалашуу менен сатылган.

pazartesi, -ni, -yi дүйшөмбү.

pazen фланель, момозуй.

pazı I *бот.* жапайы кызылча (*Beta vulgaris varcicla*).

pazı II *анат.* бицепс (*ийин менен чыканак ортосундагы булчуң*). **~sına güvenen** өз күчүнө ишенген.

pazı III бир көмөчтүк камыр.

pazıbent, -ti 1. кол таңуу. **2.** колго тагылган тумар.

peçe 1. пече, парда (*Османлы Императорлугунда аялдар жүзүн жапкан*). **~ takmak** (*жүзүнө*) бет парда тагуу. **2. өтм.** жашырган жабуу. **3. астр.** жылдыз сүрөттөрүнүн тегерегиндеги каралжын алкак.

peçelemek 1. жашыруу, жабуу. **2. аск.** камуфляж, сактануу.

peçeli жүзүнө парда таккан.

Peçenek, -ği печенек.

Peçenekçe печенек тили.

peçete майлык (*кагаз, чүпүрөк*).

pedagog,-gu педагог, тарбиячы, мугалим.

pedagoji педагогика.

pedal, -li педаль. **fren ~i** тормоз педалы.

peder ата. **kayın ~** кайын ата.

pederşahî патриархалдык. *сал.* **ata erkil.**

pederşahîlik,-ğî патриархат. *сал.* **ata erki.**

pediatri педиатрия.

pedikür педикюр.

pegmatit, -ti *геол.* пегматит.

pehlivan 1. балбан. **2.** алыбеттүү, кең далылуу, күчтүү (*киши*).

pehlivanlık,-ğî 1. балбандык. **2.** күчтүүлүк, баатырдык.

pehpeh сырд. *с.* пай-пай, “ах (*жактыруу/суктанууда айтылат*). ~ **ne güzel yakışmış!** пай-пай эң сонун жарашып калыптыр.

pehpehlemek жалпактоо, жараматтануу, жасакерленүү.

pehriz *к.* **perhiz.**

pejmürde 1. жыртык, тешик, эски-уску. **2.** чачылган, жүдөгөн, кебетеси келишкен.

pejoratif кордогон, кемсинткен, ыза кылган.

pek 1. бекем, катуу, бышык, күчтүү. **2.** *өтм.* катуу, катаал. ~ **yürekli** таш боор. **3.** өтө, абдан, аябай, көп. ~ **güzel** абдан сулуу. ~ **tatlı** өтө татынакай. ~ **dayanamadı** көпкө чыдай алган жок. ~ ~ көп болсо, эң көп. ~ **basmak** бутунда туруу, өзүнө ишенүү. ~ **başlı, başı** ~ көк, өжөр. ~ **canlı** чыдамкай, бышык, тирикарак. ~ **gözlü** тартынбас, тайманбас.

pekâlâ 1. макул, жарайт. ~ **kabul ediyorum** жарайт, макулмун. **2.** сонун эле, жакшы эле. ~ **bir semt, taşınabiliriz** жакшы эле район, көчүп барсак болот. **beni ~ anladı** мени сонун эле түшүндү. **3.** андай болсо/экен. ~, **madem biliyordun, neden söylemedin?** андай билет

экенсиң, эмнеге айткан жоксуң?

pekent, -di *геол.* бөгөт, тоскоол, барьер.

peki 1. жарайт, макул, болуптур. **hemen git!** - ~, **çıkiyorum** дароо жөнө! – жарайт, чыгып атам. **2.** анда, андай болсо. ~, **neden seni okulda görmedim?** андай болсо, эмнеге сени мектепте көргөн жокмун.

pekin *филос.* чыныгы, нукура.

pekinlik, -ğî *филос.* чыныгылык, нукуралык.

pekişmek 1. катуу, катуулашуу, катып калуу. **2.** бүтөлүү, тыгылып калуу. **3.** *өтм.* күчөө, артуу, күчтөнүү, кө-бөйүү.

pekiştirme күчөтмө. ~ **sıfatlar** *к.* **pekiştirmeli sıfatlar.**

pekiştirmek 1. катыруу, катуулаштыруу. **2.** бекемдөө, чыңдоо. **3.** *өтм.* күчтөндүрүү.

pekiştirmeli *грам.* күчөткүч. ~ **sıfatlar** күчөткүч сын атооч. **sapsarı** сапсары. **dümdüz** түптүз. ~ **özne** *грам.* күчөткүч ээ. (**ben kendim aldım** мен өзүм алдым). ~ **zarf** күчөткүч тактооч.

pekleşmek 1. катуулашуу, катуу. **2.** *өтм.* күчтөнүү, чыңдалуу, бекемделүү.

peklik, -ğî *мед.* ич катуу. ~ **çekmek** ичи катуу.

pekmez 1. бекмез (*кайнатылган мөмө ширеси*). **2.** *арго* кан.

pekmezli 1. бекмез кошуп жасалган. **2.** абдан ширелүү/таттуу. ~ **üzüm** абдан таттуу жана ширелүү жүзүм.

peksimet, -ti кургатылган нан, сухар.

pektin *хим.* пектин.

pelerin желбегей кийим, пелерин.

pelesenk, -ğî 1. бальзам. **2.** *бот.* бальзам дарагы (*Balsamodendron*).

pelikan *зоол.* биргазан (*Pelecanus onocrotabus*).

pelin *бот.* эрмен (*Artemisia absinthium*). ~ **şarabı** вермут.

pelit, -ti дуб жаңгагы. ~ **ağacı** *бот.* дуб (*Quercus aegilops*).

pelte 1. мармелад. 2. килкилдек зат, бөлтөк. 3. хим. желе. ~ **gibi** килкилдеген.

peltek, -ği чулдур, тилин чайнап сүйлөгөн.

peltekleşmek чулдуроо, тили күрмөөгө келбей калуу.

pelteklik, -ği чулдурлук.

peltekleşmek 1. килкилдеп кетиш. 2. өтм. алдан таюу, дармансыз/күчсүз болуу.

pelür: ~ **kâğıdı** жука кагаз.

pelüş плащ.

pembe гүлгүн (түс). **her şeyi ~ görmek** өтм. дүйнөнү гүлгүн түстө көрүш.

pembeleşmek гүлгүн тартуу.

pembelik, -ği гүлгүндүк.

pembemsi гүлгүн сымал.

pena муз. плектр.

penalti, -yı спорт пеналты.

pencere терезе. ~ **açmak** 1) терезени ачуу. 2) терезе орнотуу. ~ **kanadı** терезенин канаты. ~ **perdesi** терезе парда.

pençe 1. таман, чеңгел (куштардын, жырткыч айбандардын). 2. өтм. чеңгел, кол. **devletin ~sinden kurtulamaz** мамлекеттин чеңгелинен кутула албайт. 3. бармак (кол тамга ордуна басылган). 4. таман (бут кийимдин). 5. беттеги кал. ~ **atmak** 1) (жырткыч айбан/куш) апчып/чапчып/мыкчып алуу. 2) өтм. кол салуу, тартып/ээлеп алуу. ~ **sine düşmek** колуна түшүп калыш. ~ ~ темгил-темгил. ~ ~ **yanaklar** темгил-темгил кызарган жүз. ~ **vurmak** (бут кийимди) тамандоо.

pençelemek 1. (жырткыч айбандар) апчып/чапчып/мыкчып/тырмактап алуу. 2. өтм. (бирөөнүн оокатын) басып/тартып/ээлеп алуу.

pençeleşmek 1. апчышуу, чапчышуу, тыгышуу (жырткыч айбандар). 2.

өтм. алышуу, күрөшүү. **amansız hastalıkla pençeleşti** айыкпас оору менен алышты.

pençeli 1. тырмактуу (жырткыч; кол салуу куралы катары). 2. тамандалган (бут кийим). 3. өтм. чыр, чатак, урушчаак. 4. өтм. алдуу, күчтүү, аёосуз.

peneplen геол. пенеплен.

penes жасалга үчүн колдонулган жасалма жез тыйындар.

penguen зоол. пингвин (*Aptenodytes patagonica*).

peni пенс, пенни (англис стерлингинин жүздөн бири баасындагы тыйын).

penis пенис (эркектин органы).

penisilin фарм. пенициллин.

pens, pense 1. кычкач, кыпчуур, аттиш. 2. искек, пинцет. 3. (кийимде) кыпчып тигилген жер.

pentatlon спорт пентатлон (атлетизмдин: узундукка секирүү, найза саяуу, 200 м. жарыш, диск ыргытуу, 1500м жарыш сыяктуу түрлөрүн ичине алган мелдеши).

penye камвол (атайын тарак менен таралган жүндөн токулган кездеме).

pepe 1. кекеч. 2. кекечтенген.

pepelemek кекечтенүү.

pepelik, -ği кекечтик.

pereme к. **pepe**.

pepsin биол. пепсин.

pepton пептон.

perakende 1. соода чекене, дааналай. ~ **fiyat** чекене баа. ~ **satış** чекене/дааналап сатыш. 2. чачылган, иретсиз, баш-аягы жок. ~ **ordu** чачылган армия/ордо. ~ **etmek** аск. душмандын иретин бузуш.

perakendeci товарын чекене саткан соодагер.

perçem 1. айдар, көкүл. 2. жал (аттын).

perçin бөрк (мыктын), чеге.

perçinlemek бөрктөө, чегелөө.

perçinleşmek 1. бөрктөлүү, чегеленүү. 2. *өтм.* бекемделүү, чыңдалуу. 3. *арго* жыныстык катнашка кирүү.

perçinli 1. бөрктүү, чегелүү. 2. *өтм.* байланыштары күчтүү/бекем.

perdah 1. жылтыратуу, жылаа сүрүү. 2. такырайта/тасырайта алуу (*сакал-мурутту*). ~ **etmek/vurmak** 1) жылаа сүртүү, жылтыратуу (*полду, эмеректерди*). 2) жылтырата/тасырайта кыруу (*сакал-мурутту, чачты*).

perdahlamak 1. жылаа сүртүш, жылмалаш. 2. *арго* мактаныш, көөдөн көтөрүш. 3. *арго* сөгүш, кордош, кемсинтиш.

perdahlı 1. жылтыратылган, жылааланган. 2. тасырайта кырылган (*сакал-мурут, чач*).

perdahsız жалтырабаган, жылаасыз.

perde 1. парда, штора, көшөгө. ~**yi açmak/çekmek** парданы тартуу. 2. киноэкран. 3. *театр* көшөгө. 4. тосмо, бөлмө. **tahta** ~ жыгач тосмо. 5. *өтм.* бөгөт, тоскоол, көшөгө. **sır ~si** сыр көшөгөсү. 6. *мед.* чел, ак, катаракт. **gözlerine ~ inmiş** көздөрүн чел каптап калыптыр. 7. *театр* көшөгө. ~**ler kalktığıнда** көшөгөлөр түрүлгөндө. 8. *театр* көшөгө, бөлүм. **birinci ~nin sonunda** биринчи көшөгөнүн аягында. 9. *муз.* тон, нота. **üst ~** жогорку тон. **yüksək ~den konuşmak** *өтм.* көтөрүлүп/чыкчырылып сүйлөө. 10. *муз.* күүлөмө (*кыл аспаптарда*). 11. жаргак таман (*куштарда*). ~**lerini açmak** (*театр үчүн*) жаңы сезонго баштоо. ~**ye aktarmak** фильмге айландыруу (*окуяны/баянды/китепти*). ~ **arası** *театр* антракт. ~ **arkası** жашыруун жагы. ~ **arkasından** жашыруун, тымызын. ~ **ayaklı** жаргак тамандуу (*өрдөк, каз, ак чардак ж.б. сыяктуу сууда сүзгөн куштар*). ~ **çekmek** 1)

көшөгө тартуу. 2) *өтм.* жашыруу, жабуу. ~ ~ акырын-акырын, бара-бара. ~**si yırtık/sıyrık** уятсыз, абийирсиз (*киши*).

perdeci 1. парда тиккен/саткан киши. 2. *театр* сахна пардаларын ачып/жапкан киши. 3. *тар.* эшик ага (*Османлы заманында жогорку мартабалуу кызматкерлерге кирүүгө көз салган*).

perdelemek 1. парда/көшөгө тартыш. 2. *өтм.* жашырып-жабыш.

perdelenme 1. пардаланыш, көшөгөлөнүш. 2. *өтм.* жашырылыш, жабылыш. 3. *линг.* интонация.

perdeli 1. пардалуу, көшөгөлүү. 2. *зоол.* жаргак тамандуу. 3. *театр* көшөгөлүү. **iki ~ piyes** эки көшөгөлүү пьеса. 4. ак/чел баскан (*көз*).

perdesiz 1. пардасыз, көшөгөсүз. 2. *өтм.* уятсыз, намыссыз.

perende 1. аласалуу, башмалдак атуу (*учкан куштар*). 2. аң (*айбаны*). 3. паранда, учкан куш. ~ **atamamak** *арго* алдай албай калуу. ~ **atmak** аласалуу, башмалдак атуу.

perese 1. *архит.* кылка жиби, нивелир. ~**ye almak** 1) кылка жип менен түздөө (*дубалды*). 2) *өтм.* ойлоо, таразалоо. 2. абал, жагдай, шарт. ~**sine getirmek** ыңгайын табуу, шартын келтирүү.

perest (*татаал сөздүн экинчи сыңары*) табынган, сыйынган, берилген, күйгөн, ашык, кумар. **hayalperest** кыялкеч, кыялга берилген. **atesperest** отко сыйынган.

performans жөндөм, чыдам, өндүрүмдүүлүк.

pergel циркуль. ~**leri açmak** чоң арыштап басуу.

pergellemek 1. циркуль менен өлчөш. 2. *өтм.* акылга салыш, таразалаш, жакшылап ойлонуш.

perhiz 1. диета, айрым тамактардан баш тартуу. ~**e girmek** диета кармоо. 2.

дин орозо (христиандардын/иудейлердин айрым күндөрдө айрым тамактарды жебешин). ~ **tutmak/yarmak** орозо кармоо. **bu ne ~, bu ne lâhana turşusu** айтканы менен жасаганы туура келбөө.

perhizli 1. диета кармаган (киши). 2. орозо кармаган (киши).

peri 1. пери, сыйкырлуу (аял), жин. 2. өтм. сулуу, акылдуу, кыйын (аял). ~ **bacası** геол. жер пирамидасы. ~ **leri bağdaşmak** жылдыздары келишүү. ~ **gibi** перидей, пери кызындай. ~ **si hoşlanmamak** жылдызы келишпөө. ~ **masalı** укмуштуу-сыйкырдуу жомок. ~ **piramidi** к. **peri bacası**.

pericik, -ği 1. кулпунун тили. 2. эшиктин чаптырмасы. 3. мед. талма (оору).

perikard анат. перикардия.

perili ээси бар экенине же жин-шайтан уялаганына ишенилген жер.

periskop, -pu физ. перископ.

perişan 1. чачылган, жүдөгөн, айласыз, кебетеси кеткен, кыйналган, иретсиз, чачкын. **ev ~ durumdaydı** үй айласыз болчу. **saçları ~ idi** чачтары саксайып кеткен. 2. чочулаган, санааркаган, корккон. 3. капалуу, бечара/ жаман абалда, боор ооругандай, шору каткан. ~ **etmek** 1) чачуу, тартибин/иретин бузуу. 2) шорун катыруу, айласын кетирүү, азабын берүү. ~ **olmak** 1) чачылуу, кебетеси кетүү. 2) шору катуу, айласы кетүү, азабын тартуу.

perişanlık, -ğı 1. чачкындык, айласыздык, жүдөмүштүк. 2. чочулоо, санааркоо, жүрөкзадалык, коркуу. 3. кайгы, капалык, бечаралык, шордуулук. 4. аргасыз/кыйын абал.

peritonit, -ti мед. перитонит.

periyodik периодик, периодикалык. ~ **sistem** хим. периодик система. ~

olarak периоддор менен.

periyot, -du радио период.

perki зоол. окунь балыгы (*Perka fluvialis*).

perkişmek бүтүү. **kırılan ayağı üç ayda ancak perkişti** сынган буту үч айда араң бүттү.

perma, permanant, -tı (чачты) тармалдатма (химиялык жол менен).

permanganat, -tı хим. марганец кычкыл тузу, марганцовка.

permi 1. сезондук билет (поезд үчүн).

2. соода уруксат (импорт, экспорт үчүн).

permiyen геол. перм периоду.

peroksit, -di хим. перекись.

peron перрон.

personel персонал, бир жерде иштегендер, кадрлар.

perspektif перспектива (сүрөттө, чиймеде).

perşembe бейшемби. ~ **nin gelişi çarşambadan bellidir** иштин башталышы кандай болсо, аягы да ошондой болот.

pertavsız лупа, чоңойтуп көргөзүүчү айнек.

Peru Перу.

peruk, peruka парик, такма чач. ~ **takmak** такма чач тагуу.

peruklu парикчен, такма чаччан.

Perulu перулук.

perva коркуу, тартынма, уяңдык. ~ **olmamak** коркуусу жок, тартынбоо, уялбоо.

pervane 1. жетим көпөлөк, парвана. 2. бара, дилдирек. 3. пропеллер. 4. тар. жардык (*Османлы Императорлугунда*). ~ **gibi** 1) дайыма айланып-тегеренип туруу. 2) өтм. жетим көпөлөктөй айлануу. 3) өтм. жардамга даяр туруу. ~ **balığı** зоол. ай балык (*Mola mola*). (birine) ~ **olmak/etrafında** ~ **kesilmek** парвана/көпөлөк болуш, айланып-тегеренип жүрүш.

pervaneli паралуу, пропеллерлүү.

pervasız 1. коркпогон, тартынбаган, уялбаган. 2. капарына албаган, тооттпогон.

pervasızca коркпостон, тартынбастан.

pervasızlık, -ğı тартынбастык, жүрөк-түүлүк, тайбастык.

pervaz 1. алкак, рама (*терезенин, эшиктин*). 2. жээк, бүйүрмө (*кийимде, көйнөктө*). 3. карниз.

- **perver** *эки тутумдуу татаал сөздүн экинчи бөлүгү*: баккан, кам көргөн/жеген, сүйгөн. **misafirperver/konukperver** меймандос, конокту сүйгөн. **sulhperver** тынчтыкты сүйгөн.

pes I жеңилиш, утулуш. ~ **demek** жеңилүү, моюн сунуу. ~ **etmek** 1) жеңилип калуу, жеңилишин моюнга алуу. 2) (*бирөөнүн*) амалынан, кылык-жоругунан тажап бүтүү. ~ **doğrusu!** Кудай тажатыр!

pes II пас, акырын (*үн жөнүндө*). ~ **perdeden konuşmak** үнүн пасайтып/акырын сүйлөө.

pesek, -ği тиштин кири/сарысы.

peseta песета (*испан акчасы*).

pesimist, -ti пессимист.

pesimizm пессимизм.

peso песо (*акча бирдиги*).

pespaye караңгы, тексиз, түркөй (*киши*).

pespayelik, -ği караңгылык, тексиздик, түркөйлүк.

pespembe ток гүлгүн.

pestil 1. пастил (*мөмө эзмесинин жука жайылып курутулган катмары*).

erik ~i өрүк пастили. 2. чарчаган, чаалыккан, арыган. 3. *арго* оору, ноокас. ~**ini çıkarmak** 1) катуу иштетүү/чарчатуу. 2) талпагын чыгаруу, төпөштөп салуу. ~**i çık-mak** пачагы чыгуу, катуу чаалыгуу. ~ **gibi olmak** шайы оо, дарманы калбоо (*чарчагандан*).

peş I арка, арт. ~**inde** аркасында, артын-

да. ~**inden** аркасынан, артынан. ~**ini bırakmamak** аркасынан калбоо. ~**inde dolaşmak/gezmek** аркасынан калбай ээрчип алуу. ~**ine düşmek** 1) изине түшүү, аркасынан кубалоо. 2) аркасынан калбай ээрчип жүрүү. 3) (*бир ишке*) бел байлоо. ~**inden gitmek** 1) аркасынан баруу, изине түшүү. 2) *өтм.* өрнөк алуу, жолун жолдоо. ~**inden koşmak** 1) аркасынан жүгүрүп жүрүү. 2) аркасынан түшүү, берилүү (*мис. бир ишке*). ~ ~**e** дароо артынан, удаалаш, удаама удаа. ~ **sıra** удаалаш, артынан эле. ~**ine takılmak** ээрчип алуу. ~**ine takmak** ээрчитип алуу.

peş II кыйык (*кийимди кеңейтиш үчүн кошумчаланган*).

peşin 1. мурун, мурунтадан, алдын ала, адегенде. ~ **kira** алдын-ала төлөнгөн кире/акы. ~ **söylemek** мурунтан айтуу. ~ **ödevimi yapardım** адегенде тапшырмамды жазчумун. 2.аванс. ~ **para** аванс акча. 3. накталай акча. ~ **almak** накталай акчага сатып алыш. ~ **pazarlık** (*бир нерсеге*) сыртынан тон бычуу. ~ ~ алдын ала.

peşinat, -tı 1. алдын ала төлөнгөн акча. 2. кредиттин 1-төлөмү.

peşinatsız алдын-ала акча албастан.

peşinen алын-ала, мурунтан, озунуп.

peşkeş белек, тартуу, олжо. ~ **çekmek** 1) белек/тартуу кылуу. 2) олжолоп/базарлап жиберүү, бирөөнүн оокатын өз билгениндей каржап салуу.

peşkir 1. сүлгү (*кебезден токулган*). 2. майлык, суулук.

peşmelba пешмелба (*балмуздак түрү*).

peşrev 1. муз. увертюра, прелюдия (*түрк классик музыкасында*). 2. спорт (*майлуу күрөштө*) арбашуу (*балбандардын таймашуудан мурун ыкма тандоо позициялары*).

3. ад. түркүлөрдү байланыштырган кыска кыстырмалар.

peştahta 1. иш тактасы. **2.** акча алмаштыргычтын үстөлү.

peştamal 1. (*мончодо*) алжапкыч. **2.** (*ашканада*) алжапкыч, этек тарткыч. **3.** башоромол, жоолук. ~ **kuşanmak** *арго* (*бир иштин*) алчытаасын билиш, адис болуш.

peştamalcı токумачы, токума саткан киши.

Peştuca пушту тили.

petek, -ği 1. бал көзөнөгү. **2.** дан амбары. **3.** бал челек. **4.** *архит.* мунараларда күлө алдындагы цилиндр түрүндөгү бөлүм. **5.** радиатор. ~ **göz** *зоол.* көзөнөк көздүү (*курт-жумурскалар*).

petrografi петрография, таш илими.

petrokimya петрохимия.

petrol, -lû нефти. ~ **borusu** нефти түтүгү. ~ **hattı** нефти линиясы/жолу. ~ **kuyusu** нефти куюсу. ~ **rafinerisi** нефти арылтуучу комбинат. ~ **şirketi** нефти компаниясы/фирмасы.

petrolcü 1. нефти кубар. **2.** нефти алып-сатар.

petunya *бот.* петунья (*Petunia*).

pey ишеним пулу, депозит. ~ **akçesi** ишеним акчасы/пулу. ~ **almak** ишеним пулу алыш. ~ **sürmek/vurmak** баа бычыш (*соодада*).

peyda ачык, даана, көрүнөө. ~ **etmek 1)** таап чыгуу/келүү, жаратуу, ээ болуу. **2)** ачуу, пайда кылуу. ~ **olmak** пайда болуу, көрүнүү, ортого чыгуу. **dağ başında koyu bir duman** ~ **oldu** тоо башында коюу бир туман пайда болду.

peydahlamak 1. көнүп алуу/кетүү, таап алуу, берилип кетүү (*жаман адаттарга, өнөкөттөргө*). **2.** пайда болуу, көрүнүү. **3.** никесиз төрөп/тууп алуу. **çocuk peydahlamış** (*никесиз*) бала төрөп алыптыр.

peydahlanmak 1. пайда болуу, ортого

чыгуу, жаралуу, көрүнүү. **2.** туулуу, төрөлүү, жаратылуу.

peyderpey 1. байма-бай, акырын-акырын, аз-аздан, адым-адым, карыш-карыш. **borcunu** ~ **ödedi** карызын аз-аздан төлөдү. **2.** биринин артынан бири, удаама удаа.

peygamber 1. пайгамбар (*жалпы ат*). **2.** Азирети Мухаммед Пайгамбар. ~ **ağacı** *бот.* пайгамбар дарагы (*Guaiacum officinale*). ~ **devesi** *зоол.* жаа(чы) (*Mantis religiosa*).

peygamberlik, -ği пайгамбарлык.

peyk, -ki 1. көз каранды, сателлит. **2.** *астр.* спутник.

peyke жыгач такта/керебет.

peylemek (*бир нерсени*) акча берип ээлеп коюш. **masa** ~ үстөл ээлеп коюш. **yer** ~ орун ээлеп коюш.

peynir быштак. **kaşar -i** сары быштак, сыр. **beyaz** ~ ак быштак. **taze** ~ иримчик. ~ **dişi** карыган кишилерге чыккан тиш. ~ **şekeri** быштак шекери (*tammyu түрү*).

peynirci быштакчы.

peynirlemek быштак кошуп бышыруу.

peynirlenmek (*сүт*) быштакка айланып/ирип кетүү.

peynirli быштактуу. ~ **sandviç** быштактуу сандвич.

peyzaj пейзаж.

pezevenk, -ği *орой 1.* катынсатар, катынбазарчы, арачы. **2.** шүмшүк, арсыз, жүзүкара.

pezevenklik, -ği *орой* катын базарчылык, арачылык, шүмшүктүк, арсыздык, жүзүкаралык.

pıhtı бөлтөк, коюулашкан/уюган нерсе. **kan -sı** уюган кан.

pıhtılanmak, pıhtılaşmak коюулашуу, бөлтөк-бөлтөк болуу, иримчик тартуу.

pılı: ~ **pırtı** эски-уску буюм, көр-жер. ~ **yı pırtıyı/~ pırtıyı toplamak** көр-жерди топтоо. ~ **yı pırtıyı toplayıp ortadan kayboldu** көр-жерин

жыйнап алып жоголду.
pınar булак, суу башы.
pınarbaşı, -nı кайнар булак, булактын көзү.
pır 1. *туур. с.* пырр, бырр (*учкан куш чыгарган үн*). ~ **diye uctu** “пырр” деп учуп кетти. **2.** *өтм.* качып кетүү, көздөн кайым болуу.
pırasa *бот.* порей пиязы (*Allium porrum*). ~ **biyıklı** коюу узун сары муруттуу.
pırazvana сапка ашталган бөлүк (*бычак, кылыч ж. б.*).
pırıl: ~ ~ *туур. с.* **1.** жаркыраган. **2.** жарк-журк. **3.** таптаза, мизилдеген. **evi** ~ ~ үйү мизилдейт. **4.** жапжаңы. ~ ~ **bir araba aldı** жапжаңы машине алды. **5.** *өтм.* кынтыксыз, кемчиликсиз, төрт тарабы төп келген. ~ ~ **bir gençti** кынтыксыз жигит эле.
pırıldak, -ğı гелиограф (*жарык менен сигнал берген жабдык*).
pırıldamak жаркыроо, жануу, жанып-өчүү.
pırılıт жарык, жаркырак, жылтылдак, жымыңдак.
pırılıтılı 1. жаркыраган, жанган, жылтылдаган. **2.** *өтм.* кооз, көркөмдүү, элестүү, кызык.
pırlamak 1. пырр этип учуп кетүү (*куш*). **2.** *өтм.* учуп/качып жөнөө, аткан октой кетүү.
pırlangıç, -cı чимирик (*оюнчук*).
pırlanta 1. бриллиант. **2.** бриллиант тагылган. ~ **küpe** бриллиант сөйкө. ~ **yüzük** бриллиант шакек. ~ **gibi** ак ниет, адептүү, баалуу, таза.
pırnal *бот.* дуб түрү (*Quercus ilex*).
pırpı k. yılan taşı.
pırpır 1. *тар.* кызыл кемсел (*Османлы мамлекетинде жаңы черүү аскерлери кийген*). **2.** византия алтыны. **3.** *арго* мүнөзү жеңил, учуп-күйгөн (*киши*).
pırpıt, -tı 1. эски-уску, көр-жер, чүпү-

рөк-чапырак. **2.** колдо токулган жүн кездеме. **3.** балбандардын шымы.
pırtı 1. эски-уску кийим, жырткык-пыртык буюм, көр-жер. **2.** майда-барат буюмдар.
pırtık: yırtık - ~ жырткык-пыртык.
pırtlak 1. жыртак. ~ **gözlü** жыртак көздү. **2.** кабыгы оңой сыйрылган (*жемиш*).
pırlamak (bir нерсени) жырттып/тешип тышка чыгып калуу. **koltukların yayları pırlamış** креслонун пружиналары чыгып калыптыр.
pısırik, -ğı жоош, мажүрөө, мокок, чо-гоол.
pısıriklik, -ğı жооштук, мажүрөөлүк, мококтук, чооголдук.
pıspıslamak таптап уктатуу (*баланы*).
pıt, -tı *туур. с.* тып. ~ **yok** тып деген үн жок. ~ ~ “тып-тып”. ~ ~ **yürümek** тып-тып басуу.
pıtır: ~ ~ тып-тып. **gözlerinden ~ ~ damlalar döküldü** көздөрүнөн тып-тып жаштар төгүлдү.
pıtırdamak тыпыроо, тыпылдоо.
pıtırты тыпылдак, түпүлдөк, тыпырдак.
pıtrak, -ğı *бот.* уйгак (*Xanthium spinosum*). ~ **gibi** жабалактаган, жайнаган, шагы ийилген (*бактагы мөмө-жемиш тууралуу*).
piç, -çi 1. арамсийдик, никесиз төрөлгөн бала. **2.** *өтм.* адепсиз, бейбаш бала. **3.** кыска, кодоо, бекене, өспөй калган. **4.** *бот.* жаңы ачкан бүчүрлөр. ~ **etmek (bir ишти)** бүлүндүрүү, кыйратуу, бузуу. ~ **kurusu** ээнбаш, тентек (*бала*). ~ **olmak** бүлүнүү, ойрон болуу, талаага кетүү (*бир иш*).
piçleşmek кедери кетүү, бузулуу.
pide пиде (*бетине тууралган эт, жумуртка, сары быштак коюлуп, тандырда бышырылган тооч*).
pideci пиде жасаган/саткан киши.
pigment *биол.* пигмент.

pijama пижама.

pik I, -ki калың темир түтүк.

pik II, -ki кеменин арт жагындагы үч бурчтуу желкен.

pik III, -ki карга (*карта оюнунда*).

pikaj *колп.* пикаж.

pikajcı пикаж жасаган киши.

pikar, -bı 1. электр табакчалар, радио-ла. 2. *авто* пикап.

pike I пике (*калың түктүү токума*).

pike II *авиа.* тик сүңгүп учма (*учак*). ~ **etmek** тиштик сүңгүп учуш (*учак*).

piket, -ti пикет (*карта оюну*).

piknik, -ği пикник. ~ **yarmak** пикникке чыгыш.

piko пико (*шейшен, үстөл жабуу ж. б. нын четин оймолоп кооздоо иши*).

pikocu 1. пико жасаган/саткан киши. 2. пико дүкөнү.

pikrikasit, -ti *хим.* пикрин кычкылы.

pil *электр.* батарея. **atom ~i** атом батареясы. **kuru** ~ кургак батарея. ~ **i bitmek** алдан-күчтөн таяу.

pilaki 1. пилаки (*ичине пияз, сабиз, сарымсак коюп, зайтун майында бышырылган тамак*). **fasulye ~si** төө бурчак пилакиси. 2. *арго* аңкоо, дөдөй.

pilav паллоо. **pirinç** ~ күрүч паллоо. **bulgur** ~ жарма буудай паллоосу.

piliç, -ci балапан тоок. ~ **kızartması** куурулган балапан. ~ **gibi** *арго* сүйкүмдүү жаш кыз.

pilli батареялуу, батарея менен иштеген.

pilot, -tu 1. учкуч. **askeri** ~ аскерий учкуч. **sivil** ~ жарандык авиация учкучу. 2. сынама, тажырыйба. ~ **bölge** тажырыйба аймагы. ~ **okul** тажырыйба мектеби.

pilotaj пилотаж, учак башкаруусу. ~ **hatası** учуу катасы.

pilotluk, -ğu учкучтук.

pim *тех.* 1. өзөк (*үстү-үстүнө же бири-бирине кийиштирилген те-*

тиктерди кармап турган). 2. болт. 3. соккуч, ургуч (*аткыч куралдарда*).

pimpirik, -ği алдан-күчтөн тайган, карыган (*киши*).

pineklemek 1. үргүлөө, магдыроо. 2. эч иш жасабай бош отуруу.

pinel *дең.* шамалдын багытын көрсөткөн аспап.

pingpong, -gu *спорт* пинг-понг, үстөл тенниси.

pinpon *арго* өлөсөлүү, картайган (*киши*).

pinti сараң.

pintilenmek сараңданыш.

pintileşmek сараң тартуу.

pintilik, -ği сараңдык.

pipet, -ti *мед.* пипетка, тамчылаткыч.

pipi (*балдардын тилинде*) чочо.

pipo мүштөк. ~ **içmek/çekmek** (*тамекини*) мүштөк менен тартыш. ~ **temizlemek** *арго* жыныстык байланыш жасоо.

pir 1. *мус.* пир (*диний сектанын, дerviштердин башчысы*). 2. пир, олуя, касиеттүү киши, колдоочу. 3. (*бир иштин/кесиптин*) устасы, атасы. 4. толук, жеткире, келиштире. **bir söyledi, ama ~ söyledi** бир сүйлөгөндө эле жеткире сүйлөдү. ~ **aşkına/yoluna** Кудай жолуна, бекер эле. ~ **aşkına çalışmak** бекер иштөө.

piramidal, -li *мат.* пирамида түрүндөгү.

piramit, -di 1. *мат.* пирамида. 2. *тар.* пирамида (*Egipед фараондорунун күмбөзү*). 3. *спорт* пирамида.

pire *зоол.* бүргө (*Pulex*). ~ **gibi** шамдагай, шылуун, чапчаң. ~ **yi gözünden vurmak** көзгө атар мерген. ~ **yi nallamak** биттин ичегисине кан куюу (*сөзмө с.* бүргөнү такалоо). ~ **yi deve yarmak** кылдан кыйкым табуу (*сөзм. с.* бүргөдөн төө жаратуу). ~ **ye kızıp yorgan yakmak**

битке өчөшүп көйнөгүн отко салуу. ~ **otu** бот. бүргө оту (*Tonacetum coccineum*).

pirelenmek 1. бүргө басып кетүү. 2. өзүндөн бүргө кароо, бүргөсүн тазалоо. 3. өтм. чыдамсыздануу, кыжаалаттануу, күмөн саноо, шектенүү.

pireli 1. бүргөлүү, бүргөсү бар. 2. өтм. шекчил, кыжаалат, арамзаа.

pirina майы сыгылган зайтун.

pirinç I, -ci 1. бот. шалы (*Oryza sativa*). 2. күрүч. ~ **kâğıdı** жука кагаз. ~ **rakısı** күрүчтөн тартылган арак. ~ **i su kaldırmamak** сиркеси суу көтөрбөө. ~ **in taşını ayıklamak** эң оор жумушту аткаруу. **Dimyat'a ~ e giderken evdeki bulgurdan olmak** мүйүздүү болом деп кулагынан айрылуу.

pirinç II, -ci 1. сары жез. 2. сары жезден жасалган.

pirit, -ti геол. пирит, күкүрттүү колчедан.

piroksen геол. пироксен.

pirüpak таптаза, таксыз, кынтыксыз.

pirzola 1. жанчылган котлет. 2. омуртканын эти.

pis 1. кир, ыпылас. ~ **su** ыпылас суу. **akar su ~ tutmaz** мак. аккан сууда арам жок. 2. жаман, начар, түнөргөн. ~ **huy** жаман мүнөз. ~ **koku** сасык жыт. 3. арам (дин боюнча таза эмес). 4. орой, одоно, адепсиз, жагымсыз. ~ **ağızlı** жаман ооз, сөгөөнөк. ~ **bıyık** текшиленбеген мурут. ~ **lâf** уятсыз сөздөр. 5. арам, чатышкан, ыпылас. ~ **işler** арам иштер. ~ ~ жагымсыз, жаман. ~ ~ **düşünmek** капалануу, ой басуу. ~ ~ **gülmek** арамзаа күлүү. ~ **i ~ine** калп эле, жок жерден, бекерден бекер. ~ **i ~ine bu kadar yol gelmişiz** бекерден бекер мынча жол келиптирбиз. ~ **su** кир суу. ~ **borusu** кир суу түтүгү.

pisboğaz тандабай жеген, сук, сугалак.

pisi 1. (балдар тилинде) мыймый, мышык. 2. сырд. с. ~ ~ мый-мый (мышыкты чакырма). ~ **balığı** зоол. деңиз камбаласы (*Limanda limanda*). ~ ~ **otu** бот. жапайы арпа (*Hordeum murinum*).

piskopos дин епископ. **baş** ~ архиепископ (христиан чиркөөсүндө).

piskoposluk, -ğu 1. епископтук (кызмат/милдет). 2. епископ имараты. 3. епископо караган аймак.

pislemek 1. булгап/ыпылас кылып салуу (айбандар). 2. кирдетүү.

pislenmek кирдөө, булгануу, ыпылас абалга келүү.

pisletmek 1. кирдетүү, булгоо, ыпылас кылуу. **çocuk üstünü başını pisletecek** бала үстү-башын булгайт. 2. өтм. бузуу, ойрондоо. **işi pisleteceğini bilseydim seni çağırmazdım** ишти ойрондоторунду билсем, сени чакырмак эмесмин.

pislik, -ği 1. кир. ~ **ten geçilmiyor** кирден басар жер жок. 2. заң, артык (айбандардын). **şu kedi ~ini temizlesinler** ушу мышыктын артыгын тазалашсын. 3. ыпыластык, булганычтык. 4. өтм. арамзаалык, кара ниеттик. **onun elinden her türlü ~ gelir** анын колунан ар түрдүү арамзаалык келет. (bir yeri) ~ **götürmek** ыпыластыкка көмүлүү. **parmağın-dan/paçasından ~ akmak** алаасынан/салаасынан кири куюлуу.

pist I, -ti сырд. с. “пыш”, “мыш” (мышыкты айдаган сөз).

pist II, -ti 1. авиа учуп-конмо тилкеси. 2. спорт жарыш тилкеси. 3. бий аянты. 4. манеж (циркте). 5. муз аянтчасы.

piston 1. mex. бишкек, поршень. 2. өтм. колдоочу, коргоочу, көтөрмөлөөчү. ~ **kolu** поршень колу. ~ **segmanı** поршень алкагы/шакекчеси.

pistonlu 1. поршендүү. 2. өтм. колдоо-

чусу/коргоочусу бар.

pişdar эск. алгачкы, чыйыр/из салган (киши).

pişi пиши (ачытылган камырдан кесип, майда бышырылган нан, боорсок).

pişik,-ği мед. бышарып/ кызарып кетме (көбүнчө жаш балдардын этинде).

pişim 1. бышым. 2. бышырым.

pişirici наабайчы.

pişirim к. **pişim**.

pişirimlik, -ği (бир) бышырымдык.

pişiris бышырыш.

pişirmek 1. бышыруу, жасоо (тамак-ты), кайнатуу. **kahve** ~ кофе кайнатуу. 2. бышыруу, бекемдөө, чыңдоо. **tuğla** ~ кирпич бышыруу. **çömlek** ~ карапа бышыруу. 3. өтм. жакшылап үйрөнүү, бышыктоо. **dersimi iyice pişirdim** сабагымды жакшылап бышыктадым. 4. бышартып/кызартып жиберүү (дененин бир жерин). 5. өтм. бышыруу, өтө ысытуу. **bu ceket beni pişirdi** бул жакет мени бышырып жиберди. **pişirip kotarmak** (бир ишти) бышыруу/бүткөрүү.

pişkin 1. бышык, бышкан. ~ **ekmek** бышкан тооч. 2. бат бышып/эзиллип кеткен. ~ **nohut** бат бышкан нокот. 3. этиятсыз, абайсыз, жоо-сунсуз, орунсуз (киши). 4. бышык, алчы-таасын жеген, шылуун.

pişkinlik,-ği 1. бышыктык, жетилгендик. 2. кайдигерлик, абайсыздык, этиятсыздык. 3. бышыктык, шылуундук. ~ **e vurmak** (бир нерсеге) моюн бербөө, элес албоо.

pişman өкүнүч, бушайман. ~ **etmek** өкүндүрүү, бушайман кылуу. ~ **olmak** өкүнүү, бушайман болуу.

pişmaniye пишмание (халва түрүндөгү таттуу).

pişmanlık, -ği өкүнүч, бушаймандык. ~ **duymak** өкүнүү. **son** ~ **faýda etmez**

аркасынан өкүнгөндөн пайда жок.

pişmek, -er 1. бышуу. **ekmek pişti** тооч бышты. **yemek pişti** тамак бышты.

2. бышуу, чың/бекем болуу. **çanak /çömlek özel ocakta pişer** карапа идиштер өзгөчө очокто бышат. 3. бышуу, жетилүү (мөмөлөр). 4. бышаруу, кызаруу (дене). 5. өтм. бышуу, көнүү (бир ишке). 6. бышыкталуу, такталуу, жакшылап даярдалуу. 7. өтм. ысыктан бышып кетүү. **pişmiş armut gibi eline düşmek** даяр оокатка ээ болуу. ~ **aşa soğuk su katmak** бүткөн ишти бүлдүрүү. ~ **kelle gibi sırtmak** ыксыз, ылайыксыз күлүш.

pişpirik, -ği бир карта оюну.

pişti бир карта оюну.

piştov пистолет.

piti: ~ ~ акырын-акырын, араң-араң. ~ ~ **yürümek** араң басып жүрүш.

piton зоол. питон (*Python*).

pitoresk, -ki көрүнүшү кооз, сүрөткө тартып койгондой.

piyade 1. аск. жоо аскер, пияда. **deniz** ~ **si** деңиз жоо аскери. 2. жеңил кайык түрү. 3. шахм. пияда, пешка. 4. эск. жөө.

piyale пияла, кадек, чөйчөк (*шаран*).

piyango 1. лотерея. **millî** ~ улуттук лотерея. 2. өтм. күтүлбөгөн окуя. ~ **çekmek** лотерея билетин алуу. ~ **çıkma/vurma** 1) лотереядан утуп алуу. 2) күтүлбөгөн жерден олжолуу болуу.

piyangocu лотерея билетин сатуучу.

piyanist, -ti муз. пианист.

piyano 1. муз. пианино, фортепьяно. **kuyruklu** ~ рояль. ~ **çalmak** пианино ойноо. 2. муз. пиано, жай, жеңил.

piyasa 1. базар. **dış** ~ тышкы базар. **iç** ~ ички базар. ~ **ya çıkarmak** базарга чыгаруу. 2. базар баасы. ~ **değeri** базар баасы. ~ **değerinin altında** базар баасынан төмөн. 3. сейил

жери, эл көзүнө, көрүнөө жер, коомдук жай. **kaç gündür ~da gözüküyor** канча күндөн бери көзгө көрүнбөйт. **~ya çıkmak 1)** базарга чыгуу. **2)** эл көзүнө көрүнүү. **birkaç gün ~da görünme!** бир канча күн эл көзүнө көрүнбө! **~ya düşmek 1)** көп/мол болуу. **2)** арго (аялдар үчүн) аягы суюлуп кетүү. **~ etmek** сейилдөө. **~sı kırılmak** кадыр-баркы түшүү.

piyaz 1. пияз (*ичке тууралган пияз, калемпир, төө бурчактан май, уксус кошуп жасалган салат*). **2.** жука тууралып, туз кошуп мыкчылган, петрушкалуу салат. **3.** арго мактоо, кошомат сөз. **~lara karnım tok** мактоодон тажадым. **~ vermek/yapmak** мактоо, жагынып сүйлөө.

piyazlamak 1. (этти) чыктоо (пияз, калемпир ж. б. татымдар менен). **2.** арго мактоо, жагынуу, кошомат кылуу.

piyestal пьедестал, түп.

piyes ад. пьеса.

piyon 1. шахм. пияда, пешка. **2.** арго оңой колдонулган киши.

pizza пизза.

plaçka 1. чабуул, чаап/талап/уурдап кетиш. **2.** олжо.

plâj пляж.

plak,-ği 1. граммафон табагы. **~ çalmak** граммафон табагын коюу. **2.** фото-плёнка. **3.** металл, пластинка. **4.** көрнөк, жазылуу такта. **~ı bozulmak** арго эригүү, зеригүү.

plâka 1. номер белгиси (машиналардын). **2.** көрнөк (көчөлөрдүн аты көрсөтүлгөн).

plâkalı номерлүү. **Ankara** ~ Анкара номерлүү.

plâket, -ti плакет (ардак белгиси катары тапшырылган металл кабартама).

plân план (ар түрдүү мааниде). **~ı**

hayata geçirmek планды аткаруу/турмушка ашыруу. **~ kurmak/yapmak** план куруу. **... ~da olmak** ... – планда болуу. **ön ~da olmak** алдыңкы планда болуу. **ikinci ~da olmak** экинчи планда болуу.

plânçete геогр. манзула (карта чыгарган аспан).

plânet, -ti астр. планета.

plânetarium планетариум.

plânkton бот. планктон.

plânlama пландама.

plânlamak 1. пландоо. **2.** планын сызуу.

plânlâştırmak пландаштыруу.

plânlı 1. пландуу, планга ылайык. **2.** алдын ала ойлонуштурулган (кылмыш).

plânör авиа планёр.

plânsız плансыз.

plânşet, -ti планшет.

plântasyon плантация.

plânya сүргү (тактай сүргөн). **~ etmek** сүрүү, сүрүп жылмалоо.

plâsenta анат. плацента, баланын тоңу.

plâsman экон. жатырым, инвестиция (капиталды).

plâster мед. пластырь.

plâstik, -ği 1. пластик, ийкемдүү, ийилчээк. **2.** органикалык-синтетикалык материал, пластмасса. **3.** пластмассадан жасалган. **~ ameliyat** пластикалык операция. **~ cam** пластикалык айнек. **~ sanatlar** үч ченемдүү санаттар. **~ tutkal** пластикалык клей.

plâstron 1. чарайна (фехтовальщиктин). **2.** манишка.

plâtform 1. геогр. платформа, бийик жер. **2.** саяс. платформа, негиз.

plâtin хим., физ. платина.

plâto 1. геогр. жайлоо, плато. **2.** кино сет, декорация жасалган жер.

Plâtoncu филос. платонист.

Plâtonculuk, -ğu филос. платонизм.

plâtonik, -ği кыялдан, узактан (сүйүү, сезим).

plâza плаза

plâzma биол., физ. плазма.

plebisit, -ti ук. референдум.

plevra анат. плевра, көкүрөк боштугунун чели.

pli 1. бүктөм, плиссе. 2. бүктөм-бүктөм, плиссе. ~ **etek** плиссе этек.

plili плиссели, бүктөмдүү.

plise 1. плиссе, бүктөм. 2. плисселүү, бүктөмдүү.

plüralist, -ti филос. плюралист.

plüralizm филос. плюрализм.

plütokrasi социол. плутократия.

Plüton астр. Плутон.

plütonium хим. плутоний.

poca дең. кеменин шамал жак бети.

pocalamak к. **bocalamak**.

podösüet, -ti жаргак тери.

podyum 1. кичине платформа, подиум. 2. архит. подиум.

pof туур. с. күп, тарс. **yastık ~ diye yere düştü** жаздык күп деп жерге түштү. **balon ~ diye patladı** шар тарс деп жарылды.

pofur: ~ ~ 1. туур. с. дүп-дүп, күп-күп. 2. буркурап/буралып чыккан (түтүн).

pofurdamak үшкүрүнүү, күрсүнүү.

poğaca погача (ичине быштак, тууралган эт ж. б. коюлуп жасалган тооч).

poğpoh жалган мактоо, жагынуу, кошо-мат. ~ ~ **a gelmek** мактоого манчыркоо.

poğpohçu мактоону/кошоматты сүйгөн.

poğpohlamak мактоо, жагынуу, кошо-мат кылуу.

poker покер (карта оюну). ~ **oynamak** покер ойноо.

polargı физ. поляризатор.

polarimetre физ. поляриметр, уюл өлчөгүч.

polarimetri физ. поляриметрия.

polariskop, -pu физ. полярископ.

polarizasyon физ. поляризация.

polarma к. **polarizasyon**.

polarmak физ., хим. уюлдаштыруу, поляризация.

polaroit, -di физ. полароид.

polemik 1. полемика, талаш. ~ **e girmek** полемикага/талашка кирүү. ~ **konusu** талаш маселе. 2. полемикалык, талаш туудурган.

poli поли- ("көп" маанисин берген өңмүчө). **poligrafi** полиграфия. **poliasit** поликычкыл.

poliçe 1. вексель. 2. камсыздандыруу каты.

polietilen хим. полиэтилен.

polifoni муз. полифония.

polifonik, -ği полифониялык.

poligami полигамия, көп аялдуулук.

poliglot, -tu полиглот, көп тил билген.

poligon 1. полигон, бута атма жайы. 2. мат. көп бурчтук.

poliklinik, -ği поликлиника.

polim арго калп. ~ **atmak** калп айтыш.

polimer хим. полимер.

polimeri хим. полимерия.

polimerleşme хим. полимерлешме.

Polinezya Полинезия.

Polinezyalı полинезиялык.

poliomyelit, -ti мед. полиомелит, сөөк күлгунасы.

polip, -pi 1. зоол. маржан полиби (*Ant-hozoa*). 2. мед. полип, ыйлаакча.

polipropilen хим. полипропилен.

polis 1. полиция. ~ **karakolu** полиция пункту/штабы. ~ **müdürü** полиция мүдүрү. ~ **nezareti** полиция көзөмөлү. 2. полицай, полиция кызматкери. ~ **hafiyesi** изкубар, детектив. 3. полис, шаар-мамлекет.

polisiye ад. детектив чыгарма. ~ **filmi** детектив фильм.

polislik, -ği 1. полиция кызматы. 2. полицейлык.

politeizm дин политеизм, көп кудайлуулук.

politeknik, -ği политехник.

politik, -ği саясий. ~a *münasebetler* саясий байланыштар. ~ *oyunlar* саясий оюндар.

politika 1. саясат. *barış ~sı* тынчтык саясаты. *dış ~sı* тышкы саясат. *iç ~sı* ички саясат. *sömürge ~sı* колониалдык саясат. **2.** *өтм.* саясат, ыкма, метод. *fiyat ~sı* баа саясаты. **3.** *өтм.* куулук, арамзаалык. ~ *gütmek/yarpmak 1)* саясат жүргүзүү. **2)** *өтм.* жагынуу, өз кызыкчылыгын көздөө.

politikacı 1. саясатчы, саясий ишмер. **2.** *арго* саясатчы, шылуун, шумпай.

politikacılık, -ği *өтм.* саясатчылык, куулук, шылуундук.

poliüretan *хим.* полиуретан.

polivinil, -li *хим.* поливинил.

poliester полиэстер.

polka *муз.* полька (*бий*).

polo *спорт* поло.

Polonez 1. поляк. **2.** *муз.* полонез. **3.** *муз.* полька.

Polonya Польша.

Polonyalı поляк, польшалык.

polonyum *хим.* полоний.

Pomak, -ği помак (*мусулман болгарлар*).

Pomakça помак тили.

pomat, -dı 1. помада. **2.** чач майы.

pompa насос. *hava ~sı* аба насосу. *su ~sı* суу насосу.

pompalamak насостоо, насос менен үйлөтүү/сордуруу.

ponje *текст.* понже (*жука жибек*). ~ *patis* понже батис.

ponksiyon *мед.* пункция, денеден суюктук сордурма.

ponpon 1. понпон, помпон (*чачылуу тон*). **2.** упа сүргүч.

ponza (~ taşı) пемза. ~ *taşı sürmek* пемза ташы менен сүрүү.

ponzalamak пемза менен кырып/жышып жуу.

pop *муз.* поп, популяр. ~ *müzik* поп/популяр музыка.

poplin 1. поплин (*кездеме*). **2.** поплинден жасалган (*кийим*).

popo көчүк, жамбаш.

popülarite популярдуулук, атактуулук.

popüler 1. популяр, элге жаккан. **2.** атактуу, таанымал.

popülist, -ti популист.

popülizm популизм.

pornografi порнография.

porselen 1. фарфор. **2.** фарфордон жасалган. ~ *kap* фарфор идиш.

porselenci фарфор жасаган/саткан киши.

porsiyon порция (*тамакта*). *tam* ~ бир порция. *yarım* ~ жарым порция.

porsuk I, -ğu *зоол.* кашкулак (*Melez melez*). ~ *ağacı* *бот.* тис (*Taxus baccata*).

porsuk II, -ğu борсуган, көпшөк, бош, шалбыраган (*дене, тери ж. б.*).

porsumak к. pörsümek.

port, -tu *комп.* порт.

portakal 1. *бот.* апельсин (*daragı*) (*Citrus aurantium*). **2.** апельсин (*мөмөсү*). ~ *rengi* сары-кызыл, апельсин түсү. ~ *suu* апельсин маңызы/ширеси.

portakallık, -ği апельсин бакчасы.

portatif портатив, ташыма, бүктөмө. ~ *karyola* бүктөмө керебет. ~ *radio* ташыма радио.

portbagaj багаж, жүк койгуч (*машине ж. б. унааларда*).

porte 1. (*бир иштин*) аракет майданы, мерчем, арена, тармак. **2.** маани, нарк, баа. **3.** *муз.* нота сызыктары.

Portekiz Португалия.

Portekizce португал тили, португалча.

Portekizli португалиялык.

portföy капчык.

portmanto вестьер, киребериш шкафы.

portmone портмоне, капчык.

porto портвейн (*шаран*).

portre 1. портрет. **2.** *ад.* образ, сүрөттөмө.

portreci портретист.

pos коюу, узун (*мурут*). ~ **biyıklı** коюу, узун муруттуу.

posa чөкмө, тунма, чөбөгө, топ, күлжара. ~ **sını çıkarmak 1)** кактабай канын соруу. **2)** талпактай сабоо.

posalanmak чөгүү, тунуу, чөбөгөсү/күлжарасы чыгуу.

post, -tu 1. тери, көрпө. **ayı ~u** аюунун териси. **geyik ~u** кийиктин териси. **2. диал.** жан, өмүр. ~ **unu kurtarmak** жанын ала качуу. **3.** кызмат, пост. ~ **kavgası** кызмат үчүн кырылыш. **4. дин** шейх ордосу. ~ **çıkarmak 1)** (малдын) терисин сыйруу. **2)** арго талпагын ташка жаюу, өлөрчө сабоо. ~ **u deldirmek** ок тийип жан берүү. ~ **elden gitmek 1)** өлтүрүлүү. **2)** кадырбаркы түшүү. ~ **karmak** (бирөөнүн) ордун тартып алуу. ~ **u sermek** жайылып/жайкалып отуруп алуу (барган жеринде).

posta 1. почта. ~ **güvercini** почта көгүчкөнү. ~ **havalesi** акча которуш. ~ **kutusu** почта кутусу. ~ **pulu** почта маркасы. **2.** почта офиси. **3. аск.** пост, нөөмөт, күзөт. **gözetleme ~sı** күзөтчү посту. **4.** чабарман, курьер. **5.** жолу, сапар, ирет. **bu araba bütün eşyaı dört ~da taşır** бул машине бардык буюмдарды төрт сапарда ташыйт. **6.** байланыш, кабар, катнаш. ~ **yı kesmek** байланышты үзүү. **7.** команда. ~ **ya atmak/vermek** почтового салуу. ~ **etmek 1)** полиция пунктуна алып баруу. **2)** (бирөөнү) зордоп бир жакка жиберип ийүү. ~ **koymak** (бирөөнүн) жүрөгүнүн үшүн алуу, коркутуу. ~ **yarmak** сапар аткаруу, каттоо.

postacı почточу.

postacılık,-ğı 1. почточулук (кызматы/милдети). **2.** почта иштери.

posta(ha)ne почтамт, почта үйү.

postal 1. кончтуу, калың бот. **2. өтм.**

аягы суюк аял.

postalamak 1. почта менен жиберүү. **2. өтм.** (бирөөнү) зордоп (бир жакка) жөнөтүп ийиш.

poster постер, дубал бою сүрөт (салтанаттуу күндөрдө асылган).

postiş кошмо чач (аялдарда).

postlu терилүү, көрпөлүү.

postnişin дервиштер ложасынын башчысы, шейх.

postrestant, -tı сурап алма почта.

post-scriptum кошумча, кыстырма (катка).

postulat, -tı лог., мат. постулат.

poşet, -ti 1. желим пакет. **2.** пакет чай.

poşu жүн/жибек/пахтадан токулган жоолук чачылуу.

pot I, -tu 1. жаңылыш тигиш, бүктөлүш (кийимдеги). **2.** жаңылыш/ орунсуз сөз, ката. **3. арго** покер (карта оюну). ~ **gelmek** (иш) тескери кетүү. ~ **kırmak** орунсуз сөз сүйлөп алуу. ~ **yarmak** туура эмес тигиш алыш. ~ **yeri** (бир нерсенин) кемчил/талуу жери.

pot II, -tu сал. ~ **başı** сал токтогон жээк.

pota хим. **1.** тигель идиш (металл эритиш үчүн). **2.** (баскетболдо) баскет.

potansiyel потенциал, даремет. **insan ~i** адам даремети. ~ **enerji** потенциалдык энергия.

potas хим. поташ.

potasyum хим. калий.

potin бот, ботинка.

potkal, -li дең. поткал (кырсыктаган кемеден ичине кат жазылып, деңизге ташталган ишше).

potlanmak кыйшык/тырышып/бүктөлүп тигилип калуу (кийим).

potpuri муз. попури.

potuk, -ğu ооз. бото (төөнүн баласы).

potur 1. бүйүрмөлүү. **2.** бүйүрмөсү көп, кончу тар шалбар.

pound паунд (англис акча бирдиги).

poyra күпчөк (дөңгөлөктүн).

poyraz 1. муздак шамал (*түндүк-чыгыштан соккон*). 2. түндүк жак.

poyrazlamak муздак шамал (*пойраз*) согуу.

poz 1. поза, туруш. 2. *фото* объектив ачык калган учур. 3. *өтм.* кыйын-сыныш, манчыркаш. ~ **almak** *фото* сүрөткө тартуу. ~ **vermek** сүрөткө түшүү.

pozcu көйрөң, сылаңкороз.

pozisyon 1. позиция, өңүт. 2. *өтм.* абал, жагдай, кырдаал.

pozitif *мат., филос., физ.* позитив, оң. ~ **bilimler** табигый илимдер. ~ **kutup** *физ.* оң уюл (+). ~ **sayı** *мат.* оң сан.

pozitivist,-ti 1. *филос.* позитивист. 2. позитивисттик. ~ **felsefe** позитивисттик философия.

pozitivizm *филос.* позитивизм.

pozitron *физ.* позитрон.

pozometre *фото* экспонометр.

pöf *сырд. с.* бөф! өф! ~ **ne pis koku!** бөф, кандай сасык жыт!

pörsük борсуган, бүксүгөн, бырышкан.

pörsümek 1. борсуп/бүксүп кетүү. 2. былжыроо, бырышып-тырышып калуу, салаңдоо, салбыроо (*мис. тери, эт*).

pösteki бостек/постек, көрпө (*койдун/эчкинин*). ~ **sini çıkarmak** тарпын чыгаруу, терисин тескери союу. ~ **gibi serilip yatmak** талпактай жайылып жатуу. ~ **saydırmak** (*бирөөнү*) пайдасыз/тажатма ишке салып коюу. ~ **sini sermek** талпагын ташка жаяу, өлөрчө сабап салуу. ~ **yi sermek** (*конокто*) кечке отуруп алуу.

pötifur петифур (*печенье түрү*).

pötikare 1. майда чарчылуу кездеме. 2. бул кездемеден тигилген (*кийим*).

prafa карта оюну.

pragmacı *филос.* прагматик.

pragmacılık, -**ğı** *к.* **pragmatizm**.

pragmatizm *филос.* прагматизм.

pranga кишен. ~ **kaçığı** ашынган мыкаачы/кылмышкер. ~ **ya vurmak** (*бутка*) кишен салуу.

pratik, -ği 1. практика, тажырыйба, иш, ык. ~ **göstermek** иш жүзүндө көрсөтүү. ~ **yapmak** тажырыйба үйрөнүү. 2. колдонуштуу, ыңгайлуу, ийкемдүү. 3. ыкма, усул, метод. 4. тажырыйбалуу, ыктуу, шыктуу. ~ **te** иш жүзүндө. ~ **ten öğrenmek** тажырыйба жүзүндө үйрөнүү.

pratika *дең.* кириш-чыгыш уруксаты (*кемелерге берилген*).

pratikleşmek колдонуштуу/ыңгайлуу боло баштоо.

pratisyen 1. практик, тажырыйбадан үйрөнгөн, практикант.

prefabrikasyon кураштырма (*үй, кеме ж. б.*).

prefabrike курама үй, фин үйү.

prehistorik, -ği тарыхтан мурунку.

prehistorya тарыхтан мурун.

prelüd, -dü *муз.* прелюдия.

premature ара төрөлгөн (*бала*).

prens принц, канзаада, такты мураскору.

prenses принцесса, өкүмдар кызы/аялы.

prensip, -bi принцип. ~ **edinmek** принцип кылуу/тутуу. ~ **itibariyle** принцип боюнча. ~ **sahibi** принцибинен тайбас.

preparat, -ti препарат.

pres I 1. пресс, баскы. **idrolik** ~ гидравликалык пресс. 2. сыккыч (*мөмө ширесин сыккан*).

pres II басма сөз, пресса.

presbit, -ti *мед.* жакынды көрбөө (*көз оорусу*).

presbitlik, -ği *мед.* жакындан көрбөс-түк.

prestij престиж, аброй, артыкчылык, кадыр. ~ **ini kaybetmek** абройон түшүрүү, кадырын жоготуу.

presto *муз.* престо (*ылдам темп*).

prevantoryum *мед.* профилакторий.

prezentasyon 1. презентация, тушоо кесер (*жаңы китептин/фильмдин ж. б.*). 2. тааныштыруу (*кишилерди*).

prezervatif презерватив.

prim 1. *фин.* кошумча эмгек акы. 2. айлык камсыздандыруу акысы. 3. баалуу кагаздардын баа/ артышынан түшкөн пайда.

primadonna *муз.* примадонна.

primat, -ti *зоол.* примат.

primitif примитив, жөнөкөй, жупуну.

primitivizm примитивизм.

printer *комп.* принтер, жазуучу.

priz 1. *элек.* штепсель, сайгыч. 2. *тех.* өткөргүч. ~**den çekmek** *элек.* штепселди токтон сууруу. ~**e takmak** штепселди токто саюу.

prizma *мат.* призма.

problem 1. *мат.* маселе. ~ **çözmek** маселе чыгаруу. 2. проблема, кыйынчылык. **ülke büyük ~ler ile karşı-karşıya kaldı** өлкө чоң кыйынчылыктарга туш болду. 3. мүнөзү татаал, багылышы кыйын. ~ **çocuk** кыйынчылык жараткан бала.

problemli проблемалуу, кыйынчылык жараткан, кыйнаган.

prodüksiyon *кино* кино тартуу, режиссура.

prodüktör 1. *кино, теле.* режиссёр. 2. *соода* өндүрүүчү.

Prof. (Professör'*дун кыск.*) профессор.

profesör профессор.

profesörlük, -ği профессорлук.

profesyonel профессионал, адис.

profesyonelleşmek профессионалдашуу, адистешүү.

profesyonellik, -ği профессионалдык, адистик.

profil 1. профиль, жара кесилиш. 2. профиль, капиталдан көрүнүш. ~ **görüntüsü** профилден көрүнүшү.

program 1. программа, план. ~**a göre** программа боюнча. ~**a uymak** про-

граммага ылайыкташуу. 2. (*радио/телевидениеде*) программа. 3. *комп.* программа. 4. (*оюн, концерт ж. б-да*) программа. ~ **yarmak** 1) программа түзүү. 2) программа уюштуруу.

programcı 1. программ түзгөн, уюштурган. 2. *комп.* программист. 3. (*радио, ТВде*) редактор. 4. программа саткан/тараткан киши.

programlamak программалоо.

programlaştırmak программалаштыруу.

programlı 1. программалуу. 2. программа боюнча иштелген. ~ **çalışma** программа боюнча иштөө.

programsız 1. программасыз, программалан тышкары. 2. тартипсиз, башаламан, баш-аягы жок.

proje проект, долбоор. ~ **aşamasında** долбоор абалында. ~ **sunmak** долбоор сунуш кылуу. ~ **tasarlamak** долбоор даярдоо.

projeksiyon 1. чагылуу, проекция (*экранда*). 2. *мат.* проекция.

projektör 1. прожектор, айдыңдаткыч (*лампа*). 2. прожектор (*аннотат*). 3. *авто* фара. ~**leri yakmak** фараларды күйгүзүү/жандыруу.

projelendirmek долбоор/проект абалына алып келүү, долбоорго айландыруу.

proletarya пролетариат.

proleter пролетар, жумушчу.

prolog *ад.* пролог.

propaganda пропаганда, үгүт. ~ **yarmak** үгүт/пропаганда жасоо.

propagandacı пропагандист, үгүтчү.

propagandist, -ti пропагандист, үгүтчү, таанытымчы.

prosedür процедура, жол, ыкма.

prospektüs проспект, каталог, ачыктама.

prostat, -tı *анат.* простата (*бези*).

protein *хим.* протейин.

proteinli протейини көп/мол (*азык*).

Protestan *дин* протестант.

Protestanlık, -ğı протестанттык.

protesto 1. каршы чыкма, каршылык көрсөтмө, протест. 2. нааразычылык (*жазуу/оозеки түрүндө*). ~ **notası** *дипл.* нааразычылык нотасы. 3. дең. протест (*бороон маалында кемеден ыргытылган жүктөрдүн тизмеси*). ~ **çekmek** каршылык/протест билдирүү. ~ **etmek** кабыл албоо, каршы чыгуу.

protez *мед.* протез, жасалма, кийме, такма. ~ **diş** кийме тиш. ~ **kol** такма кол.

protezci протез жасаган/саткан киши.

protokol, -lü 1. токтом, протокол (*чогулуштун, сурактын ж. б.*). 2. *дипл.* келишим токтому. 3. протокол (*дипломатиялык этикет*). **imza** ~ **ü** келишимге кол коюу азем. ~ **ge-regi** протоколго ылайык.

proton *хим., физ.* протон.

protoplazma *биол.* протоплазма.

prototip, -pi прототип.

prova 1. сыноо, тажырыйба, байкоо, машыгуу. 2. кино, *театр* репетиция. 3. кийип/өлчөп/ченеп көрүү (*кийимди*). **son** ~ акыркы ченеп көрүү. 4. *полигр.* корректура. ~ **yapmak** 1) байкап/сынап/тажырыйба жасап көрүү, машыгуу. 2) кийип/ченеп көрүү (*кийимди*). 3) оңдоо, текшерүү (*жазууну*).

provizyon *фин.* чек наркы.

provizyonsuz *фин.* нарксыз/каршылыксыз (*чек*).

provokasyon провокация.

provokatör провокатор, тыңчы, чагымчы.

prömiyer *театр* премьеры.

Prusya Пруссия.

Prusyalı пруссиялык.

pruva *дең.* кеменин тумшугу/мурду.

psikanalist, -ti психоаналист.

psikanaliz психоанализ.

psikiyatr психиатр.

psikiyatri психиатрия.

psikiyatrlist, -ti психиатрист.

psikolog психолог.

psikoloji психология.

psikolojik психологиялык.

psikolojizm психологизм.

psikopat, -ti психопат.

psikopati психопатия.

psikopatoloji психопатология.

psikoterapi психотерапия.

psikoz психоз.

psişik психикага/рухка тиешелүү.

PTT (Posta, Telegraf, Telefon İşletmesi) - *нин кыск.*) почта, телеграф, телефон офиси.

puan 1. *спорт* упай, эсеп. 2. *пед.* баа, упай. 3. так, темгил, чекит (*кездемедеги*). ~ **almak/kazanmak** упай алуу/ упайга ээ болуу. ~ **hesabıyla yenmek** упай эсеби менен жеңүү.

puanlama баалама, упай берме.

puanlamak баалоо, упай берүү, эсептөө.

puanlı чаар, чекиттүү (*кездеме*).

puanlık, -ğı упайлык. **kırk** ~ **soru** кырк упайлык суроо.

puanter пойнтер (*алгыр ит*).

puding, -ği пуддинг.

pudra *упа.* ~ **sürmek** *упа* сүйкөө. ~ **şekeri** *упа* шекер (*таттуулардын үстүнө себилген*).

pudralamak упалоо, *упа* сүртүү.

pudralı упалуу, *упа* сүйкөлгөн.

pudralık, -ğı *упа* кутусу.

pudriyer *к.* **pudralık**.

puf I 1. пуф (*аркасы жок жумшак пас орундук*). 2. көптүрүлгөн, көбүңкү, борпоң, жумшак. ~ **böreği** *пүф* бөреги (*ичине сары быштак же эт коюлуп бышырылган май токоч*).

puf II *сырд. с.* өх! түф! (*тажаганда, жаны кашайганда айтылат*).

pufla 1. *зоол.* гага кушу (*Somateria mol-lisima*). 2. гага кушунун түгү, мамык. ~ **gibi** мамыктай. ~ **yastık** мамык жаздык.

puflamak өхүлөп, ахалоо, кейипкепчинүү.

puhu (~ **kuşu**) зоол. үкү (*Bubo bubo*).

pul **1.** почта маркасы. ~ **yapıştırmak** марка чаптоо. **2.** *тар.* тыйын. **3.** тыйын түрүндөгү жасалгалар. **4.** тавла оюну таштары. **5.** кабырчык (*балыктарда, куштарда*). **6.** түрпү (*өсүмдүктө*). **7.** бөрк (*мыкта*). **8.** чаар, сепкил, темгил. **9.** пул, акча. **paran pulun var mı?** акча-тыйының барбы? ~ **kanatlar** кабырчык канаттуулар (*Lepidoptera*). ~ **kaya** геол. сланец. ~ **1)** кабырчык-кабырчык. **2)** түлөп-түлөп түшкөн. **3)** чыбыр-чыбыр (*мис. көл, деңиз*).

pulat,-dı болот. ~ **gibi** болоттой (*күч-түү, чымыр*).

pulcu **1.** марка сатар. **2.** марка коллекционер, филателист.

pullamak **1.** марка жабыштыруу. **2.** жылтырак тыйындар менен кооздоо.

pullanma мед. түлөө (*териде байкалган оору*).

pullanmak **1.** марка жабыштырылуу. **2.** түлөп/сыйрылып түшүү (*тери, боёк ж. б.*).

pullu **1.** маркалуу, марка чапталган. **2.** кабырчыктуу. **3.** жасалгалуу, кооздолгон (*майда тыйындар менен*). ~ **elbise** майда жылтырактар тагылган көйнөк. **4.** бөрктүү (*мык*). **5.** чаар, сепкилдүү.

pulluk, -ğu соко.

pulman: ~ **koltuk** аркасы жаткырылган отургуч.

puluç, -cu жыныстык күчү чабал (*эр-кек*).

puma зоол. пума (*Feis concolor*).

punç, -cu пунш.

punt, -du маал, учур, ыңгай. ~ **unu bulmak** ыңгайын табуу. ~ **una getirmek** учурун тууралоо.

punto полигр., комп. пункт, арип. **yazıların on ~ ile yazılması isteniyor** жазуулардын он пункт менен

жазылышы талап кылынат.

puntolu полигр., комп. ... чондукта, пунктта.

pupa **1.** *дең.* кеменин куйругу. **2.** аркадан. **rüzgâr ~ esiyor** шамал аркадан сокту. ~ **yelken gitmek** (*кеме*) шамалдын шары менен кетүү.

puro сигара, чылым (*узун*).

pus I **1.** жөө туман. **2.** (*айрым мөмөлөрдө*) чайыр. **3.** (*дарактарда*) эңгилчек.

pus II эли, дюйм (*өлчөм бирдиги*).

pusarik, -ğı бүдөмүк, мунарык.

pusarmak бүдөмүктөнүү, мунарыктоо, тумандоо.

pusat, -tı **1.** курал-жарак, согуш кийими. **2.** жабдык, аспап.

pusatlanmak жоо-жарагын шайлануу.

pusatlı жоо-жарагын курчанган/куралданган.

puset,-ti коляска (*жааш балдар салынын түртүлгөн*).

puslanmak **1.** тумандоо. **2.** буулануу (*мис. терезе*). **3.** шүүдүрүм түшүү.

puslu **1.** тумандуу, бүркөк. **2.** шүүдүрүмдүү. **3.** эңгилчектүү, эңгилчек баскан (*дарак*).

pusmak **1.** жашынуу, сактануу, корголоо. **2.** туман тароо. **3.** *өтм.* түнөрүү, кабагы бүркөлүү.

pusu буктурма. ~ **ya düşmek** буктурмага түшүү. ~ **ya düşürmek** буктурмага түшүрүү. ~ **kurmak/~ya yatmak** буктурма куруу, буктурмада аңдып жатуу.

pusula I компас. ~ **ibresi/iğnesi** компас жебеси. ~ **yı şaşırmak** *арго 1)* кыйын абалда калуу, эмне кыларын билбөө. **2)** туура эмес жолго түшүү.

pusula II **1.** чакыруу кагазы (*аскерге, сотко ж. б.*). **2.** аласа кагазы. **he-sap/masraf ~sı** (*ресторанда*) эсеп. **3.** бюллетень. **seçim/reş ~sı** шайлоо бюллетени.

puşt, -tu 1. кызтеке. 2. *сөгүш* арамсийдик.

put I, -tu 1. *дин* бут, идол, табынган нерсе. 2. (*христианчылыкта*) крест. ~ **gibi** кыймылсыз, үнсүз-сөзсүз. ~ **a tapınmak** бутка сыйынуу/табынуу. ~ **kesilmek** сенейип/катып калуу.

put II, -tu үч-төрт кат чыйратылган жибек жип.

putlaşmak ыйыкташуу, идол болуу, сыйына/табына баштоо, культка айлануу.

putlaştırmak ыйыкташтыруу, идол кылуу, сыйынуу/табынуу.

putperest,-ti бутпарас, бутка сыйынган.

putperestlik,-ği бутпарастык, бутка сыйынуучулук.

püf *сырд. с.* пүф, үф (*бир нерсени үйлөгөндө чыккан үн*). ~ **desen uçacak** үф деп койсоң учуп кетчүдөй (*арык, алсыз*). (*bir işin*) ~ **noktası** бир иштин эң кылдат/эң талуу жери, сыры. ~ **noktasını bulmak** (*бир иштин*) сырын билип алуу.

püfkürmek 1. үйлөө. 2. бүркүү (*жалын, суу ж. б.*). 3. чулчуйтуу (*оозду*).

püfleme үйлөө (*өчүрүү/суутуу үчүн*).

püfür: ~ ~ үлп-үлп (*соккон жел үчүн*). **rüzgâr** ~ ~ **eserek ortalığı serinletiyordu** шамал үлп-үлп согуп, айлананы серүүндөттү.

pülverizatör пульверизатор.

pür - I *татаал сөздүн биринчи бөлүгү:* толук, бүтүн, болушунча. **pürsurat** болгон ылдамдыгы менен.

pürşiddet болгон күчү менен.

pür II ооз. бүр (*ичке/ийне жалбырак*).

pürçek, -ği 1. саамай чач. 2. тармалданган, толкунданган (*чач*). 3. *өтм.* ойку-кайкы, түшүнүксүз.

pürçeklenmek тармалдануу, ийрилип-бүйрүлүп туруу.

pürçekli тармал, тармалдашкан.

pürdiken тикенектүү, ийнелүү.

püre пюре. **patates ~si** картошка пюре.

pürhiddet, -ti каары катуу, жинденген.

püriten пуритан.

pürkeyf жырлаган, ырахатка баткан.

pürnamus ар-намыстуу, ак ниет, чынчыл.

pürneşe жадырап-жайнаган, ачык-айрым, шайыр.

pürtelaş карбалас, алдастаган, антаңдаган.

pürtük, -ğü бүртүк, бодур. ~ ~ бүртүк-бүртүк, бодур-бодур.

pürtüklenmek бүртүк-бүртүк болуу.

pürtüklü бүртүктүү, бодурлуу.

pürüz 1. бүдүр, быдыр. 2. кыйшык, кынтык, кемчилик. 3. *өтм.* бөгөт, жолтоо, кыйынчылык. ~ **ayıkla-mak/temizlemek** 1) кыйынчылыктарды жеңүү, тоскоолдуктарды ашып өтүү. 2) кемчиликти жоюу.

pürüzlenmek 1. быдырлануу, бүдүр басыу. 2. (*үн*) каргылданып/кысылып/муунуп чыгуу. 3. *өтм.* чатышуу, татаалдануу, кыйындашуу.

pürüzlü 1. одур-бодур, быдырлуу. ~ **yüzey** быдырлуу бет. 2. каргылданган/кысылган (*үн*). 3. *өтм.* кыйын, татаал, чатышкан. ~ **iş** кыйын иш.

pürüzsüz 1. жылмакай, түптүз, сыйда. 2. кынтыксыз, кыйшыксыз, түз. 3. *өтм.* кыйынчылыксыз, оңой, түз.

püskül чачы, чок (*жасалга иретинде тагылган*). ~ ~ чачыланган.

püsküllü чачылуу, чоктуу. ~ **örtü** чачылуу жапкыч. ~ **perde** чачылуу парда. ~ **belâ** кутулбас балаа.

püskürme 1. бышкырма, бышкырык, чачкыч, бүрккүч. **gaz ~sü** газ бүрккүч. ~ **aleti** бүрккүч курал. 2. чачма, бүркмө, атма. **yanardağ ~si** жанар тоо бүркмөсү.

püskürmek 1. бышкыруу, бүркүү, чачуу. 2. (*жанар тоо*) бышкыруу, атуу. 3. бышкырып/күлүп жибөрүү. 4. *өтм.* каар/заар чачуу, жинденүү, албууттануу.

püskürteç, -ci бүрккүч, чачкыч, пульверизатор.

püskürtmek **1.** бышкыртуу, бүркүү, чачуу. **su** ~ суу бүркүү/чачуу. **2. аск.** кайра качыруу, чегиндирүү, жапыруу. **düşmanı geriye** ~ душманды кайра качыруу/жапыруу.

püskürtü геол. бышкырык, лава, жанар тоо бүркүнтүсү.

püskürük,-ğü бышкырык, атылып/бышкырып чыккан (*жанар тоо лавасы*).

püslü: süslü ~ жасанган-түсөнгөн,

ойсондогон.

püsür **1. өтм.** балаа, балакет, жан кашайткан (*нерсе*). **2. орой** шүмшүк, жексур, жек көрүмчү. **3. ооз.** жатып ичер жанбакты. **4. ооз.** чачышкан, саксайган (*чач*). **5. ооз.** чиеленген, чатышкан (*иш*).

püsürlü орой ишке/бокко жарабаган, түккө турбаган.

pütür бүдүр. ~ ~ бүдүр-бүдүр.

pütürlü бүдүрлүү.

pütürsüz бүдүрсүз, жылма.

R

R,r *түрк алфавитинин жыйырма биринчи тамгасы.*

Rab, -bbi Кудай, Теңир. ~**ım** Кудайым, Теңирим.

rabbanî **1.** Кудайдан/Теңирден келген/айткан. **2.** Теңирге жеткен/улашкан.

Rabbi: ya R~! оо, Жараткан!

rabit,-pti боо, байлама, бекитме, бекемдеме. ~ **edatı** байламта.

rabita **1.** байланыш, катнаш. **2.** мамиле, көңүл. **3.** көз карандылык. **4.** тартип, катар, ирет, система. **5.** *грам.* байламта.

rabitalı **1.** байланыштуу, орундуу, жандуу. ~ **söz** орундуу сөз. **2.** түзүк, жайлуу, иреттүү, нарктуу. ~ **bir ev** түзүк үй. **3.** олуттуу, салабаттуу, нарктуу, наабаттуу. ~ **kadın** наабаттуу аял.

rabitasız **1.** байланышы/баш-аягы жок, орунсуз. ~ **konuşma** баш-аягы жок сөз. **2.** тартисиз, иретсиз, чачылган. **3.** мүнөзү жеңил, олутсуз, туруксуз (*киши*).

rabitasızlık,-ğı **1.** байланышсыздык, баш-аламандык. **2.** иретсиздик, чачкындык. **3.** туруксуздук, жеңил ойлуулук.

raca ража (*Индияда принцтерге берилген наам*).

racon *арго* **1.** жол, ыкма, усул, адат. **2.** жасалмалык, көйрөндүк. ~ **kesmek** *арго* **1)** көйрөндөнүү, көтөрүлүү. **2)** көрүнүшкө карап баа берүү.

radar радар, радиолокатор.

radarcı радар оператору.

radde **1.** даража. **2.** жакын, чама. ~**lerinde/~sinde** жакын, чамасында. **akşam sekiz ~lerinde** кечинде саат

сегиз чамасында. **son ~ye kadar** акыр-аягына чейин.

radikal, -li **1.** радикал, түп-тамырынан. ~ **değişimler** радикал өзгөрүүлөр.

2. *саяс.* радикал. ~ **parti** радикал партия.

radikalist, -ti *саяс.* радикал.

radikalizm *саяс.* радикализм.

radon *хим.* радон.

radyan *мат.* радиан (*бурч өлчөр*).

radyasyon *физ.* радиация.

radyatör **1.** радиатор, ысыткыч. **2.** *авто* радиатор, сууткуч.

radyatörcü радиатор жасаган/оңдогон/саткан киши.

radyo **1.** радио (*система*). **2.** радио (*станция*). **3.** радио (*алуучу*). ~ **evi** радио үйү.

radyoaktif радиоактивдүү.

radyoaktiflik, -ği радиоактивдүүлүк.

radyoaktivite радиоактив өзгөчөлүк.

radyocu **1.** радио жасаган/оңдогон/саткан киши. **2.** радио кызматкери. **3.** радио сатылган/оңдолгон жер.

radyoelektrik, -ği радиоэлектрик.

radyoelektronik, -ği радиоэлектроника.

radyoetkin *к.* **radyoaktif.**

radyofonik, -ği радиофоник. ~ **oyun** радиодон берилген оюн. ~ **ses** радиого ылайык үн.

radyografi *физ., мед.* **1.** радиография. **2.** радиография жолу менен алынган сүрөт.

radyogram радиограмма.

radyoizotop, -pu радиоизотоп.

radyokimya радиохимия.

radyolog радиолог.

radyoloji радиология.

radyolokasyon радиолокация.

radyometre радиометр.

radyometri радиометрия.

radyoskopi радиоскопия.

radyotelefon радиотелефон.
radyotelegraf радиотелеграмма.
radyoterapi радиотерапия.
radyum хим. радий.
raf текче, такта. (*bir işi*) ~a kaldırmak/
koymak (*bir işi*) кечендетүү,
 кийинкиге калтыруу, таштап са-
 луу. ~tan sünger düştü başı yarıldı
 арадай жерге чарадай чуу салма.
rafadan сууда чала бышырылган жу-
 муртка (*алакок деп да аталат*).
Rafizi мус. рафизин (*рафизин сектасы-
 нын мүчөсү*).
Rafizilik, -ği мус. рафизилик (*шиит
 ынанынын бир сектасы*).
rafine 1. арылтылган, тазаланган. ~ et-
mek арылтуу, тазалоо. 2.
 дакталган. ~ yağ дакталган май.
rafineri арылтуучу/тазалоочу завод
 (*нефтини, майды, шекерди
 ж. б.*).
rafit, -di биол. рафит.
rafya 1. бот. рафия (*Raphie*). 2. рафия
 буласы. 3. рафия буласынан
 токулган. ~ çanta рафия сумка.
rağbet, -ti 1. кызыгуу, берилүү, каалоо,
 эңсөө, арзуу, ылым. ~ yok кызыгуу
 жок. ~ çok каалоо/эңсөө арбын/
 көп. 2. ийгилик, атак, даңаз. ~te
 olmak даңазалуу болуу. 3. талап.
 ~ten düşmek талап калбоо. ~
 görmek 1) талап көп болуу. 2)
 даңазалануу. ~ etmek талапка ээ
 болуу.
rağbetli 1. даңазалуу, кызык, эңселген,
 сүйүлгөн, жактырылган. 2. талабы
 күч, суралган. 3. кадыр-барктуу,
 абройлуу.
rağbetsiz 1. каалоосуз, эч ким кызык-
 паган, көңүлгө жакпаган. 2. талап
 кылынбаган, суралбаган.
rağbetsizlik, -ği 1. каалоонун/кызыгуу-
 нун жоктугу. 2. талаптын жок-
 тугу.
ragm: ~ına өчөшүп, эрегишип.
ragmen 1. (*жандооч*) карабастан. tüm

çabalarına ~ başaramadı бардык
 аракетине карабастан аткара
 албады. 2. каршы болуп, өчөшүп,
 эрегишип. **bunu bana ~ yapıyor**
 муну мага өчөшүп жасап жатат.
rahat, -tı 1. тынч, бейпил, бейкут, жан
 жыргалы. 2. ыңгайлуу, тынч, жай-
 луу, жылуу-жумшак. ~ **ayakkabı**
 тынч/ыңгайлуу бут кийим. **ayak-
 kabın ~ mı?** бут кийимин тынчпы?
 3. бейкапар, бейгам, жайма-жай. ~
adam бейкапар киши. 4. оңой,
 шашпай, жайбаракат. **iki saatte ~
 ulaşırsız** эки саатта шашпай жете-
 биз. ~ **oturmak** жайбаракат отуруу.
 5. тынч, беймарал, көңүлү жай.
şimdi ~ mısın? эми көңүлүң
 жайбы? 6. аск. ~ **ol!** жай тур!
*маанисиндеги буйрук (түз тур!
 буйругуна каршы).* ~**ına bakmak** 1)
 жанынын тынчына кароо. 2)
 беймарал отуруу. **sen ~ına bak, ben
 akşam dönerim** сен беймарал
 отура бер, мен кечинде келем. 3)
 көңүлгө албоо, маани бербөө. ~
batmak жаны жыргаган жерден
 кетүү, ырысын тебүү. ~ **birakma-
 mak/vermemek** жанын койбоо,
 тынчтык бербөө. ~ **döşegi** өлүк
 жаткан жер. ~ **durmak** тынч туруу.
 ~ **duruş sport** жай/жөн туруш. ~
etmek 1) жаны жай алуу, көңүлү
 жай болуу. 2) дем/эс алуу, жыр-
 гап калуу. ~**ını kaçırmak** тынчын
 алуу, тажатуу. ~**a kavuşmak** тынч
 алуу. ~**ı kışına batmak** орой
 көпкөнү көтүнөн чыгуу. ~ **olmak**
 жайма-жай, жайбаракат болуу. ~ ~
 1) оңой, жеңил. ~ ~ **gideriz** оңой
 эле барып калабыз. 2) жайма-жай,
 жыргап-куунап, ээн-эркин. ~ ~
konusuruz ээн-эркин сүйлөшөбүз.
 ~ **ve huzur içinde yaşamak** тынч/
 бейпил жашоо. ~ **yüzü görmemek**
 жаны тынбоо/сеп албоо.
rahatça 1. жайма-жай, жыргап, каала-

гандай. ~ **yaşayabilirdim** каалагандай жашасам болмок. **2.** оңой, жеңил, кыйналбай. ~ **taşınabilecek yük** оңой ташына турган жүк.

rahatlamak жеңилдөө, жаны жай алуу, тынчтануу. **endişelerimi sana söyledim, rahatladım** санааркоолоруму сага айтып алып, жеңилдеп калдым. **hasta rahatladı** оорулуу тынч алып калды.

rahatlatıcı жеңилдетүүчү, тынчтандыруучу, оору басуучу.

rahatlatmak 1. жанын жай алдыруу, тынчтандыруу, сооротуу, көңүл жубатуу. **2.** тынчтык берүү.

rahatlık, -ği 1. тынчтык, бейпилдик, бейкуттук. **2.** ыңгайлуулук, жайма-жайлык, жайлуулук. **3.** оңойлук, жеңилдик. **Allah ~ versin!** Аллаа тынчтык берсин! ~**la** оңой/жеңил эле. **gönül ~ıyla** тайсалдабай, коркпой, камсанабай. **gönül ~ıyla söyleyebilirim** тайсалдабай айта алам.

rahatsız 1. тынчы жок, жайсыз, ыңгайсыз. **2.** оору, ноокас. **belinden ~** бели ооруйт. **3.** тынчы кетме, санааркама, кооптонмо. ~ **etmek 1)** тынчын алуу, бейпилдигин бузуу. **2)** жакпоо, ден-соолугуна туура келбөө. **3)** ыңгайсыздык жаратуу. **affedersiniz ~ ediyorum ...** кечирип коюңуз, тынчыңызды алып жатам ... ~ **olmak 1)** тынчы кетүү, жайсыз/ыңгайсыз болуу. **2)** оору/ноокас болуу. ~ **olmayın** кабатыр болбоңуз!

rahatsızlanmak 1. тынчы кетүү, кабатыр болуу. **2.** ооруп калуу.

rahatsızlaşmak к. rahatsızlanmak.

rahatsızlık 1. тынчы жоктук, ыңгайсыздык, жайсыздык. **2.** кабатырлык, санааркаш, тынчсызданыш. **3.** оору, ноокастык. ~ **duymak** тынчы кетүү, кабатыр болуу. ~ **vermek** тынчын алуу/кетирүү.

rahibe аял кечил.

rahim -hmi anat. жатын.

rahîm эск. боорукер, кайрымдуу, мээримдүү.

rahip, -bi кечил (*христианчылыкта*).

rahiplik, -ği кечилдик.

rahle жалпак/жапыз үстөл.

Rahman мээримдүү, кайрымдуу (*Аллаанын сыпаты*).

rahmanî теңирсел, Кудайга байланыштуу. **şeytanî** каршысы.

rahmet 1. Кудайдын ырайымы/жалгоосу. **Allah ~ eylesin!** алкыш Кудай жалгасын! **2.** жаан. ~ **düşmek/yağmak** жамгыр жаамак. ~ **okumak 1)** өлгөнгө сооп тилөө. **2)** Кудайдан ырайым тилөө. ~ **okumamak** эч кимге жакшылык кылбоо. ~ **okutmak** (*жаман бирөөдөн*) дагы бешбетер чыгуу. ~ **olsun canına** жанына сообу тийсин! (*өлгөндөр үчүн дуба*).

rahmetli, rahmetlik, -ği раматылык, маркум. ~ **olmak** өлүш, дүйнөдөн кайтыш.

rahne 1. жыртык, тешик, кетик. **2.** *отм.* кемчилик.

raht, -tı 1. ат жабдыктары. **2.** жолоочу курал-жарагы. **3.** кийиз-килче.

rahvan 1. жорго. **2.** жорго жүрүш. ~ **gitmek/yürümek** жорголоо (*ат жөнүндө*).

rakam 1. сан, цифра. ~**ı hindi** арап сандары/цифралары. **Roma ~ları** рим сандары/цифралары. **2.** (**ilmî ~**) арифметика.

rakamlamak сандар менен белгилөө (*мис. ноталарды*).

rakamlı сандуу, сандан турган. **üç ~ үч** сандуу.

raket I, -ti ракетка (*теннистин*).

raket II, -ti к. roket.

rakı рақы (*түрк арагы*). ~ **alemi** ичкилик ичип көңүл ачуу. ~ **çekmek** рақы тартуу/даярдоо.

rakıcı 1. рақы жасаган/саткан киши. **2.**

ичкич, аракеч.

rakım деңиз деңгээлинен бийиктик. **bu dağın ~ı 600'dür** бул тоонун деңиз деңгээлинен бийиктиги 600 метр.

rakis, -ksı 1. бий. **2. физ.** термелүү.

rakibe аял атаандаш.

rakip, -bi атаандаш, конкурент.

rakiplik, -ği атаандаштык.

rakipsiz теңдешсиз. ~ **şampiyon** теңдешсиз чемпион.

rakit, -di токтогон (*суу*), тынч.

rakor түтүктөрдү байланыштырган тетик.

raks к. **rakis.**

raksetmek 1. бийлөө. **2.** термелүү, титирөө.

ralli авто ралли.

ram тил алгыч, баш ийген. ~ **etmek** баш ийдирүү, башкаруу. ~ **olmak** тил алуу, баш ийүү.

ramak, -kı аз. ~ **kalmak** аз калуу, ... жи-бере жаздоо. **bayılmasına ~ kalmıştı** эси ооп кала жаздады.

Ramazan рамазан (*Ай календарынын 9 айы*), орозо айы. ~ **bayramı** орозо айт. ~ **keyfi** орозо кармагандардын кыялынын бузулушу.

ramp, -rı театр рампи (*сахна жарыктары берилчү көмүскө жер*).

rampa 1. рампа, өйдөлүш (*кара/темир жолдогу*). **2.** платформа (*темир жол станцияларында*). **3.** дең. кеменин башка кемеге, пристанга жанашмасы. **4.** тактайларды бири-бирине жабыштырууда колдонулган темир чыбык. **5.** аск. атылуучу ракета жайгаштырылган жантык бет. ~ **etmek 1)** (*бир нерсеге*) жанашуу, жакындоо. **2)** *арго* ичкилик ичилген жерге чакыруусуз барып алуу.

rampalı өйдөлүштүү, өр (*жер*).

randevu жолугушма, көрүшмө. ~ **almak** (*бирөөнөн*) көрүшмөгө саат/күн алуу. ~ **evi** көрүшмө үйү (*ахлаксыз*

ниеттер менен). ~ **su olmak** мурун-тан белгиленген көрүшмө сааты/күнү болуу. ~ **vermek** жолугушуу белгилөө.

randevulaşmak көрүшмө сааты белгилемек.

randıman 1. киреше, берим, өндүрүмдүүлүк. **2.** (*мотордун*) кубаты/үнөмдүүлүгү. **3.** (*темир жолдун*) өткөрүү мүмкүнчүлүгү. ~ **1 artmak 1)** кирешеси/берими артуу. **2)** кубаты/күчү артуу.

randımanlı кирешелүү, беримдүү, жемиштүү, өндүрүмдүү. ~ **iş** өндүрүмдүү/пайдалуу/майлуу иш.

randımansız өндүрүмсүз, кирешесиз, беримсиз.

rant, -tı экон. рента (*эмгексиз түшкөн пайда*).

rantabilite экон. рентабилдүүлүк, кирешелүүлүк.

rantabl экон. рентабилдүү, кирешелүү, пайдалуу.

ranza 1. эки кабат керебет. **2.** (*кемеде, поездде*) такта.

rap: ~ ~ *туур.* с. чак чак (*ырааттуу аскер жүрүшү*).

rapor 1. рапорт, отчет, текшерүү жыйынтыгы. ~ **la bildirmek** рапорт аркылуу билдирүү. **2. мед.** бүтүм, экспертиза жыйынтыгы, бюллетень. ~ **etmek** доклад/рапорт берүү, билдирүү.

raporcu рапорт/доклад даярдаган киши.

raporlu 1. убактылуу ишке жарамсыз (*доктор бүтүмү негизинде*). **2.** ооз. жарым эс, айныган (*абалы тууралуу күбөлүгү болгон*).

raportör репортёр.

rappadak капасынан, күтүүсүздөн.

rapsodi муз. рапсодия.

rapt байланыш, кошмо, бекитме, тиркеме.

raptetmek илиштирүү, тиркөө, кошуу,

байлоо.

raptiye кыпчыткыч, туткач, канцелярия ийнеси.

raptiyelemek (кагаз, картон ж. б-ды) туткач менен илиштирүү.

rasat,-dı байкоо, көзөмөл (астрономия, метеорология тармагында). ~ **dürbünü** телескоп.

rasathane обсерватория, метеорология станциясы.

rasgele к. **rastgele**.

raspa 1. издери ири өгөө. 2. арго опкок, сугалак. ~ **etmek** 1) өгөөлөө, жылмалоо, кырып/ жышып чыгаруу. 2) арго ныпым койбой жеп/ жалмап салуу.

raspalamak кырып/жышып/сүрүп чыгаруу (боёкту, датты ж. б.).

rast I, -tı 1. ырас, туура, туш. ~ **gelmek** 1) туш келүү, алдынан чыгуу. 2) туура келүү, тийүү (мис. бутага). 3) табуу, туш болуу. **hayatımda hiçbir zaman iyi bir komşu ~ gelmedi** өмүрүмдө эч качан жакшы кошуна туш келбеди. ~ **getirmek** 1) туш кылуу (бирөөгө, бир нерсеге). 2) тийгизүү (окту). 3) ыңгайын табуу, туурасын келтирүү. 4) жолун ачуу, тилегин кабыл кылуу. **Allah işinizi ~ getirsin!** Кудай ишиңизди оңдосун! ~ **gitmek** оң келүү. **işi ~ gitmek** иши оң келүү/оңолуу.

rast II, -tı 1. муз. эски түрк музыкасындагы бир мукам. 2. оң. 3. ырас, туура, чыныгы.

rastgele 1. туш келди, оң/ой келди. ~ **bir sayfasını açtıydım, o konu çıkmaz mı** туш келди бир бетин ачсам, ошол тема чыгып калбаспы. 2. капысынан, жөн эле, болжоп, туштап. 3. ~! ишиң оңолсун! маанисинде айтылган тилек.

rastık, -ği 1. сүрмө (көз, кашты карартыш үчүн сүрүлгөн боёк). 2. сүрмө (эгин илдетти). ~ **çekmek** (көзгө)

сүрмө сүртүү.

rastıklı сүрмө сүрүлгөн (чач, каш ж. б.).

rastlamak 1. (бирөөгө) жолугуп калуу, туш келүү. 2. учуроо, табышуу. 3. тийүү. **taş cama rastladı** таш айнекке тийди.

rastlantı күтүүсүздөн/капысынан болгон нерсе. ~ **ıyla** күтүүсүз/капысынан/капылеттен.

rastlaşmak жолугушуп/туш келип калуу.

rasyonalist,-ti 1. рационалист. 2. рационалисттик.

rasyonalizm рационализм.

rasyonel рационалдуу, рационалдык, өлчөөлүү, ченемдүү. ~ **sayı mat.** рационалдык сан.

raşe титирөө, калтыроо, чочулоо.

raşitik,-ği мед. итий оорусуна кабылган (бала).

raşitizm мед. итий, рахит.

ratanya бот. ратания (*Krameria triandra*).

ratıp, -bı эск. нымдуу.

raunt, -du спорт раунд.

ravent, -di бот. ревень (*Rheum*).

ray рельса (поезддин, трамвайдын). ~ **dan/~ından çıkmak** өтм. чыйырынан чыгуу. ~ **döşemek** рельса төшөө/орнотуу. ~ **a/~ına girmek** жолуна кирүү, оңолуу, түзөлүү. **işler ~ına girdi** иштер жолуна кирди. ~ **ına oturtmak** жолго коюу, оңдоо.

rayiç, -ci 1. базар/сатып баасы, курс. **doların resmî ~i** доллардын расмий курсу. 2. өтүмдүүлүк, талап. 3. колдонумдагы/айлануудагы. ~ **fiyat** өтө турган баа.

rayiha эск. жыт, жыпар жыт.

razakı калың кабыктуу, узун, таттуу жүзүм түрү.

razi ыраазы, макул көргөн/болгон, кабыл алган. ~ **etmek** 1) макул кылуу, көндүрүү. 2) ыраазы кылуу. ~ **gelmek** ылайык көрүү, кабыл алуу. ~ **olmak** 1) макул болуу. 2) ыраазы

болуу.
re муз. ре (*нота*).
reaksiyon реакция. **nükleer ~u** атомдук реакция. ~ **göstermek** реакция көрсөтүш.
reaktör физ. реактор.
realist, -ti реалист, чындыкчы.
realite чындык. ~ **ye dayanmak** чындыкка таянуу.
realizm реализм.
reanimasyon мед. реанимация.
reasürans кабат камсыздандырма.
reaya тар. **1.** Османлы Императорлугунда мусулман эмес калктар. **2.** өтм. христиан.
rebap, -bi муз. ребап (*музыкалык аспап*).
rebiyülâhır ребиульахир (*арап Ай календарынын 3-айы*).
recep, -bi режеп (*арап Ай календарынын 7-айы*).
recim, -cmi ташбараң.
recmetmek ташбараңга алуу, ташбараңга алып өлтүрүү.
reçel варенье. **kayısı ~i** кайналы вареньеси. **vişne ~i** алча вареньеси.
reçellik, -ği вареньеге ылайык.
reçete 1. рецепт (*дары үчүн*). ~ **ile satılır** рецепт менен сатылат. **2.** рецепт (*тамактын даярдалыш жолу*). ~ **sini almak** рецебин алуу. **3.** өтм. жол, ыкма, чара, арга. ~ **gibi** окулушу кыйын (*жазуу*).
reçine чайыр.
reçineli чайырлуу.
redakasyon 1. редакция. **2.** редакциялоо.
redaktör редактор.
reddetmek 1. четке кагуу, кабыл албоо, каршы чыгуу. **2.** тааныбоо. **3.** моюнга албоо. **4.** кечүү. **evlâtlıktan** ~ балалыктан кечүү.
reddolunmak четке кагылуу, кабыл алынбоо, кайра кайтарылуу.
redif 1. аск. жетек аскер, резерв. **2.** ад. редиф.
redingot, -tu сюртук, ридингкот.

redresör элек. түзөлткүч.
redüksiyon редукция.
redüktör тех. редуктор.
reel чыныгы, накта. ~ **gelir** накта киреше. ~ **şartlar** чыныгы шарттар.
reeskont, -tu фин. жуп дисконт.
refah жыргал, ырыскы, береке, молдук. ~ **içinde yaşamak** жыргап жашоо. ~ **seviyesini yükseltme** жыргалчылыгын жогорулатуу.
refakat, -ti 1. коштоо, жандоо, кароо, багуу. **2.** муз. коштоо (*музыкалык аспап менен*). ~ **inde** коштоосунда, жандоосунда, көзөмөлүндө. ~ **etmek 1)** коштоп/жандап/ жанында жүрүү. **2)** муз. коштоо (*музыкалык аспап менен*).
refakatçi баккан/караган киши (*оорулууну*).
referandum саяс. референдум.
referans 1. реферанс, рекомендация, мүнөздөмө. **2.** каралчу/тиешелүү адабият.
refetmek 1. көтөрүү. **2.** жок кылуу, жоюу. **3.** мат. даражага көтөрүү.
refik, -ki эск. **1.** жолдош, дос. **2.** жубай, түгөй. **3.** шерик, орток.
refika аял, жубай, зайып.
refleks биол., психол. рефлекс, көнүмүш, адат.
reflektör рефлектор.
reform реформа.
reformcu реформист.
reformculuk, -ğu саяс. реформизм.
refüj кечмелик (*жөөлөрдүн жолдон өтүшү үчүн*).
refüze: ~ etmek четке кагуу, кабыл албоо.
regaip: R~ Gecesi/Kandili дин Азирети Мухаммед энесинин боюна бүткөн түн (*Режеп айынын 1-жумасына караган түн, касиеттүү түн катары майрамдалат*).
regl этек кир.
reglân 1. реглан (*жең бычымы*). **2.** реглан бычымдуу (*кийим*).

regülâtör *тех.* регулятор.

reha кутулуш, бошонуш.

rehabilitasyon *мед.* реабилитация, калыбына келтирүү.

rehavet, -ti **1.** алсыздык, жаны жер тартма. **2.** магдырама, эринме, жалкоолонмо. ~ **çökmek/basmak** алсыздык басуу.

rehber **1.** жол көрсөткүч, гид. **2.** жол башчы. **3.** жол көрсөткүч (*китеп*). **4.** даанышман, кеңешчи. ~ **öğretmen** *пед.* кеңешчи мугалим. **telefon ~i** телефон китепчеси.

rehberlik, -ği **1.** жол башчылык. **2.** кеңешчилик. ~ **etmek** жол көрсөтүү, кеңеш берүү.

rehin, -hni барымта. ~ **bırakmak** барымтага калтыруу. ~ **e koymak/vermek** барымтага коюу (*белгилүү мөөнөткө карыз акча ала туруу үчүн*).

rehine туткун, барымта (*кайсы бир талаптын ишке ашырылышы үчүн кармалып турган киши*).

reis **1.** райис, башкарма, жетекчи. **2.** дең. кичине кеменин капитаны. **aile ~i** үй-бүлө башы. **devlet ~i** мамлекет башчысы.

reisicumhur президент.

reislik, -ği **1.** башчылык, райистик, жетекчилик. **2.** капитандык (*кызмат/милдет*). ~ **etmek** башчылык/жетекчилик кылуу.

reji **1.** режиссёр. **2.** эск. тамеки монополиясына берилген ат.

rejim **1.** саяс. түзүлүш, режим (*мамлекеттик*). **kapitalist** ~ капиталисттик режим. **2.** мед. режим, диета. ~ **e girmek/yapmak** режим/диета кармоо. **3.** геогр. режим (*агын суунун бир жылдык өзгөрүш көрсөткүчү*).

rejisör режиссёр.

rejisörlük, -ğü режиссёрлук.

rekabet, -ti атаандаштык, жарыш, мелдеш, конкуренция. ~ **etmek** атаандашуу.

rekâket, -ti кекечтик.

rekât, -ti дин ирекет (*намазда бир кыям, бир рүкүү жана эки саждага жыгылуудан турган бөлүм*).

reklâm реклама. ~ **filmi** реклама фильми.

reklâmcı рекламачы.

reklâmcılık, -ğı рекламачылык (*иши/кесиби*).

rekolte үрүн, түшүм.

rekonstrüksyon реконструкция.

rekor спорт рекорд. ~ **kırmak** рекорд жаңыртуу. ~ **yapmak** рекорд коюу.

rekortmen спорт рекордсмен.

rektifiye: ~ **etmek** түздөө, түзөлтүү.

rektör ректор.

rektörlük, -ğü **1.** ректорлук (*кызмат/милдет*). **2.** ректорат.

rektum анат. көтөнчүчүк.

rekz **1.** саюу, киргизүү, кагуу (*жерге*). **2.** орнотуу. ~ **etmek** кагуу, киргизүү, орнотуу.

relativizm филос. релятивизм.

remadî **1.** күл түсү. **2.** күл түстөгү.

remat, -ti күл.

remil, -mli кум менен салынган төлгө.

remiz, -mzi символ, белги.

rencide иренжитме, көңүл калтырма. ~ **etmek** иренжетүү, көңүл калтыруу.

rençper **1.** жалчы (*күндүгүнө жалданган*). **2.** дыйкан.

rende **1.** сүргү (*тактайды сүргөн*). **2.** үбөлөө. **3.** үбөлөндү. **4.** үбөлөөч. **havuç ~si** сабиз үбөлөндүсү. **peynir ~si** быштак үбөлөндүсү.

rendelemek үбөлөө, үбөлөөчтөн өткөрүү.

rengârenk, -gi түркүн түстүү, ар кыл түстөгү.

ren: ~ **geyiği** зоол. бугу (*Flangifer tarandus*).

renk, -gi **1.** ирен, ыраң, ырай, түс, түр, боёк. **2.** өтм. касиет, мүнөз, абал, жагдай, сапат. **işin ~i değişti** иштин жагдайы өзгөрдү. ~ **almak** **1)** түс

алыш, түргө келиш. **2) өтм.** абалга өтүш, касиетке ээ болуш. **~i atmak/kaçmak/uçmak 1)** түсү/боёгу/өңү өчүү, түсүн жоготуу, боёгу учуп кетүү. **2)** өң-алеттен кетүү, жүзү кубаруу. **3)** ырайы бузулуу. **~ini belli etmemek/ vermemek** сыр бербөө/алдырбоо, жик билгизбөө. **~i belli olmamak** чыныгы жүзү билинбөө. **~i bozuk** түрү бузук, өңү купкуу. **cümbüşü** кызыл-тазыл кийинген. **~i çalık** өңү өчкөн, түссүз. **~i değişmek 1)** түсү/түрү өзгөрүү. **2) өтм.** абал/жагдай өзгөрүү. **meselenin ~i değişti** маселенин жагдайы өзгөрдү. **~ körlüğü** мед. түс айырбастык, дальтонизм. **~ körü** түс айырбас, дальтоник. **~ten renge girmek 1)** бир кызарып, бир бозоруу (уялгандан). **2)** миң кубулуу. **~ ~** түркүн-түстүү. **~ vermek/ katmak 1)** түс/ түр/көрк берүү. **2)** шык берүү. **~ yuvarı астр.** хромосфера.

renkgideren 1. хим. түс/боёк кетирген (зат), так чыгаргыч. **2.** агарткыч.

renklemek боёо, ырайын өзгөртүү.

renklendirmek 1. түсүн/өңүн ачуу. **2.** ажарландыруу, көрк берүү. **3. өтм.** жандандыруу, шык берүү, аракеттендирүү.

renklenmek 1. түргө/түскө келүү, боёлуу. **doğa renklendi** жаратылыш түркүн түскө боёнду. **2.** көрктөнүү, жандануу, жадыроо.

renkli 1. түстүү, түстөгү. **kırmızı** ~ кызыл түстүү. **2.** гүлдүү, түстүү. **~ çamaşır** түстүү кир. **3. өтм.** кызык, жандуу, кызуу. **~ bir toplantı** жандуу чогулуш. **4. өтм.** өзгөчө, мүнөзү кызык, кыял-жоругу башкача (киши). **~ bir siyasetçi** өзгөчө/башкача саясатчы. **5. кино, теле.** түстүү. **~ televizyon** түстүү телевизор.

renklilik, -ği 1. түстүүлүк. **2. өтм.**

айырмалуулук, өзгөчөлүк, кызыктуулук.

renkölçer физ. түсөлчөр, колориметр.

renkölçüm физ. түсөлчөм, колориметрия.

renksemez 1. физ. ахроматик. **2. биол.** түс албас (клетка).

renkser физ. хроматик.

renksiz 1. түссүз, өңү өчкөн. **2.** өңү кубарган, өң-алеттен кеткен (киши). **3. өтм.** кадыресе, карапайым, бош, жупуну, момун (киши). **~ adam** өзгөчөлүгү жок/жүүнү бош киши. **~ fikir** жупуну/өзгөчөлүгү жок пикир.

renkteş түстөш.

renkteşlik, -ği биол. түстөшмө, ылайыкташма (бир айбандын жашаган чөйрөсүнө жараша түс өзгөртмөсү).

reomür физ. реомюр ысыкөлчөрү/термометри.

reorganizasyon кайра куруу.

reosta элек. реостат.

repertuar, repertuvar муз., театр репертуар.

replik, -ği реплика.

reproduksiyon кайра иштетүү, репродукция.

resepsiyon 1. кабылдама. **2.** сый кече (мамлекеттик мекеме/жетекчи тарабынан берилген).

reseptör 1. радио алуучу. **2.** телефон трубкасы. **3. анат.** туюм органы.

resif геол. риф, суу баскан аскалар.

resim, -smi 1. сүрөт, чийме. **~ tahtası** сүрөт тактасы. **~ yazısı** пиктограмма. **3.** сүрөт өнөрү. **~ dersi** сүрөт сабагы. **~ öğretmeni** сүрөт мугалими. **4.** фотография. **~ çekmek** сүрөт/фотограф тартуу. **5. ук.** салык түрү (айрым буюмдардан алынган). **~den muaf** салыктан куткарылган. **6.** азем, салтанат. **~ gibi** сүрөттөгүдөй, сүрөткө тартып койгондой. **(nin) ~idir** турулуу иш,

бөркүндөй көр. ~ **yapmak** сүрөт тартуу. ~ **yazi** линг. пиктография.

resimci 1. сүрөтчү. 2. фотограф. 3. чиймечи.

resimlemek 1. сүрөттөр менен кооздоо, сүрөт коюу (*китепке*). 2. ад. сүрөттөө, баяндоо.

resimli сүрөттүү. ~ **dergi** сүрөттүү журнал. ~ **roman** фото-роман.

resimlik, -ği сүрөт алкагы.

resital, -li соль-концерт. **piyano -i** пиано концерти.

resmen 1. расмий түрдө. 2. мыйзамга ылайык, мыйзам кереги. 3. чындап эле, ачык эле. ~ **evlenmeye karar vermiş** чындап үйлөнүүгө чечим кылыптыр.

resmetmek 1. (*бир нерсенин*) сүрөтүн тартуу. 2. сүрөттөө, баяндоо, сыпаттоо.

resmî 1. мамлекеттик, расмий. ~ **dil** расмий тил. ~ **daire** мамлекеттик мекеме. 2. сыпаа, тоң, олуттуу (*мамиле*). ~ **konuştı** тоң сүйлөштү. 3. мыйзамга/эрежелерге ылайык. ~ **elbise** 1) иш формасы. 2) сый кийим (*өзгөчө күндөрдө кийилген*). ~ **nikâh** расмий нике. **R~ Gazete** Расмий Газета.

resmigeçit, -di парад, чубак.

resmîleştirme расмий түргө келтирүү, мыйзамдаштыруу.

resmîlik, resmîyet расмийлик, официалдуулук. ~ **e dökmek** расмий абалга келтирүү.

ressam сүрөтчү, дизайнер. **tezyinat** ~ декоратор.

ressamlık, -ğı сүрөтчүлүк, дизайнерлик (*жөндөм/кесип/милдет*).

rest, -ti 1. калдык. 2. (*карта оюнунда*) ва-банк. ~ **çekmek** 1) (*карта оюнунда*) бүтүн акчасын ортого таштоо, ва-банк ойноо. 2) (*бир маселе боюнча*) кескин жооп айтыш, каршы чыгыш.

restoran ресторан.

restorasyon реставрация, оңдоо, түзөлтүү, эски абалына алып келүү.

restore: ~ etmek реставрация жасоо, эски абалына алып келүү, оңдоо, калыбына келтирүү.

resul, -lû 1. эск. кабарчы. 2. дин Кудайдын жиберген кишиси, пайгамбар, сал. **yalvaç**.

reşit, -di 1. жетилген, бойго/балакатка жеткен. сал. **ergin**. 2. акылы жетик, тетик. ~ **olmak** балакатка/бойго жетүү, жетилүү.

ret, -ddi 1. четке кагуу, тануу, кабыл албоо. ~ **etmek** четке кагуу, кабыл албоо. 2. терс. ~ **cevabı almak** терс жооп алуу. 3. кечүү, тануу. **evlâtlıktan** ~ балалыктан кечүү.

retina анат. ретина (*тор катмар*).

retorik, -ği риторика, чечендик.

retrospektif ретроспектив (*көрсөтүү, көргөзмө*).

reva туура, жөндүү, ылайык, жүйөлүү. ~ **görmek** туура/жөндүү/ылайык көрүү.

revaç, -cı талап, керектөө, ыктыяж. ~ **bulmak/~ta olmak** талап болуу, ыктыяж туулуу.

revak, -kî 1. бастырма, айван. 2. галерея, аркада.

revalüasyon фин. акчанын наркын көтөрүү, ревальвация.

revan бараткан, жүрүп бараткан, өтүп жаткан.

revanî ревани (*жумуртка менен эжигейден жасалган түрк таттуусу*).

reverans таазим, реверанс. ~ **yapmak** таазим кылуу, жүгүнүү.

revir санитардык пункт, амбулатория.

reviş 1. агым, жүрүш. 2. жол, ыкма.

revizyon 1. ревизия, текшерүү, контроль. 2. оңдоо, түздөө. ~ **dan geçirmek** текшерүүдөн өткөрүү. ~ **yapmak** текшерүү жасоо.

revizyonist, -ti ревизионист.

revizyonizm ревизионизм.

revnak жаркырак, көз жоосун алган/

тайгылдырган. *сал. parlaklık.*
revolver револьвер.
revü театр 1. ревью, ыр-бий менен коштолгон сахна шоу. **2.** бул шоуга катышкан топ.
rey 1. добуш (*шайлоодо*). **2.** көз караш, ой, пикир. ~ **bildirmek** ой/пикир билдирүү. ~ **almak** добуш алуу. ~ **sandığı** урна, добуш сандыгы.
reybî 1. күмөндөр, шекчил. **2.** скептик.
reyhan бот. райкан (*Ocimum basilicum*).
reyon бөлүм, секция (*дүкөндө*). **erkek ~u** эркектер бөлүмү. **kadın ~u** аялдар бөлүмү.
rezalet, -ti 1. уят, шерменделик, шылдың, маскаралык. *сал. rezillik. 2.* чатак, коога, скандал. ~ **çıkarmak** чатак чыгаруу. ~ **kopmak** коога чыгып кетүү. **böyle ~ görülmedi** мындай шерменделик көрүлгөн эмес.
reze 1. эшиктин чаптырмасы. **2.** тоспо (*эшик/терезедеги*).
rezede (~ çiçeği) бот. резеда (*Reseda luteola*).
rezelemek (эшикти) чаптырып бекитүү.
rezene бот. фенхель (*Foeniculum vulgare*).
rezerv резерв (*акча/кен/нефть ж. б-нын*).
rezervasyon 1. орун ээлөө, резервация (*мейманкана/ресторан/театр ж. б-да*). **2.** кардарларга орун берүү ишин жасаган бөлүм. ~ **yapmak (мурунтан)** орун ээлеп коюш, резерв кылуу.
rezerve резерв. ~ **etmek** резерв катары кармап туруу, ээлеп коюу.
rezervuar резервуар (*туалетте*).
rezil шерменде, шылдың, маскара, уят. (*birini*) ~ **etmek (бирөөнү)** шерменде/шылдың/маскара/уят кылуу. ~ **olmak** шерменде/шылдың/маскара/уят болуу. ~ **rüsva olmak** эл алдында шерменде болуу.

rezillik к. rezalet.
rezistans элек. каршылык.
rezonans физ. резонанс.
rezüme кыскача жыйынтык, резюме.
rezzak дин ырыскы тараткан (*Кудайдын сытаты*).
rıh эск. майда кум (*сыяны кургатуу үчүн колдонулган*).
rıhtım дең. жанашма, пристань, док.
rıza 1. ыраазы, ыраазычылык, макулдук. ~ **göstermek** ыраазы/макул болуу. ~ **si olmak** макулдугу болуу. **2.** моюн сунуу, баш ийүү (*тагдырга/жазмышка*). **3.** каалоо, ниет. ~ **sını almak** каалоосу менен болуу.
rızık, -kı 1. ырыскы. **2.** ырыс. ~ **ını çıkarmak** ырыскысын таап жеш, жан сакташ. ~ **ına mâni olmak** ырыскысына бөгөт болуу.
riayet, -ti 1. сый, кадыр, урмат. **2.** моюн сунуу, баш ийүү. ~ **etmek** баш ийүү, моюн сунуу, кармоо. **kanunlara ~ etmek** мыйзамдарга баш ийиш. ~ **görmek** сый/урмат көрүш.
riayetkâr урматтаган, баш ийген, сыйкор, элпек.
riayetsiz 1. баш ийбеген, моюн сунбаган. **2.** адепсиз, орой, урматсыйды билбеген.
riayetsizlik, -ği 1. баш ийбестик, өзүмбилемдик. **2.** адепсиздик, оройлук.
rica өтүнүч, сураныч, тилек. ~ **da bulunmak** өтүнүү, сурануу. ~ **ederim! 1)** эч нерсе эмес (*айтылган рахматка жооп иретинде*). **2)** антпе, кудай жалгагыр! (*өзүнө өзү нааразы болгон же ашыра мактаган бирөөгө карата*). ~ **etmek** өтүнүү, сурануу.
ricacı суранган, өтүнгөн, сурамчы.
rical, -li 1. эркектер. **2.** жогорку мартабалуу мамлекеттик кызматкерлер.
ricat, -tı 1. эск. баш тартыш, айныш. **2.** аск. чегиниш, кайра качыш.

rikkat, -ti 1. назиктик. **2.** боорукердик, мээримдүүлүк.
rikkatli мээримдүү, боорукер, назик.
rimel кирпич боёгуч, маскара.
rina зоол. деңиз мышыгы (*Dasyatis pastinaca*).
ring, -gi 1. спорт ринг. **2.** айлана. ~ **seferi** айланма маршрут (мис. автобустун).
ringa зоол. деңиз сельди (*Clupea harengus*). **tütünlü** ~ ышталган сельд.
rint, -di 1. кең пейил, ишеничтүү. **2.** оюнкураак, шайкелең, таңтамашаны сүйгөн.
risale 1. эск. журнал. **2.** брошюра, кичине китепче. **3.** буклет, памфлет.
risk, -ki тобокел, риск.
ritim, -tmi ад., муз. ритм, темп.
ritmik ритмдүү, ырааттуу, темптүү.
rivayet, -ti 1. уламыш, айың. **2.** каңшаар, сөз. ~ **e göre** уламышка караганда. ~ **etmek** айтып/баяндап бериш. ~ **olunmak** каңшаар тароо. ~ **birleşik zamanı** грам. (- mış) мүчөсү жалганган татаал чак.
riya эки жүздүүлүк, кубулма, арамзаалык.
riyakâr эки жүздүү, арамзаа, кубулма.
riyakârlık, -ğı эки жүздүүлүк, арамзаалык.
riyal, -li 1. реал (испан тыйыны). **2.** реал (Сауд Арабиясы, Йемен, Иранда колдонулган акча бирдиги).
riyazet, -ti 1. аскетизм, напсини тыйма. **2.** орозо, диета.
riyazî математикалык.
riyolit, -ti геол. риолит, липарит.
riziko тобокел, риск.
roba 1. эск. аял кийими. **2.** ийин кириши, кокетка (түнкү/ич көйнөктөрдө).
robali роба (к.) салынган (көйнөк).
robdöşambr (эркек) халаты.
robot, -tu робот.
robotlaşmak роботтошуу.

roda дең. аркан түрмөгү.
rodeo родео (америка ат оюну).
rodyum хим. родий.
roka бот. эрука (*Eruca sativa*).
roket, -ti ракета. ~ **atmak** ракета атыш.
roketatar ракета атар.
rokfor (peyniri) рокфор быштагы.
rokoko 1. архит. рококо. **2.** рококо (стили).
rol, -lû роль. ~ **almak 1)** роль алуу. **2)** өтм. бир милдет аткаруу. ~ **kesmek** жалган/жасалма сүйлөө/ мамиле жасоо. ~ **oynamak 1)** роль ойноо. **2)** өтм. (бир нерседе) маанилүү болуу. ~ **yapmak** жалган/жасалма аракеттер жасоо.
rom ром (ичкилик).
Roma 1. Рим. **2.** тар. Рим Императорлугу.
Romalı 1. тар. римдик. **2.** римдик (Рим шаарынын тургуну).
Roman роман (тили).
roman ад. роман. **aşk ~ı** сүйүү романы.
Romanca романча, роман тили.
romancı романист.
romanesk 1. романга ылайык. **2.** романга байланыштуу. **3.** өтм. сезим/туйгу жүктүү.
romanlaştırmak романга айландыруу, романдаштыруу.
romans муз. романс.
romantik 1. романтика. **2.** романтикалык, романтизмге байланыштуу. ~ **edebiyat** романтизм адабияты. ~ **yazar** романтик/романтизм жазуучусу.
romantizm 1. романтизм (адабият/санат агымы). **2.** психол. романтизм (сезимталдык).
Romanya Румыния.
Romanyalı румыниялык.
romatizma мед. ревматизм, куяң.
romatizmalı ревматизмасы/куяңы бар.
Romen I 1. тар. римдик. **2.** : ~ **rakamları** рим цифралары.
Romen II к. **Rumen.**

rondelâ *tex.* шайба, жалпак шакекче.
rop, -bu роп (*аялдардын кымбат материалдан көйнөгү*).
rosto росто (*майга куурулган тилим-тилим эт*).
rot авто рот (*рулдун аракетин дөңгөлөккө берип турган чыбык*).
rota 1. багыт, курс (*учактын, кеменин*). 2. өтм. тутулган жол/багыт. ~**sından çıkmak** жолдон чыгып кетүү. ~**yı değiştirmek** 1) жолун/багытын өзгөртүү. 2) өтм. жолдон таюу, мамилесин өзгөртүү.
rotasyon ротация (*персоналдын ырааттуу орун алмашуусу*).
rotatif полигр. ротатив (*ротатив машинасы*).
roza 1. алмаздын бир түрү. 2. алмаздан роза түрүндө иштелген жасалга түрү. ~ **küpe** розалуу алмаз сөйкө.
rozbif ростбиф (*куурулган уй этинен жасалган тамак*).
roze розе (*жеңил кызыл шарап түрү*).
rozet, -ti 1. төш белги (*значок*). 2. кичине металл эмблема. 3. розетка (*ар кандай тешиктерди сыйда көргөзүү үчүн тагылган капкак, мисалы, дубалда, раковинада*).
röfle (*чач үчүн*) түрдүү түстөргө боёо. ~ **yapmak** (*чачты*) түрдүү түстөргө боёо.
rölanti авто (*моторду*) бош/ченемдүү май менен иштетүү. ~**ye almak/~de çalıştırmak** 1) (*моторду*) бош айлантау. 2) өтм. (*бир ишти*) солгундатуу.
rölatif салыштырмалуу.
rölativite *физ.*, *филос.* салыштырмалуулук, изафет.
rölativizm *филос.* релятивизм.
röle *tex.* реле.
rölyef рельеф (*айкелчиликте*).
römork, -ku авто., *tex.* чиркеч, прицеп.
römorkör чеккич, буксир (*кеме, ма-*

шина).

Rönesans Ренессанс, Кайра Жаралуу (*доору*).

röntgen 1. *физ.* рентген. ~ **filmi** рентген сүрөтү. ~ **makinesi** рентген аппараты. 2. *арго* (*бирөөнүн үйүн/терезесин*) шыкаалоо. ~ **yaptırmak/~ini çektiirmek** рентгенге тарттыруу.

röntgenci 1. *мед.* рентгенолог. 2. *арго* (*бирөөлөрдүн терезесинен/ аялдарды*) шыкаалаган сырчоо киши.

röportaj репортаж.

röportajcı репортёр.

röprodüksyon репродукция.

rötar кечикме. ~ **yapmak** кечигип келиш (*поезд/учак/автобус ж. б.*).

rötarlı кечикмелүү, кармалган (*поезд/учак/автобус/кеме*).

rötuş *фото*, *полигр.* ретуш. ~ **yapmak** ретуш жасоо.

rövanş *спорт* реванш.

ru жүз, бет.

ruam *вет.* сап (*жылкынын ылаңы*).

Ruanda Руанда.

Ruandalı руанда, руандалык.

ruba *эск.* кийим, көйнөк.

rubaî *ад.* рубан.

rubidyum *хим.* рубидий.

ruble рубль.

rubu *эск.* чейрек.

ruf чатыр, айван.

Rufaî руфан (*дервиштер орденинин аты*). **bundan ötesine ~ler karışır** (*бир иш чечилбес абалга келгенде айтылат*).

rugan лак, лакталган (*тери*).

ruganlamak (*терини*) лактоо.

rugbi *спорт* ругби.

ruh 1. жан. 2. *психол.* рух, дух, көңүл.

3. *жин.* ~ **hastalıkları** жин оорулары. 4. маңыз, өзөк. **meselenin bütün ~u burada** маселенин маңызы ушунда. 5. *биол.* маңыз, сок, эссенция. 6. *арбак.* ~ **bilimci** психолог. ~ **bilimi** психология. ~ **çağırmak** арбактарды чакыруу.

~um! жаным! (*кайрылуу*). ~ **doktoru** психиатр. ~ **u (bile) duymamak** эч бир жигин/шегин билбей калыш. ~ **u gibi** жанындай. ~ **hastası** жин оорулуу. ~ **una işlemek** сөөгүнө сиңип калыш. ~ **u kararmak** көңүлү калыш/чөгүш. ~ **kazandırmak/vermek** жандандырыш, шаңдандырыш. ~ **unu okşamak** көңүлүн жайкаш/жайландырыш. ~ **unu okumak** көңүлдөгүнү/оюндагыны билип коюш. ~ **sağlığı** рухий саламаттык. ~ **u şad olsun!** жаны жай алсын! (*өлгөндөр үчүн айтылат*). ~ **unu şad etmek** өлгөндү жакшылыкча эскериш. ~ **unu teslim etmek** жаны чыгыш, өлүш.

ruhanî 1. эск. руханий, рухка байланыштуу. **2.** диний, динге байланыштуу.

ruhaniyet, -ti руханият.

ruhban (rahip'тин көпт. т.) кечилдер, клерктер.

ruhen рухий жактан.

ruhî рухий, психикалык, психологиялык.

ruhiyat, -ti эск. психология.

ruhlu 1. рухка/мүнөзгө ээ. **alçak** ~ мүнөзү жаман. **asil** ~ ак сөөк, асыл мүнөздүү. **zayıf** ~ жүүнү бош, жумшак. **2.** өтм. жандуу, таасирдүү, күчтүү.

ruhsal 1. психол. рухка байланыштуу, психикалык. **2.** психологиялык.

ruhsat, -tı 1. уруксат. ~ **vermek** уруксат бериш. **2.** уруксат күбөлүгү, лицензия.

ruhsatlı 1. уруксаттуу, уруксат алынган. **2.** уруксат күбөлүгү бар.

ruhsatname 1. уруксатнаама (*жазылуу берилген*). **2.** эс алуу белгеси/билети.

ruhsatsız уруксатсыз.

ruhsuz 1. жансыз, өлүү. **2.** рухсуз, солгун. **3.** чабал, араң жан, күчсүз, жүүнү бош.

ruj эндик, помада.

rulet, -ti 1. рулет (*оюн*). **2. мех.** темир чарык.

rulman подшипник.

rulo түрүм, рулон.

Rum 1. рум (*мусулман өлкөлөрүндө жашаган гректер*). **2.** румдарга мүнөздүү/тиешелүү. **3. тар.** Чыгыш Рим Императорлугунун калкы. **4. тар.** Византия. **5. тар.** Рим, Рим Империясы.

Rumca румча/грекче (*азыркы грек тили*).

Rumeli 1. тар. Румелия (*Османлы Императорлугунун европалык бөлүгү*). **2.** Румелия калкы.

Rumen румын.

Rumence румынча, румын тили.

Rumî 1. байыркы грециялык, византиялык. ~ **takvim** григориан календары (*Түркия 1925-жылга чейин колдонгон*). **2.** анадолулук, Анадолуга байланыштуу. **3.** жасалга түрү.

rumuz 1. белги, символ, код. **2.** эмблема. **3.** кыйытып айтылган сөз. **4.** псевдоним, лакап ат.

rupi, rupya, rupyе рупий (*Индия, Пакистан, Шри-Ланканын акча бирдиги*).

Rus орус.

Rusça орусча, орус тили.

Rusya Орусия.

Rusyalı орусиялык.

rutenyum хим. рутений.

rutubet, -ti ным, нымдуулук. ~ **derecesi** нымдуулук даражасы.

rutubetlenmek нымдануу, көгөрүү.

rutubetli нымдуу. ~ **hava** нымдуу аба.

rutubetsiz нымсыз, кургак.

rücu, -u 1. артка кетүү, кайра кайтуу, чегинүү. **2.** сөзүнөн тануу, убадан жануу. ~ **etmek 1)** кайра кайтыш, чегиниш. **2)** пикир өзгөртүш.

rûçhan ук. артыкчылык, авантаж. ~

hakki бир укуктун башкасынан артыкчылыгы.
rükû, -u *дин* рукуу (*намазда ийилүү позициясы*).
rükün, -knü **1.** маанилүү/мартабалуу киши. **2.** (*бир нерсенин*) маанилүү/маңыздуу жагы.
rüküş жарашыксыз/табитсиз кийинген аял.
rüstik айылдыктарча/айылдык көрүнүш.
rüş, -tü эрезе, эрезе курак. *сал.* **erginlik.** **~e ermek** эрезеге жетүү.
rüşvet пара. **~ almak/yemek** пара алыш/жеш. **~ vermek** пара бериш.
rüşvetçi паракор.
rüşvetçilik, -ği паракорлук.
rütbe *аск.* **1.** даража. **2.** наам, чин, ранг.
rütbeli наамдагы, чиндеги, рангдагы.
yüksek ~ жогорку чиндеги/наамдагы.
rüya **1.** түш. **2.** кыял, үмүт. **~sı çıkmak** **1)** түшү төп келүү. **2)** кыялындагысы орундалуу. **~ gibi** түш

сыяктуу. **~larına girmek** түшүнө кирүү. **~ görmek** түш көрүү. **~sında görse hayra yormamak** түшүндө көрсө ишенбөө, түшүнө кирбөө. **~sını tabir etmek/yormak** түшүн жоруу.
rüyet, -ti **1.** көрүш, байкаш. **2.** карап чыгыш (*мис. сотто дабаны*).
rüzgâr шамал. **~ almak** шамал алып кетиш. **~ gelecek delikleri tıkmak** (*бир коркунучтун*) бардык чарасын көрүш. **~ gibi geçmek** (*убакыт*) суудай өтүп кетиш. **~ gülü** шамал багытын көрсөткөн жебе. **~ ile gitmek** шамал менен кетиш, пайдасыз жок болуш. **~ esmeyince yaprak kımıldamaz** *мак.* жел болбосо чөптүн башы кыймылдабайт.
rüzgârlanmak **1.** шамалдоо, серүүндөө. **2.** шамал/жел сого баштоо.
rüzgârlı шамалдуу, желдүү.
rüzgârlık, -ğı **1.** шамал тоскуч. **2.** өпкө тарткыч (*кийим*).
rüzgârsız шамалсыз, желсиз.

S

S,s *түрк алфавитинин жыйырма экинчи тамгасы.*

saadet, -ti бакыт, жыргал, кут. **~le!** жакшы бар! жолуң ачык болсун! **~asrı** Азирети Мухаммеддин доору. **ne ~!** кандай жыргал/сонун! **~e ka-vuşmak** жыргалга батуу, бакытка тунуу.

saat, -ti 1. саат. **bu iş en az iki ~ alır** бул иш эң жок дегенде эки саат алат. 2. саат (*буюм*). **altın ~** алтын саат. 3. убакыт, маал. **o ~te kimse bulunmaz** ал убакта эч кимди таппайсың. **yemek ~i** тамак маалы. 4. бир саатта басылган жол. 5. өлчөгүч саат (*газ, электр/суу ж. б.*). **elektrik ~i** электр сааты. **su ~i** суу сааты. **~lerce** сааттар бою. **~ uyarı 1)** так саат. 2) сааттын коңгуроосу коюлган мезгил. **~i ayarlamak** саатты тууралоо. **~ başı 1)** саат сайын. **~ başı otobüs var** саат сайын автобус бар. 2) тынбай, үзгүлтүксүз. **~ başı telefon açıyor** тынбай телефон чалып турат. **~ bu ~** так заманы/маалы. **~ farkı** саат айырмасы. **~ gibi** сааттай, так. **~ kaç?** саат канча? **~ kulesi** саат күлөсү/мунарасы. **~i kurmak** сааттын коңгуроосун (*белгилүү учурга*) коюу. **~ on bir buçuğu çalmak** өтө картаң жашта болуу. **~i ~ine** сааты саатына, таптак. **~i ~ine uymamak** жылкы мүнөз, оосар, оң-тетири жүргөн, бир кылыгы бир кылыгына окшобогон (*киши*). **~ tutmak** саатка өлчөп/карап коюу. **~ vurmak** саат кагуу.

saatçi 1. саатчы (*уста*). 2. саат сатар.

saatçılık, -ğı саатчылык.

saatli сааттуу, сааты/өлчөгүчү болгон.

~ bomba саатка ченелген бомба. **~ takvim** сааттуу календарь.

saatlik, -ği сааттык. **bir ~ iş** бир сааттык иш.

sabah 1. эртең менен, саар. 2. эртең мененки убакта, саарда. **~tan** эртең менен, таң атпай, эртелеп. **~tan nereye gidiyorsun?** таң атпай кайда жөнөдүң? **~ akşam** эртели-кеч, эртең менен кечинде, ар качан. **~ı bulmak/ etmek** таң атканча. **~a çıkmamak** эртең мененке калбоо/чыкпоо, таң атканга жетпөө. **~a doğru/karşı** таң атарга жакын, таңга жуук. **~ın köründe** таң саардан/атпай. **~ namazı** багымдат. **~ ola, hayır ola** күн менен кошо кайыр тууйт (*таң атканын күтөлү маанисинде*). **~ ~** таң ата электе, таң атпай. **~ yeli** таң жели.

sabahçı 1. эртең менен нөөмөткө турган киши. 2. таң атканча көз ирмбей чыккан киши. 3. биринчи сменада окуган окуучу. **~ kahvesi** түнү менен иштеген же таң эртең ачылган кафе.

sabahki эртең мененки, таңкы.

sabahlamak таң атканча уктабай чыгыш, түнү бою иштеп чыгыш, түнү бою күтүп отуруш.

sabahları эртең мененкисин.

sabahleyin эртең менен.

sabahlı: ~ akşamlı эртең менен кечинде, эртели-кеч.

sabahlık, -ğı 1. эртең менен кийилген аял халаты. 2. саарлык, бир саарга жетерлик.

saban соко. **~ sürmek 1)** соко айдоо.

2) *спорт (күрөштө) көмкөрөсүнөн жаткан атаандашын эки бутунан алып сүйрөө.* **~ balığı** деңиз түлкүсү (*Alopias vulpes*).

sabık мурунку, эски, экс-. ~ **müdür** эски директор/мүдүр.

sabıka 1. мурун болгон окуя. 2. ук. кайталанган кылмыш.

sabıkalı ук. көндүм кылмышкер, мурун кылмыш иштеген киши.

sabır, -brı сабыр. ~**la** сабырдуулук менен. ~ **etmek** сабыр кылуу. ~**ın sonu selâmettir** мак. сабырдын түбү сары алтын (сөзм. с. сабырдын түбү саламат). ~ **taşı** салмактуу/сабырдуу киши. ~**ı taşmak/tükenmek** сабыры түгөнүү, чыдамы кетүү.

sabırlı сабырдуу, токтоо.

sabırsız сабырсыз, чыдамы жок, күйкөлөк.

sabırsızlanmak сабырсыздануу, күйкөлөктөө, күйкөлөктөө, чебеленүү, кыйпычыктоо.

sabırsızlık, -ğı сабырсыздык, күйкөлөктүк, жеңилдик.

sabi жаш бала.

sabit, -ti 1. туруктуу, өзгөрбөс. ~ **gelir** туруктуу киреше. 2. жылбас, орнотулган, отургузулган. 3. аныкталган, такталган, далилденген. ~ **fikir** көшөкөрлүк. ~ **fiyat** туруктуу баа. ~ **olmak** 1) (бир нерсе) ырасталуу, анык болуу. 2) туруктуу болуу. ~ **yıldız** астр. кыймылсыз жылдыз.

sabitleşmek 1. бекемделүү, орнотулуу. 2. аныкталуу, такталуу, ырасталуу.

sabitləştirmek 1. бекемдөө, орнотуу, бекитүү. 2. аныктоо, тактоо, далилдөө.

sabitlik, -ği 1. бекемдик, орунтулук, туруктуулук. 2. аныктык, тактык.

sabo сабо (бут кийим).

sabotaj саботаж. ~ **yapmak** саботаж жасоо.

sabotajcı саботажчы.

sabote: ~ **etmek** саботаж жасоо.

sabretmek сабыр/токтоолук кылуу.

sabuklama психол. тантуу, өөдүк-сөөдүк сүйлөө.

sabun самын. **arap ~u** жумшак самын. ~ **köpüğü** самын көбүгү. ~ **köpüğü gibi sönmek** самындын көбүгүндөй жок болуу. ~ **taşı** самын таш (бычмачылар колдонгон ак түстүү таш).

sabuncu самын жасаган/саткан киши.

sabunhane самын жасалган жер.

sabunlamak самындоо.

sabunlanmak 1. самындануу. 2. арго картадан утулуу.

sabunlaşmak хим. самынга айлануу (өсүмдүк/жаныбар майлары).

sabunlu самындуу, самындалган.

sabunluk, -ğu 1. самын салгыч. 2. самын жасоого ылайык.

sac 1. жалпак темир. 2. жалпак темирден жасалган томпок көмөштан. ~ **soba** темир меш.

sacayağı, sacayak тулга.

saç, -çı чач. ~ **ağartmak** 1. чач агартуу. 2. (бир иште) көп иштөө. ~**ına ak düşmek** чачына ак түшүү. ~**ı başı ağarmak** картайыш. ~**ı başı dağılmış** апсайган-сапсайган. ~**ına başına/sakalina bakmadan** жашына-башына карабастан. ~**ından başından utanmak** улуу-кичүүдөн ийменүү. ~**ını başını yolmak** чачын жулуу, өкүнүү. ~**ı bitmedik yetim** туулгандан жетим. ~ **boyası** чач боёк. ~**ıların değırmende ağartmadım** чачтарым тегирменде агарбады (бул жашка оңой-олтоң чыкпадым маанисинде). ~**ları diken olmak** чачтары тик туруу. ~ **dökülmesi** чач түшүү. ~**larını kazıtmak** чачын шыпыртып салуу. ~ **kestirek** чач кестирүү. ~ **kurutucu** чач кургаткыч. ~ **örmek** чач өрүү. ~ **a, baş başa gelmek** чачташуу, жулмалашуу. ~ **sakal ağartmak** (бир ишке) эмгек сиңирүү. ~ **sakal**

birbirine karışmış апсайган, саксайган. **~ını süpürge etmek** жанталашуу, жан аябоо (*бир иш үчүн*). **~ teli** чач, кыл. **~ından tırnağına** чачынан тырмагына чейин, бүт бойдон. **~ı uzun akli kısa** мак. (*аялдын*) чачы узун, акылы кыска. **~ını yaptırmak** чачын жасатуу.

saçak, -ğı 1. чачы, чок. **perdenin ~ı** парданын чачысы. **2.** *архит.* кырбуу, айбанча, жаан тоскуч. **3.** чачык, чачылган. **~ı ateş sardı** иш терс жагына айланды. **~ bulut** тарам-тарам булут.

saçaklanmak самсаалоо, айрылып-тытылып кетүү (*кийим*).

saçaklı 1. чачылуу, чоктуу. **2.** кырбуусу/айбанчасы болгон. **3.** айрык, тытык.

saçı *этн.* чачыла. **~ kılmak** чачыла чачуу.

saçık чачык.

saçılmak чачылуу, төгүлүү, жайылуу. **saçılıp dökülmek 1)** төгүлүп-чачылуу, ашкере көп коротулуу. **2)** *этм.* ички сырларын айтып алуу. **açılıp-saçılmak** өтө ачык кийинүү (*аял*).

saçkıran *мед.* чакалай.

saçlı чачтуу. **ak** ~ ак чачтуу. **sarı** ~ сары чачтуу. **~ sakallı adam** сакалдуу (*эле*) киши.

saçma 1. чачма. **2.** сандырактык, дөдүрөктүк, келжиректик, болбогон сөз, баш оорутма. **~ sapan konuşmak** оозуна келгенди оттоо. **3.** бытыра, чачма (*мылтыкта*). **4.** балык тору.

saçması келжирек, сандырак, дөдүр.

saçmak 1. чачуу, төгүү. **su** ~ суу чачуу. **2.** (*жарык*) чачуу, жаркылдоо. **3.** жаюу, жарыялоо. **koku** ~ жыт жайылтуу. **saçıp savurmak** акчасын чачуу/бекерге коротуу.

saçmalamak оозуна келгенди сүйлөө,

сандырактоо, дөдүрөө.

saçmalık, -ğı келесоолук, акмакчылык, дөөпөрөстүк. **~ yapmak** келесоолук кылыш.

sada *к.* **seda.**

sadak, -ğı саадак.

sadaka *мус.* садага. **verilmiş ~sı olmak** Кудай колдогон киши болуу (*бир кырсыктан аман кутулганда айтылат*). **~ vermek** садага бериш.

sadakat, -ti берилгендик, кыйышпастык. **~ borcu** кыйышпастык, кыйбастык. (*аялы/күйөөсү арасында*). **~ göstermek** жан аябастык көрсөтүү.

sadakatli жан аябас, кыйбас, берилген.

sadakatsiz кайрымсыз, мерес, кара мүртөз.

sadakatsizlik, -ği кайрымсыздык, мерестик, кара мүртөздүк.

sade 1. жөнөкөй, жупуну, кадыресе, карапайым. **~ bir giysi** жупуну кийим. **2.** таза, каткысыз, нукура, накта. **3.** карандай, шекерсиз. **~ Türkçe** таза түркчө. **~ kahve** карандай/шекерсиз кофе. **4.** жалгыз, бир гана, гана. **~ bu iş için geldik** жалгыз ушул иш үчүн келдик. **~ güzel** нукура сулуу. **~ suya** карандай сууга. **~ yağ** таза/сары май.

sadece жалгыз/бир/тек гана, гана.

sadeleşme жөнөкөйлөшмө, жупунулашма, нукуралашма.

sadeleşmek жөнөкөйлөшүү, жупунулануу, таза/нукура/табигый болуу.

sadeleştirmek жөнөкөйлөштүрүү, жупунулаштыруу, таза/нукура кылуу.

sadelik, -ği жөнөкөйлүк, жупунулук, тазалык, карапайымдык, нукуралык.

sadet, -di 1. негизги тема, башкы маселе. **2.** сөздүн нугу. **~ten ayrılmak** сөздүн нугун башкага буруу. **~e gelmek** сөздүн нугуна кайтуу. **~ten hariç** маселеге байланышы жок.

sadık 1. кыйышпас, кыйбас, жан аябас,

берилген, ынак. ~ **eş** ынак жар. ~ **dost** кыйышпас дос. ~ **kalmak** (*бир рөөгө, бир нерсеге*) чындап берилүү, кыянаттык кылбоо. **2.** туура, чын. ~ **dost akrabadan yeğdir** мак. чыныгы дос туугандан ийги.

sadıkane ак көңүлдөн, чын дилден, кыйбастык кылып, жан аябай.

sadıklık, -ğı жан аябастык, ынактык, кыйышпастык.

sâdır, -dır эск. **1.** көкүрөк. **2.** жүрөк. **3.** (*sadrazam'дын кыск.*) баш вазир.

sadist, -ti садист, мыкаачы.

sadistlik, -ğı, sadizm садисттик, мыкаачылык.

sadme **1.** сокку. **mukabil** ~ каршы сокку. **2.** кагылышуу, урунушуу. **3.** психол. шок.

sadrazam тар. (*Османлы Императорлугунда*) баш вазир, садразам.

sadrazamlık, -ğı садразамдык (*кызмат/милдет*).

saf I, -ffi сап, катар. ~ **bağlamak/tutmak** сапка тизилүү, катарга туруу. ~ **ında olmak** жагында/тарабында болуш. ~ ~ сап-сап, катар-катар.

saf II **1.** таза, накта, нукура, аруу, катыксыз. ~ **tereyağı** таза сары май. ~ **kanlı** таза кандуу. ~ **siklet** накта салмак. **2.** жөнөкөй, момун, карапайым. ~ ~ момурайып, аңкайып. ~ ~ **bakmak** аңкайып/момурайып караш.

safa к. **sefa**.

safalı көңүлдүү, жагымдуу, шаңдуу.

safari **1.** сафари, аң уулоо. **2.** сафари (*аңчы кийими*).

safdil маңыроо, момун, ак дилдүү/ниет.

safer сафер айы (*Ай календарынын 2-айы*).

saffet, -ti **1.** тазалык, нукуралык, ачыктык, аруулук. **2.** жөнөкөйлүк, момундук.

safha **1.** кыр, жак, жан, тарап, каптал. **2.**

абал, маал, баскыч, стадия, фаза, деңгээл, даража. сал. **aşama. şu ~da** ушул абалда/баскычта. **hazırlık ~sında** даярдык абалында. **3.** физ. фаза.

safi **1.** таза, накта, нукура, катыксыз. ~ **ağırlık** таза салмак. **2.** жалгыз гана. ~ **dikkat kesilmek** бүтүн дитин коюп, ынтызарлык менен (*угуу*).

safir сапфир (*таш*).

safiyet, -ti тазалык, ак ниеттик/көңүлдүк, момундук.

safılaşmak тазалануу, аруулануу.

safılaştırmak тазалоо, дактоо, рафиндөө.

safılık, -ğı к. **safiyet**.

safra I **1.** дең. балласт. ~ **atmak** **1)** балластты (*кемеден*) ыргытыш. **2)** өтм. (*бирөөдөн*) кутулуш.

safra II өт. ~ **bastırmak** өзөк жалгоо. ~ **sı kabarmak** жүрөгү айлануу. ~ **kesesi** өт торбосу. ~ **yeşili** каралжын жашыл (*түс*).

safran **1.** бот. сафран (*Crocus sativus*). **2.** сафран (*татым*). ~ **gibi** сапсары.

safsata **1.** софизм. **2.** дөөдүрлүк, маңыздык, бош сөз. ~ **ya düşmek** суу кечпес негиздерге таяныш. ~ **yarmak** орунсуз/маанисиз сүйлөө.

safsatacı маңыз, сүйлөөк, тантык.

sagu **1.** (~ **ağacı**) бот. сагу пальмасы (*Metroxylon saghu*). **2.** бул дарактын мөмөсү (*күрүч ордуна колдонулат*).

sağ I **1.** оң (*жак/тарап*). ~ **kol** **1)** оң кол. **2)** өтм. оң кол (*ишеничтүү киши*). ~ **şerit** оң жак тилке (*жолдо*). **2.** саяс. оң, оңчул. ~ **a bak!** аск. оңго кара! (*буйрук*). ~ **a dön!** аск. оңго бурул! (*буйрук*). ~ **eliyle sol kulağını göstermek** (*бир иште*) кыйын жолду тандап алуу. ~ **gözden sol göze fayda yok** мак. бир көзүң бир көзүңө жоо. ~ **gözünü sol gözünden kıskanmak** өтө кызганчаак/ичи тар болуш. (*сөзм. с. оң көзүн сол көзүнөн*

кызганыш). ~а **kaymak** саяс. оңчул тарапка өтүү. ~ **kolda** оң тарапта. ~а **sola** эки жакка, аркы-терки. ~а **sola bakmadan** оң-тети-рисин карабай, алды-кийинин ойлобой, этиятсыз. ~да **solda** эки жакта. ~дан **soldan 1)** оңдон-солдон. **2)** ар тараптан, эки жактан. ~ını **solunu bilmemek/şaşırmak** оң-тетирисин/аки-чүкүсүн билбөө. ~ı **solu çekştirmek** (бирөөлөрдү) бири-би-рине тукуруу. ~ı **solu belli olmamak** оң-тетириси белгисиз, жинди кыял (киши). ~ **tarafından kalkmak** өтм. оң капталынан/ кырынан жатыш/туруш. ~ **yapmak** авто оңго бурулуу.

sağ II 1. соо, аман, эсен. **2.** таза, накта. ~ **yağ** таза май. **3.** көзү тирүү. **anne-babanız ~ mı?** ата-энеңиз тирүүбү? ~ **acık** *футб.* оң четтеги чабуулчу. ~ **bek** *футб.* оңдогу коргоочу. ~ **birakmak** аман/соо калтыруу. ~ **haf** *футб.* оңдогу жарым коргоочу. ~ **iç** *футб.* оңдон экинчи чабуулчу. ~ **kalmak/kurtulmak** аман/соо калуу. ~ **ol(sun)!** рахмат! өмүрлүү бол! ~ **salim** аман-эсен, аман-соо. ~ **salim gidin** аман-эсен баргыла. ~ **yer koymamak/birakmamak** соо жерин калтырбоо, төпөштөп/уруп салуу.

sağalmak оңолуу, айыгуу (*оорулуу киши*).

sağaltım дарылоо, терапия.

sağaltmak дарылоо, айыктыруу, терапия дайындоо.

sağanak, -ğı нөшөр, көнөктөп/нөшөрлөп жааган жаан.

sağbeğeni табити мыктылык, мыкты - табит.

sağcı саяс. оңчул (*киши, партия*).

sağcılık, -ğı оңчулдук.

sağdıç, -cı (үйлөнүү тоюнда) күйөө жолдош, кыз жолдош. ~ **emeği** талаага

кеткен эмгек.

sağduyu,-nu акылы жетиктик/тетиктик, ар нерсеге көзү жетип тургандык, баамчылдык, көрөгөчтүк, көсөмдүк.

sağduyulu акылы жетик/тетик, ар нерсеге көзү жетип турган, баамчыл, көрөгөч, көсөм.

sağgörü көрөгөчтүк, көсөмдүк, даанышмандык, акылмандык. *сал. basiret.*

sağgörüülü көрөгөч, көсөм, даанышман, акылман. *сал. basiretli.*

sağgörüüsüz баамсыз, дөөдөй, акылы кыска.

sağı куштардын кыгы.

sağım 1. саан (*маал*). **2.** саан (*мал*).

sağımlı саан, саалган (*мал*).

sağın *филос.* так, чыныгы, акыйкат. ~ **bilimler** табигый/так илимдер.

sağır 1. дүлөй, кулагы катуу. **2.** үн өткөргөс (*дубал/терезе*). **3.** жакшы жылыбаган (*меш*). **4.** үнү жакшы чыкпаган (*добул, барабан*). ~ **dilsiz** дудук-дүлөй. ~ **etmek 1)** дүлөй кылуу. **2)** кулак жарган үндөр чыгаруу. ~ **olmak** дүлөй болуп калуу. (**bunu**) **Mısırdaki ~ sultan bile duydu** (*бир нерсени*) укпаган киши калган жок.

sağırlaşmak 1. дүлөйлөнө баштоо, кулагы катуулашуу. **2.** (*казан, меш ж. б.*) жылыбай/ысыбай калуу.

sağırlık,-ğı дүлөйлүк, кулагы катуулук.

sağıstem ак ниеттик, адал ой.

sağlam 1. соо, ден-соолугу мыкты, чың, тың, бышык. **2.** бүтүн, аман, зыян тартпаган. **kitaplar ~mış** китептер аман экен. **3.** бекем, бышык, чыдамдуу. ~ **ayakkabı** бышык бут кийим. **4.** ишеничтүү, чын. ~ **ayakkabı değil** *арго* ишеничи жок (*киши*). ~ **iman** катуу ишеним. **sözü ~** сөзүнө бекем. (**bir işi**) ~ **kazığa bağlamak** (*бир ишти*) бекемдөө, бышыктоо, камсыз

кылуу.

sağlama 1. камсыз кылма, гарантиялама. **2. мат.** текшерме, далилдеме.

sağlamak I 1. камсыз кылыш, жабдыш, даярдап бериш. **aile huzurunu** ~ үй-бүлөнүн бейпилдигин камсыз кылыш. **2. мат.** далилдеш, текшериш.

sağlamak II (унаалар) оң жакка өтүш, оң жак менен жүрүш.

sağlamlamak 1. бекемдөө, бышыктоо, чыңдоо. **2. өтм.** чын-бышыгын тактоо, текшерүү.

sağlamlama бекемделме, бышыкталма.

sağlamlamak 1. бекемделүү, бышыкталуу, чыңдалуу. **2.** далилденүү, ырасталуу, такталуу. **3.** камсыз болуу.

sağlamlatmak к. **sağlamlamak.**

sağlamlık, -ğı 1. бышыктык, бекемдик, бектик. **2.** ишеничтүүлүк, аныктык, тактык. **3.** ден-соолугу чыңдык, тыңдык.

sağlanma камсыз кылма, белен/даяр кылма.

sağlanmak камсыз кылмак, белен/даяр кылмак.

sağlı оңчул, оңду. ~ **sollu 1)** оңду-солду, оң-тегири. **2)** оң колун да, сол колун да пайдалана билген.

sağlıcakla аман-эсен, аман-соо. ~ **gidiniz!** аман-эсен баргыла! ~ **kahın!** аман-эсен тургула!

sağlık I, -ğı ден-соолук, саламаттык. ~ **ında 1)** ден-соолугу мыкты кезинде. **2)** көзү тирүүсүндө. ~ **miza!** ден-соолугуңуз /саламаттыгыңыз үчүн! (тост). ~ **bakımı** гигиена. ~ **bilimi** гигиена (илим). ~ **hizmetleri** саламаттык кызматтары. ~ **karnesi** саламаттык картасы/дептери. ~ **muayenesi** саламаттык текшерүүсү. ~ **osağı** саламаттык/медициналык пункт. ~ **olsun!** жаның аман болсун! (материалдык жоготуу учурунда жооткотуу үчүн айты-

лам). ~ **raporu** ден соолукка байланыштуу рапорт/ бюллетень. ~ **sigortası** саламаттык камсыздоосу. ~ **yoklaması** жалпы текшерүү, чек-ап.

sağlık II к. **salık.**

sağlıklı 1. ден-соолугу чың, тың, сак-саламат. **2. өтм.** туура, ишеничтүү, чындыкка таянган. ~ **düşünce** туура ой/пикир.

sağlıksal ден соолукка/саламаттыкка байланыштуу/тийиштүү.

sağlıksız 1. ден соолугу начар, оорулуу, алсыз. **2.** ишеничсиз, туура эмес. **3.** ден соолукка зыяндуу. **4.** жакшы ойлонуштурулбаган/пландалбаган, чала.

sağma саама.

sağmak, -ar 1. сааш (уйду, койду ж. б.).

2. бал челектен бал алыш. **3.** жандырыш (мис. түрмөктү, жипти). **4. арго** талап-тоноп/алдап алыш.

sağmal 1. саалган, саан (мал). **2.** саалган уй. **3. арго** (~ **inek**) ар качан пайда түшүп турган (жер, киши).

sağrı биол. соору. ~ **kemiği** сегиз көчүк.

sağı кошок. ~ **sağmak** кошок кошуу.

sah, -hhi бир нерсенин тууралыгын тастыктаган кол. ~ **çekmek** (бир документти) тастыктоо.

saha 1. талаа, майдан. **futbol ~sı** футбол талаасы. **2.** тармак, салаа. **3.** аймак, зона, район, мейкиндик.

sahabe (sahib'дин көпт. т.) 1. Азирети Мухаммеддин сөзүн уккандар, мажлистерине катышкандар. **2.** ээлик кылгандар, кожоюндар.

sahabet, -ti колдоо, таяк-жөлөк, арка.

sahaf букинист.

sahan жайпак жез идиш.

sahanlık, -ğı 1. саханга (к.) баткандай. **2.** платформа (автобуста/трамвайда ж. б.).

sahavet, -ti кең пейилдик, жоомарттык.

sahi чынында, чындап, туурасы, чыныгы. ~ **mi?** чынбы? чын элеби?

sahibe үй ээси аял, кожейке.

sahici чыныгы, нукура, накта, табигый.
~ **elmaz** чыныгы алмаз.

sahiden чындап, чын эле. ~ **mi?** чын элеби?

sahife к. **sayfa**.

sahil 1. жээк, жака, бой (*суунун, деңиздин ж. б.*). ~ **e atmak** жээкке чыгарып/сүрүп салыш. ~ **den gitmek** жээк бойлоп жүрүү. 2. жээк бою.

sahileşmek чындыкка чыгуу, ырасталуу.

sahip, -bi 1. ээ, кожоюн. **ev ~i** үй ээси. **mal ~i** мүлк ээси. 2. бир нерсеге жөндөмдүү, шыктуу, эгедер. **irfan ~i** билимдүү, маданияттуу. **söz ~i** сөзүн туткан. **şöhret ~i** атактуу, даңазалуу. 3. колдоо, коргоо, ээлик болуу. ~ **çıkmaк** 1) ээлик болуу/кылуу, кожоюн болуу. 2) колдоо, коргоо, жардам берүү, арка болуу. 4. колго алуу, тыюу, көзөмөлгө алуу. **köpeğine ~ çık!** итинди карма! ~ **olmak** 1) (*бир нерсеге*) ээ болуу. 2) көзөмөлгө/колго алуу. 3) (*бир кызга*) күч колдонуп зордуктап салуу.

sahiplik, -ği 1. ээлик, кожоюндук. 2. коргоочулук, колдоочулук, арка-жөлөк чыкма.

sahipsiz 1. ээсиз, кароосуз. 2. өтм. эч кимиси/коргоп/колдоп алары жок.

sahir сыйкырчы.

sahne 1. сахна. ~ **arkası** кулис. ~ **ye çıkmaк** сахнага чыгыш. 2. сахна (*драмалык чыгармалардын бөлүмү*). 3. көрүнүш. **resimde savaş ~si yansıtılmış** сүрөттө согуш сахнасы көрсөтүлгөн. 4. өтм. окуя. **büyük değişim ~lerine tanık olduk** чоң өзгөрүү окуяларына күбө болдук. 5. иш тармагы/салаасы. **siyaset ~sine elli yılını vermiş** саясат сахнасына элүү жылын берген.

sahnelemek сахналаштыруу, сахнага

коюу.

sahra 1. талаа, мейкиндик. 2. чөл. **S~ çölü** Сахара чөлү. 3. аск. талаага ылайыкташкан. ~ **hastanesi** талаа госпиталы. ~ **mutfağı** талаа ашканасы.

sahte 1. жасалма, жалган, көз боёмолгон. сал. **düzmece**. ~ **evrak** жасалма документ. ~ **para** жасалма акча. 2. өтм. калп, жасалма, арамзаа. ~ **gölüş** арамзаа/калп күлүш.

sahteci к. **sahtekâr**.

sahtecilik к. **sahtekârlık**.

sahtekâr 1. жалганчы, жасалма иштер жасаган, көз боёмочу. 2. фальсификатор.

sahtekârlık, -ği 1. жасалмалык, жалганчылык. 2. фальсификация.

sahtelik, -ği жасалмалык, жалгандык, көз боёмочулук, калп.

sahtıyan 1. сактыян (*тепи*). 2. сактыяндан жасалган.

sahur мус. соор. ~ **a kalkmak** соорго туруш.

sahurluk, -ğu мус. соорлук, соордо желчү тамак.

saik, -kı 1. шык, эрдем, фактор, стимул. 2. шыктандырган, күч-кубат берген, шерденткен.

saika I эск. чагылган.

saika II эск. себеп.

sair башка, бөлөк (*кишилер/буюмдар*).

sairfilmenam эск. уйкусурап баскан киши.

sak (*уйкусуна*) сак, сергек. ~ **yatmak** сак жатыш.

saka I суу ташыр, суу сатар (*булактан үйлөргө*). ~ **beygiri gibi** 1) бригадирдин атындай. 2) өтм. иши жок айыл кыдырган (*киши*).

saka II (~ **kuşu**) зоол. сайрагыч ала чымчык (*Carduelis carduelis*).

sakağı вет. маңка (*малдын жугуштуу оорусу*).

sakak, -ğı богок.

sakal сакал. **tahta** ~ чоң сакал. **top** ~ топ

сакал. ~ **birakmak/koyuvermek/salivermek/uzatmak** сакал коюш/коё бериш. ~ **1 bitmek 1**) сакал бүтүш/ чыга башташ. **2) argo (бир ишке)** бөгөт чыгыш. ~ **1 değirmende ağartmak** карыганча эч нерсе үйрөнбөгөн (*сөзм. с. сакалын тегирменде агарткан*). ~ **1 ele vermek/kaptırmak** мурдунан жетелетип алыш, бирөөнүн жетегинде жүрүш. ~ **1ma gülmek** көз көрүнөө шылдың кылыш. ~ **1 oynatmaz (жемши)** оозуңа салсаң эрийт. ~ **1 saydırmak 1**) ишеним/кадыр-барктан айрылыш. **2)** ачык ооздук кылыш, сырын алдырып коюш. ~ **1ma soğan doğramak** шылдың кылуу, келекелөө. ~ **1mı sıvazlamak** сакалын сылаш. **S-1 Şerif** Мухаммед Пайгамбардын сакалынын кылы. ~ **1m yok ki sözüm dinlensin** менин сөзүмү ким укмак эле.

sakallanmak 1. сакал чыгуу. **2.** сакал коё берүү.

sakallı 1. сакалдуу. **2.** сакалы өскөн, үксүйгөн.

sakalsız сакалсыз.

sakandırık, -ğı ооз. сакалдырык.

sakar I кашка, ак (*малдын маңдайындагы*).

sakar II олдоксон, эби жок.

sakarın сахарин.

sakarlaşmak эби кетүү, олдоксон тартуу.

sakarlık, -ğı эби жоктук, олдоксондук.

sakarmeke жапайы каз.

sakarož сахароза.

sakat, -tı 1. мунжу, майып, жарадар. ~ **arabası** майып арабасы. **2.** кокус-татма, жаракат алма. **ağır** ~ оор жаракат. **3. өтм.** туура эмес, бузук (*иш, аракет*). ~ **anlatım** туура эмес түшүндүрүү. **4.** кыйраган, жараксыз, сынык. ~ **iskemle** сынык отургуч.

sakatat, -tı ичеги-карын, баш-шыйрак (*союлган малдын*).

sakatatçı сакатат (к.) саткан киши/дүкөн.

sakatlamak 1. жаралоо, майып/ жарадар кылуу. **2.** сындыруу, шекилине доо кетирүү. **3. өтм.** бузуу, бурмалоо.

sakatlanmak 1. майып/жарадар болуп калуу, жаракат алуу. **2.** сынуу, кебетесине/шекилине доо кетүү. **3.** бузулуу, бурмалануу (*иш, сөз, аракет*).

sakatlık, -ğı 1. майыптык, мунжулук, жарадарлык. **2.** сынык/бузук/кемчилик (*буюмдагы/ эмеректеги*). **3.** кырсык, балакет. **elinden bir ~ çıkması** колунан бир балакет чыгып кетпесин.

sakın сырд. с. 1. кокуй! эгерим! ~ **onun adını ağzına alma!** кокуй, анын атын оозуңа алба! ~ **ha bunu yapma!** эгерим муну кылчу болбо! **2.** кокус, балким, кудай уруп. ~ **unutmuş olmasın!** кудай уруп унутуп калбасын.

sakınca 1. кыйынчылык, жолтоо, бөгөт, ыңгайсыздык. **2.** шылтоо. **3.** коркунуч, тобокел, риск. ~ **sı olmamak** тобокели/риски болбоо.

sakıncalı кыйынчылык келе турган, тобокелдүү, кооптуу, рисктүү.

sakıncasız кыйынчылыгы жок, тобокелсиз, коопсуз, рисксиз.

sakingan сактанган, этият, аяр.

sakinganlık, -ğı сактангандык, этияттык, аярдык.

sakinma 1. сактанма, корунма, этияттама, аярлама. **2. спорт** корунма.

sakinmak сактаныш, корунуш, этиятташ, аярлаш. **sakınılan göze çöp batar** мак. сактанган көзгө чөп түшөт.

sakıntı этияттык, аярдык.

sakır: ~ ~ шак-шак (*титирөө, калтыроо*).

sakırdamak шакылдоо, (тиши-тишине тийбей)титирөө (сууктан, корккондон).

sakırğa ооз. кене.

sakit, -tı 1. түшкөн, кыйраган. 2. күчүн жоготкон, колдонуудан калган, жоюлган. 3. кулатылган, түшүрүлгөн. 4. ара төрөлгөн (бала). ~ **olmak** 1) түшүү, кыйроо. 2) күчүн жоготуу, жоюлуу, кулатылуу.

Sakit, -tı астр. Марс.

sakız сагыз. ~ **ağacı** бот. мисте (*Pistacia lentiscus*). ~ **gibi** 1) сагыздай аппак. 2) арга сагыздай жабышкан (киши). ~ **leblebisi** куурулган буурчак түрү.

sakızlı сагыздуу.

saki шарап сунган, кесекүл.

sakil 1. оор, олдоксон, очойгон. 2. кебетеси/түрү суук. 3. тажатма. 4. муз. турк музыкасынын бир ыкмасы.

sakin 1. жоош, момун. ~ **çocuk** жоош бала. 2. тынч, мемиреген, көшүлгөн. ~ **deniz** мемиреген деңиз. 3. тургун, жашоочу. **semt -leri** семт тургундары. 4. жашаган, турган. **Ankara'da** ~ Анкарада жашаган. ~ **olmak** 1) тынч/ көшүлүп/көөлгүп туруш. 2) (бир жердин) тургуну болуш. ~ ~ 1) тынч, момоюп. 2) мемиреп, көөлгүп.

sakince жайынча, акырын.

sakinleşmek 1) тынчтануу, сооронуу, ачуусу/жини таркоо. 2) токтоо, тынчуу (мис. бороон, шамал, толкун ж. б.).

sakinleştirmek тынчтандыруу, сооротуу, жайкоо.

sakinlik, -ği тынчтык, бейпилдик, бейкуттук, бейгамдык, жымжырттык.

saklama сактама, корума, жашырма.

saklamak 1. сактоо, коруу. 2. жашыруу, айтпай коюу. **sır** ~ сыр жашыруу. 3. жашыруу, көргөзбөө, катуу. **paraları yastık altına** ~ акчаларды жаздыктын алдына катуу. 4. ар-

нап/коюп/сактап коюу. **kolyesini gelinine saklamış** кольесин келинине сактап жүрүптүр. 5. (бир жерде) кармоо, сактоо. **peynir tuzlu suda saklanır** быштак туздуу сууда сакталат.

saklambaç, -cı жашынбак (оюн).

saklanmak 1. сактануу, корунуу, этияттоо. 2. жашынуу, көрүнбөө. 3. сакталуу, корулуу. 4. жашырылуу, айтылбоо.

saklantı 1. каткан/жашырган нерсе. 2. жашырынган жер.

saklı 1. сакталуу. 2. жашырылган, көргөзүлбөгөн, айтылбаган, жашыруун. **gizli** ~ жаап-жашырган. **senden gizli ~ım yok** сенден жаап-жашырган нерсем жок.

saklık, -ğı ооз. сактык.

saksagan зоол. сагызган (*Pica pica*).

saksı 1. гүл карапасы. 2. арга баш (кишинин). ~**yı bir az sula** башыңды бир аз иштет.

saksılık, -ğı 1. гүл карапалары коюлган текче. 2. кышкысын гүлдөр сакталчу жер.

saksafon муз. саксафон.

saksafoncu муз. саксафончу.

sal сал (суудан өткөрмө иштеринде колдонулган).

salâ муз. намазга чакыруу, салат (жума, жаназа, майрам намаздарында). ~ **vermek/okumak** салат окуп намазга чакырыш.

salâbet, -ti 1. катуулук, бышыктык, бекемдик. 2. өтм. кайрат, салабат, тайманбастык, бекемдик.

salâbetli 1. катуу, бышык, бекем. 2. өтм. салабаттуу, кайраттуу, күчтүү, тайманбас, бекем.

salacak, -ğı мус. үстүндө сөөк жуулган плита.

salah 1. жакшыртуу, түзөлтүү, оңдоо. 2. жыргалчылык. 3. айыгуу, түзөлтүү, оңолуу. ~ **bulmak** 1) оңолуу, жакшыруу. 2) айыгуу, түзөлтүү.

salahiyet, -ti укук, компетенция, акы. ~ **vermek** (*бирөөгө*) укук/компетенция бериш.

salahiyetli 1. укуктуу, компетенттүү. 2. абройлуу.

salak, -ği аңкоо, макоо, келесоо, жиндичалыш. ~ ~ **bakmak** аңкайып кароо.

salaklık, -ği аңкоолук, макоолук, келесоолук, жинди чалыштык.

salam салами (*колбаса түрү*).

salamandra 1. зоол. саламандра. 2. көмүр меш түрү.

salamanje тамак ичкен үй.

salamura 1. туздуу суу (*айрым тамактар бузулуп кетпеши үчүн ичине салынган*). 2. туздуу сууда сакталган азык заттар.

salapurya дең. салапурия (*соода кеме-си*). ~ **gibi** кемедей олчойгон (*бут кийим*).

salas 1. шалаш, алачык, чатыр (*убактылуу курулган*). 2. барак үй.

salaspur салашпур (*астарлык жука кездеме*).

salât, -tı мус. 1. намаз. 2. дуба (*Азирети Мухаммеддин аты аталганда окулат*).

salata 1. салат. 2. (~ **kıvırcık**) салат-латук.

salatalık, -ğı 1. бадыраң. 2. салатка ылайык (*жашылчалар, заттар*).

salâvat, -tı 1. намаздар. 2. салават дубасы (*Азирети Мухаммедге жана анын тукумуна арналып окулат*). 3. майлуу күрөштөн мурун окулган дуба. ~ **getirmek/okumak** кооптуу абалда келме келтирүү/дуба окуу.

salcı сал ташыган киши, салчы.

salça 1. томат, паста. 2. соус, суюк та-тым. **biber ~sı** калемпир пастасы. **domates ~sı** томат пастасы.

salçalı томаттуу, томат кошулган.

saldırgan 1. кол салган, албуут, кызыл камчы. 2. агрессор, баскынчы.

saldırganlık, -ğı 1. кол салуучулук, албууттук, кызыл камчылык. 2. агрессордук, баскынчылык.

saldırı кол салыш, чабуул, баскынчылык, атака. ~**ya uğramak** кол салууга/баскынчылыкка учуроо.

saldırmak 1. кол салуу, чабуулга өтүү, басып алуу. 2. дең. (*кеме*) шамалга ыңгайлануу. 3. өтм. (*бир нерсени*) катуу сынга алуу. 4. хим. таасири менен эритип/жеп жиберүү. **asitler madenlere saldırır** кислоталар металлдарды жеп жиберет.

saldırmazlık, -ğı кол салышпоо. ~ **paktı** кол салышпоо пакты.

salep, -bi 1. бот. салеп (*Orchis*). 2. бул өсүмдүктүн тамырынан даярдалган порошок. 3. салеп (*ысык ичилген ичимдик*).

salepçi салеп (к.) саткан киши.

salgı биол., физиол. бездер бөлүп чыгарган нерселер, секреция.

salgılama биол. секреция бөлүп чыгарма.

salgılamak биол. секреция бөлүп чыгаруу.

salgın 1. тумоо, эпидемия. **grip ~ı** грипп эпидемиясы. 2. убактылуу алынган салык. 3. каптап кетүү, жайылуу. **çekirge ~ı** чегиртке каптоо. 4. өтм. жаман өнөкөттүн жайылышы. **kumar ~ı** кумардын жайылышы.

salhane касап, мал сойгон жер.

salı шейшемби.

salık, -ğı 1. кабар, жаңылык. ~ **alma** кабар алма. 2. кеңеш, акыл. ~ **vermek** 1) кабар бериш. 2) кеңеш бериш.

salıncak, -ğı 1. селкинчек. 2. асма бешик (*жаш баланын*).

salıncaklı термелген. ~ **koltuk** термелген кресло.

salınım 1. салыныш, коюлуш (*бир нерсенин ичине*). 2. астр. Айдын термелиши (*либрациясы*). 3. физ. термелиш.

salınmak 1. чайпалып/чайкалып басыш. 2. салыныш, коюлуш. **salına salına** чайпалып, сүлкүлдөп (*басыш*).

salıntı термелиш, чайпалыш.

salıntılı 1. шалкылдаган, араң турган, кылтылдаган. ~ **ev** араң турган үй.

2. чайпалган (*басыш*).

salıvermek коё берүү, бошотуу, чыгаруу.

salım 1. соо, саламат, аман-эсен. **sağ** ~ аман-соо, эсен-соо. 2. таза, тунук, накта, чыныгы. 3. туура. ~ **bir çare** туура чечим. 4. зыянсыз. 5. *грам.* туура (*арап тилиндеги көптүк түр боюнча*).

salimen аман-эсен, сак-саламат.

salip, -bi крест.

salise секунддун алтымыштан бири.

salkım 1. *бот.* сабак, шиңгил. **üzüm** ~ 1 жүзүм шиңгили. 2. *бот.* вистерия (*Wisteria*). 3. чачы/шиңгил түрүндө, салбыраган, салаңдаган, салпылдаган. ~ **küpe** салбыраган/салаңдаган сөйкө. ~ **saçak** чачылган, баш-аламан. ~ **söğüt** мажүрүм тал (*Salix babylonica*). ~ ~ шиңгил-шиңгил, салаңдаган.

salkımak салаңдоо, салбыроо.

sallabaş 1. башы кылтылдаган. 2. *өтм.* баарына баш ийкей/көнө берген.

sallamak 1. терметүү, термелтүү, чайпалтуу. **beşik** ~ бешик терметүү. 2. булгалоо. **el** ~ кол булгоо. **kuyruk** ~ куйрук булгалоо. 3. ийкөө. **baş** ~ баш ийкөө. 4. чайкоо, термелтүү (*мис. үйдү*). 5. *өтм.* кечендетүү, кармоо, убакытты созуу. 6. шилтөө, уруп жиберүү. **kılıç** ~ кылыч шилтөө. 7. бийлөө (*жамбашын чайкап*).

sallamamak маани бербеш, көңүл бурбаш.

sallandırmak 1. кыймылдатуу, термелтүү, чайкалтуу. 2. *өтм.* асып өлтүрүү.

sallanmak 1. чайпалуу, термелүү, теңселүү, шылкылдоо. **ağaçlar sallandı** бактар термелди. 2. бошоп/кепшеп кетүү. **dişleri sallanıyor** тиши бошоп кетиптир. 3. кылдын учунда туруу (*бир иште/кызматта*). 4. бекер/бош жүрүү.

sallantı 1. термелиш, чайкалыш, чайпалыш, титиреш. 2. кош көңүлдүк, кайдигерлик. ~ **da bırakmak** (*бир нерсени*) бүтүрбөй/чала таштоо. ~ **da kalmak** ара жолдо калыш.

sallapati 1. одоно, олдоксон, этияттабай (*иш кылуу, сөз сүйлөө*). 2. баамсыз, орой, олдоксон (*киши*).

sallasırt: ~ **etmek** жонуна арта салуу.

salma 1. салма, коймо. 2. салма (*күрүчтөн жасалган тамак*). 3. *тар.* салык. 4. саятчы бөлмөсү. 5. ээн жүргөн мал. 6. аккан суу. 7. *тар.* патруль жоокер. ~ **gezme** тентип/селсаяктанып басып жүрүш. 8. *айылдыктардын жеңинен салбырап турган чүпүрөк*).

salmak 1. салуу. **yatak** ~ төшөк салуу. 2. коё берүү, бошотуу. **kuşu** ~ кушту бошотуу. 3. салуу, кошуу. **yemeğe piring** ~ тамакка күрүч салыш. 4. чыгуу, өсүп чыгуу. **dal budak** ~ бутак-талы өсүп чыгуу. 5. мойнуна салуу. **ona elli bin lira salmışlar** ага элүү миң лира салышыптыр. 6. аңчылыкка салуу. **tazı** ~ тайган салуу. 7. кол салуу. **köpek etrafındakilere salmış** ит айланасындагыларга кол салыптыр. 8. *өтм.* көңүл бурбоо, кызыкпоо, карабоо.

salmastra 1. *тех.* калыңдагыч, күлтүк (*тетиктер арасына коюлган*). 2. аркан.

salname жылнаама.

salon 1. салон, зал, отурган үй. 2. салон (*чогулуш, салтанат, көргөзмө ж. б. үчүн*). ~ **adamı** той-тамашанын кишиси. ~ **takımı** салон гарнитуру.

saloz *арго* дөөпөрөс.

salt, -tı 1. жалгыз, гана, ошол эле. ~ **o mu bilir?** ошол эле билет бекен? 2. таза, накта, чылк, чыныгы. 3. абсолюттук. ~ **çoğunluk** абсолюттук көпчүлүк.

salta I: ~ **durmak/etmek** эки аяктап туруу (*um үчүн*).

salta II жеңсиз, топчусуз жекет.

saltanat, -tı 1. өкүмдарлык, жеке бийлөөчүлүк. 2. султандык, падышачылык. 3. шаң-шарапат, молдук, береке, байлык, дөөлөт. 4. (*бирөөнүн*) үстөмдүгү, жогорку абалы. ~ **sürmek 1)** башкаруу, бийлөө. 2) байлык/берекет ичинде чардап жашоо.

saltanath салтанаттуу, көркөмдүү, шаңдуу, чардап, жыргал ичинде.

saltçılık, -ğı абсолютизм.

saltlık абсолюттук, толук. ~ **gerçek фило.** абсолюттук чындык.

salto спорт сальто.

salvo аск. салют, залп.

salya түкүрүк, шилекей.

salyangoz 1. зоол. үлүл. 2. *анат.* үлүл (*кулактын ичиндеги угуу борбору*).

sam (~ yeli) сам шамалы, чөлдүн ысык шамалы.

saman саман. ~ **alevi** бат өчкөн от. ~ **alevi gibi** ачуусу чукул. ~ **altından su yürütmek** кыңыр иштер жасоо. ~ **gibi** даамсыз (*тамак*). ~ **kâğıdı** саман кагаз, сары кагаз. ~ **rengi к.** **samanî.** ~ **sarısı** самандай сары.

samanî саман түстөнгөн, ачык сары.

samanlı саман аралашкан.

samanlık, -ğı саман сарай, бастырма.

Samanyolu астр. Саманчынын Жолу.

samba самба (*бий*).

Samî семит. ~ **dilleri** семит тилдери.

samimî 1. чын жүрөктөн/дилден/көңүлдөн/ыкластан. ~ **konusmak** чын дилден/ыкластан сүйлөшүү. 2. жакын, ысык, чыныгы. ~ **arkadaş** жакын дос/жолдош. ~ **olmak** чын

ыкластуу, ачык болуу.

samimîlik, samimiyet, -ti 1. чын ыклас-туулук, ак ниеттүүлүк. 2. жакындык, сырдаштык.

samimiyetsiz арамзаа, тоң, кайдигер.

samimiyetsizlik, -ği арамзаалык, тоңдук, кайдигерлик.

samsa самса (*каттама сыяктуу, бирок сироп менен жасалган таттуу*).

samsun тар. согушта колдонулган ит.

samur 1. зоол. киш (*Martes zibellina*).

2. киш териси, киш терисинен жасалган. ~ **kaşlı** кара каштуу. ~ **kürkü** киш териси. ~ **kürkünü sırtına almak** жоопкерчиликти мойнуна алуу.

san 1. атак, даңк, шаң, кадыр-барк. **adı ~ı var** атак-даңкы бар. 2. наам, титул (*атка кошуп айтылган*). 3. филос. сапат.

sana (*барыш жөндөмөсүндөгү sen ат атоочу*) сага. ~ **ne?** сага эмне жок? сенин ишиң эмне? ~ **yakıştırmadım** сенден күткөн эмесмин. ~ **yalan bana gerçek** сага жалган мага чын. ~ **a taşla vurana sen aşla vur mak.** сени таш менен урганды, сен аш менен ур.

sanal 1. жасалма, ойдон алынган, кыялдагы. 2. *мат.* көңүлдөгү. ~ **sayı** көңүлдөгү сан.

sanat, -tı 1. санат, көркөм, өнөр, искусство. ~ **eseri** санат чыгармасы. **Güzel S-lar Akademisi** Көркөм Өнөрлөр Академиясы. 2. чыгармачылык. ~ **gecesi** чыгармачылык кечеси. 3. жөндөм, чеберчилик, шык. **konusma ~ı** сүйлөө чеберчилиги. 4. кол өнөрү, устачылык. ~ **mektebi** кол өнөрчүлүк окуу жайы.

sanatçı санатчы, көркөм өнөр адиси, артист.

sanatçılık, -ğı санатчылык, көркөм өнөрчүлүк.

sanatkâr к. sanatçı.

sanatkârlık, -ğı к. sanatçılık.

sanatlı көркөм, чебер, усталык менен жасалган.

sanatoryum санаторий.

sanatsever санат сүйүүчү.

sanayi, -i 1. өнөр жай, индустрия. ~ **bölgesi** өнөр жай району. **ağır** ~ оор өнөр жай. **hafif** ~ жеңил өнөр жай. **harp** ~ согуш өнөр жайы. **2.** (**sanat**'тын көпт. т.) санаттар.

sanayici 1. өнөр жайчы, өндүрүүчү, фабрикант. **2.** өнөр жайлуу. ~ **memleketler** өнөр жайлуу мамлекеттер.

sanayileşme өнөр жай өнүктүрмө, индустриалашма.

sanayileşmek өнөр жайы өнүгүү, индустриалашуу.

sancak, -ğı 1. туу, желек. ~ **açmak** туу көтөрүү. ~ **a yemin etmek** туу алдында ант берүү. **2.** тар. санжак (*Османлы башкаруу бирдиги; вилайет менен каза ортосу*). **3.** дең. кеменин оң канаты.

sancaktar туу көтөргөн (*киши*).

sancı сайгылашкан оору, толгоо. **doğum** ~ **sı** төрөт толгоосу. ~ **tutmak** сайгылашып ооруу.

sancılanmak (*бир жери*) сайгылашып ооруу.

sancılı 1. сайгылашып ооруган. **2.** өтм. өнөкөттүү, кыйынчылыгы/проблемасы көп.

sancımak сайгылашып/лукулдатып ооруу. **yara sancıyor** жара лукулдатып жатат.

sançmak ооз. жанчуу.

sandal I бот. сандал дарагы (*Santalum album*).

sandal II дең. сандал, кайык.

sandal III сандал (*бут кийим*).

sandalcı кайыкчы.

sandalet, -ti сандалет (*арчындамалуу ачык бут кийим*).

sandalye 1. отургуч, орундук. **koltuklu** ~ кресло. **2.** орун, кызмат. ~ **kavgası**

орун/кызмат талашы.

sandık, -ğı 1. сандык. **alet** ~ **1** курал-жарак сандыкчасы. **elbise** ~ **1** кийим-кече сандыгы. ~ **kokusu** сандыктын жыты. **2.** касса. **3.** банка. **Emekli S-1** Ардагерлер Банкы. **4.** *куюлма нерселерди өлчөгүч курал*. **5.** аск. пулемёт кутусу. **6.** урна, сандык (*шайлоодо добуштар салынган*). ~ **tan çıkmak** добуш берилүү/алуу. ~ **kurulu** шайлоо комиссиясы. ~ **lekesi** дат, так (*сандыктын тагы*). ~ **odası** сандык бөлмөсү. ~ **sepet** көр-жер, буюм-тайым.

sandıkçı сандыкчы (*сандык жасаган/саткан киши*).

sandıklamak 1. сандыкка салыш. **2.** кутулаш.

sandıklı 1. дубал каптаган кооз тактай. **2.** кооздук үчүн колдонулган алтын тыйындар.

sanduka дин саркофаг, сандука (*белгилүү кишилердин мүрзөсүнүн үстүнө коюлган жыгач/мрамор сандык*).

sandviç, -ci сандвич.

sanem 1. бут, идол. **2.** өтм. сулуу аял.

sanı санаа, ой, болжол, баам. ~ **mca** байкашыма/баамыма караганда. ~ **sına kapılmak ...** деп ойлоп алуу.

sanık, -ğı күнөөлөнгөн, шектүү, кылмышкер деп саналган, камакка алынган (*киши*).

saniye секунд. ~ **sinde** дароо, ошол замат. ~ **ibresi** секунд жебеси. ~ **si** ~ **sine** таптак, секунду секундуна. **bir** ~ бир секунд/мүнөт.

saniyelik, -ği бир секунддук. **bir** ~ **iş** бир секунддук иш.

sanki 1. тим эле, жөн эле. ~ **dünyanın sonu gelmiş gibi konuşuyor** жөн эле дүйнөнүн соңу келгенсип сүйлөйт. **2.** эле. **ne olur ~, sen de gelsen?** сен да келсең, эмне болмок эле? **3.** ...дан бетер ...сып. ~ **suçlu**

benim мен күнөөлүүдөн бетер. ~ **bilmiyormuş gibi** калп эле билбегенсип.

sanlı атактуу, белгилүү. **adlı** ~ атак-даңктуу.

sanmak, -ır саноо, ойлоо, эсептөө. **sanırım** деп ойлойм/эсептейм. **sen kendini ne sanırsın?** сен өзүңдү ким деп ойлойсуң?

sanrı *психол.* галлюцинация.

sansar **1.** зоол. суусар (*Martes martes*). **2.** *арго* чөнтөкчү, ууру.

sansasyon сенсация. ~ **yaratmak** сенсация жаратыш.

sansasyonel сенсациялык. ~ **haberler** сенсациялык кабарлар.

Sanskrit, -ti *линг.* санскрит.

sansür цензура. ~ **etmek/~den geçirmek** цензурадан өткөрүү.

sansürcü **1.** цензуралык. ~ **anlayış** цензуралык көз караш. **2.** цензор.

sansürlemek цензурадан өткөрүү.

sansürlü цензурадан өткөн.

sansüalist, -ti *филос.* сенсуалист.

sansüalizm *филос.* сенсуализм.

santi - анти -

santiar антиар (жүздөн бир ар, бир чарчы метр).

santigram сантиграмм.

santigrat, -tı сантиград, градус (*Цельсий боюнча*).

santilitre сантилитр.

santim **1.** сантиметр. **2.** сантим (*Франция, Бельгиянын акча бирдиги*). **3.** бир нерсенин жүздөн бир бөлүгү. ~ **kaçırmamak** өтө этият болуу. ~ ~ өтө кылдат, акырын-акырын.

santimental, -li *психол.* сентиментал, сезимтал.

santimentalizm *филос.* сентиминтализм.

santimetre сантиметр. ~ **kare** чарчы сантиметр. ~ **küp** куб сантиметр.

santr к. **santra**.

santra орто, борбор.

santral, -li **1.** станция. **elektrik** ~i электр

станциясы. **nükleer** ~i атом станциясы. **2.** коммутатор. **telefon** ~i телефон борбору, коммутатор. ~ **memuru** телефон оператору, телефонист.

santralci телефонист, телеграфист.

santrfor *футб.* борбордук чабуулчу, форвард.

santrhaf *футб.* орто жарым чабуулчу.

santrifüj центрифуга, борборго качкан.

santrifüjör центрифуга.

santrozom *биол.* центросом.

santur *муз.* сантур (*музыкалык кыл аспап*).

sap, -rı **1.** *бот.* сабак, сап, көөдөн (*өсүмдүктүн*). **armudun** ~i алмуруттун сабагы. **çiçek** ~i гүлдүн сабагы. **2.** сап. **baltanın** ~i балтанын сабы. **3.** учук, сап. **bir** ~ **ipilik** бир учук жип. **4.** боо. ~ **çekmek** боо бооламак. **5.** түрмөк. **6.** *арго* эркек. ~ **gibi** өтө/кылдай ичке. ~ **demedem samanı anlamak** дароо түшүнө калыш, айттырбай биле коюш. ~ **gibi kalmak** сороюп/серейип калыш. ~ **ına kadar** болушунча, жеткен, ашкан, аябагандай. ~ **ına kadar dürüst** аябагандай ак ниет. ~ **i silik** селсаяк, тентимиш.

sapa жолдон буруу. **orasi bize ~ gelir** ал жак жолубузга буруу.

sapak I **1.** бурулуш, жолдун башы. **2.** суунун башы (*бөлүнгөн жери*).

sapak II *мед.* аномалия.

sapan **1.** сапан, катапульта (*таш аткыч курал*). **2.** рогатка (*балдар оюнчугу*). **3.** *мех.* блок. **4.** блоктун илгичи.

saparta **1.** кемеден атылган залп, салют. **2.** жеме, катуу сөгүш. ~ **yemek** тил угуу.

sapasağlam сопсоо, дени сак.

sapçık, -ğı *бот.* сабакча.

sapık, -ğı **1.** бузулган, жүрүш-турушу бузук, шойкомдуу. **cinsel** ~ аягынан бузулган. **2.** жинди-

чалыш, маньяк.

sapıklaşmak шойкому/жүрүш-турушу бузулуу.

sapıklık, -ğı 1. бузулгандык, шойкомдуулук. 2. жиндичалыштык, маньяктык.

sapınç, -cı 1. *психол.* жаңылыштык, каталык. 2. *астр.*, *физ.* аберрация.

sapır: ~ ~ тапыр-тапыр/түпүр. **elmalar** ~ ~ **döküldü** алмалар тапыр-тапыр түштү. **askerler** ~ ~ **döküldü** аскерлер апыр-тапыр качып жөнөштү.

sapıtmak 1. мээси айнып калуу, келесоо чалыш болуу, жин дааруу. 2. жолунан адашуу. 3. жаңылуу, ката жиберүү. 4. ойду-тоону сүйлөө.

sapkı бузулуу, жолдон чыгуу.

sapkın 1. бузулган, жолдон чыккан. 2. адашкан, адашып кеткен. ~ **kaya** *геогр.* муздардын таасиринен жер оодарган аска таш.

sapkınlık, -ğı бузулгандык, шойкомдуулук.

saplamak саюу, матыруу. **bıçak** ~ бычак саюу.

saplanmak 1. сайылып калуу, батып/кирип кетүү. **bıçak yüreğine saplandı** бычак жүрөгүнө сайылып калды. 2. тыгылып/батып калуу. **araba çamura saplandı** машине баткакка тыгылып калды. 3. *өтм.* (*бир нерсе*) жолтоо болуу, оюнан кетпөө.

saplantı *психол.* жадатма/тажатма ой, идефикс.

saplı 1. саптуу, сабагы/сабы бар. ~ **tencere** саптуу мискей. 2. саптуу көмөштан. 3. сайылган, матырылган, сапталган. **balta oduna ~ kalmış** балта отунга сайылган бойдон калыштыр.

sapma 1. *физ.* девиация, деклинация. 2. бурулма. 3. *грам.* бурмаланма.

sapmak, -ar 1. (*жолдон*) бурулуу. **sola** ~ солго бурулуу. 2. *өтм.* бузулуп

кетүү, жолдон чыгуу. **çıkmaza** ~ туңгуюкка капталуу. **fena yola** ~ жаман жолго түшүп кетүү. 3. *өтм.* чындыкты бурмалоо.

sapsağlam *к.* **sapasağlam.**

sapsarı 1. сапсары. 2. кубарган. ~ **kesilmek** өң-алеттен кетүү, кубаруу.

sapsız 1. сапсыз. 2. *бот.* сабаксыз. 3. *өтм.* колдоочусу/таянычы жок. ~ **balta arpo** арка-жөлөгү жок киши.

saptama 1. аныктама, тактама (*санды, сапатты ж. б.*). 2. бекемдеме, бышыктама. 3. мүнөздөмө.

saptamak 1. аныктоо, тактоо. 2. бекемдөө, орнотуу, бышыктоо. 3. мүнөздөө.

sara *мед.* талма, эстен тануу, эпилепсия. ~ **sı tutmak** талмасы кармап калуу.

saraç, -cı 1. ээрчи (*ээр жасаган/саткан киши*). 2. булгаарычы.

saralı талмалуу, талмасы бар.

sararmak 1. саргаруу. 2. *өтм.* кубаруу, кумсаруу. 3. саргарып, солуп калуу (*өсүмдүк*).

saray 1. сарай. ~ **erkani** сарайдагы жогорку мартабалуу кишилер. 2. коомдук жай. **Adliye S~** Юстиция Үйү. **Beyaz S~** Ак Үй. 3. султан сарайы. ~ **lokması** сарай таттуусу. 4. *өтм.* көркөмдүү/жасалгалуу үй.

saraylı тар. (*Османлы Императорлугунда*) 1. сарай кызматчысы. 2. султандын кол алдындагы күң.

saraypatı, -nı *бот.* кытай астрасы (*Calistephus sinensis*).

sardalye *зоол.* сардинка/сардилия (*Arengus pilchardus*). ~ **gibi istif olmak** (*бир жерге*) жыкжыйма толуп алуу.

sardırmak 1. түрдүрүү, оротуу. 2. **merak ~**) кызыгуу туудуруу.

Sardinya Сардиния (*Италияда бир арал*).

sardunya *бот.* сардуния (*Geranium*).

sarf 1. сарп (*кылма*), каржылама, ко-

ротмо, түгөтмө. **2.** *грам.* грамматика. ~ **etmek** **1)** сарп кылуу, каржылоо. **2)** колдонуу. **büyük emekler ~ etmek** чоң эмгек сарп кылуу. **ağır sözler ~ etti** катуу айтып койду.

sarfinazar ... айтпаганда, ... эске албаганда, ...дан башка. ~ **etmek** эсепке алынбоо, көңүл бурулбоо. **asabîliği ~ edilse, biz onunla iyi anlaşıyoruz** кыялы чатактыгын айтпаганда, ал экөөбүз жакшы түшүнүшөбүз.

sarfıyat, -tı коромжу, чыгаша, каржалган нерсе, чыгым.

sargı **1.** орооч, таңгыч, бинт, бандаж. ~ **sarmak** таңуу, ороо. **2.** *тех.* түрмөк, чүмөк.

sargılı **1.** оролгон, таңылган. **2.** оролуу, таңылуу.

sarhoş **1.** мас, кызуу, ичип алган. ~ **etmek** мас кылуу. ~ **edici** мас кылуучу. ~ **olmak** мас болуу. **2.** *өтм.* (бир нерсеге) кушубак/мас болуу. **zafer ~u** жеңишке мас.

sarhoşluk, -ğu мастык, кызуулук.

sarı **1.** сары. **altın ~sı** алтындай сары. **limon ~sı** лимондой сары. **2.** сары, ачык түстүү, блондин. **3.** кубарган, өңү саргарган, өң-алеттен кеткен. **4.** жумуртка сарысы. ~ **altın** таза/нак алтын. ~ **benek** *анат.* сары так (көздүн тор катмарындагы). ~ **çiyan** сары чаян, арамзаа, куйту (*киши*). ~ **çizmeli Mehmed ağa** ата-жотосу белгисиз бирөө. ~ **kız ооз.** **1)** алтын лира. **2)** нашаа.

sarıbalık, -ğı *зоол.* сары балык (*Idus jes-ses*).

sarıca **1.** *зоол.* сары аары. **2.** саргыч.

sarıcik, -ğı *зоол.* саргалдак (*Oriolus oriolus*).

sarıçalı *бот.* сары жыгач (*бөрү карагат жыгачы; Berberis*).

sarıçam *бот.* сары карагай (*Pinus silvestris*).

sarığiburma буралган чалма түрүндөгү түрк таттуусу.

sarık, -ğı чалма, селде.

sarıklı **1.** чалма/селде чалынган. **2.** *мус.* дин адамы, кожо.

sarılgan *бот.* чырмоок. ~ **sap** чырмоок сабак.

sarılı I оролгон, түрүлгөн, таңылган. **eli** ~ колу таңылган.

sarılı II сары тактары/гүлдөрү бар.

sarılık, -ğı **1.** сарылык, сары түс. **2.** *мед.* сарык.

sarılmak **1.** оролуу, таңылуу. **2.** түрүлүү. **3.** кучактоо, асылуу (*мис.* мойнуна). **4.** киришүү, белсенүү. **kaleme ~** жазганга киришүү. **dört elle ~** төрт колдоп/жан дили менен киришүү.

sarım **1.** ором, түрүм. **2.** оромо. **3.** бир орогонго/түргөнгө жете турганчалык.

sarımsak, -ğı **1.** *бот.* сарымсак (*Allium sativum*). **2.** сарымсак, чеснок. ~ **ı gelin etmişler de kırk gün kokusu çıkmamış** сарымсактан келин алса, кырк күн жытын чыгарбаптыр (*кишини билиш оңой эмес маанисинде*). ~ **yemedim ki ağzım koksun** эч жазыгым жок, эмнеден коркоюн (*сөзм. с.* сарымсак жебесем, оозум эмнеге жыттансын).

sarımsaklı сарымсактуу, сарымсак кошуп жасалган.

sarımsı, sarımtırak саргыч.

sarınmak **1.** оролуу, жамынуу, чүмкөнүү. **2.** белге байлануу, курчануу. **3.** (*башына*) чалынуу, ороп алуу.

sarisabır *бот.* алоэ (*Aloe vera*).

sarışın **1.** ак саргыл жүздүү. **2.** сары чачтуу, блондин.

sarı сари (*индус аялдарынын кийими*).

sâri **1.** жугуштуу (*оору*). **2.** оңой жайылган.

sarig, -ğı *зоол.* сумкалуу чычкан, опосум (*Didelphus dorsigera*).

sarih ачык, даана, танылгыс, айныксыз.

~ **ifade** ачык сөз.

sarkaç, -cı маятник.

sarkık, -ğı салбырап/шалпайып/ түшүп турган. ~ **dudaklı** эрди шалпайган.

sarkıntı 1. асылып/илинип/салаңдап турган нерсе. 2. *өтм.* (бирөөгө) тийишме, асылма, жабышма.

sarkıntılık, -ğı тийишме, жабышма, асылма. ~ **etmek** (бирөөгө) тийишүү, жабышуу, асылуу.

sarkıt, -tı *геол.* сталактит.

sarkıtmak 1. салаңдатуу, ылдый түшүрүү. **balkondan ip** ~ балкондон жип салаңдатуу. 2. *өтм.* асып салуу, даргага асуу.

sarkmak, -ar 1. салаңдоо, илинип/башын чыгарып туруу. 2. ылдый түшүп туруу, учунан чыгып туруу. **gömleğinin kolu sarkıyordu** көйнөгүнүн жеңи чыгып турган. 3. жолду узартуу, тийип өтүү, учуроо. **keşke pazara da sarksaydınız** базарга да бара келсеңер эмне.

sarkom *мед.* саркома.

sarma 1. оромо, түрмө. 2. сарма (жүзүм жалбырагына *фарш* оролуп жасалган тамак). 3. спорт чалма (күрөштө). 4. оролуп жасалган. ~ **уау** оролгон жаа. 5. *аск.* курчоого алма. **yaraları** ~ калыбына келтирүү, ондоо.

sarmak 1. ороо, таңуу, чүмкөө. **elini** ~ колун таңуу. 2. курчап/тегеректеп алуу. 3. каптап кетүү. **ateş evin her tarafını sardı** өрт үйдүн ар тарабын каптады. 4. түрүү, түрмөктөө. **makarayı** ~ блоку түрүү. 5. чырмап алуу. 6. жарашуу, ылайык болуу. 7. кучактоо. 8. *өтм.* жагуу, жактыруу. 9. *өтм.* каптоо, жемеге алуу, тилдөө. 10. жабышуу, ээрчип алуу. **amma sarıyorsun ha!** тим эле жабышып аласың да! 11. түртө салмак. **işi başkalarına** ~ ишти башкаларга түртө салуу. **sarıp sarmalamak** катуу

ороп/таңып салуу.

sarmal эшме/спираль түрүндө.

sarmalamak ороп-чулгоо.

sarman 1. ири, чоң, эбегейсиз. 2. сары мышык.

sarmaş: ~ dolaş 1) коюн-колтук алышкан, кучакташкан. 2) өтө ысык/ынак.

sarmaşık, -ğı *бот.* чырмоок (*Hedera helix*).

sarmaşmak чырмалышып/чиеленешип/аралашып калуу.

sarnıç, -cı 1. жер алдындагы суу депосу. 2. цистерна. ~ **gemisi** танкер. ~ **vagonu** вагон-цистерна.

sarp, -rı 1. тик, жалама. ~ **kaya** жалама зоо. 2. кыйын, катаал, өтүшү татаал. 3. кыйынчылык. ~ **a sarmak** кыйындап/татаалдап кетүү.

sarplaşmak 1. кыйындоо, татаалдашуу. 2. тик/жалама болуу.

sarraf 1. алтын-күмүш саткан киши. 2. акча алмаштыргыч.

sarraflık, -ğı 1. саррафтык (*к.*) (*кесиби/кызматы*). 2. саррафка берилген чай пул.

sarsak алсыз, дармансыз, калтырап-титиреген (*оорудан, карылыктан*). ~ **sursak** калтырап-титиреп.

sarsaklık, -ğı алсыздык, дармансыздык, чабалдык, эби жоктук, коомайлык.

sarsılmak 1. термелүү, чайпалуу, титирөө. 2. *өтм.* чочуп кетүү, дал/нес болуп калуу. 3. *өтм.* алдан-күчтөн таюу. **hastalıktan çok sarsıldı** оору алы-күчүн алды.

sarsıntı 1. термелме, чайпалма, солкулдама. 2. титиреме, калтырама. 3. жер титирөө. 4. *психол.* күчтүү таасирге кабылма. 5. кризис. **ruhî** ~ рухий кризис, депрессия.

sarsıntılı 1. термелген, солкулдаган, титиреген. 2. *өтм.* терең таасирленткен. 3. өйдө-ылдый, бир кылка эмес.

sarsıntısız 1. термелбей, чайпалбай, солк этпей, тынч (мис. *машина, учак ж. б.*). 2. өтм. тынч, бейпил, ишеничтүү (жер).

sarsmak 1. силкидетүү, солкулдатуу, чайпоо, чайкоо, жулкулдатуу, титиретүү. **araba çok sarstı** машина аябай чайкады. 2. өтм. катуу таасир берүү. **annesinin ölümü onu çok sarstı** апасынын өлүмү ага аябай таасир берди.

sası сасыган, сасык жыттанган. ~ ~ **kokmak** сасык жыттануу.

sasımak диал. сасуу.

sataşkan чыр, чатак, урушчаак (киши).

sataşmak чыр/чатак чыгаруу, тийишүү, урушуу.

saten 1. сатин. 2. сатинден жасалган.

sathî 1. үстүндө, терең эмес. ~ **yara** жеңил жара. 2. өтм. үстүртөн, чала-чарпыт. ~ **bir redasyon** үстүртөдөн жасалган редакция.

satı сатык. ~ **ya çıkarmak** сатыкка чыгарыш.

satıcı сатуучу, дүкөнчү.

satıcılık, -ği сатуучулук, дүкөнчүлүк.

satıl, -thı жүз, өң, үстүңкү бет.

satılık, -ği сатканга чыгарылган, сатылчу. ~ **çıkarmak** сатышка чыгаруу.

satım: alım ~ алым-сатым, соода.

satın: ~ **alıcı** сатып алуучу. ~ **almak** сатып алуу.

satır I сап (жазууда). ~ **arasında** саптар арасында. ~ **başı** абзац. ~ ~ сап-сап, түгөл. ~ ~ **ezbere bilmek** бардык саптарын жатка билиш.

satır II чоң бычак. ~ **atmak** кырып/тыйпыл кылып салыш. ~ **ayatmak argo** бирөөнүн маңызсыз сөздөрүн аргасыз угуп туруш.

satırlık, -ği сап(тык), саптан турган. **он** ~ **bir yazı** он саптык жазуу.

satış сатыш, соода. ~ **a çıkarmak** сатышка чыгаруу. ~ **fiyatı** сатыш баасы. ~ **yeri** сатыш орду, сатылган жер. ~ **yapmak** сатмак.

satir ад. сатира. *сал. vicif.*

sathican мед. плеврит, өпкө кабынын сезгениши.

satma сатма.

satmak 1. сатуу, соодалоо. **el altından** ~ жең алдынан/ичинен сатып ийиш. **peşin para ile** ~ нак акчага сатыш. **kredi ile** ~ кредит аркылуу сатыш. 2. өз баасын көтөрүү, өзүн өзү мактоо. **kendini satmasını bilmek** өз баасын көтөрүүнү билиш. 3. (бирөөлөрдөн) кутулуп/качып чыгыш. 4. өтм. (бирөөлөрдү) сатып кетиш, кыянаттык кылыш. **satıp savmak** бар дүйнөсүн сатып жибериш.

satranç, -cı шахмат. ~ **oyuncusu** шахматчы. ~ **tahtası** шахмат тактасы. ~ **taşı** шахмат ташы.

satrançlı чакмактуу, кереге көз. ~ **kumaş** чакмактуу кездеме.

Satürn астр. Сатурн.

sauna сауна.

sav 1. сөз, кеп. 2. жаңылык, кабар. 3. тезис, аргумент. 4. лог. тезис, сунуш. ~ **ı kanıtama** лог. (бир нерсени) өзү менен далилдөө.

sava сүйүнчү, жакшы кабар.

savacı 1. сүйүнчүлөгөн, кабарчы. 2. ооз. пайгамбар.

savak, -ğı суу бөлгүч (тегирменде).

savan, savanna геогр. саванна.

savaş 1. согуш, уруш. **atom** ~ **ı** атомдук согуш. **Büyük** ~ 1-Дүйнөлүк Согуш. **dünya** ~ **ı** дүйнөлүк согуш. **iç** ~ ички согуш. **istiklâl** ~ **ı** боштондук согушу/күрөшү. **kutsal** ~ ыйык согуш. **ölüm-kahm** ~ **ı** жан аябаган уруш. 2. мушташ, коога. 3. алышма, уруш (айбандарда). 4. күрөш. ~ **açmak** согуш ачуу. ~ **alanı** согуш майданы. ~ **bölgesi** согуш/фронт аймагы. ~ **endüstrisi/sanayi** согуш өнөр жайы. ~ **ilânı** согуш жарыялоо. ~ **kurulu** согуштук кеңеш. ~ **teknîği** согуш тех-

никасы.

savaşçı 1. согушчан. **2.** согушуп жаткан, жаатташкан. **3.** жоокер, аскер.

savaşçılık, -ğı 1. согушчандык. **2.** жоокерлик, аскерлик.

savaşım күрөш, аракет, далалат. ~ **vermek** (*бир нерсе үчүн*) күрөш жүргүзүү.

savaşkan 1. согушчан. **2.** жоокер.

savaşmak 1. согушуу, урушуу. **2.** күрөшүү, катуу аракет кылуу, бүтүн күчүн сарптоо. **hastalıkla savaşıyor** оору менен алпурушуп жатат.

savat,-tı күмүшкө чегилген оюу/накыш.

savatlamak күмүшкө оюу чегүү.

savca ук. каралама бүтүмү.

savcı ук. прокурор. **baş** ~ генералдык/баш прокурор.

savcılık, -ğı 1. прокурордук (*кызмат/милдет*). **2.** прокуратура.

savlamak доомат кылуу, күнөөлөө.

savmak,-ar 1. айдап/кубалап жибериш. **hizmetçiyi** ~ кызматчыны кубалап жибериш. **2.** кутулуу, башынан өткөрүү. **hastalığı** ~ ооруп айыгыш. **nöbetini** ~ нөөмөтүн өтөп чыгыш. **3.** өтүп кетиш. **soğuk içime savdı** суук ичме өтүп кетти. **4.** өтө бышып/саргарып кетиш (*өсүмдүктөр*). **sinek** ~ к. **sinelsavar**. **tank** ~ к. **tanksavar**. **uçak** ~ к. **uçaksavar**.

savruk 1. унутчаак, этиятсыз, энөө, баамсыз. **2.** чачкын, баш-аягы жок, иретсиз, сапырылган.

savrukluk,-ğu 1. унутчаактык, этиятсыздык, энөөлүк, баамсыздык. **2.** чачкындык, иретсиздик.

savrulmak 1. сапырылыш, көтөрүлүп чыгыш, учуп кетиш. **saçları rüzgârdan savruldu** чачтары шамалдан сапырылды. **2.** чачылыш, жайылыш. **3.** (*акча*) бекерге чачылыш, коротулуш. **4.** айтылыш, сүйлөнүш (*жеме, сөгүш*).

savruntu 1. сапырынды. **2.** сынган-тө-

гүлгөн нерсе.

savsak,-ğı 1. кайсар, эндекей, этиятсыз, эринчээк. **2.** кайдигер, көңүл кош, түртө салды, жүрнары.

savsaklamak 1. этияттабоо, көңүл кош-тук/кайдигерлик кылуу, көңүл бурбоо. **2.** жүрнарыга салуу, кечендетүү, колго албоо.

savsamak к. **savsaklamak**.

savulmak 1. жолдон четтөө, жол берүү. **2.** чегинүү. **savul!** жол бер! жол бошот!

savunma 1. аск. коргоо. **2.** жактоо (*мис. диссертацияны*). **3.** *футб.* коргоо. **S~ Bakan** Коргоо Министри. **S~ Bakanlığı** Коргоо Министрлиги.

savunmak 1. коргоо, сактоо, кайтаруу. **barışı** ~ тынчтыкты коргоо. **demokrasiyi** ~ демократияны сактоо. **2.** жактоо. **tez** ~ диссертация жактоо.

savunmasız 1. коргоосуз, колдоосуз. **2.** эч кимиси жок.

savunu к. **savunma**.

savunucu 1. коргоочу, жактоочу. **2.** диссертант. **3.** *футб.* коргоочу.

savurgan ысырапкор, акча чачкан, көөдөк, сарамжалсыз.

savurganlık, -ğı ысырапкордук, сарамжалсыздык.

savurmak 1. сапыруу. **harman** ~ кырман сапыруу. **2.** сапырыштыруу, учуруп кетүү (*мис. шамал*). **3.** ыргытып жиберүү. **4.** шилтөө, уруу. **kılıç** ~ кылыч шилтөө. **yumruk** ~ муштум көтөрүү. **5.** бурулдатып/буркулдатып чыгаруу, үйлөө. **sigara dumanını yüzüme savurdu** тамекинин түтүнүн бетиме үйлөдү. **6.** опурулуу, оозуна келгенди сүйлөө. **küfür** ~ сөгүп-сагуу. **palavra** ~ калп айтуу. **7.** сапыруу (*сүттү, сорпону ж. б.*). **8. өтм.** сапырып жок кылуу, чачуу, бекерге коротуу (*акчаны, байлыкты*).

savuşmak 1. (бир жерден) жылып жок болуу, акырын чыгып кетүү. **2.** (оору же кыйын абалдан) айыгуу, оңолуу, түзөлүү.

savuşturmak 1. айдоо, кубалоо, кутулуу (бирөөдөн, бир нерседен). **2.** айыгып/кутулуп чыгуу (оорудан, кырсыктан ж. б.).

saya бычылган булгаары (бут кийим үчүн).

sayacı өтүкчү.

sayaç,-cı эсептегич саат (газ, электр, суу ж. бны).

saydam 1. тунук. **cam ~dır** айнек тунук. **2.** өтм. ачык, анык, көрүнөө. ~ **tabaka** анат. (көздүн) тунук чели.

saydamlaşmak 1. тунуу, тунук тартуу. **2.** өтм. ачык/көрүнөө боло баштоо.

saydamlık,-ğı 1. тунуктук. **2.** өтм. ачыктык, көрүнөөлүк.

saye 1. сая, көлөкө. **2.** жардам, колдоо, коргоо, жөлөк, көмөк. **3.** аркылуу. ~ **nizde** сиз аркылуу, сиздин жардамыңыз менен. **bu ~de** бул үчүн, мындан улам.

sayeban эск. саябан.

sayfa 1. бет (китеп, газета ж. б.). **2.** бөлүм, тема, рубрика. **sanat ~sı** санат бөлүмү. ~ **bağlamak** полигр. беттөө. ~ **düzeni** беттердин ирети/катары..

sayfalık,-ğı беттик, беттен турган. **üç yüz ~ kitap** үч жүз беттик китеп.

sayfiye дача, жайлак (үй).

saygı сый, урмат, ызаат, ардак. ~ **ıyla** сый-урмат менен, сыйлап. ~ **ларымла** урматтоо менен (каттын аягына жазылган сытайыгерчилик сөзү). ~ **beslemek/duymak** сыйлоо, кадырлоо. ~ **duruşu** ызаат турушу. **bir dakikalık ~ duruşu** бир мүнөттүк ызаат турушу. ~ **görmek** сый көрүү. ~ **göstermek** сый көргөзүү.

saygıdeğer 1. урматтуу, ардактуу, кымбаттуу (кайрылуу). **2.** урмат-сыйга

татыктуу.

saygılı сылык, сыпайы, назик, тарбиялуу. ~ **adam** сыпайы киши.

saygın кадырлуу, сыйлуу, абройлуу.

saygınlık,-ğı кадырмандык, сыйлуулук, абройлуулук.

saygisız сый-урматты билбеген, адепсиз, жоосунсуз, орой, каадасыз.

saygisızca адепсиздик/жоосунсуздук менен, каадасыздык/оройлук кылып.

sayı 1. сан. **asıl ~lar** негизги сандар. **çift ~lar** жуп сандар. **kesirli ~** бөлчөк сан. **ondalık ~** ондук сан. **tam ~** бүтүн сан. **tek ~lar** так сандар. **2.** грам. сан атооч. **3.** эсеп, сан. ~ **sını almak** эсебин алыш. **4.** спорт эсеп. **5.** сан, номер (газета, журналдардын). **dergi ~sı** журналдын саны. ~ **bilimi** статистика. ~ **boncuğu** чот. ~ **göstergesi** спорт эсептик көрсөткүч. ~ **m suyum yok** (балдардын тилинде) **1)** ойнобойм. **2)** сөзүм тамаша эмес.

sayıca сан жагынан, саны боюнча.

sayıklamak 1. жөөлүү (уйкусунда/ооруганда). **2.** (бир нерсени) кайталап/какшанып айта берүү.

sayılı 1. сандагы, саны бар. **2.** саналып/эсептелип коюлган. **müşterilerimiz** ~ кардарларыбыздын саны белгилүү. **3.** аз санда, саналуу. ~ **insanlara davetiye gönderildi** саналуу кишилерге чакыруу жиберилди. **bunun gibi olaylar tarihte ~dır** бул сыяктуу окуялар тарыхта саналуу гана.

sayılmak 1. саналуу, эсептелүү. **2.** өтм. деп/катары эсептелүү/саналуу. **bu caniler insandan sayılmaz** бул мыкаачылар адам деп эсептелбейт. **3.** сый көрүү, сыйга татыктуу болуу. **hatırı sayılır 1)** кадырлуу. **2)** маанилүү.

sayım санак, каттоо. **nüfus ~ı** эл каттоо. **2.** (~ **vergisi**) мал үчүн алынган са-

лык.
sayın ардактуу, урматтуу, кадырлуу.
сал. muhterem.
sayısal 1. *мат.* сандык, санга байланышкан. ~ **değer** сандык чоңдук. **2.** дигитал.
sayısız сансыз, эсепсиз, эсеп/сан жеткис.
sayışmak 1. эсептешүү, төлөшүү. **2.** (*балдар*) санап саноо менен кезек белгилөө.
Sayıstay Жогорку Финансы Кеңеши (*Түркияда*).
saylamak *диал.* шайлоо.
saymak 1. саноо, эсептөө. **sayı** ~ санап саноо. **2.** эсепке/көңүлгө алуу. **önceki verdiklerimi saymıyor** мурунку бергендеримди эсепке кошпойт. **3.** сыйлоо, барктоо, кадырлоо. **babası gibi sayıyor** атасы катары сыйлайт. **4.** деп ойлоо/кароо/эсептөө. **kendini büyük âlim sayıyor** өзүн чоң окумуштуу деп эсептейт. **5.** санап берүү. **iki bin lira saydı, bana bir küpe aldı** эки миң лира санап берип, мага бир сөйкө алды. ~ **la bitmez** санап бүтө/түгөтө албайсың. **sayıp dökmek** баары-жогун айтып салуу.
sayman эсепчи, бухгалтер.
saymanlık, -ğı 1. эсепчилик, бухгалтерлик (*кызмат/милдет*). **2.** бухгалтерия.
sayrı оору, ноокас.
sayrılık, -ğı оору, ноокастык.
sayrım sak, -ğı калп ооруган, симулянт.
sayrım sakmak калп оорумуш болуу.
sayvan 1. жандары ачык чатыр. **2.** айванча. **3.** *эск.* тышкы кулак.
saz I 1. камыш, тростник. **2.** камыштан/тростниктен жасалган. ~ **benizli** солуган, саргарган жүз.
saz II 1. саз (*кылдуу музыкалык аспап*). **2.** кыл аспаптар (*жалпы аты*). **3.** музыкалык аспаптар (*жалпы аты*). **4.** аспаптык оркестр. ~ **a**

gitmek түрк музыкасы чалынган жерге баруу. ~ **heyeti** түрк аспаптык оркестри. ~ **ı sözü yerinde** жүргөн-турганы орундуу. ~ **şairi** элдик ырчы (*сазга кошулуп ырдаган*).
sazan зоол. сазан, карп (*Cyprinus carpio*).
sazcı сазчы (*саз чалган/жасаган/саткан киши*).
sazende к. sazcı.
sazlı саз чалынган. ~ **sözlü** саз чалынган (*көңүл ачуу*).
sazlık, -ğı камыш көп өскөн/саз жер.
seans сеанс (*ар кыл мааниде*).
sebat, -tı чыдам, көшөкөрлүк, туруктуулук, кайраттуулук. ~ **etmek/göstermek** чыдамкайлык көрсөтүү.
sebatkâr к. sebatlı.
sebatlı катуу, туруктуу, кайраттуу, бекем, чыдамкай, өжөр.
sebatsız чыдамсыз, кайратсыз, туруксуз, жеңил мүнөз.
sebebiyet, -ti себеп, түрткү. ~ **vermek** түрткү берүү, себеп болуу.
sebebi, -bi себеп, түрткү. ~ **iyile** себеби менен. **ne ~le olsa olsun** кандай себеп менен болсо да. ~ **göstermek** себеп көрсөтүү. ~ **olmak** себеп болуу.
sebeplenmek пайдаланыш, пайдасын көрүш.
sebepli себептүү. ~ **sebepsiz** себептүү себепсиз, эч себеби жок туруп.
sebepsiz себепсиз, жөндөн жөн. ~ **kalmak** эч нерсеси жок калыш. ~ **yere** бекерден бекер.
sebil 1. бекер суу таратма (*мусулман майрамдарында*). **2.** ичме суу чоргосу (*жаами короосуна курулган*). ~ **etmek** марттык менен (*бир нерсе*) таратуу.
sebilhane себилкана (*жаами ичиндеги кайыр үчүн суу таратылчу жай*). ~ **bardağı gibi** (*жактырбоо менен*) себилкана чөйчөгүнөн бетер (*жак-*

тырбаган көпчүлүк үчүн айтылат).

sebze жашылча, көк-сөк.

sebzeci жашылча, көк-сөк саткан киши/ дүкөн.

sebzecilik, -ği жашылча өстүрүүчүлүк.

sebzelik, -ği 1. жашылча бакчасы. 2. муздаткычтын жашылча салынган бөлүмү. 3. жашылча салгыч идиш.

seccade мус. жайнамаз.

secde мус. сажда, намазда баштын жерге тийген абалы. ~ **etmek/~ye kapanmak/~ye varmak** саждага жыгылыш.

seciye мүнөз, сапат, кыял.

seciyeli мүнөзү катуу, бир мүнөз, эрки күчтүү (*киши*).

seciyesiz жеңил мүнөз, бош, оома, эрки жок (*киши*).

seçenek чечим, жол, альтернатива.

seçi чечим, тандоо.

seçici 1. чечүүчү, тандап алуучу. ~**ler kurulu** тандоо комиссиясы, жюри. 2. белгилөөчү, айырмалоочу, аныктоочу. 3. өтм. катуу тандаган (мис. *тамак, кийимди*), кыйкымчыл. **eşim yemekte o kadar ~ değil** жолдошум тамак тандабайт.

seçik 1. сапаты мыкты, иргелген, тандалган. 2. ачык, даана. **açık** ~ ачык-айрым, жашырып-жаппай.

seçilme 1. шайланма. 2. тандалма.

seçilmek 1. тандалуу. 2. шайлануу. 3. өзгөчөлөнүү, артыкчылык көрсөтүү.

seçilmiş 1. тандалма. ~ **hikayeler** тандалма аңгемелер. 2. тандалгандан калган нерселер.

seçim 1. тандоо, ылгоо, иргөө, сорттоо, чечүү. 2. ук. шайлоо. 3. айырмалоо, артыкчылык берүү. ~**le** шайлоо жолу менен. ~ **bölgesi/çevresi** шайлоо аймагы/ округу. ~ **dönemi/kampanyası** шайлоо мезгили/ кампаниясы. ~ **kurulu** шайлоо ко-

миссиясы. ~ **sandığı** добуш сандыгы, урна.

seçimli шайлануучу. ~ **organlar** шайлануучу органдар.

seçki ад. антология, хрестоматия.

seçkin 1. тандалган, иргелген, ылганган. ~ **eserleri yayımlandı** тандалган чыгармалары жарыяланды. 2. таанымал, атактуу, көрүнүктүү. ~ **aydın** көрүнүктүү айдың/интеллигент ~ **yazar** таанымал жазуучу.

seçkinlik, -ği өзгөчөлүк, айырмалуулук, артыкчылык, бөтөнчөлүк, кыйындык.

seçme 1. тандама, ылгама, чечме. 2. тандалма. ~**ler** тандалмалар. ~ **hadisler** тандалма хадистер. ~ **hakki** тандоо укугу.

seçmece иргеп алма. ~ **karpuzlar** иргеп алма дарбыздар.

seçmecelik, -ği филос. эклектизм.

seçmek 1. тандоо, иргөө, чечүү. 2. шайлоо. 3. артыкчылык берүү, айырмалоо. 4. аныктоо, таануу, билүү. 5. ылгоо. **o yemek seçer, her şeyi yemez** ал тамакты ылгап жейт, баарын жей бербейт.

seçmeli тандамал, тандоо жолу менен алынган, тандоого жол берилген. ~ **ders** тандамал сабак.

seçmen шайлоочу.

sed, -ddi к. **set**.

seda 1. үн. 2. жаңырык.

sedalı 1. үндүү, үнү бар. 2. *грам.* үндүү тыбыш.

sedasız 1. үнсүз, үнү жок, унчукпаган. **sessiz** ~ үн жок сөз жок. 2. *грам.* үнсүз тыбыш.

sedef 1. седеп. 2. седептен жасалган. ~ **düğme** седеп топчу. ~ **hastalığı** мед. кабырчыктуу чакалай, псориаз. ~ **otu** бот. седеп оту (*Ruta graveolens*).

sedefçi седепчи, седептен буюм жасаган уста.

sedefli седептүү, седеп менен кооздол-

гон.

sedimantasyon 1. мед. седиментация. 2. геол. чөкмө пайда болуу, седиментация.

sedir I такта, керебет.

sedir II бот. кедр (*Cedrus*).

sediye 1. замбил (*оорулууларды ташыган*). 2. тар. паланкин (*ийинде ташылган кресло*).

sediyelek, -ği замбил менен ташылган (*оорулуу*).

sefa 1. көңүлү жайлык, санаасыздык, камсыздык. 2. көңүл ачуу, шайырлык, шаң. ~ **bulduk** (~ **geldiniz** кош келдиңиз тилегине жооп катары айтылат) жакшы келдик, ырахмат. ~ **geldiniz!** кош келдиңиз! ~ **pezevengi** ойноп-күлгөндү/куунак өмүр сүргөндү жакшы көргөн киши. ~ **sürmek** жыргап-куунап өмүр сүрүш.

sefahat, -tı 1. ысырапкордук, дүнүйөнүн/акчанын кадырын билбестик, түтөт. 2. аягы бузуктук, жүрөөнөктүк. 3. көңүл ачма, шапар тепме.

sefalet, -ti жокчулук, карыпчылык, жардылык, кедейлик. ~ **çekmek** жокчулуктун/жардылыктын азабын тартуу. ~ **e düşmek** карыпчылыкка түшүү. ~ **içinde yaşamak** жакырчылык ичинде жашоо.

sefaret, -ti дипл. элчилик, өкүлчүлүк. 2. элчилик имараты. ~ **müsteşarı** элчилик даанышманы.

sefarethane элчилик/өкүлчүлүк имараты.

sefer 1. сапар, каттам, рейс. 2. жүргүнчүлүк, саякат. **turistik** ~ туристтик сапар. 3. аск. жортуул, жүрүш, согуш, операция. **haçlı -leri** кресттүүлөр жортуулу. **Truva -i** Троя согушу. 4. ирет, жолу, кез, сапар. **bu** ~ бул жолу/сапар. **geçen** ~ өткөн жолу. **kaç ~ söylemeli?** канча жолу айтылышы керек? ~ **tası**

бири-бирине кийиштирилип тамакташкан мискейлер. ~ **gibi** ар бир кабатында бирден эле бөлмөсү болгон (*үй*).

seferber шайма-шай туруш, жоо-жарыгын шайланыш, согуш даярдыгына келиш (*аскерлер жоого кириш алдында*). ~ **etmek** шайма-шай кылыш, бар күчтү жумшаш. ~ **olmak** шайма-шай болуш, бар күч жумшалыш.

seferberlik, -ği 1. жапырт аскерге алма, мобилизация. 2. жан аябастык, кайрат. ~ **ilân etmek** мобилизация жарыялоо.

seferî 1. сапарга байланыштуу. 2. согушка байланыштуу. 3. мус. сапарда болуу абалы (*бул абалдагылар орозо кармоо, намаз окуудан бошотулат*).

seferlik, -ği сапардык. **bir** ~ бир сапардык, бир жолкуга жарагыдай. **bu** ~ бул жолу.

sefiş таң-тамашаны сүйгөн, акчага көпкөн.

sefil 1. кор болгон, колунда жок, жакыр, аянычтуу, бечара, карып. 2. жек көрүмчү, шүмшүк, санда жок.

sefillik, -ği 1. кордук, жокчулук, жакырдык, бечаралык, карыптык, жупунулук. 2. жек көрүмчүлүк, шүмшүктүк, санда жоктук.

sefir 1. элчи, атайын өкүл.

sefire 1. аял элчи. 2. элчинин аялы.

seğirme (көз) тартма.

seğirmek 1. диртилдеш, лукулдаш (*кайсы бир дене мүчөсү*). 2. (көздүн) тартышы. **sağ gözüм seğiriyor** оң көзүм тартып жатат.

seğirtmek чуркап жөнөө, тыз коюу. **birden bire kalkıp eve doğru seğırtti** шып тура калып, үйүн карай тыз койду.

seğmen, seymen сеймен (*улуттук кийим кийген куралдуу атчан жигиттер*).

seher саар, таң, таң саар. **şulei** ~ таң шооласы.

seherî таңкы, саардагы.

sehpa **1.** сехпа (*уч аяктуу кичине үстөлчө*). **2.** кофе үстөлү. **3.** нота койгуч, мольберт. **4.** дарга. **~ya çekmek** даргага асуу.

sehven жаңылыштык менен, байкабай.

sek, -ki **1.** таза, накта, суу кошулбаган (*ичкилик*). **~ viski** таза виски. **2.** суу кошпой, таза, накта (*ичиш*). **rakıy** ~ **іçmek** рақыга суу кошпой ичиш.

sekant, -tı mat. **1.** кесүүчү (*сызык*). **2.** секанс.

Sekendis astr. Сатурн. *сал.* **Satürn, Zühal.**

seki I **1.** *архит.* бакан/тирөөчтөрдүн негизи. **2.** секиче (*отуруш үчүн таштан жасалган*). **3.** *геогр.* секи.

seki II ак туяк (*малда көрүлгөн*).

sekili ак туяктуу. **~ at** ак туяктуу ат.

sekiz сегиз. **~ yüzlü geom.** октаэдр, сегиз кырдуу.

sekizer сегизден. **herkese ~ defter dağıtıldı** ар кимге сегизден дептер таратылды. **~ ~** сегиз-сегизден.

sekizgen geom. сегиз бурчтук.

sekizinci сегизинчи.

sekizli **1.** ичинде сегиз саны болгон/сегиз бөлүктүү. **2.** (*картада*) сегиздик. **3.** *муз.* октет. **4.** *муз.* октава. **5.** *ад.* октава.

sekizlik, -ği **1.** сегиз нерседен/бөлүктөн турган. **~ mum** сегиз момдон турган. **2.** сегиз жаштагы. **3.** сегиз лиралык. **4.** *муз.* сегизинчи (*нота*).

sekmek **1.** секириш, секирип жылыш. **iri kayalardan seke seke yürüdü** чоң таштардан секире-секире кетип баратты. **2.** тийип-учуу, тийип-качуу. **mermi sekti** ок тийип качты. **3.** (*бир нерсенин*) жүрүшү/калыбы бузулуу. **hastanın ateşi bir gün bile sekmedi** оорудуунун этинин ысыгы бир күн да

түшпөдү.

sekoya bot. секвойя (*Sequoia*).

sekreter **1.** секретарь, катчы. **2.** секретарь-машинистка.

sekreterlik, -ği **1.** секретарлык (*кызмат/милдет*). **2.** секретарлар отурган жер. **3.** секретариат.

seks секс.

seksapel, -li жыныстык сезимдерди козгогон.

seksek, -ği сексек (*секирип ойнолгон балдар оюну*).

seksen сексен. **~ kere** сексен жолу (*көп жолу маанисинде*). **~ kapının ipini çekmek** көп жерге кирип-чыгыш.

seksener сексенден. **~ ~** сексен-сексенден.

seksenlik, -ği **1.** сексендик (*ичинде сексени бар*). **~ limon sandığı** сексен лимон бата турган жашик. **2.** сексен жашта болгон. **3.** сексен лира баасында болгон.

seksi жыныстык сезимдерди ойготкон, секси.

seksiyon бөлүм, секция.

seksolog сексолог.

seksoloji сексология.

seksant, -tı astr. секстант.

seksüel сексуалдык, жыныстык.

sekte **1.** токтоо, үзгүлтүккө учуроо, туруу. **2.** бузуктук. **3.** *мед.* шал. **~ye uğramak/~ vermek** токтоп/туруп калуу. **~ vurmak** үзгүлтүккө учуратуу.

sekteikalp, -bi *мед.* жүрөктүн токтошу, инфаркт.

sekte **1.** *дин* сектант. **2.** катаал, кара өзгөй.

sektirmek секиртүү.

sektirmemek **1.** үзгүлтүккө учуратпоо, тындырбоо. **2.** өтө кылдат байкоого алуу, кыл алдырбоо.

sektör сектор, бөлүм, тармак. **hayvancılık ~ü** мал чарбачылык сектору. **özel** ~ жекече сектор.

sel, -lli **1.** сел. **~e kapılmak** селге туш

болуу. ~ **götürmek** сел алып кетиш. ~ **gibi** селдей. **2.** өтм. сел, көпчүлүк. ~ **gibi akmak 1)** селдей агуу (мис. көз жаш). **2)** селдей агып кетүү (мис. убакыт). **3)** селдей каптоо (мис. эл). **insan ~i** адам сели. ~ **gider, kum kahr** мак. бетеге кетет бел калат, бектер кетет эл калат (сөзм. с. сел кетет, кум калат). ~ **ile gelen yel ile gider** мак. сел менен келген жел менен кетет. ~ **i suyu kalmamak** (тамак же мөмө үчүн) суусу кургап/солуп калыш.

selâm 1. салам, учурашуу, ал-жай сурашуу. **2.** тынчтык, саламаттык. **3.** салам! (учурашуу сөзү). ~ **almak** салам алуу. ~ **durmak/ ~a durmak** улууларга ордунан тура калып салам бериш. ~ **ını esirgemek** саламга жарабоо/келбөө. ~ **etmek/ göndermek** салам айтып жибериш/айттырып ийиш. ~ **olsun!** саламым жетсин! ~ **para, kelâm para** ар кыймылың акча. ~ **sabah** ал-абал сураш. ~ **i sabahı kesmek** мамилени таптакыр үзүш. ~ **söylemek** салам айтуу/айтып барыш. ~ **vermek** салам бериш. ~ **verip borçlu çıkmak** салам айтам деп балаага калыш.

selâmet,-ti 1. саламаттык, эсендик, амандык. **yurdun ~i için** ата журт-тун амандыгы үчүн. **2.** коркунучсуз, коопсуз, көңүлү тынч. ~ **le 1)** Кудай деп/колдоп. **2)** жолуңар шыдыр болсун! аман-эсен жеткиле! ~ **bulmak/~e çıkmak/~e ermek 1)** аман-эсен жетип алуу. **2)** аман-эсен кутулуп алуу. **3.** жакшылыкка айлануу.

selâmetlemek (бирөөнү) узатып чыгуу, коштошуу.

selâmetlik, -ği саламатчылык.

selâmlama салам айтма, учурашма.

selâmlamak 1. саламдашуу, салам ай-

туу. **2.** аск. салам бериш (кол ышаараты менен).

selâmlaşmak 1. саламдашуу, бири-бирине салам берүү. **2.** саламдашып коюу (башка мамилеси болбоо).

selâmlık,-ğı 1. саламдык, эр жак (үйдүн эркектер отурган бөлүмү). **2.тар.** жума намазына султанды ээрчип баруу аземи.

selâmsız: ~ sabahsız 1) учурашканга жарабай. **2)** эки жакты карабай, мурду менен сүзүп.

selâmünaleyküm салам алейкум, саламатта болуңуз! (саламдашуу сөзү).

selâset,-ti кыраат, мукамдуулук, ачыктык, чебердик (сөздөгү).

Selçuk,-ku тар. Селжуктар (XI кылымда Селжуктар Императорлугун курган огуз түрк уруулары).

Selçuklu 1. селжуктар. **2.** Селжуктар (мамлекети).

sele I чоң себет.

sele II велосипеддин ээри.

sele III к. sere.

selef эски, мурунку.

selektör тех. 1. селектор, эгин тазалагыч (курал). **2.** (машинада) селектор. ~ **yapmak** авто өчүрүп-жандыруу (фарларды).

selfservis өзүн-өзү тейлөө (кафеде, дүкөндө ж. б.).

selim 1. саламат, эсен, жайында, ордунда. **aklı ~ акыл-эси** жайында. **2.мед.** зыянсыз, айыгар (илдет). **3.** туура, кемчиликсиз, катасыз.

selinti 1. селдин нугу, кыян. **2.** шиленди (сел менен келген).

selofan целлофан.

seloteyp, -bi скоч, жабыштыргыч бант.

selp, -bi 1. жулуп/тартып алыш. **2.** жок кылыш, качырыш.

selüoit целлюлоид.

selüloz целлюлоза.

selvi к. servi.

sema I көк, көк жүзү, асман.

sema II 1. угуу, тыңдоо. **2.мус.** Мевлеви

дербиштеринин ыбадат бийлери.
~ **etmek** (Мевлеви дербиштери)
айланып бийлөө.
semafor семафор.
semahane мус. (Мевлеви дербиштери)
сема (к.) көрсөтүүлөрүн жасаган
жер.
semaî 1. угуп үйрөнүлгөн, эрежеге тая-
нылбаган (сөз). 2. муз. семан
(түрк музыкасында бир ыкма). 3.
ад. сегиз муундуу ыр түрү.
seman 1. цемент (тиштеги). 2. (метал-
лургияда) цементацияда колдо-
нулган зат.
semantik, -ği линг. семантика.
semaver самоор.
semavî көккө байланыштуу.
sembol, -lû символ.
sembolik символдук, символ катары.
sembolist, -ti 1. символист. 2. символ-
дук.
sembolizm 1. символизм. 2. ад. сим-
волдоштуруу.
sembolleştirmek символдоштуруу.
semen семиз. ~ **bağlamak** май басуу.
semender зоол. саламандра (*Salaman-
dra*).
semer 1. ыңырчак. 2. жүк ташырлар
жонуна коюп жүк ташыган тери
жаздык. 3. геол. тоо кендеринин
ээр түрүндөгү катмарланышы,
антиклиналь. ~ **i devirmek** эшekten
бетер тайрайып жатып алыш. ~
vurmak ыңырчак токуу.
semere 1. жемиш, мөмө, түшүм. 2. өтм.
жемиш, мөмө, түшүм, натыйжа.
~ **ini vermek** жемишин/түшүмүн
берүү, каалаган натыйжага жетүү.
semereli жемиштүү, түшүмдүү, береке-
лүү, натыйжалуу.
semerlemek ыңырчактоо.
semih эск. март, колу ачык, берешен.
seminer семинар.
semirgin семирген, май болпоч.
semirmek семирүү, май басуу.
semirtmek семиртүү, бордоо, байлоо

(малды).
semiz семиз, толук, эттүү (мал/киши).
~ **otu** бот. портулак (*Portulaca
sativa*).
semizleşmek семирүү, толуу, эттенүү.
semizlik, -ği семиздик, толуктук, эттүү-
лүк.
sempati симпатия, жактыруу. ~ **duymak**
симпатия менен мамиле кылуу,
ичи жылуу. ~ **uyandırmak** сим-
патия жаратуу/ойготуу, ич жылы-
туу.
sempatik 1. жагымдуу, жароокер, жак-
шынакай. 2. анат., мед. симпа-
тиялык. ~ **sinir sistemi** анат.
симпатиялык нерв системасы.
sempatizan (бир пикирди, теорияны,
партияны ж. б.) жактаган, жак-
тырган, ичи жылыган, колдогон.
semt, -ti 1. жак, район, аймак, квартал,
маала. ~ ~ квартал-квартал, маала-
маала. 2. астр. азимут. ~ **ine uğra-
mamak** жолобоо, жакындабоо.
sen сен. ~ **ağa, ben ağa bu ineği kim
sağa?** сен да ага (куучирен), мен
да ага (куучирен) бул уйду ким
саайт? ~ **bilirsin** өзүң бил. ~ **bir
yana, dünya bir yana** сен бир тең,
дүйнө бир тең. ~ **ben davası/ kavgası**
сен-мен дешме, кер-мур ай-
тышма. ~ **i gibi ~i/ ~i ~i** сени элеби!
сениби, шашпа! ~ **kim oluyorsun?**
сен ким экенсиң? ~ **sağ, ben
selâmet** сен аман, мен аман (*ушун-
чабызда токтотушалы маани-
синде*). ~ ~ **ol** акылың болсо. ~ ~ **ol
hiç karşı gelme** акылың болсо эч
каршы чыкпа.
sena I чагылгандын чакмасы.
sena II мактаныч, даңаза. ~ **etmek** мак-
тоо, көкөлөтүү.
senarist, -ti сценарист.
senaryo сценарий.
senaryocu к. **senarist**.
senato 1. тар. (Байыркы Римде) арис-
тократтар кеңеши, сенат. 2. (ай-

рым өлкөлөрдө) сенат, парламент.
3. (университеттерде) окумуштуулар кеңеши, сенат.

senatör сенатор, сенат мүчөсү.

senatörlük, -ği сенаторлук (кызмат/милдет).

sence сенин оюнча.

sendeleme сенделме, сендиректеме, теңселме.

sendelemek 1. сенделүү, сендиректөө, темтеңдөө. **sendeleme sendeleme** сенделе-сенделе, сенделип. **2. өтм.** сенделе/сендиректей түшүү, шок болуу (күтүлбөгөн окуя каршысында). **bu haberi alınca fena hâlde sendeledi** бул кабарды алганда сендиректей түштү.

sendik, -ği ук. (банкротто) аласалардын укугун коргогон жалданма агент.

sendika профсоюз, синдикат.

sendikacı профсоюз ишмери, синдикатор.

sendikacılık, -ğı 1. профсоюз ишмердиги. **2.** сендикализм (агым).

sendikal профсоюздарга/синдикаттарга байланыштуу. ~ **haklar** профсоюздук укуктар.

sendikalaşmak профсоюздарга биригиш, синдикаттар куруш (өз ара).

sendikalaştırmak профсоюздарга бириктириш, синдикаттар куруш.

sendikalı 1. профсоюз мүчөсү. **2.** профсоюзга кирген, профсоюзу болгон.

sendikalizm сендикализм.

sendrom 1. мед. синдром. **2. өтм.** белги, жышаан, өнөкөт.

sene жыл. **bu** ~ быйыл. **geçen** ~ өткөн жылы. **~lerce** көп жылдар бою.

~den ~ye жылдан жылга. **~ler ~si** канча жылдан бери.

Senegal Сенегал.

Senegalli сенегалдык.

senelik 1. жылдык. **bir** ~ **sözleşme** бир жылдык келишим. **2.** жаштагы, жыл болгон. **seksen** ~ **kavak** сексен

жылдык терек. **3.** жылнаама, летопись. **4.** бир жылдык (өсүмдүк).

senet, -di 1. ишеним кат, вексель, сатыш акты, баучер. **hisse ~i** фин. акция, үлүш кагазы. **taahhüt ~i** ишеним кагазы. **2.** далил, ырастооч. ~ **sepet** жазылуу кагаз, документ. ~ **vermek 1)** ишеним бериш, гарантиялаш. **2)** ишеним кат бериш.

senetleşmek ишеним кат беришүү, документтешүү (өз ара).

senetli документ менен туураланган, ишеним кат берилген.

senetsiz документсиз, далилсиз. ~ **sepetsiz** документтештирилбеген, оозеки келишилген.

senevî I 1. жылдык. **2.** ар жылы жаңыланган.

senevî II филос. дуалистик.

senfoni муз. симфония. ~ **orkestrasi** симфониялык оркестр.

senfonik симфониялык.

senir геол. сеңир.

senkretizm филос. синкретизм.

senkron, senkronik синхрондук, маалдаш, убакташ.

senkronizasyon кино синхрондоштурма.

senli: ~ benli 1) сен-мен дешкен, жакын/ынак мамиле. **2)** сыпайыгерчиликтин тышына чыккан мамиле. ~ **benli konuşmak** сен-мен дешип сүйлөшүү. ~ **benli olmak** жакын/ынак мамиледе болуу.

sentagma грам. синтагма.

sensualizm филос. сенсуализм.

sent, -ti цент.

sentaks грам. синтаксис.

sentetik, -ği синтетикалык. ~ **lif** синтетикалык була.

sentez синтез, бирикме.

senyör синьор.

sepelek к. **sersem sepelek**.

sepelemek себелөө. **kar sepeliyordu** кар себелеп турган.

sepet, -ti 1. себет, согулган буюм. ~ **sandık 1)** себет/өрүлгөн сандык. **2)**

буюм-тайым. **meyve ~i** жер-жемиш себеті. **2. (balık ~i)** балык себеті. **3.** артынчак, кузов, коляска (*мотоциклде, велосипедде*). **4. спорт** баскетбол тору. ~ **havası çalmak** (*бирөөнү*) иштен айдоо. ~ **kafalı** билимсиз, акылы тайкы. ~ **te pamuğu olmamak** кем акыл, түшүнүгү тайкы болуш. **Karamusal/Karamürsel ~i** ишке жарабаган/түркө турбаган/болбогон нерсе/киши. ~ **topu спорт** баскетбол.

sepetçi себетчи. ~ **söğüdü бот.** себетчи талы (*Salix viminalis*).

sepetçilik, -ği себетчилик.

sepetlemek 1. себеттөө, себеттерге салыштыруу. **2. арго** кубалап/айдап жиберүү (*иштен/үйдөн*).

sepetlik, -ği 1. себеттик, себетке ылайыктуу (*тал, камыш*). **2.** курулуштун чыгып турган бөлүгү.

sepi (тери) иштетүү (*ашатуу/ийлөөнү да ичине алган*).

sepici тери иштеткен киши, теричи.

sepileme тери иштетме.

sepilmek тери иштетүү.

sepili иштелген, ийленген (*тери*).

sepken диал. себелеген (*жаан, кар*).

sepmek диал. себүү, чачуу.

septik I, -ği 1. скептик, шекчил, күмөнчүл (*киши*). **2.** шектенүү/күмөн саноо менен.

septik II мед. септикалык.

septisemi мед. септицемия, кандын бузулушу.

septisizm филос. скептицизм.

sepya 1. сепия (*сыя балыктан алынган коюу кара боёк*). **2.** бул боёкко боёлгон.

ser *эск.* **1.** баш. **2.** чоку, төбө, уч. **3.** башкы, жогорку, улуу. ~ **de ... var** (*оюн-чындан*) ал эле дейсиңби? ...сы да бар. ~ **de hocalık var** ал эле дейсиңби, анын мугалимдик жагы да бар, мугалим дагы. ~ **verip sır vermemek** башын кессе да сыр

айтпоо.

ser, sera оранжерея, теплица.

seracı 1. теплица курган киши. **2.** теплицада өсүмдүк өстүргөн киши.

seramik, -ği 1. карапа, керамика. **2.** карападан/керамикадан жасалган.

seramikçi 1. карапачы, карапа устасы. **2.** карападан буюмдар саткан (*киши/дүкөн*).

serap, -bı мунарык, мираж. *сал.* **ılgın, yalgın, pusuak.**

serasker тар. башкы командачы.

serbaz эск. сарбаз, тайманбас, коркпос, жүрөктүү.

serbest 1. эркин, эрктүү. *сал.* **özgür. 2.** колу бош, бекер. ~ **sen geleyim** бош болсоң, келейин. **3.** эркин, шартсыз. ~ **ticaret** эркин соода. ~ **ticaret bölgesi** эркин соода аймагы. ~ **nazım ад.** ак ыр. **4.** ачык, тартынбаган, кенебес (*киши, мүнөз*). **5.** жеңил-желпи, жеңил ойлуу (*аял*). **6.** жолтоосуз, бөгөтсүз, бош, эркин. ~ **bırakmak 1)** бош коё берүү, бошотуу. **2)** эркиндик берүү, кысымга албоо. ~ **güreş** эркин күрөш. ~ **meslek** расмий болбогон кесип (тер). ~ **vuruş футб.** эркин тебиш.

serbestçe ээн-эркин, каалашынча.

serbesti эркиндик, боштондук.

serbestlemek ээндөө, бошонуу, кутулуу (*бир кыйынчылыктан/кысымдан*).

serbestlik, -ği 1. боштук, боштондук, эркиндик. **2.** ачык-айрымдык, кенебестик.

serçe зоол. таранчы (*Passer domesticus*). ~ **den korkan darı ekmez мак.** таранчыдан корккон таруу экпейт. ~ **kadar** кенедей, тырмактай. ~ **parmak** чыпалак.

serdar тар. сардар, башкы командачы.

serdengeçti бөрк ал десе баш алган, жан жөөкөр.

serdetmek ортого салуу, баяндоо, ачыктоо.

serdümen дең. **1.** рулду башкарган ки-

ши. **2.** (*Түркия Деңиз Күчтөрүндө*) офицерлик чин.
sere карыш.
seremoni 1. церемония, азем. **2.** ырасми.
seren 1. (*кемеде*) желкенди көтөргөн туура жыгач, рей. **2.** эшиктин босого таягы. **3.** крандын жүк көтөргөн туура темири.
serenat, -dı серенада.
sereserpe ээн-жайкын, жайылып-жазылып. ~ **uyumak** жайылып-жазылып жатып укташ.
seretan 1. эск., зоол. чаян. **2.** эск., астр. Чаян, саратан (*Зодиак боюнча июль айына туура келет*).
serf тар. жер менен кошо сатылган кул, крепостной.
sergi 1. көргөзмө. **yerli mallar ~si** жергиликтүү кол өнөрчүлүк көргөзмөсү. **sanayi ~si** өнөр жай көргөзмөсү. **ziraat ürünleri ~si** айыл чарба үрүндөрү көргөзмөсү. ~ **evi** галерея. ~ **salonu** көргөзмө салону. **2.** жайма базар. **3.** жайылган, илинип коюлган (*ар нерсе*). ~ **açmak** көргөзмө ачыш. ~ **sermek 1)** (*бир нерсени*) жайып көргөзүү. **2)** жайып кургатуу.
sergici 1. көргөзмө уюштурган киши. **2.** жайма базарда товар саткан киши.
sergilemek 1. көргөзмө ачуу, көргөзмөгө коюу. **2.** жайып көргөзүү, демонстрациялоо.
sergilik, -ği 1. көргөзмөгө ылайык. **2.** көргөзмө тактасы.
sergin 1. жайылып коюлган. **2.** төшөккө жатып калган, жаталак (*ооруму*). ~ **vermek** төшөккө жатып калыш.
sergüzeşt, -ti жорук, авантюра. *сал. serüven.*
serhat, -ddi чек ара, чек.
seri I 1. серия, тизим. **2.** сериялык. ~ **imalât** массалык/сериялык өндүрүш.

seri II тез, бачым, шашылыш. ~ **telegraf** шашылыш телеграмма.
serili I сериялуу. **sekiz ~ film** сегиз сериялуу фильм.
serili II жайылган, салынган, төшөлгөн.
serilmek 1. жайылуу, салынуу, төшөлүү. **2.** керилүү, бутту-колду сунуу/созуу. **serilip serpilmek 1)** керилип-чоюлуп жатуу. **2)** бою-башы келишүү, жетилүү (*мис. өспүрүм*).
serin серүүн, мелүүн, салкын.
serinkanlı 1. оор басырыктуу, токтоо, салмактуу. **2.** оор басырыктуулук/ токтоолук/ салмактуулук менен. ~ **düşünmek** жакшылап/ салмактап ойлонуу.
serinkanlılık, -ğı оор басырыктуулук, токтоолук, салмактуулук.
serinlemek 1. серүүндөө, салкындоо (*аба*). **2.** серүүндөө, салкындоо (*киши*). **3.** жаны жай алуу, дем алуу, сергип калуу.
serinleşmek серүүн/салкын тартуу, сууй баштоо (*аба*).
serinletici серүүндөтүүчү, сергитүүчү.
serinlik, -ği серүүндүк, салкындык. ~ **vermek 1)** серүүндөтүү, салкын даттуу. **2)** *өтм.* кайгы-капасын жеңилдетүү, жооткотуу, сооротуу.
serkeş баш көтөргөн, каршы чыккан, моюн сунбаган.
serkeşlik, -ği моюн сунбастык, тайманбастык, тил албастык.
sermaye 1. капитал. **2.** *өтм.* байлык. **3.** *өтм.* сөз, тема. **4.** *арго* сойку катын. ~ **yi kediye yüklemek** *шылд.* байлыгын чачып бүтүрүү. ~ **sini tüketmek** *өтм.* өзүн өзү бүтүрүү.
sermayeci капиталист, (*бир ишке*) капитал жаткырган киши.
sermayedar к. sermayeci.
serme 1. жайма, төшөмө. **2.** ооз. көмөч нан.
sermek 1. жаюу, асуу, илүү. **çamaşır ~** кир жаюу. **2.** жайып көргөзүү. **3.**

төшөө, салуу. **halı** ~ килем салуу. **4.** тартуу, өткөрүү (*мис. кабелди*). **5.** *өтм.* жыгуу, жаткыра чабуу, өлтүрүү. **hasmını yere** ~ касын жаткыра чабуу. **6.** *өтм.* создуктуруу, кечендетүү, созуп жатып алуу (*бир ишти*). **sere serpe** кең-кесири, буту-колду жазып (*кыймылдоо, басып жүрүү, отуруу*).

serpantin 1. серпантин (*оюн-зооктордо ыргытылган түркүн түстүү ийрилген ичке кагаздар*). **2.** *геол.* серпантин, ийри-буйру жол. **3.** *тех.* радиатордун ичиндеги ысытуучу.

serpelemek себелөө (*жамгыр, кар*).

serpilmek 1. серпилүү, себилүү, чачылуу, себеленүү. **2.** чоңоюу, бойго жетүү (*өспүрүм*).

serpinti 1. серпинди (*суунун, жамгырдын ж. б.*). **2.** шыбыргактап жааган жаан, кар. **3.** серпинди (*мис. жер титирөөдөн*). **4.** бүркүнтү (*мис. радиоактивдүү заттардан*).

serpiştirmek 1. себелөө, чачуу (*мис. унду, урукту ж. б.*). **2.** себелөө (*кар, жамгыр*).

serpme 1. серпме, сепме. **2.** майда так/темгил. **3.** чачылган, себеленген. ~ **benli** меңдери көп.

serpmek 1. чачуу, себүү. **kuşlara yem** ~ куштарга жем чачуу. **2.** серпүү, силкүү (*жууркан, кир ж. б.*). **3.** себелөө, шыбыргактатуу (*жаан, кар*).

serpuş серпуш (*баш кийим*).

sersefil жакыр, колунда жок.

sersem 1. башы каткан, маң болгон, мээси айланган. **2.** далдыраган, ойлонбой иш кылган. ~ **etmek/~e çevirmek** баш катыруу, маң/жинди кылуу, мээни айландыруу. **bu gürlütü insanı ~ ediyor** бул ызычуу адамдын мээсин жейт. ~ **sepelek/sepet** мээси айланып, өзүнө келе албай.

sersemlemek, sersemleşmek 1. башы/мээси айланыш, маң болуш. **2.** алдастап/калдастап/абдаарып калыш.

sersemetmek 1. баш катыруу, мээ айландыруу, жинди кылуу. **2.** алдастатуу/калдастатуу.

sersemlik, -ği 1. баш катырма, мээ айланта, кулак тундурма. **2.** алдыратма, абдаарытма, өзүн жоготмо. **uyku ~i** уйку-соонун арасы. **3.** унутчаактык, ойдун чачкындыгы.

serseri 1. селсаяк, тентимиш. **2.** бекерчи, жанбакты, баш ооган жагына баскан. **3.** жаздым, жаңылган. ~ **kurşun** жаңылган ок (*коргошун*).

serserilik, -ği 1. селсаяктык, тентимиштик. **2.** бекерчилик, жанбактылык. ~ **etmek** тентип басып жүрүш.

sert 1. катуу, бекем. ~ **çelik** катуу болот. ~ **tahta** катуу тактай. **2.** күчтүү. ~ **şarap** күчтүү шарап. ~ **tütün** күчтүү тамеки. **3.** катаал, оор. ~ **iklim** катаал климат. **4.** катуу, катаал, каардуу, заар, сүрдүү (*киши*). **5.** жагымсыз, ачуу (*үн*). **6.** тартыби/талабы катуу (*башкаруу*). **7.** терс, одоно (*мамиле*). ~ **damak anat.** катуу таңдай. ~ **konusmak** катуу сүйлөшүү. ~ **ünsüzler линг.** каткалаң үнсүздөр. ~ **su** катуу суу. ~ **tabaka anat.** көздүн агы.

sertçe катуу, одоно, орой. ~ **davranmak** орой мамиле кылуу.

sertifika сертификат, күбөлүк.

sertleşme 1. *тех.* катуулашма, бекемдешме. **2.** *линг.* каткалаңдашма. **3.** *биол.* (*эркектин жыныстык органынын*) катуу абалга келмеси.

sertleşmek 1. катуулашуу, бекем болуу. **2.** *линг.* каткалаңдашуу. **3.** катаал/суук тартуу (*аба, күн*). **4.** катаал/каардуу/заардуу боло баштоо (*киши*). **5.** *биол.* (*эркектин жыныстык органы*) катуулашуу/кобуу.

sertlik, -ği 1. катуулук, бекемдик, бы-

шыктык. **2.** күчтүүлүк (*шарап-тын, тамекинин ж. б.*). **3.** катаалдык, сууктук (*климаттын*). **4.** катаалдык, каардуулук (*кишинин*).

serum мед. вакцина, сары суу.

serüven жорук, авантюра.

serüvenci жоругу кызык, авантюрист.

servet, -ti **1.** байлык. **büyük ~ sahibi** чоң байлыктын ээси. **~ kazanmak** байлыкка ээ болуу. **2.** дүнүйө, мүлк, буюм. **~ yapmak** дүнүйө-мүлк жыйноо.

servetli бай, оокаттуу, дүнүйө-мүлкү жетиштүү.

servi бот. жашыл кипарис (*Cupressus sempervirens*). **~ boylu** арыкчырай узун бойлуу.

servis **1.** дасторкон жасалгалоо/тейлөө. **2.** кызмат (*мекемеде, расмий жайларда*). **istihbarat ~i** чалгындоо кызматы. **3.** бир мекеменин кызматкерлерин/окуучуларын ташуу кызматы. **4.** тейлөө. **~ arabası** **1)** бир мекеменин кызматкерлерин жумушка алып келип, алып кеткен машине. **2)** окуучуларды ташыган машине. **~ kapısı** (*отелдерде, чоң үйлөрдө*) кызматчылар кирип-чыккан өзүнчө эшик. **~ ücreti** чай пул. **~ yapmak** тейлөө.

seryum хим. церий.

serzeniş жеме, кекээр, тилдөө, уруш. **~te bulunmak** жемелөө, тилдөө, урушуу.

ses **1.** үн, добуш, табыш. **2.** линг. тыбыш. **~ini alçaltmak** үнүн пасайтыш. **~ almak** үн жазып алыш. **3.** үн, ырдоо чеберчилиги. **~i güzel** үнү жакшы. **4. өтм.** үн, пикир, дарт, талап. **~imizi duyan mı var?** үнүбүздү/талабыбызды уккан киши барбы? **5.** акыл, сезим. **vicdanının ~i** абийириндин айтканы. **6.** муз. үн, нота. **~i ayyuka çıkmak** үнү ачуу чыгуу. **~ alıcı** үн

жазгыч, рекордер. **~ bilgisi** фонетика. **~ bilimi** фонология. **~ birimi** линг. фонема. **~ çıkarmak** **1)** үн чыгаруу, сүйлөө. **2)** пикирин/оюн айтуу. **~ çıkarmamak** **1)** үндөбөө, үн чыгарбоо. **2)** каршы чыкпоо, пикирин айтпоо. **~ çıkmamak** **1)** эч нерсе угулбоо, эч кабарын/дайнын бил-дирбөө. **2)** жымжырт болуу, үн чыкпоо. **~i çıkmamak** **1)** үнү чыкпоо, эч нерсе дебөө. **2)** пикирин билдирбөө. **~ düşmesi** линг. тыбыштын түшүшү. **~ etmek** **1)** үн чыгаруу, сүйлөө. **2)** кыйкыруу, чакыруу, үн салуу. **~ geçirmez** үн өткөргөс. **~ini inceltmek** үнүн ичкертип сүйлөө. **~ini kesmek** унчукпай калуу, сөзүн токтотуу. **~ini kısmak** үнүн кичирейтүү (*радионун, телевизордун*). **~ girişleri/telleri** үн түйүндөрү. **~ seda yok** дайны жок. **~i soluğu çıkmamak** үн жок, сөз жок болуу. **~i soluğu kesilmek** үнү/дайны чыкпай калуу. **~ vermemek** жооп бербөө. **~ yitimi** мед. сүйлөй албай калуу, афония. **~ini yükseltmek** үнүн катуу чыгарып/бакырып сүйлөө.

sesçil фонетикалык. **~ alfabe** фонетикалык алфавит. **~ imlâ** фонетикага таянган орфография.

seslendirmek **1.** үнүн окуу/жаздыруу (*мис. бир фильмдин*). **2.** муз. нота боюнча ырдоо.

seslenmek **1.** чакыруу, үн салуу. **2.** сүйлөө, үн чыгаруу, жооп берүү. **çağırdım, seslenmedi** чакырсам жооп бербеди.

sesli **1.** үндүү, үнү бар. **kalın ~** үнү жоон. **ince ~** үнү ичке. **2.** линг. үндүү тыбыш. **3.** катуу, үн чыгарып. **~ ağlamak** үн чыгарып ыйлоо. **~ gülmek** каткырып/катуу күлүү. **4.** үндүү, үнү чыккан. **~ film/sinema** үндүү фильм/кино.

sessiz 1. үнсүз, жымжырт, тынч, ызычуусуз. **2.** үнү чыкпаган, жоош, момун (*киши*). ~ ~ жопжоош болуп, момурайып, тыпыйып. **3.** *линг.* үнсүз. **dudak ~i** эринчил үнсүз. **diş ~i** тишчил үнсүз. **sert ~ler** каткалаң үнсүздөр. **sürekli ~ler** шуулдама үнсүздөр. **süreksiz ~ler** жарылма үнсүздөр. **yumuşak ~ler** жумшак үнсүздөр. ~ **sedasız 1)** көп сүйлөбөгөн, өзү менен өзү болгон (*киши*). **2)** акырын, тымызын, билгизбей. ~ **sedasız ortalıktan kaybolmuş** акырын жылып жоголуптур.

sessizce акырын, үн чыгарбай, ызы-чуу кылбай. ~ **odasına çekildi** акырын бөлмөсүнө кирип кетти.

sessizleşmek тынчтануу, жымжырт болуу, тынчып калуу.

sessizlik, -ği тынчтык, жымжырттык.

sesteş *линг.* омоним.

sesüstü үндөн бачым.

set I, -ddi 1. тосмо, коргон, дубал. **Çin S-i** Кытай дубалы. **2.** секи. **3.** терраса. **4.** тыгын (*бир нерсенин оозун бекиткен*). **5.** бөгөт, тоскоол, барьер. **6.** суу тосмосу. **7.** *аск. от алуучу куралдардын түтүгүндөгү спиралдын чыгыңкы бөлүгү.* ~ **çekmek 1)** дубал менен тосуу. **2)** *өтм. (бир ишке)* жолтоо/бөгөт болуу. ~ ~ терраса түрүндө, секи-секи.

set II, -ti 1. *спорт* матч бөлүмү. **2.** кино тартуу аянты.

setir, -tri жаап-жашыруу, сактоо.

setliç, -ci сельтер суусу (*минералдык суу*).

setre сетре (*спорттук түрүндөгү жекет*).

setretmek жашырып-жабуу, көмүскөлөө.

sevar, -bı *дин 1.* сооп, кайрымдуу иш (*Кудайдын ыраазы болоруна ишенилген*). **2. сооп (*кайрымдуу иш үчүн Кудайдан келчү ырайым*).**

~ **a girmek/ ~ kazanmak** сооп табуу.

~ **işlemek** сооп кылуу.

sevda 1. сүйүү, ашыктык. **2.** ашкере эңсөө, кумар, ышкы. ~ **çekmek** сүйүп калуу, ашык болуу. ~ **sına düşmek** кумар болуу, берилүү, аркасынан түшүү.

sevdalanmak сүйүп калуу, ашык болуу.

sevdalı 1. ашык болгон, сүйүп калган.

2. жан-дилинен берилген, ышкыга жанган, кумар болгон.

sevdiceğim сүйгөнүм, жаным.

sevdirmek сүйдүрүү.

seve: ~ ~ чын/жан дилимден.

sevecen боорукер, назик, мээримдүү.

sevecenlik, -ği боорукердик, назиктик, мээримдүүлүк.

sevgi сүйүү. **anne ~si** эненин сүйүүсү. **vatan ~si** мекен сүйүүсү. ~ **lerimle!** (*сизди*) сүйүү менен (*каттын аягында*). ~ **beslemek** сүймөнчүк туюу. ~ **sini kaybetmek** сүйүүсүнөн ажыроо.

sevgili 1. сүйүктүү (*кайрылуу*). ~ **hocam!** сүйүктүү агайым/эжейим! **2.** сүйгөн (*киши*). ~ **ler günü** сүйгөндөр күнү.

sevi сүйүү, ашыктык.

sevic лезбиян (*аял*).

sevicilik, -ği лезбияндык.

sevimlik сүйүлүү, жактырылуу.

sevimli татынакай, жакшынакай, сүйкүмдүү.

sevimlilik, -ği татынакайлык, жакшынакайлык, сүйкүмдүүлүк.

sevimsiz жек көрүмчү, түрү/ырайы суук.

sevimsizleşmek жек көрүнүү, сүйкүм качуу.

sevimsizlik, -ği жек көрүмчүлүк, сүйкүмсүздүк.

sevinç, -ci сүйүнүч, кубаныч. ~ **inden ağzı kulaklarına varmak** сүйүнгөнүнөн оозу кулагына жетүү. ~ **duymak** сүйүнүү. ~ **göz yaşları dökmek** сүйүнгөндөн ыйлап жибериш. ~ **i**

kursağında kalmak кубанычын толук жашай албоо.

sevinçli сүйүнүчтүү, кубанычтуу. ~ **bir haber** кубанычтуу/сүйүнүчтүү кабар. ~ ~ маңдайы жарылып, жетине албай, сүйүнүп.

sevindirici сүйүндүрүүчү, кубандыруучу. ~ **olay** сүйүндүрүүчү окуя.

sevindirmek сүйүндүрүү, кубандыруу.

sevinmek сүйүнүү, кубануу.

sevişmek 1. (*бири-бирин*) сүйүү, сүйүшүү. **sevişerek evlendiler** сүйүшүп жүрүп үйлөнүштү. 2. жыныстык катнаш жасоо.

seviye деңгээл, баскыч. ~ **sinde** 1) деңгээлинде, баскычында. 2) тең, жарашкан, бап/төп келген. **deniz** ~ **si** деңиз деңгээли.

seviyeli өтм. белгилүү/жогорку деңгээлдеги, баалуу, барктуу. **yüksek** ~ жогорку деңгээлдеги.

seviyesiz өтм. 1. төмөнкү деңгээлдеги, билимсиз, маданиятсыз. 2. катардагы, жупуну, сапатсыз.

sevk,-ki 1. жөнөтүү, жиберүү, жолдоо, багыттоо. 2. алып чыгып кетүү, эвакуация, көчүрүү. 3. өтм. шык берүү, түртүү. ~ **etmek** 1) жиберүү, жөнөтүү, жолдоо. 2) түрткү берүү, шыктандыруу. ~ **ve idare** башкаруу, багыттоо (*армияны*). **merkezî** ~ **ve idare** борбордошкон башкаруу.

sevkitabîi инстинкт, ичкүдү.

sevkîyat,-tı аск. (*sevk* тин көпт. т.) жөнөтмө, жиберме, көчүрмө, эвакуация.

sevmek 1. сүйүү, жактыруу, жакшы көрүү. **birini** ~ бирөөнү сүйүү. **doğayı** ~ жаратылышты сүйүү. **güzel giyinmeyi** ~ кооз кийингенди жакшы көрүү. **vatanını** ~ мекенин сүйүү. 2. эркелетүү, сылап-сыйпоо. **torununu sevmeye gelirdi** небересин эркелеткени келчү. 3. байыр алуу, жакшы өнүп кетүү. **bu ağaç nemli**

ortamı seviyor бул дарак нымдуу жерди сүйөт. **seve seve** к. **seve. sev-sinler!** *шылд.* сүйүп/көрүп жаткыла! (*жоосунсуз бир жорук жасаган киши тууралуу айтылат*).

seyahat,-tı саякат, кезүү, кыдыруу, жолчулук, сапар, экскурсия. ~ **acentesi** саякат агентчилиги. ~ **çeki** саякат чеги, аккредитив. ~ **e çık-mak** саякатка чыгуу. ~ **etmek** саякаттоо, кыдырып/кезип чыгыш.

seyahatname саякатнаама, жол дептери, жол күндөлүгү.

seyelân 1. агым, ачык суу, шар суу. 2. *физ.* агым.

seyir,-yri 1. агым, багыт, жүрүш. 2. кыймыл, аракет. 3. процесс, прогресс. 4. көрүү (*телевизорду, кинону*) 5. оюн, зоок, тамаша, көрүлүүчү нерсе. 6. сейил. ~ **i adî** ылдамдыгы начар. ~ **hâlinde** жүрүп бара жаткан.

seyirci көрүүчү. ~ **kalmak** четтен карап туруу, кийлигишпөө. **sinema** ~ **si** кино көрүүчү. **tiyatro** ~ **si** театр көрүүчүсү.

seyis 1. жылкычы, ат багар. 2. саяпкер.

seyit, -di 1. алдыңкы, көрүнүктүү, абройлуу (*киши*). 2. *мус.* Азирети Мухаммеддин тукумдарынан.

Seylân Цейлон. ~ **taşı** геол. гранат.

seyran сайран, оюн-зоок, сейил, көңүл ачуу. ~ **a çık-mak** сейилге/сайранга чыгуу. ~ **etmek/eylemek** сайран куруу.

seyrek сейрек, анда-санда, чанда, аз санда, аз жолуккан. ~ **kumaş** аз жолуккан, баалуу кездеме. ~ **saç** сейрек чач. ~ **tesadüf etmek** аз жолугуу.

seyrekçe өтө сейрек, анда-мында/санда.

seyrekleşmek сейректөө, азаюу, чанда гана болуу. **gelen giden seyrekleşti** келген-кеткен азайды. **yağmurlar seyrekleşti** жамгырлар сейректешти.

seyreklik, -ği сейректик.

seyrelmek к. **seyrekleşmek.**

seyretmek 1. кароо, көрүү. **televizyon** ~ телевизор көрүү. 2. байкоого алуу, көзөмөлдөө. 3. илгерилөө, жүрүп/жылып бара жатуу (*кеме, машине ж. б.*). 4. (*оору*) илгерилөө, күчөө. **seyret!** көрүп ал! көрүп тур! **sen şimdi şu curcunayı seyret!** сен эми ушу тополоңду көрүп ал! ~ **de gör!** көрүп жат!

seyrüsefer жүрүш, барыш-келиш, жол, рейс.

seyyah саякатчы, кезгин.

seyyar 1. көчмө, кыдырма. ~ **satıcı** көчмө дүкөнчү. 2. ташыма, жан, бүктөмө, оңой ташылган. ~ **karyola** бүктөмө керебет.

seyyare эск., астр. планета.

seza эск. ылайык, төп, жарашкан.

sezaryen мед. кесар операциясы. ~ **olmak** (*баланы*) операция жолу менен алуу.

sezdiriş сездириш.

sezdirmek сездирүү, белги берүү, туйгузуу. **sezdirmeden** сездирбей, билдирбей, туйгузбай.

sezgi 1. сезги, туйгу. 2. интуиция, алдын ала сезүү.

sezgicilik, -ği филос. интуитивизм.

sezi к. **sezgi.**

sezilmek сезилүү, туюлуу.

sezinlemek, sezinmek алдын ала сезүү, күдүктөнүү, шектенүү, боолголоо.

sezmek 1. сезүү, туюу, түшүнүү. *сал.* **hissetmek.** 2. алдын ала шектенүү, боолголоо.

sezon 1. сезон, маал, убакыт. **turizm** ~у туризм сезону. 2. сезон (*белгилүү убакытка өлчөлгөн ишмердик*). **tiyatroyatroya** ~**unu açtı** театр сезонун ачты.

sezyum хим. цезий.

sfenks миф. сфинкс.

sıcacık ыпысык, жыпжылуу.

sıcak, -ğı 1. ысык. **bu ~ta çalışılmaz** бул ысыкта иштөөгө болбойт. ~**lar baş-**

ladı ысык башталды. 2. ысык, жылуу. ~ **hava** ысык аба. ~ **gün** ысык күн. 3. өтм. ысык, жылуу, чын дилден/ыкластуу. ~ **karşılama** жылуу тосуп алуу. ~ **davranış** жылуу мамиле. 4. мончо. ~**a gitmek** мончога баруу. ~ **basmak** денеси/эти ысып-күйүп чыгуу. ~**lar basmak/bastırmak** күн ысып чыгуу. ~ **başına vurmak** башына күн өтүп кетүү. ~ **gelmek** көзгө жылуу көрүнүү. ~ **kanlı** 1) каны ысык (*ай-бандар*). 2) өтм. сүйкүмдүү, кишиге жакын, мээримдүү (*киши*). ~ **renkler** кызыл, сары, сары-кызыл түстөр. ~**ı ~ına** ысуулай, дароо, убакыт өткөрбөй. **işi ~ı ~ına çözmek lâzım** ишти ысуулай чечиш керек. ~ ~ 1) ыпысык. 2) ысыгында, ысуулай. ~ **tutmak** жылуу кармоо. ~ **yüzlü** жүзү жылуу/мээримдүү.

sıcaklık, -ğı 1. ысыктык, жылуулук. 2. өтм. ысыктык, жылуулук, жакындык.

sıcaklıkölçer термометр.

sıcakölçer к. **sıcaklıkölçer.**

sıçan 1. зоол. келемиш (*Rattus*). 2. чычкан. ~ **deliğe sığmamış, bir de kuyruğuna kabak bağlamış** мак. чычкан ийине батпай жатып куйругуна калбыр байлаптыр. (**ıslak**) ~**a dönmek** сууга түшкөн чычкандай болуу. ~ **deliği bin akçe** качарга тешик таппоо. ~ **düşse başı yarıılır** (*үйдө*) жей турган, уруна турган эч нерсе жок. ~ **kırı** чычкан түстүү. ~ **otu** мышьяк. ~ **yolu** аск. окоп.

sıçandişi, -ni тигиштин кайрымы/бүктөмү.

sıçankuyruğu, -nu мех. өгөө түрү.

sıçırgan чычкактаган.

sıçmak 1. орой чычыш. 2. өтм. (*бир ишти*) бузуш, ойрон кылыш. 3. сөгүп-сагыш. **sıçır sıvamak** ашата

сөгүш. **sıçtı Cafer, bez getir opoy** иш ойрон болду (*эми түзөлтүп жат маанисинде*).

sıçrama 1. секирик, аттама. **2.** чачырама.

sıçramak 1. секирүү, аттоо. **çekirge sıçradı** чегиртке секирип кетти. **2.** чочуп кетүү. **çocuk sıçrayarak uyandı** бала чочуп ойгонду. **3.** чачыроо. **eteğine yağ sıçradı** этегине май чачырады. **4.** жайылып кетүү. **yangın yakın evlere sıçradı** өрт жанындагы үйлөргө жайылды. **bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge, üçüncüsünde ele geçersin çekirge** мак. чегиртке бир секирер, эки секирер, үчүнчүсүндө колго түшөр.

sıçrayış секириш, ыргыш. **bir ~ta ata bindi** бир секириш менен атка минди.

sıdk, -dki 1. чындык, акыйкат. **2.** чынчылдык, ак жүрөктүк, ак ниеттик, берилгендик. (**birinden**) **~ı sıyrılmak** (*бирөөгө*) ишеничи калбоо.

sıfat, -tı 1. сыпат, белги, касиет, сапат. **2.** катары. **baba ~ıyla** ата катары. **3.** жүз, кебете, түр, көрүнүш. **4. грам.** сын атооч. **niteleme ~ları** сапаттык сын атоочтор. **~ fiil грам.** атоочтук. **~ tamlaması** аныктооч.

sıfır 1. нөл (0). **2. өтм.** эчтеке жок, айласыз, натыйжасыз, пайдасыз. **söylemediğim kalmadı, fakat sonuç ~, vazgeçmiyor** айтпаганым калбады, бирок жыйынтык нөл, баш тарткыдай эмес. **~ araba** жаңы араба. **~dan başlamak** нөлдөн баштоо. **~a ~, elde var ~** бүтүн аракет бошко кетти. **~ı tüketmek 1)** күчү калбоо. **2)** жакырдануу. **3)** өлүү.

sıfırlamak мат. нөлгө айландыруу.

sığ 1. тайыз (*суу, көл, деңиз ж. б.*). **2. өтм.** тайыз, терең эмес. **~ düşünce**

тайыз пикир.

sığa физ. көлөм.

sığamak к. sıvamak.

sıgdırmak сыйдыруу, батыруу. **sıgdıramamak** батыра албоо. **aklına sıgdıramamak** акылына сыйдыра албоо.

sığın ала кийик, марал.

sıgımak, -ğı 1. башпаана, далдаа, баш калкалаган жер. **2. аск.** башпаана. **beton** ~ бетон башпаана.

sıgımık, -ğı качкын, жанын ала качкан, башпааналаган.

sıgımmak 1. корголоо, башпааналоо, далдалоо, баш калкалоо. **2. ук.** башка өлкөдөн башпаана суроо. **3. өтм.** ишенүү, үмүт кылуу. **hoş-görünüze sıgımarak** туура түшүнөрүнүздөн үмүт кылып.

sıgımtı жатып ичер, жанбакты.

sığır 1. уй, өзүз, *бука сыяктуу ири мүйүздүү малдын жалты аты.* **~ eti** уйдун эти. **2. өтм.** түркөй, копол киши.

sığırıcık, -ğı зоол. чыйырчык (*Sturnus vulgaris*).

sığirtmaç, -cı уйчу.

sığışmak сыйлыгышуу, батышуу.

sığıştırmak сыйлыгыштыруу, батыруу.

sıglaşmak тайыздоо.

sıghk, -ğı тайыздык.

sıgımak, -ar 1. сыюу, батуу. **zaten eşyalarımız bu eve sığmazdı** ансыз деле буюмдарыбыз бул үйгө батмак эмес. **2. өтм.** туура келбөө. **akla sığmaz** акылга сыйбас. **mantığa sığmaz** жүйөөлүү эмес. **içi içine sığmamamak** ичи койнуна батпоо (*кубаньчтан*). **yüregi kabına sığmamamak** жүрөгү алып учуу.

sıhhat, -tı 1. саламаттык, ден соолук, аманчылык, эсенчилик. **2.** тууралык, калыстык. **~le olmak** дени сак болуу. **~ler olsun!** дениңиз сак болсун! (*киринип/сакал-мурутун/чачын алдырып чыккандарга*

айтылган тилек).

sihhatli дени сак, тың, сак-саламат, күүлүү-күчтүү.

sihhî 1. ден соолукка/саламаттыкка байланыштуу. 2. медициналык, гигиеналык.

sihhiye саламаттык, саламаттык сактоо.

sık 1. тыгыз, жыш, коюу. **ağaçları ~ bir bahçe** бактары жыш бакча. ~ **saç** коюу чач. 2. көп жолуккан, көп. 3. бат-бат, тез-тез. ~ ~ 1) жакын-жакын, коюу, жыш. 2) тез-тез, бат-бат.

sıkacak, ğı сыккыч. **meyve ~ı** мөмө сыккыч. **sarımsak ~ı** сарымсак сыккыч.

sıkboğaz: ~ **etmek** жакасына жабышуу, мажбурлоо, зордуктоо.

sıkça өтө жыш/тыгыз, абдан коюу.

sıkı 1. кыйынчылык, тарчылык. ~**ya dayanmak** кыйынчылыкка чыдоо. ~**da kalmak** кыйынчылыкта калуу. 2. тар. ~ **bir kemer** тар кемер. 3. *өтм.* катуу, катаал, кара мүртөз (*киши*). 4. тыгыз, жыш, тыгылган, шыкалган. 5. катуу, чың (*тартим, режим*). 6. жакын, ысык, ынак. ~ **dostluk** ынак достук. 7. кыйын, күчтүү, кайраттуу. ~ **dur!** өзүңдү карма! ~**ysa** кыйын болсо. ~ **ağızlı** сөзгө/оозу бекем. ~ **basmak** катуу каршылык көргөзүү, тиренүү. ~ **çalışmak** катуу/тынбай иштөө. ~ **düzen** тартим, режим. ~ **durmak** катуу туруу, көшөрүү. ~ **fıkı** ынак. ~ **fıkı dost olmak** ынак дос болуу. ~**ya gelmek** кыйынчылыкка туш болуу. ~**ya koymak** катуу тартимке салуу. ~ ~**ya** катуу, бекем, чың. ~ ~**ya bağlamak** катуу байлап таштоо. ~ **tutmak 1)** катуу кармоо. 2) (*ишке*) олуттуу мамиле жасоо. ~ **yönetim** *аск.* курчоо абалы (*аскердик башкарууга негизделген өзгөчө абал*).

sıkıca 1. бекем, тыгыз, катуу. ~ **bağla**

катуу байла. 2. катуу, катаал, чың (*тартим*).

sıkıcı зериктирген, кызыксыз, тажатма. ~ **roman** кызыксыз роман.

sıkışmak тездөө, көп/жыш боло баштоо, көбөйүп кетүү.

sıkılğan уялчаак, тартынчаак, ийменчээк, уяң.

sıkılğanlık, -ğı уялчаактык, тартынчаактык, уяңдык.

sıkılık, -ğı 1. катуулук, катаалдык (*табиятта/мүнөздө*). 2. тез-тез болуу. 3. жыштык.

sıkılmak 1. сыгылуу. **çamaşırlar sıkıldı** кир сыгылды. **salataya limon sıkılır** салатка лимон сыгылат. 2. зеригүү, эригүү, тажоо. **boş oturmaktan canım sıkıldı** бош отургандан тажадым. 3. кысынуу, кымтынуу, уялуу, тартынуу. **ıkıla sıkıla** кыйналып-кысталып (жатып). 4. зарыгуу, кысылуу (*акчадан*).

sıkılmaz уялбаган, уят-сыйыты жок, тартынбаган, тайбас.

sıkım 1. сыкма аракетин, сыгыш. 2. (*бир*) ууч. 3. бир жолкуда сыгылган суюктук. 4. (*от алган куралдарда*) атым, бир жолку атышка жете турганчалык. **bir ~ barut** бир атым дары.

sıkınmak кысылуу, кыйналуу, бүрүшүү.

sıkıntı 1. санаа, убайым, кейиш, эрикме, зерикме, буулукма. ~**dan patlamak** зериккенден жарылчудай болуу. **can ~sı** жан кейиш. 2. кыйынчылык, зарыкма, тарыкма, жокчулук тартма. ~ **basmak** санаа/убайым басуу. ~ **çekmek 1)** кыйналуу, кысталуу, тарыгуу (*мис. жашоодон*). 2) санаа/убайым тартуу. 3) акчадан кыйналуу. ~**ya düşmek** жокчулук/кыйынчылык ичинде калуу. ~**ya gelememek** кыйынчылыкка чыдай албоо. ~**da olmak 1)** убайым/санаа/кейиш

ичинде болуу. **2)** турмуштан кыйналуу. **~sı olmak 1)** кейиш/убайым ичинде болуу. **2)** финансылык тардык ичинде болуу. **3)** даарат ушаткысы келип чыдабоо. **~ vermek** убайым/санаа тарттыруу, кейишке салуу.

sıkıntılı 1. санаалуу, убайымдуу, кейиштүү, эриккен, зериккен. **2.** кыйын, кысталыштуу, азаптуу. **3.** жан кейиткен, оор, кыйнаган, жабыркаткан. **~ hayat** кыйын жашоо.

sıkıntısız 1. кыйналышы жок, оңой, жеңил. **2.** убайымсыз, кайгысыз, санаасыз.

sıkışık 1. тыгыз, жыш, тыгылган, тар. **2.** кысталыш (*заман/учур/маал*). **3.** кысталыш, кыйналыш (*акчадан*).

sıkışıklık, -ğı 1. тыгыздык, жыштык, тардык. **2.** убакыттын тардыгы. **3.** акчанын кааттыгы, кысталыштыгы.

sıkışmak 1. сыгылышуу, тыгылышуу, кысылуу. **sıkışmadınız mı?** кысылган жоксузбу? **2.** кыпчытып/чаптырып алуу. **parmağı karpıya sıkışmış** бармагын эшикке чаптырып алыптыр. **3.** кыйналыш/кысталыш ичинде калмак. **bu parayı ancak sıkıştığın zaman harca** бул акчаны өтө кыйналып баратсаң гана каржа. **4.** кысылуу, таралуу. **kalbim sıkıştı** жүрөгүм кысылды. **5.** даараты келүү.

sıkıştırma 1. mex., физ. тыгыздаштырма, жыштыгын көбөйтмө, компрессия. **2. аск.** кысма, тыгыздатма, каптама, тоорума.

sıkıştırmak 1. тыгуу, үстү-үстүнө үйүү. **giysileri bavuluna sıkıştırmış** кийимдерин чемоданына тыгып салыптыр. **2.** кыстыруу, чаптыруу, бастыруу, кыпчытуу. **3. аск.** кыстыруу, тооруу, күргүчтөтүү. **4. спорт** тооруу, кысмакка алуу, туш-туштан чабуул коюу. **5.** кыс-

макка алуу, кыстоо, кыйноо. **sıkıştırınca itiraf etti** кыстаганда мойнуна алды. **6.** кармата/бере салуу. **elime üç-beş kuruş sıkıştırdı** колума беш-он куруш (*тыйын*) кармата салды.

sıkkin зериккен, камыккан, буулуккан. **~ ~** эригип-зеригип.

sıklamak: ağlaya-sıklaya ыйлап-сыктап.

sıklaşmak 1. көбөйүү, бат-бат боло баштоо. **yolsuzluklar vak'ası sıklaştı** жоосунсуздуктар көбөйдү. **2.** кысылуу, тыгылуу, жыкжыйма болуу. **3.** тыгыз/жыш тартуу.

sıklet,-ti 1. салмак, оордук. **ağır ~** оор салмак. **hafif ~** жеңил салмак. **2. эск.** кыйынчылык. **~ vermek** убайым тарттыруу.

sıklık,-ğı 1. жыштык, тыгыздык. **2.** тардык. **3.** аралык, интервал.

sıkma 1. сыкма, басма. **2.** тар шым түрү. **3.** сыкканга ылайыктуу, ширелүү, суулуу. **~ portakal** сыкканга ылайык апельсин. **~ baş ayağдардын чач байлоо стилдеринен бири.**

sıkmaç, -cı сыккыч, компрессор.

sıkmaç, -ar 1. кысуу, бастыруу, басуу. **el ~** кол кысышуу. **diş ~ 1)** тиштенүү. **2) өтм.** тиштенип чыдоо. **sağ ayağım biraz sıkıyor** оң бутум бир аз кысып жатат. **2.** сыгуу, сыгып чыгаруу. **çamaşır ~** кирди сыгуу. **limon ~** лимон сыгуу. **3.** чачуу, бүркүү, куюу. **parfüm ~** атыр куюнуу. **yangına su ~** өрткө суу чачуу. **4.** кыйноо, зордоо, мажбурлоо. **hiç canımı sıkma** жаныңды эч кыйнаба, кыйналбай эле кой. **5.** жүдөтүү, тажатуу, тынчын алуу, жанына баттуу. **hayat onu sıkıyordu** жашоо анын жанына батты. **6.** атуу. **bir kurşunu da kendine sıkmış** бир окту да өзүнө атыптыр. **7. mex.** бекитүү, буроо.

sıkmalık, -ğı к. sıkma.

sıla 1. тууган жерге кайтыш. **2.** туулуп-

өскөн жер. ~ **etmek** тууган жерин кыдыруу. ~**ya gitmek** тууган жерине баруу. ~ **hastalığı** тууган жерге болгон кусалык.

sımsıcak ыпысык.

sımsıkı 1. бекем, катуу. ~ **bağlamak** катуу тартып байлоо. ~ **sarılmak** катуу кучактоо. **2.** өтө/тыгыз, бири-бирине жабыштырылган, шыкалган.

sınaî өнөр жайга байланыштуу, индустриялык.

sınamak 1. сынаш, текшериш. **2. нед.** сынактан/экзаменден өткөрүш.

sınav сыноо, сынак, экзамен, тест, текшерүү. ~**a çekmek/~dan geçirmek** сынакка алыш, сынактан өткөрүш. ~**a girmek** сынакка/ сыноого кириш. ~ **vermek** сынактан/сыноодон өтүш.

sınayış сынаш.

sındırma сындырма, жок кылма, талка - лама.

sındırmak 1. сындырыш, талкалаш. **2.** жеңиш, баш ийдириш.

sınıf 1. класс, сапат, категория. **birinci** ~ биринчи класстагы/сапаттагы. **2. саяс.** тап. ~ **ayrımı** таптык айырмачылык. **3. (окуу жайларда)** класс, курс. **ikinci ~ öğrencileri** экинчи класстын/курстун окуучулары/студенттери. **4.** класс, аудитория. **iki no'lu ~ta** экинчи класста/аудиторияда. **5. зоол., бот.** класс. **memeliler, kuşlar, balıklar, omurgalılar** dahnın birer **sınıflarıdır** сүт эмүүчүлөр, куштар, балыктар - омурткалуулар тукумунун класстары. **6. аск.** кызмат түрлөрү, корпус. **hava ~ı** аба кызматтары. **subay ~ı** офицерлер корпусу. **tank ~ı** танк бирдиктери. ~ **arkadaşı** классташ, курсташ. ~**ta çakmak/kalmak** класста/ордунда/көчпөй калыш.

sınıflama к. sınıflandırma.

sınıflamak к. sınıflandırmak.

sınıflandırma классификация.

sınık 1. сынык. **2.** чачырап/бычырап/бытырап кеткен. **3.** жеңилген, баш ийген, алсыраган, шайы оогон.

sınıkçı сыныкчы.

sınır 1. чек, өлчөө. **ahlak ~ını aşmak** адептин чегинен чыгып кетиш. ~ **çekmek/çizmek 1)** чегин белгилеш. **2)** ишин бүтүрүш. ~ **dışı etmek** чек арадан чыгарып салыш. **(bir şeyin) ~ı yoktu (бир нерсенин)** чегин жок болчу.

sınırdas чек арасы бир, чектеш.

sınırlama чектеме, өлчөмө, чек арасын ажыратма.

sınırlamak 1. чектөө, өлчөө, белгилөө. **2.** чек арасын ажыратуу/бөлүү. **3.** жээктөө, кыюулоо.

sınırlandırmak к. sınırlamak.

sınırlayıcı чектөөчү, белгилөөчү.

sınırlı 1. чегин, чек арасы болгон. **2.** чектүү, белгилүү гана өлчөмдө, аз. ~ **sayı mat.** белгилүү сан. ~ **sorumluluk ук.** чектүү жоопкерчилик **(аласа/бересе кишилер арасында).**

sınırsız 1. чексиз, соңсуз, эсепсиз, сансыз. **2.** чек арасыз, эркин. ~ **sayı mat.** белгисиз сан. ~ **sorumluluk ук.** чексиз жоопкерчилик.

sınnmak 1. ооз. сынуу, талкалануу. **2.** жеңилүү, баш ийүү.

sıra 1. такый, кодек. **2.** тулга.

sır I, -rrı сыр. ~ **açmak** сырды билип алыш. ~**ını açmak** сырын айтыш. ~**ını çözmek/~a ermek** сырын табуу. ~**a kadem basmak** көздөн кайым болуу, жок болуу. ~ **küpü** сырга бекем. ~ **olmak** сыр болуу, жок болуу. ~ **ortağı** сырдашы. ~ **saklamak/tutmak** сыр сактоо/жашыруу. ~ **vermek** сыр берүү, сырын алдырып коюу.

sır II 1. сыр, боёк, эмаль. **2.** күмүш каптама **(күзгүнүн).**

sıra 1. катар, ирет, сап. ~**ya dizilmek** ка-

тарга тизилиш. **2.** кезек. **~ya girmek** кезекке туруш. **3.** парта, скамейка. **benden iki ~ önde oturyordu** менден эки парта алдыда отурчу. **4.** маал, учур, кез, ыңгай. **şimdi tam ~sı** азыр так маалы. **~sı değil** маалы эмес. **o ~da** ошол кезде. **5.** тартип, ирет, режим. **~sı bozulmak** тартиби/ирети бузулуу. **6.** жөнөкөй, карапайым, кадыресе. **~dan bir kız** жөнөкөй эле кыз. **~malı** күндөлүк товар. **~sıyla** катары менен. **~yla** кезектешип. **~sını beklemek** кезегин күтүү. **~ dayağı çekmek** катары менен уруп/сабап салыш. **~ dışı** адаттан тышкары. **adam ~ına geçmek** киши катарына кошулуу. **~sı gelince** убагы келгенде. **~sı gelmişken** ыңгайы келип турганда. **~sını getirmek** ыңгайын келтирүү. **~sına göre** ыңгайына жараша. **~ gözetmek** учурун күтүп туруш. **~ya koymak** кезекке тургузуш. **~ sayı sıfatı** грам. иреттик сан атооч. **~ ~** катар-катар. **~ vermemek** сөзгө конок бербөө.

sıraca мед. эн, булак (*oory*).

sıradag(lar) геогр. кырка тоолор.

sıradüzen иерархия.

sıralamak **1.** кезекке/катарга коюш. **2.** иретке/тартипке салыш. **3.** санап бериш, тизмектеш. **bütün kusurlarını yüzüne sıraladı** бүтүн кемчиликтерин бетине санап берди. **4.** (*бир ишти*) кайталап/дембе дем жасоо. **bekçi bütün kapıları sıraladı** күзөтчү бардык эшиктерди (*каптары менен*) карап чыкты. **5.** акыл таразасына салуу, акылы менен өлчөө (*бир топ нерсени*). **6.** (*жаш бала*) бир нерсени кармап баса баштоо.

sıralı **1.** ирети/катары болгон, иреттүү, катарлуу. **2.** орундуу, жөндүү, ылайыктуу, максаттуу, туура. **~ konuşma** орундуу сөз. **~ sırasız** ою-

на келгендей, ыгы жок, көрүнгөн жерде. **~ sırasız söze karışmak** сөзгө ыгы жок аралашуу, куюшканга кыпчылуу.

sırasız **1.** кезексиз, сүзө качырып. **2.** орунсуз, жөнсүз, ыксиз, ылайыксыз, максатсыз. **3.** иретсиз, чачкын.

sıram: **~ ~** катар-катар, сап-сап. **~ ~ dizilmek** сап-сап тизилүү.

sırat,-tı **1.** жол. **2. өтм.** катаал/кыйын/татаал жол. **~tan geçmek** **1)** балакеттен/азаптан кутулуу. **2)** кыйынчылыкты башынан өткөрүү. **~ köprüsü** дин кыяматтын кыл көпүрөөсү.

Sırbistan Сербия.

sırça **1.** айнек. **2.** айнектен жасалган.

sırdaş сырдаш.

sırdaşlık, -ğı сырдаштык.

sırf **1.** накта, таза, ынак. **~ sünnen mamul** ынак сүттөн жасалган. **2. өтм.** таптаза, таптакыр, карандай, бүтүндөй, барып турган. **söyledikleri ~ yalandır** айткандары бүтүндөй жалган. **3.** жалгыз, жалаң, гана. **~ senin için buradayım** жалаң сен үчүн бул жерде жүрөм. **~ işimle ilgili** жалгыз гана ишиме тиешелүү.

sırık, -ğı **1.** шырык. **2.** өсүмдүктөрдүн саптарын туттурган жыгач. **~la atlama спорт** шырык менен секирүү. **~ domatesi** жыгачка байланып өстүрүлгөн помидор. **~ gibi** шырыктай (*узун, арык*). **~ gibi durmak** солдоюп бош туруш.

sırıklamak **1.** өсүмдүктүн талдарын жыгачка байлап/тиреп коюу. **2. argo** кытып/уурдап кетүү.

sırılsıklam **1.** малма-чөлмө (*суу болуш*). **~ olmak** малма-чөлмө болуу. **2.** таптакыр, өлөрчө, ашкере, айласыз. **~ aşık** өлөрчө ашык. **~ sarhoş** айласыз/өлөрчө мас.

sırım **1.** сактыяндын одоно түрү. **2.** тери боо, тери тилкеси. **~ gibi**

тарамыштай (*арык/күчтүү киши*).
sırıtkan 1. ырсайган, арсайган. **2.** ырса-
 лактап/кекээрлеп күлгөн.
sırıtmak 1. ырсаюу, арсаюу. **2.** *өтм.*
 ырсактап/арсалактап күлүш. **3.**
өтм. ашкереленүү, ортого чыгуу.
soruşturma sonucunda yolsuzluklar
birer birer sırttı сурактын аягын-
 да бүтүн жоосунсуздуктар бир-
 ден-бирден ашкереленди.
sırlamak 1. сырдоо, боёо, эмалдоо. **2.**
 күмүш жалатуу (*күзгүгө*).
sırlı I сырдалган, эмалданган.
sırlı II сырдуу, жашыруун.
sırma 1. алтын, күмүш аралашкан
 жип/ зым. ~ **işlemeli** алтын жип
 менен саймаланган. **2.** алтын/
 күмүш жиптен жасалган. **3.** *аск.*
 наам/чин белгиленен сызыктар
 (*кийимде*). **4.** жылтылдак сары
 (*түс*). ~ **saç** алтындай сары чач. **5.**
арго сойку.
sırmalı бейкасам. ~ **cepken** бейкасам
 чепкен.
sırnaşık,-ğı жабышкан, жармашкан, та-
 жатма, көшөкөр (*киши*).
sırnaşıklık,-ğı жабышкандык, тажатма-
 лык, көшөкөрлүк.
sırnaşmak жабышуу, жармашуу, жан
 койбоо, көшөкөрлөнүү, тажатуу.
Sırp, -bı серб, сербиялык.
Sırpça сербче, серб тили.
sırrolmak сырга айлануу, көздөн ка-
 йым болуу, жоголуп кетүү.
sırsıklam к. **sırlıklam.**
sırsız сыры жок, сырдалбаган, эмалсыз.
sırt, -tı 1. *анат.*, *зоол.* сырт, жон, арка.
 ~**ım ağıyor** аркам ооруп жатат.
 ~**ını duvara vermek** аркасын ду-
 балга жөлөө. **atın ~ında** аттын
 үстүндө. **2.** бел, жон, сырт, үстү
 (*тоонун*). **dağ ~ına çıktığımızda**
 тоонун белине чыкканыбызда. **3.**
 сырт (*бычактын, калыптын*
ж. б.). **4.** сырт, арка (*скрипканын,*
саздын ж. б.). **5.** дүмүр, түптөлгөн

жери (*китептин*). ~**ına almak**
1) жонуна көтөрүп алуу. **2)** мил-
 детин мойнуна алуу. **3)** желбегей
 жамынуу (*чапанды/пиджакты*
ж. б.). ~**ında** үстүндө, жонунда.
 ~**ında güzel bir ceket vardı** үстүнө
 сонун бир пиджак кийип турган.
 ~**ından atmak** (*бир нерседен*)
 кутулуу. ~**ına binmek** (*бирөөнүн*)
 жонуна минип алуу, өлүмтүгүн
 артуу. ~ **çevirmek 1)** аркасына
 бурулуп кетүү, аркасын салуу. **2)**
өтм. карабай/көнүл бурбай ко-
 юу. ~**ından çıkarmak 1)** (*бирөөнүн*)
 аркасы менен бир нерсеге ээ
 болуу. **2)** бирөөгө төлөтүү. ~**ını**
dayamak 1) аркасын жөлөө. **2)**
өтм. (*бирөөгө*) таянып алуу. ~
değişmek кийим которуу. ~ ~ **dön-**
mek оодарылуу, түйшөлүү. ~**ından**
geçinmek (*бирөөнүн*) аркасы ме-
 нен жан багыш. ~ **kaşağısı** жон
 тырмагыч. ~**ı kaşınmak 1)** жону
 кычышуу. **2)** *өтм.* жону кычы-
 шуу, таяк жегиси келүү. ~**ı pek 1)**
 калың/жылуу кийинген. **2)** *өтм.*
 жону катуу, моюн бербес. **3)** *өтм.*
 таянганы күчтүү. ~ ~**a vermek 1)**
 аркасын аркасына таяш. **2)** бирин
 бири колдош, аркалашыш. ~ **üstü**
yatmak көмкөрөсүнөн жатыш. ~
vermek карабай коюу, аркасын са-
 луу. ~**ına vurmak** жонго койгулоо.
 ~**ından yaşamak к.** ~**ından geçin-**
mek. ~**ı yere gelmek 1)** (*күрөштө*)
 далысы жерге тийүү. **2)** *өтм.*
 жеңилүү. ~**ını yere getirmek 1)**
 (*бирөөнү*) жыгып коюу. **2)** *өтм.*
 жеңүү, артыкчылыкка ээ болуу. ~**ı**
yufka сырты/ жону жука, жеңил
 кийинген. ~**ında yumurta kulesi**
yok ya аянчу эч нерсеси жок, ага
 баары бир (*сөзм. с.* жонунда
 жумуртка себети бар дейсинби).
sırtar бир кескелдирик түрү.
sırtarmak 1. к. **sırıtmak. 2.** ооз. каршы-

лык бергенге даярдануу.

sırtlamak 1. аркасына/жонуна көтөрүп алуу. **2. өтм.** милдетин алуу. **3.** аркасы менен ачыш/түртүш.

sırtlan зоол. сырттан (*Hyaena*).

sıska 1. арык, ширидей каткан, чүрүшкөн, куруган. **2. мед.** денесине сары суу толгон.

siskalık, -ğı 1. арыктык, каткандык, курулук. **2. мед.** денеге сары суу толтурган оору.

sıtma мед. безгек, малярия. ~ **görmemiş ses** күрүлдөгөн жоон үн. ~ **nöbetleri** безгек кармаган учур. ~ **sivrisineği** зоол. безгек чиркейи (*Anopheles maculipennis*). ~ **ya tutulmak/yakalanmak** безгекке кабылуу.

sıtmalı 1. безгек менен ооруган (*киши*). **2.** безгектүү (*жер*).

sıtmalık, -ğı безгектүү, безгек чиркейи көп жер.

sıva архит. шыбак. ~ **harcı** шыбак (*ылайы/жуурундусу*). ~ **vurmak** шыбак тартуу.

sıvacılık, -ğı шыбакчылык.

sıvalamak 1. шыбоо, шыбак тартуу. **2.** сылоо, таптоо, ушалоо.

sıvalı I шыбалган.

sıvalı II шымаланган, түрүлгөн (*жең*), кыстарылган (*этек*). **kolları** ~ жеңдери түрүлүү.

sıvama 1. шыбама, каптама, бастырма, бетине төкмө. ~ **pırlanta bir taş** бриллиант бастырылган таажы. **2.** мелт-калт, толтура, толо, жык-жыйма.

sıvamak I 1. шыбак шыбоо. **evi yeniden sıvatmayı düşünüyor** үйдү кайра шыбатууну ойлоп жатат. **2.** шыбап/булгап алуу. **çocuk yüzüne reçel sıvadı** бала бетине варенье шыбап алды. **3.** сылаш, тапташ. **sırtını** ~ жонунан сылаш/тапташ.

sıvamak II шымалануу, түрүнүү, кайруу (*жеңди, багалекти, этекти*).

sıvanmak I 1. шыбалуу (*шыбак менен*). **2.** шыбануу, булгануу.

sıvanmak II 1. шымалануу, түрүлүү. **2. өтм.** шымаланып киришүү, белсенүү.

sıvaşmak 1. булгап/майлап/жугузуп алуу. **2.** суюлуп кетүү.

sıvazlamak сылоо, таптоо. **sakalını** ~ сакалын сылоо. **sırtını** ~ жонунан сылоо/таптоо.

sıvı 1. суюктук. **2.** суюк. ~ **madde** суюк зат. ~ **yağ** суюк май.

sıvık, -ğı 1. суюк. ~ **hamur** суюк камыр. **2. өтм.** жабышкан, жармашкан, жасакер.

sıvılaşma суюлма, ээриме.

sıvılaşmak суюлуу, ээрүү.

sıvındırmak физ., хим. суюктукка айландыруу (*газ абалынан*).

sıvınmak суюктукка айлануу (*газ абалынан*).

sıvıölçer физ., хим. ареометр.

sıvırga 1. жандуу, аракеттүү. **2.** тынымсыз, үзгүлтүксүз.

sıvışık, -ğı 1. жукма, жабышма. **2. өтм.** жабышып-жармашкан, жасакер, тажатма.

sıvışmak 1. жугуш, жайылып кетиш (*так, төгүлгөн нерсе*). **2.** арго жылып жоголуш, билгизбей кетип калыш. **3. аск.** (*душмандан*) кутулуп/изин жашырып кетиш.

sıyga эск., грам. ыңгай.

sıyırğa жыгач күрөк (*кар/кырман күрөш үчүн*).

sıyıış сыйырыш.

sıyıрма сыйырма.

sıyırmak 1. сыйыруу. **çark elini sıyırdı** чарык колун сыйырып кетти. **2.** сыйырып алуу. **örtüyü** ~ жабууну сыйырып алуу. **musun kavuğunu** ~ банандын кабыгын сыйыруу. **3.** сууруу. **kılıcını** ~ кылычын сууруп чыгыш. **4.** ыпырып-шыпырып/жалап-жуктап жеп салыш. **tabağı sıyırdı** табакты жалап-жуктап жи-

берди. **5. өтм.** алып/бөлүп чыгыш, ажыратыш. **onu çocuklarından ~ kolay değil** аны балдарынан ажыратыш оңой эмес.

sıyrık, -ğı 1. сыйрык, тытык, так. **2. өтм.** уяты жок, арсыз.

sıyılmak 1. сыйрылуу. **2.** сыйрып алынуу. **3.** суурулуу (мис. кылыч). **4. өтм.** (бир абалдан/иштен) кутулуп чыгуу, башын ала качуу. **5. аск.** (душмандан) кутулуп чыгып кетүү.

sıyrıntı 1. кырмычык (идиштин түбүндө калган). **2.** айрык (кездеменин).

sızak, -ğı ооз. булактын суусу (аскадан түшкөн).

sızdırmak 1. сыздыруу, сарыктыруу. **2.** (газ, суюктук) өткөрүү, бир нерсенин ичинен агып/жылжып чыгуу. **bu küp suyu sızdırıyor** бул кумурадан суу агып калып жатат. **3. өтм.** жашыруун кабар бериш, тыңчылык кылыш. **haber ~** кабар жеткирип туруш. **4.** сызгырыш (мис. майды). **5. арго** (бирөөдөн) алдап-соолап, коркутуп-үркүтүп акча/буюм алыш. **6.** эсин оодарыш, шайын кетириш, уктатыш. **son kadeh onu sızdırdı** акыркы чөйчөк анын ээсин оодарып кетти.

sızdırmaz өткөрбөс. **su ~** суу өткөрбөс.

sızı оору, сыздоо.

sızıcı грам. шуулдама (үнсүздөр).

sızılı сыздап ооруган.

sızıltı арыз-муң, дат.

sızım: ~ ~ сыздоо, ноюу. **~ ~ sızlamak** сыздап оору.

sızıntı 1. сызынты, сызып чыккан нерсе. **2.** сызынты (процесс). **~ yapmak** сызып агып чыгыш.

sızırmak сызгыруу.

sızlamak 1. сыздап оору. **beli sızladı** бели сыздап ооруду. **içim sızladı** ичим сыздады. **2. өтм.** зыркырап-

сыздоо, арыз-муңун айтуу.

sızlanmak даттануу, арыздануу, зыркырап-сыздоо.

sızlatıcı ич сыздаткан, жүрөк ооруткан, аянычтуу.

sızma 1. сызма. **2.** (эшик, терезе аркылуу) аба кирме.

sızmak, -ar 1. (суюктук, газ) агып/жылжып чыгуу. **küpten su ~** кумурадан суу агуу. **şofbenden gaz sızıyor** суу ысыткыч газ чыгарып ийип жатат. **2.** тароо, жайылуу (кабар, каңшаар). **3.** кирип/өтүп алуу (мис. душмандын ичине). **halkın arasına sızmış teröristler** элдин арасына кирип алган террористтер. **4.** качып жоголуу, шек билгизбей чыгып кетүү. **5.** (мастыктан, чарчагандан) уктап кетүү.

si муз. си (үнү/нотасы).

sibak, -kı өткөн, мурунку.

sibernetik, -ği кибернетика.

Sibirya Сибирь.

sicil, -cli 1. расмий документтер катталган реестр. **2.** (кызматкерлердин) иш абалдары тууралуу өздүк досьёсу, анкета. **3.** аттестация, мүнөздөмө. **~i bozuk** мүнөздөмөсү начар. **~ vermek** мүнөздөмө берүү (кызматын жогорулатуу боюнча).

sicilli 1. ук. реестрде катталган, иши каралып жаткан. **2. өтм.** мурун кылмыш кылган.

Sicilya Сицилия.

Sicilyalı сицилиялык.

sicim кендир жип. **~ gibi** мөлтүлдөп аккан (көз жаш, тер), көнөктөп куйган (жамгыр).

siderit, -ti мин. сидерит, көк ташы, сидероз.

sidik, -ği сийдик. **~ borusu** анат. сийдик түтүгү. **~ torbası/kabuğu** анат. табарсык. **~ yarışı** болбогон нерселер үчүн атаандаштык кылуу. **~ yolu** сийдик жолу. **~ zoru** мед.

даарат ушатууда кыйналма, дизурия.

sidikli 1. сийип алган. **2.** сийдигин кармай албаган.

sif дең., соода сиф (товардын наркына баасы, камсыздандыруусу, сатыш шарты да кирген соода түрү).

sifilis мед. сифилис.

sifon 1. сифон. **2.** (туалетте) суу агызма механизми. **3.** суу түтүгү (жолдун алдына төшөлгөн). ~ **u çekmek** туалеттин суусун агызуу.

siftah 1. сооданын башталышы, биринчи сатылган товар. **benim ~ım uğurludur** менин колум жеңил. **2.** ооз. алгачкы/биринчи жолу. ~ **etmek 1)** эртең менен сооданы башташ. **2)** (бир нерсенин) ошол жылы биринчи жолу даамын татыш.

siftahlamak сооданы башташ.

sigara 1. сигара, тамеки. ~ **içmek** тамеки тартуу. **2.** чылым. ~ **yı bırakmak** чылымды таштоо. ~ **böreği** сигара сыяктуу ичине фарш оролуп жасалган оромо. ~ **kağıdı** папирос кагазы. ~ **kâğıdı gibi** өтө ичке. ~ **tablası** күл түшүргүч.

sigaralık, -ğı 1. портсигар. **2.** мүштөк.

sigorta 1. камсыздандырма (өмүрдү, саламаттыкты). **2.** элек. сактагыч. ~ **sı atmak 1)** элек. сактагыч өчүрүп салуу. **2)** арга жаны кашаюу, жини келүү. ~ **bedeli** камсыздандырма суммасы. ~ **etmek** камсыздандыруу. ~ **olmak** камсыздандырылуу. ~ **primi** камсыздандырма сыйлыгы. ~ **şirketi** камсыздандырма фирмасы.

sigortacı камсыздандырма агенти.

sigortalamak 1. камсыздандыруу. **2.** камсыз/бейгам болуу, гарантияга алуу (бирөөнү/бир нерсени).

sigortalı 1. камсыздандырылган киши. **2.** бейгам, коопсуз, гарантия ал-

дында.

siğil сөөл.

siğilce безетки.

sihir,-hri 1. сыйкыр, апсун. **2.** сыйкырдуу күч/таасир. ~ **yapmak 1)** сыйкырлап алуу, башын айлантуу. **2)** сыйкырлап коюу, гипноздоо, апсундоо.

sihirbaz сыйкырчы.

sihirbazlık, -ğı сыйкырчылык.

sihirlemek 1. сыйкырлоо, апсундоо. **2.** өтм. сыйкырлап алуу.

sihirli 1. сыйкырлуу, укмуштуу. **2.** сыйкырланган, апсундалган.

sik, -ki орой эркектик органы.

sikişmek жыныстык катнашта болуу (өз ара).

sikke I 1. тыйын (металлдан). **2.** тыйынга басылган тамга.

sikke II тар. мевлеви дервиштеринин конус шекилиндеги кийиз калпагы.

siklâmen 1. бот. коён кулак, цикломен (Cyclamen coum). **2.** кызгылтым сыя түс.

siklon циклон.

siklotron физ. циклотрон.

sikmek орой жыныстык катнаш жасоо.

siktiretmek (бирөөнү) сөгүп кубалоо.

silâh 1. курал, жарак. **2.** өтм. курал, жол, амал, айла. ~ **altına almak** аскердикке алуу. ~ **arkadaşı** аскердик жолдош. ~ **atmak** курал менен атуу. ~ **başı etmek** жоокерлерди шашылыш буйрук берип кызмат башына тургузуу. ~ **bırakmak** курал таштоо. ~ **ları çatmak** мылтыктарды кайчылаштырып желөп коюу. ~ **çekmek** курал колдонуу. ~ **a davranmak** куралын сууруп чыгуу. ~ **patlamak 1)** курал жарылуу. **2)** согуш башталуу. ~ **taşımak** курал алып жүрүү. ~ **yarışı** жарыша куралдануу.

silâhane курал-жарак склады.

silâhlanma куралданма. ~ **yarışı** куралданма жарышы.

silâhlanmak куралдануу.

silâhlı куралдуу, куралданган. ~ **kuvvetler** куралдуу күчтөр.

silâhlık, -ğı 1. курал-жарак кемери. 2. казарманын курал сакталган жери. 3. курал жасалган жер.

silâhsız куралсыз.

silâhsızlandırılmak куралсыздандыруу.

silâhsızlanma куралсызданма.

silâhsızlanmak куралсыздануу.

silâhşor 1. аткыч жоокер. 2. *map.* мушкетёр.

silâhtar курал ташыгыч.

silcek 1. мончо сүлгүсү. 2. айнек сүргүч (*автомобилде*). 3. талпак, бут сүргүч.

silgi 1. сүргүч (*тактаны өчүрүү үчүн*). 2. өчүргүч, резинка. 2. айнек сүргүч (*автомобилде*).

sili таза, аруу, абийирдүү.

silik 1. эскирген, жазуусу өчкөн, оңгон, ыпыраган. ~ **para** эскирген/жыртылган акча. 2. *өтм.* байкалбаган, карапайым, жүүнү бош (*киши*).

silikat, -tı *хим.* силикат.

silikleşmek өчүү, оңуу, эскирүү.

silikon силикон.

silindir 1. цилиндр. 2. *тех.* цилиндр (*мотордо*). 3. жол таптагыч. 4. цилиндр (*баи кийим*).

silinme сүрүлмө, тазаланма.

silinmek 1. тазалануу. 2. сүрүлүү, кургатылуу. 3. өчүрүлүү. 4. *өтм.* жок болуу, унутулуу.

silinti өчүрүлгөн из/так.

silis *мин.* кремний диоксид.

silisyum *хим.* силиций.

silkelemek 1. силкидетүү, кагуу, күбүү. 2. жулкулдатуу. **yakasından tutup** ~ жакасынан кармап жулкулдатуу. 3. таасир берүү. 4. *өтм.* ыргытып жиберүү, кубалап ийүү.

silki чочуп силкинүү (*түшүндө*).

silkinmek 1. силкинүү, күбүнүү, кагынуу. 2. чочуп кетүү. 3. *өтм.* үстүнөн алып таштоо, кутулуу. 4. *өтм.*

ойгонуу, жандануу, кыймылдоо.

silkinti 1. чочуп секирип кетүү. 2. өсүмдүктөрдүн гүлү күбүлгөн мезгил.

silkme 1. силкме. 2. *спорт* силкме (*штанга көтөрүү ыкмасы*). 3. силкме (*кабак, баклажан, эттен жасалган түрк тамагы*).

silmek 1. силкүү, кагуу, күбүү. 2. силкүү, күйшөө (*ийинин, колун*).

sille токмок, жаакка чабыш. ~ **tokat** уруп-согуп. **adamı ~ tokat götürdüler** кишини уруп-согуп алып кетишти. ~ **vurmak** жаактан ары бир чабыш. ~ **yemek** жаактан ары жеп алыш.

silme 1. сүрмө, тазалама. 2. *архит.* шыпка/дубалга жасалган кабартма. 3. толгура, мелт-калт. 4. бүтүндөй, толугу менен.

silmek 1. сүрүү, сүртүү, аарчуу. 2. тазалоо, кургатуу. 3. өчүрүү (*жазууну*). 4. чийип салуу. 5. унуткаруу. **sahneden** ~ сахнадан алып таштоо. 6. жок кылуу. **hafizasından** ~ эстен чыгаруу. **tesirini** ~ таасирин жок кылуу. **sil baştan** башынан, нөлдөн. **silip süpürmek** 1) жууп-тазалоо, кырып-жышуу (*бир жерди*). 2) жалап-жуктоо, эч нерсе калтырбай жеп салуу. 3) жок кылуу, кырып салуу.

silo амбар, кую (*дан сакталган*).

silsile 1. катар, чынжыр. 2. кырка. **dağ ~leri** тоо кыркалары. 3. укум-тукум, санжыра. ~ **sine okumak** атабабасынан бери ашатып сөгүш.

siluet, -ti силуэт.

siluryen *геол.* силур катмары.

sim I 1. күмүш. 2. күмүш жип. 3. күмүштөн жасалган, күмүш жип бастырылган.

sim II символ, белги.

sima 1. жүз, бет, кебете. 2. таанымал/көрүнүктүү киши. **şehrin önde gelen ~ları** шаардын атактуу кишилери.

simetri симметрия.
simetrik, simetrili симметриялуу.
simetrisiz асимметриялуу.
simge символ, шарттуу белги, жышаан.
simgeci символист.
simgecilik, -ği символизм.
simgelemek символдоштуруу, белгилөө.
simgesel символдук.
simit, -di 1. шакек тооч (күнжүт себилип жасалган). 2. дең. жан куткарма алкак. 3. руль. 4. арга нөл (баа).
simitçi симит (к.) жасаган/саткан киши. ~ **fırını** симит жасалган меш.
simsar арачы, далдалчы.
simsarcılık, -ğı арачылык, далдалчылык.
simsariye комиссия, арачылык акысы.
simsiyah капкара.
simya алхимия.
simyacı, simyager алхимик.
sin эск. мүрзө.
sinagog, -gu синагога (еврейлердин сыйынуу жери).
sinameki 1. бот. кассия (*Cassia*). 2. бул өсүмдүктөн алынган ич өткөрүүчү зат. 3. өтм. эч ким менен иши жок, сүйкүмсүз киши.
sinan найзанын учу.
sincabi бозгулт-күрөң (түс).
sincap, -bı зоол. тыйын чычкан (*Sciurus vulgaris*).
sindirim тамак сиңдирим, аш кылуу. ~ **sistemi** анат. тамак сиңдирим системасы.
sindirmek 1. жашыруу, ичинде сактоо. 2. аш кылуу, сиңдирүү (тамакты). 3. өтм. тынчытуу, басуу, жоошутуу.
sine 1. көкүрөк. 2. өтм. көңүл, жүрөк. ~ **ye çekmek** айласыз чыдоо.
sinek, -ği 1. чымын (жалпы ат). ат ~ **i** көгөөн (*Tabanus*). 2. (картада) чырым. ~ **siklet** (бокста) жеңил салмак (48 кг'дан 51 кг'га чейинки). ~ **avlamak** бош отуруу, убакыт

өткөрүү. ~ **kâğıdı** чымын өлтүргүч кагаз. ~ **kuşu** зоол. таранчы түрүнөн бир куш (*Trochilus*). ~ **küçüktür ama mide bulandırır** мак. шайтандын чоңунан кичинеси кыйын. ~ **ten yağ çıkarmak** мак. жумурткадан кыр чыгаруу.
sinekkaydı чымын тайгалангандай (жалтырак, таза). ~ **traş** чымын тайгалангандай кырынып алуу (сакал-мурутту).
sinekli чымын-чиркейлүү (жер).
sineklik, -ği чымын чапкыч.
sinema 1. кинотеатр. 2. кинематография.
sinemacı 1. кинематографист, кино ишмери. 2. кинорежиссёр. 3. кинотеатр иштеткен киши.
sinemacılık, -ğı 1. кинематография. 2. кино өнөр жайы.
sinemasever кино сүйүүчү/жандуу.
sinemaskop, -pu синемаскоп.
sinematek, -ği кинематика.
sinematograf кинематограф.
Singapur Сингапур.
Singapurlu сингапурлук.
singin 1. уялчаак, тартынчаак. 2. жакшы сиңген, сиңимдүү (тамак).
sini чоң металл поднос (аягына жөлөк коюлуп, үстүнө үстөл катары тамак желет).
sinik I, -ği майтарылган, мокогон, кайратынан тайган.
sinik II, -ği филос. киник.
sinir 1. анат. нерв. ~ **boğumları** нерв түйүндөрү. ~ **doktoru** невропатолог. 2. тарамыш. **etin ~lerini ayıklamak** эттин тарамыштарын алып салуу. 3. жин, ачуу. ~ **nöbeti** жини кармап калуу. 4. ооз. адамдын жинин келтирген, көңүлүн ооруткан нерсе. **ne ~ şey bu!** бу кандай кудай урган неме эле! ~ **ağrısı** мед. невралгия. ~ **argınlığı** мед. неврастения. ~ **leri alt üst olmak** ачуудан өзүн билбей калуу. ~ **leri**

ayakta olmak жинденүү, жаалдануу. ~ **bilimi med.** неврология. ~**leri boşanmak** ачууга алдыруу/жеңдирүү. ~**leri bozmak/~ine dokunmak** ачууга тийүү, жин келтирүү. ~ **doku anat.** нерв тканы. ~**leri gergin olmak** кыртыштоо, эч нерсени сүйбөө. ~**leri gevşemek/yatışmak** ачуусу/жини тароо, жоошуу. ~**lerine hakim olmak** ачуусун кармап билүү. ~ **harbi (бири-биринин)** нервине тийүү. ~ **hastalığı med. к.** ~ **agrisı.** ~ **kesilmek** каардануу, жини башына чыгуу. ~**leri kuvvetli** эрки/нерви күчтүү. ~**i oynamak/~ olmak** ачуусу/жини келүү. ~**i tutmak** ачуусу/жини кармап калуу. ~**leri zayıf** эрки бош, нерви начар.

sinirce med. невроз.

sinirlendirmek ачууландыруу, жиндендирүү.

sinirlenme ачууланма, жинденме.

sinirlenmek ачуулануу, ачуусу келүү, жинденүү, жини келүү.

sinirli 1. ачуусу чукул, жини жаман. **2.** тарамыштуу. ~ **et** тарамыштуу эт. **3.** ачуулуу, кыжырданган, жинденген. ~ **durumlarında saği solu belli olmaz** жинденгенде ар кандай ишти жасашы мүмкүн. ~ ачууланьп, жинденип, ачуусу/жини менен.

sinirsel нервге байланыштуу.

sinirsiz 1. тарамышсыз (*эт*). **2.** ачуусу/жини жок (*киши*).

sinizm филос. кинизм, киниктер окуусу.

sinme сиңме.

sinmek, -er 1. сиңип калуу/кетүү (*суюктук, жыт*). **bu leke kilime sinmiş** бул так шалчага сиңип калыптыр. **odaya balık kokusu sinmiş** балыктын жыты бөлмөгө сиңип калыптыр. **2. өтм.** сөөгүнө сиңүү, адатка/көнүмүшкө айлануу. **kötü-**

lük damarına sinmiş арамзаалык сөөгүнө сиңип калыптыр. **3.** корголоо, жашынуу, бөгүп/бүгүп жатуу (*мис. айбандар*). **tavşan kayanın dibine sinmişti** коён асканын түбүндө бөгүп жаткан. **4. өтм.** оозунан сөзү түшүү, айласы кетүү, абдыроо (*уяты/кылмышы ашкереленгенде, корккондо*).

sinmez жакшы сиңбеген (*тамак*).

Sinolog синолог.

Sinoloji синология.

sinonim линг. синоним.

sinsî 1. арамзаа, күйтү, митайым (*киши*). ~ **bir adam** митайым киши. **2.** жашыруун, арамзаа, күйтү, тымызын (*иш, план*). ~ **düşüncülerine kurban gitmek** арам ойлорунун курманы болуу. ~ арамзааланып, күйтуланып, тымызын. ~ **yaklaştı** тымызын жакындады.

sinsice 1. тымызын, жашыруун, жең ичинен. **2.** арамзаалык/кекселик/күйтулук менен. ~ **işler çevirmek** тымызын иштер жасоо.

sinsilik, -ği 1. тымызындык, жашыруундук. **2.** арамзаалык, күйтулук, кекселик, митайымдык.

sinsin элдик бий түрү.

sintine дең. кеменин эң төмөнкү бөлүмү.

sinüs 1. anat. (*органдар арасындагы*) боштук, көңдөй. **2. мат.** синус.

sinüzit, -ti med. синусит.

sinüzoit, -di mat. синусоида.

sinyal, -li 1. сигнал, белги, жышаан. **2.** сигнал, добуш (*телефондо*). ~ **göndermek/vermek** сигнал берүү. ~ **lâmbası** сигнал лампасы (*автомашинада*).

sipahi 1. тар. сипахи (*Османлы Императорлугунда феодалдык ээлиги болгон атчан аскер*). **2.** сипай (*Индияда*).

sipariş 1. заказ, талап. ~ **etmek/vermek** заказ/талап кылуу. **2. эск.** (= ~

- maası**) айлык камсыздандырма. **bu kadının oğlundan yüz lira ~i var** бул аял уулунан жүз лира камсыздандырма алат.
- siper** **1.** далдоо, жашыруун жер (*корголош/баш калкалаш үчүн*). **2.** аск. аңгек, окоп. **3.** бастырма, айбанча, саябан (*күндөн/жамгырдан сактаныш үчүн*). **4.** баш кийимдердин кырбуусу. ~ **almak** **1)** коргонуу, баш калкалоо, далдалануу. **2)** калкан кылуу. (*bir şeyi veya kendini*) ~ **etmek** (*бирөөгө*) калкан болуу.
- siperlenmek** **1.** (*бир нерсенин артына*) корголоо, жашынуу, далдалануу. **2.** (*бир нерсени*) бетине кармоо.
- siperlik, -ği** **1.** бастырма, айбанча, тосмо (*күндөн, жамгырдан*). **2.** (*баш кийимде*) кырбуу. **3.** буйтка, далдоо жер.
- sipsi** **1.** камыш ышкырык. **2.** сурнайдын оозго келген бөлүгү.
- sipsivri** **1.** сүпсүйрүү, упучтуу. **2.** өтм. апачык, түз, кескин. ~ **kalmak** сокоюп жалгыз калыш.
- sirayet, -ti** **1.** (*оору*) жугуу, жайылуу. **2.** жайылуу, тароо. ~ **etmek** **1)** жайылуу, тароо, өтүү. **yangın başka evlere de ~ etti** өрт башка үйлөргө да жайылды. **2)** жугуу, жайылуу (*оору*).
- siren** сирена.
- sirk, -ki** цирк.
- sirke** **I** **1.** сирке. **2.** мите курттардын жумурткасы. ~ **sineği** зоол. дрозифила (*Drosophila*).
- sirke** **II** сирке (серке), уксус.
- sirkeci** уксус жасаган/саткан киши.
- sirkeleşmek** кычкылдануу, кычып кетүү.
- sirkeli** **1.** сиркелеп (**I**) кеткен. **2.** сиркелүү (**II**), уксустуу.
- sirkelik, -ği** сирке/уксус жасоого ылайык.
- sirkencebin, sirkengebin** сиркелүү-балдуу шербет.
- sirkülasyon** айланыш, циркуляция. **su ~u** суунун айланышы.
- sirküler** циркуляр, жазылуу жарыя.
- siroz** мед. цирроз.
- sirtaki** сиртаки (*бий түрү*).
- sirto** **1.** сирто (*бий*). **2.** сирто (*бул бийдин музыкасы*).
- sis** туман, түтүн. ~ **basmak** туман басыш. ~ **bombası** түтүн бомбасы. ~ **düdüğü** дең. туман сиренасы. ~ **perdesi** **1)** тумандан көшөгө. **2)** өтм. жашыруун/көмүскө/тымызын жасалган иш.
- Sisam** Самос (*арал*).
- sislenmek** туман басыш.
- sisli** **1.** тумандуу. **2.** өтм. тумандуу, ачык эмес.
- sismik** сейсмологиялык. ~ **araştırmalar** сейсмологиялык изилдөөлөр.
- sismograf** сейсмограф.
- sismolog** сейсмолог.
- sismoloji** сейсмология.
- sistem** **1.** система, түзүлүш. **2.** ыкма, модел, метод.
- sistematik** систематикалык, методдук. ~ **olarak/şekilde** систематикалык түрдө.
- sistemleşmek** системалашуу, системага айлануу.
- sistemli** системалуу, көнүмүш, белгилүү жолдор/ыкмалар менен иштеген.
- sistemsiz** системасыз, ыраатсыз, башаламан.
- sistemsizlik** системасыздык, ыраатсыздык, башаламандык.
- sistire** **1.** кыргыч, жонгуч, түзөлткүч, жылмалагыч (*тактайдын одурбодур жерлерин*). **2.** наабайлардын жалпак жыгач калакчасы. ~ **makinesi** пол кырган (*электр*) аппарат.
- sistirelemek** **1.** жылмалоо, кырып-сүрүү (*мис. полду*). **2.** тегиздөө, түзөлтүү (*бир нерсенин бетин*).
- sistit, -ti** мед. цистит, табарсык сезге-

нүүсү.
sistol, -lū *физиол.* систола.
sitayış мактоо, мактанч. ~ **te bulunmak/etmek** мактоо.
sitayışkâr макталган, көкөлөтүлгөн.
site 1. шаарча, микрорайон, борбор. **basın** ~ **si** пресс-борбор. **öğrenci** ~ **si** студенттер шаарчасы. 2. шаар. 3. *тар.* шаар-мамлекет.
sitem жеме, кейинме, сүйлөнмө, наалыма. ~ **etmek** жемелөө, кейинүү, сүйлөнүү, наалуу.
sitemkâr көр жеме, кейинчээк, наалыма.
sitemli жемелеген, кейинштүү, нааразы (*сөз/көз караш*). ~ ~ жемелөө менен, кейинип-кепчинип, наалып. ~ ~ **bakmak** жаман көзү менен кароо.
sitoloji *биол.* цитология.
sitoplâzma *биол.* цитоплазма.
sitteisevir апрель бороону (*5-6 күнгө созулат*).
sittinsene жүз (*сөзм. с. алтымыш*) жыл бою, өмүр бою, узун убакыт.
sivil 1. жарандык, аскердик эмес. ~ **kuruluşlar** жарандык мекемелер. 2. аскер эмес, жөнөкөй (*киши*). 3. униформа кийбеген. ~ **polis** униформасыз полиция. 4. *арго* жылаңач.
sivilce ысык, безетки. ~ **çıkmaк** (*бетке*) ысык/безетки чыгуу.
sivilceli ысыктуу, безеткилүү (*бет*).
sivillik, -ği жарандык.
sivri 1. учтуу. ~ **bıçak** учтуу бычак. ~ **kalpak** учу учтуу, шоңшогой калпак. 2. сүйрү. 3. *өтм.* ашкере, кескин, курч. ~ **akıllı** ойку-кайкы пикирлүү, кесирлүү. ~ **başlı** 1) учу учтуу. 2) кыялы чатак, кесир, кежир (*киши*). ~ **biber** ичке жашыл калемпир.
sivrikyuruk, -ğu *зоол.* балдардын ичегисинде жашаган мите курт.
sivrilik учтуулук, сүйрүлүк.

sivrilmek 1. учтуу/тик тартуу, учтануу, жалама болуп кетүү. 2. сүйрөлүү. 3. *өтм.* атак-даңкка ээ болуу, башкалардан айырмалануу.
sivrisinek, -ği *зоол.* чиркей (*Culex pipiens*).
siya: ~ **etmek** *дең.* артка айдоо, кетенчиктөө (*кайыкта*). ~ ~ **gitmek** артка кетүү.
siyah 1. кара. ~ **gözler** кара көздөр. 2. коюу түстөгү. ~ **ekmek** кара нан. ~ **harfler** коюу тамгалар. 3. кара түстүү раса. ~ **altın** *өтм.* кара алтын (*көмүр*). ~ **beyaz** ак-кара (*фильм, фотография*).
siyahımsı каралжын.
siyahımtırak *к.* **siyahımsı**.
siyahî кара түстүү киши, негр.
siyahlaşmak каралжын тартуу, карарып кетүү.
siyahlık, -ğı 1. каралык. 2. караңгылык, күңүрттүк.
Siyam Сиам (Тайланд). ~ **kedisi** сиам мышыгы.
Siyamlı сиамдык, тайланддык.
siyanür *хим.* циан кошулмасы, цианит. ~ **gazi** цианит газы.
siyasa *к.* **siyaset**.
siyasal саясий. ~ **bilgiler** саясий билимдер.
siyaset, -ti 1. саясат. **dış** ~ тышкы саясат. **iç** ~ ички саясат. 2. стратегия, тымызын пикир. ~ **meydanı** *эск.* өлүм жазасы ишке ашырылган жер. 3. дипломатия.
siyasetçi 1. саясатчы, саясий ишмер. 2. *өтм.* өз кызыкчылыгы үчүн түркүн жоруктарды жасаган киши.
siyasî 1. саясий, саясатка байланыштуу. 2. саясатчы.
siyatik, -ği 1. *анат.* көчүк нерви. 2. *мед.* көчүк нервинин сезгениши.
siyek, -ği *анат.* сийдик каналы, уретра.
siymek сийүү, даарат ушатуу (*имтер/мышыктар үчүн айтылат*).
Siyonist, -ti сионист.

Siyonizm сионизм.

siz сиз, силер, сиздер. ~ **bilirsizniz** өзүңүз билиңиз. ~ **li bizli konuşmak** сиз-биз деп сүйлөшүү. ~ **den iyi olmasın** сиздей кайдан болсун, бирок ... (*бирөөнү макташтан мурун, каршысындагынын да көңүлүн көтөрүү үчүн айтылат*). ~ **lere ömür!** өмүрүн силерге берсин! (*бирөөнүн өлгөнүн билдирүү үчүн колдонулат*). ~ **sağ olun!** аман болсоңор болду (*башкасы маанилүү эмес*).

sizce сиздин оюңузча/оюңуз боюнча.

sizin сиздин, силердин, сиздердин. ~ **için** сиз/силер/сиздер үчүн.

sizinki сиздики, силердики, сиздердики. ~ **ler** силердин/сиздердин (*ата-энеңер*).

skandal, -li скандал, чатак.

Skandinav к. **Iskandinav**.

skandiyum хим. скандий.

skeç, -ci скетч.

ski лыжа. ~ **yapmak** лыжа тебүү.

skleroz мед. склероз.

Skoç к. **İskoç**.

skolastik, -ği 1. филос. схоластика. 2. схоластикалык. 3. схоласт, схоластик.

skor эсеп (*спорт оюндарында*).

Slav 1. славян. 2. славяндарга мүнөздүү/тиешелүү. ~ **dansları** славян бийлери. ~ **dilleri** славян тилдери.

Slavca славянча, славян тилдери.

Slavist, -ti славист.

slayt, -tı слайд.

slogan ураан, слоган.

Slovak, -kı словак.

Slovakça словакча, словак тили.

Slovakya Словакия.

Slovakyalı словакиялык.

Sloven словен.

Slovençe словенче, словен тили.

Slovenya Словения.

Slovenyalı словениялык.

slow жай. ~ **fakstrot** жай бийленген

факстрот. ~ **şarkı** жай ырдалган ыр.

smokin смокинг.

snop, -bu сноб, көйрөң.

soba меш.

sobacı меш жасаган/оңдогон/саткан киши.

sobalı мештүү, меш менен жылыган. ~ **ev** меш менен жылыган үй.

sobe собе! (*оюндарда марага биринчи барган киши айткан сөз*).

sobelemek марага биринчи жетүү.

soda 1. сода. 2. газдалган суу.

sodali содалуу.

sodyum хим. натрий. ~ **klorür** хлордуу натрий, туз. ~ **sülfat** натрий сульфаты.

sof 1. жүн. 2. жүндөн токулган. 2. ангор тыбыты.

sofa 1. киребериш, вестибюль, холл. 2. софа, диван. 3. таш отургуч.

sofi дин сопу.

sofizm филос. софизм.

sofra 1. дасторкон. 2. өтм. дасторкон, үстөл. **onun ~sı bereketli** анын дасторкону берекелүү. 3. супура (*камыр жайган такта*). 4. анат. көтөнчучук, анус. 5. (*килемде*) киндик оюусу. ~ **sı açık** дасторкону кенен, меймандос. ~ **başında** дасторкондун тегерегинде. ~ **nıza bereket!** дасторконуңузга береке берсин! ~ **donatmak** дасторкон даярдоо. ~ **yı kaldırmak** дасторконду жыйноо. ~ **yı kurmak** дасторкон жаюу. ~ **örtüsü** дасторкон. ~ **takımı** тамакка керектүү идиш-аяк.

sofracı тар. (*сарайларда*) тамак ишин тейлеген жооптуу.

softa 1. медресе окуучусу. 2. диний кызматкерге келекелеп коюлган ат. 3. өтм. бир нерсеге сокур ишеникте болгон киши. 4. өтм. артта калган, караңгы.

sofu дин сопу, динди такыба кармаган.

sofuluk, -ğu сопулук, такыбалык.

soğan 1. бот. пияз (*Allium cepa*). **2.** пияз түп (*айрым өсүмдүктөрдүн*). (*soyup*) ~ **a çevirmek** тоноп кетүү.

soğancı пияз сатар.

soğancık, -ğı 1. бот. согон. **2.** анат. мээнин жүлүнгө чейинки бөлүмү.

Soğdca тар. согду тили.

soğuk, -ğu 1. суук, муздак. ~ **hava** суук аба/күн. ~ **su** муздак суу. **2.** суук. ~ **lar başladı** суук башталды. **3.** өтм. суук, кайдигер, көңүлсүз. ~ **karşılama** суук тосуп алуу. ~ **muamele** суук мамиле. **4.** өтм. (*аял үчүн*) суук, жыныстык ышкысы жок. ~ **algınlığı** мед. суук тийме. ~ **lar bastırmak** суук күчүнө кирүү. ~ **çalmak** үшүк алып кетүү. ~ **damga** сыясыз мөөр. ~ **davranmak** суук мамиле кылуу. ~ **durmak** кайдигер болуу. ~ **duş etkisi yapmak** үстүнөн муздак суу куюп жибергендей болуу. ~ **düşmek/kaçmak** (*бир сөз/мамиле*) орунсуз/ыңгайсыз болуу. ~ **hava deposu** муздак депо. ~ **neva/nevale** кырс/ кара мүртөз киши. ~ **renkler** көк, сыя көк, кара көк түстөр. ~ **savaş** суук согуш. ~ **ter dökmek/basmak** муздак тер басып кетүү. ~ **vurmak/ yakmak** суук уруу (*өсүмдүктөрдү*).

soğukkanlı 1. токтоо, олуттуу, оор басырыктуу, салмактуу (*киши*). **2.** зоол. суук кандуу (*жаныбарлар*).

soğukkanlılık, -ğı 1. токтоолук, олуттуулук, оор басырыктуулук, салмактуулук. **2.** зоол. суук кандуулук.

soğuklaşma 1. суукташ, суук тартыш (*аба*). **2.** өтм. сууш, мамилелер бузулуш.

soğukluk, -ğu 1. сууктук, муздактык. **2.** өтм. сууктук, мерестик, кайдигерлик. **3.** тамактан кийин желген/ичилген нерселер (*мис. жер жемиш, компот ж. б.*). **4.** (*мончо-*

до) жуунган жер менен кийинген жердин ортосу. **5.** жыныстык муздактык.

soğulmak 1. солуп калуу (*өсүмдүк; суу жетишсиздигинен*). **2.** соолуп/ кургап калуу (*өзөн, суу ж. б.*).

soğumak 1. сууш, муздаш. **çorba soğudu** сорпо сууду. **2.** өтм. сууш, көңүлү калыш. **araları soğdu** аралары сууду. **okuldan iyice soğdular** окуудан аябай көңүлдөрү калды.

soğurmak соруп алуу, тартып кетүү.

soğutkan 1. сууткан, муздаткан. **2.** сууткуч, муздаткыч.

soğutma суутма, муздатма. ~ **cihazı** конденсатор. ~ **pervanesi** вентилятор.

soğutmak 1. суутуу, муздатуу. **2.** өтм. (*бирөөнүн*) көңүлүн суутуп/калтырып коюу.

soğutucu 1. муздаткыч. **2.** радиатор. **3.** суутуучу, муздатуучу.

sohbet, -ti 1. сүйлөшүү, аңгемелешүү, маек. **2.** ад. сүйлөшүү, аңгеме-дүкөн. ~ **etmek** маектешүү.

sokak, -ğı көчө, чолок көчө. ~ **arası** чолок көчө. ~ **a atmak 1)** (*бирөөнү*) көчөгө кубалап ийүү. **2)** (*акчаны*) бекерге чачуу. ~ **a atsan** эң арзан сатсаң ... ~ **başı** көчөнүн башы. ~ **a çıkmak** көчөгө чыгуу. ~ **çocuğu** селсаяк/багар-көрөрү жок бала. ~ **a dökmek 1)** акча чачуу. **2)** жапырт көчөгө чыгаруу. ~ **a dökülmek** жапырт эшикке чыгуу. ~ **a düşmek 1)** жаман жолго түшүп кетүү (*аял*). **2)** баасы/баркы түшүү (*бир нерсенин*). ~ **işleri** тыштагы иштер. ~ **kadını/kızı** көчө катыны, сойку. ~ **ta kalmak** көчөдө калуу. ~ **kapısı** дарбаза. ~ **süpürgesi** айылчы аял.

soket, -ti кыска байпак.

sokmak, -ar 1. салуу, кийирүү, коюу. **elini cebine** ~ колун чөнтөгүнө салуу. **içeriye** ~ ичкери алуу. **topu kaleye** ~ топту дарбазага кийирүү. **2.** кийгизүү. **kızları çarşaf içine** ~

кыздарга чаршаф кийгизүү. **3.** сайып жиберүү. **4.** чагып алуу. **ылан sokmuş** жылан чагып алыптыр. **5.** жашыруун алып келүү. **ülkeye uyuşturucu** ~ өлкөгө банги зат алып келүү. **6.** көз жаздыруу, сала коюу. **7.** кыпчий/кыстара коюу. **kışkırtıcı sorular** ~ көкүткөн суроолорду кыстара коюу (*сөзгө*).
sokulgan 1) ачык-айрым, бат аралашып кеткен, шайыр. **2)** арага кирген, кыпчылган.
sokulmak 1. салынуу, коюлуу. **2.** киргизилүү, баштатылуу. **3.** жакындoo, жанашуу, ыктоо. **4.** арага кирүү, кийлигишүү.
sokum диал. сугум, кесим (*тамак*).
sokur 1. сокур (*бир көзү*). **2.** чалыр. **3.** сокур чычкан.
sokurluk, -ğu сокурлук (*бир көзүнөн*).
sokuşmak кыпчылып/кысылып кирүү.
sokuşturmak 1. тыгуу, тыгып киргизүү. **2.** көз жаздырып бере салуу/кармата коюу. **çürük elmaları** **sokuşturdu** чирик алмаларды бере салды. **3.** кыпчып/кыстара кетүү (*сөзгө/кепке*).
sol I 1. сол. **~a bak!** солго кара! **sağı ~u belli olmak** оңу-солу билинбейт (*ишенүүгө болбойт*). **2.** өтм., саяс. сол, солчул (*көз караш*). **~ partiler** солчул партиялар. **3.** сол тарап/жак. **~ açık футб.** сол четтеги чабуулчу. **~ bek футб.** солдогу коргоочу. **~ böbrek** сол бөйрөк. **~ göz** сол көз. **~ eli beklemek** тамакка киришүү убактысы келүү. **~ haf футб.** солдогу жарым коргоочу. **~ iç футб.** солдон экинчи чабуулчу. **~a kaymak** саяс. солго өтүп кетүү. **~da sıfır** маанисиз, баасыз. **~şerit** сол тилке (*жолдо*). **~ tarafından kalkmak** сол капталынан/жамба-шынан туруш. **~ yapmak** солго бурулуу.
sol II, -lü муз. соль (*нота*). **~ anahtarı**

соль ачкычы.
solak, -ğı 1. сологой. **2.** *тап.* падышаны күзөткөн аскер бирдиги.
solaklık, -ğı сологойлук.
solaryum солариум.
solcu 1. саяс. солчул. **aşırı** ~ ашкере солчул. **~ kanat саяс.** солчул канат. **2.** солчул көз караштагы киши.
solculuk, -ğu саяс. солчулук.
soldurmak 1. солутуу, солдуруу (*өсүм-дүктөрдү*). **2.** оңдуруу (*мис. кезде-мени*). **3.** өтм. кубартуу, бозортуу, томсорттуу (*кишини*). **Allah güler yüzünü soldurmasın!** тилек Аллаа күлгөн жүзүңдү томсорт-посун!
solfej муз. сольфеджио.
solgun солгун, солуган, кубарган.
solgunlaşma солгундашма.
solgunlaşmak солгундашуу, солгун тартуу.
solgunluk, -ğu солгундук, жансыздык.
solîç, -ci футб сол жарым коргоочу.
solidarizm социол. тилектештик, солидаризм.
solipsizm филос. солипсизм.
solist, -ti солист.
sollamak 1. солдон басып өтүү (*айдоочу*). **2.** сол тилке менен жүрүү. **3.** өтм. ашып/озуп кетүү.
sollu: sağlı ~ оңдон-солдон, ар тараптан.
solmak, -ar 1. солуу, өңү өчүү. **2.** өтм. эскирүү, ыпырануу.
solmaz солбос, өңү өчпөс.
solo муз. соло. **~ yapmak** жалгыз ырдоо/чалуу.
solucan 1. зоол. сөөлжан. **2.** мите, аскарида. **~ düşürücü** мите (курт) түшүрүүчү. **~ gibi** илмейген, арык.
soluğan 1. оор дем алган, күшүлдөгөн, бышылдаган (*айбан*). **2.** дең. термелген, шарпылдаган. **3.** арго бачабоз (*бала*).
soluk I, -ğu дем. **bir ~ta** бир дем менен, бир заматта. **~ aldirmamak** дем/эс

алдырбоо. ~ **almak 1)** дем алмак. **2)** эс алмак. ~ **u (bir yerde) almak** бир жерге жетип баруу. **öğleden sonra ~u Dil Kurumunda aldı** түштөн кийин Тил Курумуна жетип барды. ~ **borusu anat.** кекиртект, дем алуу түтүгү. ~ **u kesilmek/tutulmak 1)** дем алуусу токтоо/кыйындоо. **2) өтм.** дайны чыкпай калуу. ~ **kesmek** жанды оозго келтирмек, коркутмак. ~ **~a** антигүү, демигүү. **dördüncü kata çıktığımızda hepimiz ~ ~a kaldık** төртүнчү кабатка чыкканда баарыбыз демигип калдык. **ses ~ kalmamak** жымжырттык басуу.

soluk II солгун, өңү азган, шапайган, дармансыз.

soluklamak 1. дем алуу. **2.** эс алуу.

solukluk, -ğu солгундук, алсыздык, дармансыздык.

soluksuz дем чыгарбай, демин ичине алып.

solumak 1. дем алуу. **2.** антигүү, демигүү, күшүлдөө, бышылдоо. **burnundan ~** мурду бышылдоо.

solungaç, -cı зоол. бакалоор.

solunum дем алуу. ~ **aygıtı/organı** дем алуу системасы.

solutmak 1. антиктирүү, демиктирүү. **2.** чарчатуу.

solusyon 1. хим. жабыштыргыч. **2.** өтм. эптештирүү, жайгаштыруу (*бир проблеманы*).

som I 1. сом. ~ **altın** сом алтын. **2.** нак, таза, бүтүн.

som II (~ balığı) зоол. сом балыгы (*Salmo salar*).

som III Кыргызстандын акча бирдиги.

soma I сома (*ичинде аниси жок ракы*).

soma II биол. сома клеткалары.

somak к. sumak.

somaki порфир (*мрамор түрү*).

Somali Сомали.

Somalili сомалилик.

somun I тоголок нан.

somun II гайка.

somurdanmak күңкүлдөө, мыңкылдоо.

somurtkan түнөргөн, кабагы бүркөө/ачылбаган.

somurtkanlık, -ğı кабагы ачылбаган/түнөргөн абал.

somurtmak түнөрүү, кабагы ачылбоо/бүркөлүү.

somurtuk, -ğu к. somurtkan.

somut, -tu конкреттүү, анык (*абстракттуу каршысы*).

somutlaşmak конкреттешүү, аныкталуу.

somutlaştırmak конкреттештирүү.

somya 1. пружиналуу матрац. **2.** темир тор (*керебеттин*).

son 1. соң, аяк, акыр. **filmin sonu** фильмдин соңу/аягы. **2.** акыркы, аяккы. ~ **günlerde** акыркы күндөрдө. ~ **sınıf** бүтүрүүчү класс. **3. anat.** тон (*баланын*), чөп (*айбандарда*), плацента. **4.** чет, четки, чек. ~ **unda** аягында. **eninde ~unda** акыр-аягында. ~ **undan bir evvelki** акыркыдан мурунку. ~ **bulmak** аяктоо, бүтүү. ~ **defa** акыркы жолу. ~ **derece** аябай, абдан. ~ **deyiş ad.** эпilog. ~ **unu düşünmek** акырын/соңун ойлоо. ~ **a ermek** аяктоо, бүтүү. ~ **u gelmek 1)** аяктоо, бүтүп/түгөнүп калуу. **2) өтм.** өлүү, жок болуу. ~ **u gelmez** бүтпөгөн, түгөнбөгөн, учкыйырсыз. ~ **unu getirmek** аягына чыгарыш, бүтүрүш. ~ **gürlüğü** картайганда келген дөөлөт. ~ **kozunu oynamak** акыркы көзүрүн колдонуш. ~ **nefesini vermek** акыркы демин тартыш. ~ **pişmanlık fayda etmez/vermez** мак. өткөнгө өкүнгөндөн пайда жок. ~ **ses** линг. акыркы тыбыш. ~ **söz** акыркы сөз, чечүүчү сөз. ~ **tahlilde** акырында. ~ **vermek** бүтүрүү, токтотуу. ~ **vazife/görev** акыркы вазыйпа/милдет (*өлгөн киши үчүн жасалган*).

sonar *дең.* гидролокатор, гидроакустика станциясы.

sonat, -tı *муз.* соната.

sonbahar күз.

sonda **1.** *мед.* катетер. **2.** *тех.* бургу. **3.** *мед.* зонд.

sondaj **1.** зондаж, тереңдик аныктама. **2.** бургулама. **3.** *өтм.* изилдөө, иликтөө, бышыктоо. ~ **yapmak** **1)** бургулоо. **2)** тереңдик өлчөө. **3)** иликтөө, бышыктап тактоо.

sondajcı бургучу.

sondalamak **1.** *дең.* зонд менен тереңдик өлчөө. **2.** зонд аркылуу иликтөө/изилдөө. **3.** бургулоо. **4.** *мед.* зонд менен текшерүү (*органдарды*). **5.** катетер коюу.

sone *ад.* сонет.

sonek, -ki *грам.* мүчө.

sonlu **1.** аягы/соңу бар. **2.** *мат.* чектүү.

sonra **1.** кийин, андан кийин, анан (*мейкиндик/мезгил үчүн*). ~ **yağmur başladı** анан жамгыр баштады. **senden ~ ben de gittim** сенден кийин мен да кеттим. **ormanı geçtikten ~ düzlükler başlar** токойдон өткөндөн кийин түздүктөр башталат. **2.** болбосо, антпесе. **karşı gelme, ~ üzülsün** каршы чыкпа, болбосо капа болуп каласың. **3.** акыркы, соңу. **bu işin ~sı yok** бул иштин акыры жок. **4.** кийинки, келерки. **bunu ~ya bırakmalı** муну кийинкиге калтыруу керек. ~**sı** аягы, уландысы. ~**sı var** уландысы бар. ~**ya atmak/bırakmak** кийинкиге калтыруу. ~**sını düşünmek** аягын ойлоо. ~**sı sağlık** ошо, болгону ошол.

sonradan кийин. ~ **farkına varmak** кийин билип калуу. ~ **görme** *какиык* көрсө кобор, билерман. ~ **yetişme** *к.* ~ **görme**. ~ **görmüşlük** мыкчыгерлик, кыйынсынма, үстүртөндүк. ~ **olma** кийин чыккан/болгон.

sonraki кийинки, соңку.

sonraları кийинчерээк, кийинки кезде.

sonrasız түбөлүк.

sonsal *филос.* тажырыйбадан чыгарылган, апостериори.

sonsuz **1.** соңсуз, түбөлүк, учу-кыйырысыз. **2.** *мат.* чексиз. **3.** натыйжасыз. ~ **saadet** чексиз бакыт. ~**a dek/değin** түбөлүк.

sonsuzlaşmak түбөлүктөшүү.

sonsuzluk, -ğu түбөлүктүүлүк, соңсуздук, чексиздик, учу-кыйырысыздык.

sonuç, -cu **1.** натыйжа, жыйынтык. ~ **almak** натыйжа алуу. **2.** *лог.* бүтүм. ~**a bağlanmak** жыйынтык алынуу. ~ **çıkarmak** жыйынтык чыгаруу. ~**a varmak** бүтүмгө/жыйынтыкка келүү. ~ **vermek** жыйынтык/жемишин берүү.

sonuçlamak **1.** бүтүрүү, аяктатуу. **2.** бүткөрүү, жыйынтык/натыйжа берүү.

sonuçlandırmak **1.** бүтүрүү, аяктатуу. **2.** бүткөрүү, жыйынтыктоо, натыйжаландыруу.

sonuçlanmak **1.** жыйынтыкталуу, натыйжалануу. **2.** аяктоо, бүтүү. **çalışmamız başarısızlıkla sonuçlandı** ишибиз ийгиликсиз аяктады.

sonuçsuz жыйынтыксыз, натыйжасыз, жемишсиз.

sonuncu акыркы, аяккы.

sonunda **1.** аягында. **eninde** ~ акыр аягында. **2.** кийин, соңунда. **işin** ~ иштин аягында, акырында. **düğünün ~ balayına çıktılar** тойдон кийин бал айына чыгышты.

sop, -pu уруу, урук, тукум. **soyunu ~unu bilmez** урук-тууганын/ата-тегин билбес.

sopa **1.** токмок, таяк (*курал*). **lâstik** ~ резина таяк. **2.** токмок, таяк (*урулган*). ~ **atmak** таяктоо, токмоктоо. ~ **vurmak** токмок/таяк уруу, сабоо. ~ **yemek** таяк/токмок жеш.

sopalamak таяктоо, уруу.

soplu: *soylu* ~ тектүү, теги мыкты.
soprano *муз.* 1. сопрано (үн). 2. сопрано (ырчы).
sorgu сурак. ~*ya çekmek* суракка алуу. ~*yargıcı/hakimi* ук. тергөөчү.
sorguç, -cu 1. чокчо түк, чок (канаттууларда). 2. тар. султан (жогорку мартабалуулардын баш кийимдериндеги үкү же чок).
sorguçlu 1. чоктуу (канаттуу). 2. үкүлүү, чоктуу (баш кийим, киши).
sorgulamak суракка алыш.
sorgusuz: ~ *sualsiz* сотсуз-сураксыз.
sormak I, -ar 1. суроо, суроо берүү. **bu soruyu öğretmene sor** бул суроону мугалимден сура. 2. сурамжылоо. **hâl-hatırını** ~ ал-абалын суроо. 3. милдетин алуу, жоопкерчилигин көтөрүү. **bu işleri benden sorarlar** бул иштерди менден сурашат. ~*a* ~*a* сурай-сурай. ~*a* ~*a* **Bağdad/Kâbe bulunur** мак. сурай-сурай Меккеге барыптыр. **sorması ayıp olmasın ...** сураганымы айып көрбө ... (сурапбашы керек нерсени суроодон мурун сыпайыгерчилик үчүн айтылат). **sorma!/sormayın!/sorma gitsin!** сураба! сурабай эле кой! сурай көрбө! **sorma başımıza gelenleri!** башыбызга келгендерди сурай көрбө!
sormak II соруу, эмүү.
sormuk упчу.
sorti 1. элек. чыккан жер (лампа же түймөнүн). 2. аск. учак учушу.
soru 1. суроо, собол. ~*ya cevap vermek* суроого жооп бериш. ~ **sormak** суроо сураш. 2. суроо-талап (парламентте ж. б.). **sözlü** ~ оозеки суроо-талап. **yazılı** ~ жазылуу суроо-талап.
sorum жоопкерчилик, милдет.
sorumlu жоопкер, милдеткер. ~ **olmak/tutulmak** жоопкер/милдеткер болуу.
sorumluluk, -ğu жооптуулук/жоопкер-

чилик, милдеткерлик. ~*u üzerine almak* жоопкерчиликти мойнуна алуу.
sorumsuz жоопкерчиликсиз.
sorumsuzluk, -ğu жоопкерчиликсиздик.
sorun маселе, проблема, кыйынчылык. ~*ları çözmek* кыйынчылыктарды жеңүү/чечүү. ~ **yaratmak** кыйынчылык жаратуу.
sorunlu кыйын, кыйынчылык туудурган, проблемалуу.
sorunsuz кыйынчылыксыз, оңой-олтоң, жеңил-желпи.
soruşturma 1. сурак, текшерүү. 2. сурап билүү, анкета. ~ **açmak** сурак жүргүзүү. ~ **aşamasında** сурак процессинде.
soruşturmak сурак жүргүзүү.
SOS SOS (коркунуч сигналы).
sos соус.
sosis сосиска.
sosyal, -li социалдык, коомдук. ~ **adalet** коомдогу адилеттик. ~ **konutlar** көпчүлүк үчүн курулган (коммунальдык) үйлөр. ~ **sigorta** социалдык камсыздандырма.
sosyalist, -ti 1. социалист. 2. социалисттик. ~ **realizm ad.** социалисттик реализм. ~ **ülke** социалисттик өлкө.
sosyalizasyon саяс., психол., социол. социалдаштырма.
sosyalizm социализм.
sosyalleştirme 1. жалпылаштыруу, жалпынын менчигине айландыруу. 2. психол., социол. коомго жараша тарбиялоо.
sosyete 1. эск. коом, жамаат, эл. 2. аристократ, ак сөөк, мыктылар.
sosyetik, -ği ак сөөктүк, аристократтык.
sosyoekonomik социоэкономикалык.
sosyokültürel социомаданий.
sosyolog социолог.
sosyoloji социология.
sote соте (майда тууралып, майга куурулган этке көк-сөк, суу кошуп

жасалган тамак).

Sovyet, -ti Совет. **~ler Birliği** Советтер Союзу. **~ Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği** Советтик Социалисттик Республикалар Союзу.

soy **1.** тек, тамыр, тукум. **~ ağacı** укум-тукуму, санжыра. **~ya çekme** тукумун тартуу. **2.** фамилия. **~ kanunu** фамилия мыйзамы (*түрк жарандарына фамилия тандап алууну мажбур кылган мыйзам*). **3.** ата-баба. **4.** муун. **5.** мыкты, асыл, ак сөөк. **6.** түр, сорт. **~ sor** тууган-урук. **~ kırımı** тукум курут кылма, геноцит.

soya *бот.* соя (*Soia hispida*). **~ adı** фамилия. **~ bilimi** тек, генеология. **~a çekim** тукум куугучтук.

soydaş тектеш. **~ halklar** тектеш элдер. **~lara yardım elini uzatmak** тектештерге жардам берүү.

soydurmak чечинтүү.

soygun **1.** карактоо, тоноо. **2.** карактап/тоноп алынган нерсе.

soyguncu каракчы, талоончу.

soygunculuk, -ğu каракчылык, талоончулук.

soyka өлгөндүн үстүнөн чечилген кийим.

soylu **1.** тектүү, тукуму жакшы. **2.** асылзаада, ак сөөк. **3.** асыл тукум (*айбан*).

soyluluk, -ğu тектүүлүк, ак сөөктүк. *сал.* **asalet.**

soymak **1.** (*бир нерсенин*) кабыгын аарчуу. **2.** чечинтүү, жылаңачтоо. **3.** терисин сыйруу (*малдын*). **4.** карактоо, тоноо. **otobüsü durdurup, yolcuları soymuşlar** автобусту токтотуп жүргүнчүлөрдү тоношуптур. **soyup soğana çevirmek** эч нерсе калтырбай тоноп/уурдап кетиш.

soysuz **1.** тексиз, тукуму начар. **2.** шүмшүк, көркоо, жексур (*киши*).

soysuzlaşmak тексиздешүү, теги/туку-

му бузулуу, кедери кетүү.

soysuzluk, -ğu **1.** тексиздик, тукуму бузуктук. **2.** адепсиздик, тарбиясыздык.

soytarı **1.** маскарапоз, куудуң-шуудуң, шут, клоун. **2.** митайым, куйту, жөөт.

soytarılık, -ğı маскарапоздук, куудуң-шуудуңдук, клоундук. **2.** митайымдык, куйтулук, жөөттүк. **~ etmek** митайымдык кылуу, куйтулануу.

soyulmak **1.** чечиндирилүү, тонолуу. **2.** териси сыйрылуу (*айбан*). **3.** тонолуу, каракталуу, уурдалуу.

soyunmak **1.** чечинүү. **2.** *өтм.* (*бир ишке*) белсенүү, кирүү. **ressamlığa soyundu** сүрөтчү болууга белсенди.

soyut, -tu абстрактуу. **~ ad** абстрактуу зат.

soyutlamak абстракташтыруу.

soyutlaşmak абстракташуу.

soyutluk, -ğu абстрактуулук.

söğmek *к.* **sövmek.**

söğüş сөгүш (*сууда бышырылып, муздак желген эт*). **2.** лимон, май кошулбай өз-өзүнчө желген помидор, бадыраң.

söğüşmek *к.* **sövüşmek.**

söğüt, -dü *бот.* тал (*Salix*). **ak** ~ ак тал (*Salix alba*). **salkım** ~ мажүрүм тал (*Salix babylonica*). **keçi ~ü** эчки тал (*Salix caprea*).

sökmek, -er **1.** сөгүү. **giyisinin astarını** ~ кийимдин астарын сөгүү. **2.** ажыратуу, чыгаруу. **atları arabadan** ~ аттарды арабадан чыгаруу. **çadırı** ~ чатырды жыйноо. **3.** жулуп/оодарып/омкоруп салуу. **kasırğa ağacı söktü** куюн бакты оодарып кетти. **4.** тоскоолду ашуу, жолун таап кетүү. **gemi akıntıyı söktü** кеме агымды жарып өттү. **5.** чечүү, чечмелөө, билип алуу. **sonunda yazıyı da söktük** акыр аягында жазууну да чечмеледик. **Almancaı**

da mı söktünüz? немецчени да үйрөнүп алдыңызбы? **6. физиол.** чыгуу, калбоо. **balgam söktü** ка-кырык чыкты. **7.** пайда болуу, чыга келүү **marangoz ancak iki saat sonra söktü** жыгач уста эки сааттан кийин гана чыга келди. **8. argo** жароо, жарашуу, өтүү. **burada dik kafalık sökmez** бул жерде терсаяктык өтпөйт (*жарабайт*). **9.** баш тартуу, кутулуу. **saplandığı fikrinden sökemedi** тутунган пикиринен баш тарта албады.

sökük, -gü сөкүк, айрык. ~ **dikmek** сөгүлгөн жерди тигүү.

sökülmek 1. сөгүлүп кетүү. **2. argo** аргасыз берүү, тапшыруу, чыгарып/чечип берүү (*акчаны, баалуу буюмду, кийимди*). **sökül bakalım paraları!** кана, акчаларды чыгар, бир көрөлү!

sökülür чыкма, такма.

söküm терим, жыйым (*түшүмдү*).

sökün: ~ **etmek 1)** чыга калуу, пайда болуу. **2)** убап-чубап келе баштоо. **misafirler ~ etti** коноктор тынбай келе баштады.

söküntü сөгүлгөн жер (*мис. кийимде*).

sölpük сөлпүк, өөдүк-сөөдүк, жумшак, былбырак.

sölpülmek сөлпүйүү, салбыроо, былбыроо.

sömestr семестр. **birinci** ~ биринчи семестр. ~ **tatili** жарым жылдык каникул.

sömikok кокс.

sömürge колония. *сал. müstemleke.*

sömürgeci 1. колонизатор. **2.** колониалдык. ~ **devletler** колониалдык мамлекеттер.

sömürgecilik, -ği колониализм.

sömürmek 1. (*бирөөлөрдү*) эзүү, колдоонуу, пайдалануу. **2.** жеп-жутуу, жалап-жуктоо (*тамакты*). **3.** сорууп ичүү, жутуу (*мис. ишенин оозунан*).

sömürü эзүү, эксплуатация.

sömürücü 1. эзүүчү, эксплуататор. **2.** эксплуатациялоочу. ~ **sınıflar** эзүүчү таптар.

söndürme өчүрмө. ~ **aleti** өрт өчүргүч (*курал*). ~ **ekibi** өрт өчүргүч команда.

söndürmek 1. өчүрүү. **ateşi** ~ өрттү өчүрүш. **ışığı** ~ жарыкты өчүрүш. **2.** желин чыгарыш. **balonu** ~ шардын желин чыгарыш. **3. өтм.** жоошутуш, тынчытыш, басыш. **hevesini** ~ дээликкенин басыш.

sönmek, -er 1. өчүү. **ateş** ~ өрт өчмөк. **2.** жели чыгуу (*мис. дөңгөлөктүн, баллондун ж. б.*). **3. өтм.** өчүү, басылуу, суу, тынчуу (*сезимдер*). **aşkı** ~ сүйүүсү өчүү. **neşesi söndü** ындыны өчтү. **4.** начарлоо, кедери кетүү, көркү бузулуу. **köyler gittikçe sönüyor, güzelliğini kaybediyor** айылдар барган сайын начарлап, көркү кетип баратат. **5. (үн)** өчүү.

sönük, -gü 1. өчкөн (*от, өрт*). **2.** жели чыккан, жарылган. **3. өтм.** өңү өчкөн, күңүрт, бозоргон, жансыз. **4. өтм.** жылдызы жок, куник, көзгө көрүнбөгөн (*киши*).

sönüklük, -gü 1. өчүктүк. **2.** күңүрттүк, жансыздык, түссүздүк. **2.** куниктик, комсоолук.

sönüm 1. физ. токтоо, туруу (*мис. кыймылдагы нерсе*). **2.** соода карыз төлөмү.

sönümlemek 1. физ. токтотуу, жайлатуу (*мис. кыймылдагы нерсени*). **2.** соода карызды төлөө.

sör дин (*католик монастырында*) өзүн динге арнаган аял.

sövdürmek сөктүрүү, жемелетүү.

söve босого-таяк (*эшикте*), рама, алкак (*терезеде*).

sövgü сөгүш, акаарат, жеме.

sövmek сөгүү, жемелөө, акаарат кылуу, тил тийгизүү. **ana avrat** ~ ата-

жотосун калтырбай сөгүү. **sövüp saymak** сөгүп-сагуу.

söyüşmek сөгүшүү (өз ара).

söylemek 1. айтуу, сүйлөө. **bir söyle iki işit** мак. эки жолу ук, бир жолу сүйлө. **doğru** ~ туура айтуу. **Türkçe** ~ түркчө сүйлөө. 2. буюруу, өтүнүү. **çocuklara söyleyin, derslerini aksatmasınlar** балдарга айткыла, сабактарын калтырышпасын. 3. заказ берүү. **sana bir çay söyleyeyim mi?** сага бир чай заказ берейинби? 4. ырдоо, ырды жатка айтуу. **şarkı** ~ ырдоо. **şiir** ~ ыр айтуу. 5. өтм. демек, билдирмек. **ne söyler bu türküler?** бул түркүлөрдө эмне делет? **adını sen söyle** эмне эле (сөз тапмай калганда айтылган кыпчыма сөз). **söyleyeceği olmak** айта турганы болуу. **söylemediğini bırakmamak** айтпаганы калбоо.

söylence уламыш, болмуш.

söyleniş сүйлөнүш, айтылыш. **Fran-sızca, ~i güç bir dil** французча-сүйлөнүшү кыйын тил.

söylenmek 1. айтылуу, делүү. **ordunun taarruza geçeceği söylenmekteydi** кошуундун чабуулга өтө турганы айтылып жаткан. 2. сүйлөнүү, урушуу, күңкүлдөө. **babam bize sık-sık söylenir** атам бизге көп сүйлөнөт. **söylenip durmak** сүйлөнө берүү, күңкүлдөө.

söylenti 1. каңшаар, ушак, сөз. **~ler çıktı** сөз тарады. 2. уламыш, болмуш.

söyleşi 1. сүйлөшүү, маек. 2. ад. сүйлөшүү (адабий түр).

söyleşmek 1. сүйлөшүү (өз ара). 2. сүйлөшүү, макулдашуу, келишүү.

söylev кайрылуу, сөз, доклад, насаат сөз.

söyleyiş айтылыш, сүйлөнүш (шекил/түрү/ыкмасы).

söz 1. сөз. **bir başka ~ ile** башкача айтканда. **~ hazinesi/varlığı** сөз бай-

лыгы, лексика. **~ün tam anlamında** сөздүн толук маанисинде. 2. кеп, сөз. **~ açmak** сөз козгоо. **~ etmek** сөз кылуу. **~ünü bitirmek/bağlamak** сөзүн бүтүрүү. 3. убада, сөз. **~ünü tutmak** сөзүндө/убадасында туруу. 4. сөз, каңшаар, ушак. **ortalıkta bir söz dolaşmaya başladı** ортодо бир сөз тарады. 5. музыканын сөзү. **~ü ağzında bırakmak** сөзү оозунда калуу, сөзү бөлүнүү. **~ü ağzında gevelemek** сөзүн таба албай калыш. **~ü ağzına tıkmak** жаагын жап кылуу, оозун аппак кылуу. **~ almak 1)** сөз алуу (сүйлөө үчүн). 2) убадасын/сөзүн алуу. **~ altında kalmamak** сөз/жемин жедирбөө, керектүү жоопту берүү. **~ anlamak** кепке/сөзгө түшүнүү. **~ anlamaz** кепке/сөзгө түшүнбөс. **~/lâf aramızda** сөз арабызда (калсын). **~ arasında** сөз арасында. **~e atılmak** сөзгө кыпчылуу. **~ atmak 1)** сөз/тил тийгизүү. 2) сөз менен чымчып өтүү. **~ avcılığı** сөз талашма, демагогия. **~ avcısı** демагог. **~ ayağa düşmek** чечим иштин көзүн тааныбагандардын колунда калуу. **~ü balla kesmek** сөзүңүз оозуңузда (бирөөнүн сөзүн кескенде кечирим суроо үчүн айтылат). **~ünü bilmek** айтар сөзүн билүү. **~ünü bilmez** эмне айтарын билбеген. **~ bir Allah bir söz бир, Кудай бир (ант).** **~ birliği** келишим, макулдашуу. **~ birliği etmek** сүйлөшүп алуу. **~e boğmak** сөз менен шаштысын алуу, суроо жаадыруу. **~ü bol** көп сүйлөгөн. **~ü çevirmek** сөздү башкага буруп жиберүү. **~ çıkmak** сөз чыгуу/тароо. **~ünden çıkmamak** сөзүнөн чыкпоо. **~ daracağı** сөз байлыгы/казынасы. **~ dinlemek/tutmak** сөз угуу, тил алуу. **~ dizimi грам.** синтаксис. **~ünden dönmek** сөзү-

нөн/убадасынан тануу. ~**ünde durmak** сөзүндө/убадасында туруу. ~ **düellosu** жаакташуу, кер-мур айтышуу. ~/**lâf düşmemek** 1) сөз жетпөө/берилбөө. 2) сүйлөшү туура көрүлбөө. ~ **ebesi** тили курч. ~ **ehli** сөзгө чебер, чечен. ~**ünün eri** сөзүндө турган. ~**ünü esirgeme-mek/sakinmamak** 1) оозуна келгенди айтып салуу, тилин тартпоо. 2) тартынбай/ачык айтуу. ~ **etmek** сөз кылуу. ~**ünü etmek** сөз кылып/жайып жиберүү. ~**ü geçen** сөзү өткөн. ~ **geçirmek** сөзүн угузуу, тилин алдыруу. ~**ü geçmek** 1) сөзү өтүү, кадыр-баркы болуу. 2) эскерилүү, сөз кылынуу. ~ **gelimi/ ~ gelişi** сөз келгенде, мисалы, айталы. ~ **gelmek** сөзгө калуу, сындалуу. ~**üne gelmek** сөзү менен болуу, сөзүнө уюу/уюу. ~**ünü geri almak** 1) сөзүн кайра алуу. 2) убадасынан жануу. ~ **getirmek** атагын/даңкын чыгаруу. ~ **götürmez** талашсыз, анык. ~ **götürür** таарынчаак, ызакор, сөз көтөрө албаган. ~**ün içinden çık-mak** 1) сөздү бүтүрүү. 2) сөз таап кетүү. ~/**lâf işitmek** сөз/жеме/ тил угуу, сөзгө калуу. ~ **kaldırmamak** сөз көтөрө албоо. ~**de kalmak** сөз жүзүндө калуу. ~ **kesmek** сөз байлашуу (үйлөнүү маанисинде). ~**ü kesmek** сөздү бөлүү/жыра талашуу. ~**ün kısıası** сөздүн кыскасы. ~ **konusu** сөздүн төркүнү. ~ **konusu etmek** сөз болуу/кылынуу. ~**üm meclisten dışarı/yabana argo** улуу сөздө уят жок. ~**ü mü olur?** сөз кылба, арзыбайт. ~ **olmak** сөз/ушак болуу. ~**üm olsun!** сөз берейин. ~ **olsun diye** сөз деп эле. ~ **ona** сөрөй, окшогон, кебетеленген. **benim ~ ona evim** менин үй сөрөйүм. ~ **sahibi** сөзүнө ээлик чыккан, сөзүндө турган. ~ **sahibi**

olmak (бир темада) билими/маалыматы болгон. ~**üm söz** сөзүм сөз. ~ ~**ü açar** сөздөн сөз чыгат. ~**ü tartmak** ойлоп/таразалап сүйлөө. ~**ünü tutmak** 1) сөзүн тутуу, сөзүндө туруу. 2) (бирөөнүн) айтканы менен болуу. ~**ü uzatmak** сөздү узартуу. ~ **vermek** сөз берүү. ~**ümü yabana atma!** сөзүмү жерде калтырба! ~ **yazarı** (ырдын) сөзүн жазган. ~ **yitimi** мед. сүйлөбөй калуу, афазия. ~ **yok!** сөз жок! укмуш!

sözcü 1. жорумчу, комментатор. 2. пресс-секретарь, сөзчү.

sözcük, -gü сөз.

sözcülük, -gü жорумчулук, комментарий.

sözde 1. сөз жүзүндө, ... гандай болуу, ...мыш болуу. ~ **eğlendik** көңүл ачымыш болдук. ~ **evliydi** сөз жүзүндө гана үй-бүлөсү бар эле. 2. сөрөй. ~ **yazar** жазуучу сөрөй.

sözlendirmek 1. (фильмдин) үнүн жазуу, дубляж. 2. (чет тилден фильмди) которуу.

sözleşme 1. келишим, контракт. ~ **yap-mak** келишим түзүү. 2. макулдашуу, сүйлөшүп алуу.

sözleşmek 1. убадалашуу, макулдашуу. 2. убакыт/жер болжошуу (жолугуу үчүн).

sözlü 1. кудалашып койгон (кыз, жигит). 2. (бирөөгө) сөз/убада берип койгон. 3. оозеки. ~ **sınav** оозеки сынак. ~ **film** үндүү фильм.

sözlük, -gü сөздүк. **çeviri ~ü** котормо сөздүк. **açıklamalı** ~ түшүндүрмө сөздүк. ~ **bilimi** линг. лексикология.

sözlükçü лексикограф, сөздүкчү.

sözlükçülük, -gü лексикография.

sözlülük, -gü : açık ~ ачыктык, шардык, тартынбастык.

sözsüz сөзсүз. ~ **oyun** пантомима.

spagetti спагетти.

spazm *мед.* спазм.
spektroskop, -bu спектроскоп.
spektroskopî спектроскопия.
spekülasyon 1. *филос.* акыл оюну. **2.** *экон.* кызыл кулактык, көз боёмочулук, спекуляция.
spekülatör көз боёмочу, спекулянт.
sperma *физиол.* сперма, бел суусу.
spesiyal, -li өзгөчө, атайын.
spesiyalite өзгөчөлөнгөн, бөтөнчө.
spiker диктор (*радио/телеберүүдө*).
spikerlik, -ği дикторлук (*радио/телеберүүдө*).
spiral, -li 1. спираль, бурам-бурам. **2.** *мед.* спираль.
spiritüalizm *филос.* спиритуализм.
spontane 1. өзүнөн өзү болуп кетчү. **2.** дароо, турган жерден, спонтандуу.
spor I 1. спорт. ~ **kulübü** спорт клубу. ~ **yapmak** спорт менен машыгуу. **2.** спорт(тук). ~ **araba** спорт машинеси. ~ **giysi** спорттук кийим.
spor II биол. спора, төл органы.
sporcu спортсмен.
sporsever спортту сүйүүчү.
sportif 1. спортко тиешелүү. **2.** спортсменче, спортсмендей.
sportmen к. sporcu.
sportoto спорт лотереясы.
sprey 1. бүркүч. **2.** бүркүлгөн зат. **sac** ~i чачка бүркүлгөн зат.
Sri Lanka Шри Ланка.
Sri Lankalı шри ланкалык.
SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği'nin кыск.). СССР (*Советтик Социалисттик Республикалар Союзу*).
stabilize: ~ etmek стабилдештирүү, ырааттуулук орнотуу.
stadya 1. стадия. **2.** аралык өлчөр.
stadyum стадион.
stafilokok, -ku *мед.* стафилококк.
staj стаж. ~ **yapmak** стаж жасоо.
stajer стажёр, практикант.
stand, -dı стенд.
standart стандарт. **hayat** ~i жашоо/тур-

муш стандарты.
standartlaştırmak стандартташтыруу.
star стар, жылдыз (*музыка, театр, кино ж. б.*).
stat к. stadyum.
statik, -ği 1. кыймылсыз, жылбас. **2.** *физ.* статика. **3.** өзгөрбөс.
stator *элек.* статор.
statü 1. статус, статут. **2.** устав. **3.** айкел, статуя.
statüko *саяс.* статус-кво.
sten автомат мылтык.
steno 1. (stenografi сөзүнүн кыск.) стенография. **2.** стенограф.
stenografi стенография.
step, -pi талаа, түздүк.
stepne жетек дөңгөлөк.
stereo 1. стерео. **2.** стереофония.
stereofoni стереофония.
stereofonik стереофониялык.
stereotip, -pi стереотип.
steril 1. кысыр, такыр. **2. мед.** арылган, таза.
sterilazasyon *мед.* стерилдөө.
sterilize стерилдүү. ~ **etmek** стерилдөө, микронтон арылтуу.
sterlin фунт стерлинг (*англис акча бирдиги*).
stetoskop, -pu стетоскоп.
stil стиль.
stilistik, -ği 1. стилистика. **2.** стилистикалык.
stilo сыя калем.
stok, -ku резерв, байлык. ~ **etmek** топ-топ/жыйнап алуу, резервде кармап туруу.
stokçu жыйноочу, топтоочу.
stoklamak (bir нерсени) жыйнап/топтоп алуу.
stop токтотуу, токтоо. ~ **etmek** токтотуу (*мис. машинаны*).
stopaj кармап алынган салык (*төлөнгөн акчадан*).
stor ачылып-жабылган дөңгөлөктүү парда, штора.
strateji стратегия.

stratejik стратегиялык. ~ **plan** стратегиялык план. ~ **üs** стратегиялык база.

stratigrafi геол. стратиграфия.

stratosfer стратосфера.

stratus катмар булут.

streptokok, **-ğu** стрептококк.

streptomisin стрептомицин.

stres мед. стресс.

striptiz стриптиз.

striptizci стриптизчи.

strüktüralist структуралист.

strüktüralizm структурализм.

stüdyo студия.

su, **-yu** 1. суу. 2. өзөн, суу, дарыя, көл, океан. 3. маңыз, шире, сок. **domates** ~**yu** помидор маңызы/суусу. **mide suyu** ашказандын маңызы. **çiçek** ~**yu** гүлдүн ширеси. 4. сорпо. **et suyu** эттин сорпосу. 5. суу (оймонун четиндеги жарым сызык). 6. бекемдик, бышыктык (кызыган темирди сууга малуу аркылуу берилген). **bu bıçağın ~yunu iyi vermemişler** бул бычактын суусун жакшы беришпептир. 7. жолу, сапар. **bir ~ yıkamak** бир жолу жууш. ~**dan** болбогон, арзыбаган. ~**dan sebeplerle kavga etmek** болбогон себептер менен уруша кеттик. ~ **almak 1**) сууну соруп алуу, суу кирип/өтүп кетүү. **gemi ~ almaya başladı** кемеге суу кире баштады. 2) дең. (кеме) ичкен суу алуу. 3) мед. суу тартуу (бир органдан). ~ **altı 1**) суу алды. 2) суу алды кемеси. ~ **mayını** суу алды миңасы. ~ **aygırı** зоол. бегемот, гиппопотам (*Hippopotamus*). ~ **banyosu** хим. суу ваннасы. ~ **baskını** суу ташкыны. ~ **basmak** суу басуу. ~**yun başı 1**) суунун башы, булак. 2) өтм. пайда чыкчу жер. 3) иштин жетекчилиги/жетекчиси турган жер. ~**yu başından kesmek** (бир ишти) тамырынан

кыркып салуу. ~**ya batıp çıkmış gibi** сууга түшкөн чычкандай/малма-чөлмө болуу. ~ **bilimi** гидрология. ~ **birikintisi** суу чөөлмөгү. ~**da boğulmak** сууга чөгүп кетүү. ~ **boşaltma** суу агып чыгуу. ~ **böceği** зоол. гидрофил (*Hydrophilus caraboides*). ~ **böreği** суу бөйрөк (сууга бышырылган жупкадан арасына быштак коюп бышырылат). ~**yu bulandırmak 1**) сууну ылайлоо. 2) өтм. (бир ишти) бүлүндүрүү. ~ **çarpmak** (жүзүнө) суу серпүү. ~ **çekmek 1**) суу тартуу (ичине). 2) (кудуктан ж. б.) суу тартып чыгаруу. ~**yu çekilmek 1**) суусу тартылуу, куруу, какшуу. 2) өтм. жок калуу, бүтүү, түгөнүү. ~**dan çıkmış balığa dönmek** суудан чыккан балыктай болуу (эмне кыларын билбей калуу). ~ **çiçeği** мед. суу чечек. ~ **değiştirmek** аба/жер которуу. ~ **dolabı** суу чарыгы (кудуктан суу чыгарган). ~ **dökmek 1**) суу куюу. 2) арго кичине дааратын ушатуу. ~ **dökünmek** жуунуу. ~**ya düşmek 1**) сууга түшүү. 2) ойрон болуу, ишке ашпай калуу. ~ **etmek** суу кирип кетүү. ~**dan geçirmek 1**) кирди чайкоо. 2) (кирди) чала жуу. ~ **gibi 1**) суудай, суу сыяктуу. 2) оңой, жеңил. 3) өтм. суудай (сүйлөө). ~ **geçirmez** суу өткөрбөс. ~ **gibi akmak** суу сыяктуу агып кетүү (акча, убакыт ж. б.). ~ **gibi aziz ol!** суудай азиз/дөөлөттүү бол! ~ **gibi bilmek/okumak** суудай билүү/окуу. ~ **gibi gitmek** (акча) суудай кетүү. ~ **gibi para harcamak** (акчаны) суудай коротуу. ~**yuna/ ~yunca gitmek** айтканы менен болуу, сөзүнөн чыкпоо. ~**yu görmeden paçaları sıvamak** төрөлө элек балага тон бычуу (сөзм. с. сууну көрө электе багалекти түрүү/

шымалануу). ~ (yüzü) görmemiş суу жүзүн көрбөгөн (кыр). ~ya göstermek чала-була жуу. ~götürmez талашсыз, айдан ачык. ~götürür yeri olmamak башкача ойлоо/түшүнүү мүмкүн болбоо. ~ya götürür ~suz getirir мурдунан жетелеп алат, куу, шумпай. ~içinde (баа үчүн) ашып кетсе. bu kumaş ~ içinde on lira eder бул кездеме ашып кетсе он лира болот. ~ içinde kalmak кара терге чөмүлүү. ~ içmek gibi суу ичкендей эле (оңой). ~ iktiza etmek дин даарат алуу керек болгон жагдай. ~ inmesi ичке суу толуу. ~ kaçırmak 1) ичине суу кирип кетүү. 2) арго баш оорутуу. ~ kamışı суу камышы. ~ kapmak ириндөө, суу толуу (жарага). ~lar kararmak караңгы кирүү. ~ katılmamış 1) накта, нукура, таза. 2) барып турган, суу кошулбаган. ~ kemeri кемер көпүрөө. ~yu kesilmiş değirmene dönmek суусу кесилген тегирмендей (жымжырт) болуу. ~ kesimi дең. (кеменин) суу сызыгы. ~ kesmek 1) суусу чыгып кетүү (мис. жуураттын, дарбыздын ж. б.). 2) анык жооп берүү (күйөө балага/ кызга). 3) мокок (бычак). ~ korkusu мед. гидрофобия. ~ koyuvermek 1) (жашылча/ эт) бышырганда суусу чыгуу. 2) арго сөзүнөн тануу. ~ küçüğün, söz büyüğün мак. жаш келсе ишке, кары келсе ашка. ~yu mu çıktı? эмнеси кемиди/жаман? İstanbul'un ~yu mu çıktı? Стамбулдун эмне жамандыгын көрдүң? ~ mermeri алебастр. ~yu nereden geliyor? акчасы кайдан келип атат? ~ oku bot. суу огу (Sagittaria sagittifolia). ~ okutmak дин суу окутуу, суу менен дубалоо. ~ pahasına суу баасына, абдан арзан. ~ perisi суу

периси. ~ piresi зоол. суу бүргөсү (Daphnia pulex). ~da pişmiş сууда бышырылган. ~ya sabuna dokunmamak эч нерсеге кийгилишпөө, оолак туруу. ~ya salmak сууга салуу, бекер чачып ийүү. ~ samuru зоол. суусар (Lutra). ~ sayacı к. ~ saati. ~yu seli kalmamak суусу тартылып/коюлуп кетүү (тамак). (içine/gönlüne) ~ serpmek көңүлү жайлануу, тынчтануу. ~ sığırı зоол. буйвол (Bubalus bubalis). ~yunun ~yu суусунун суусу, шорпосунун шорпосу. ~dan şey болбогон нерсе. ~ tabancası суу тапанчасы. ~ tedavisi мед. суу менен дарылоо. ~ terazisi суу мунарасы (суу басымын азайтуучу). ~yuna tirit 1) эптеп-септеп, үстүртөн. 2) даамы жок (тамак). ~yuna tirit geçinmek эптеп-септеп жан багуу. ~ toplamak шишип/суу толуп кетүү. ~ topu спорт суу тобу, ватерполо. ~dan ucuz суудан арзан. ~ vermek 1) сугаруу (өсүмдүктөрдү, малды). 2) сууга матыруу (болотту). ~ yapmak (кеме) суу алуу. ~ yılanı суу жылан. ~ yitimi суу жоготуу. ~ yolu 1) суу жолу, арык, канал. 2) суу түтүгү. 3) суу белгиси, филигрань (кагаздарда). 4) сутаж. 5) балдар оюну. ~ yosunu балыр түрү (Alga marina). ~ yuvarı геогр. гидросфера. ~ yürümek (дарактар) бүчүр байлоо. ~ yüzüne çıkmak ачыкка чыгуу, ашкереленүү. sual, -li собол, суроо. ~ etmek/sormak суроо суроо. suare 1. кечки оюн-зоок. 2. кечки сеанс. subay аск. офицер. ~ okulu офицердик мектеп. subtropikal субтропиктик. sucu суу сатар. sucuk,-ğu 1. чучук, колбаса. 2. сужук

(жаңгак/бадамды жипке тизип, жүзүм ширесине батырып жасаган таттуу). ~**unu çıkarmak 1**) катуу иштетүү, чарчатуу. **2)** өлөрчө сабап салуу. ~ **gibi ıslanmak** сууга түшкөн чычкандай болуу.

sukul 1. сууну жакшы көргөн. **2.** суу тарткан/соргон.

suç, -çu 1. күнөө, айып. **2.** кылмыш. ~ **aleti** кылмыш куралы. ~ **atmak** күнөө коюу. ~**unu bağışlamak** кылмышын кечүү. ~ **bilimi** криминология. ~ **işlemek** кылмыш жасоо. ~ **olmak** күнөө болуу. ~ **ortağı** кылмыш ортогу/шериги. ~ **etmek 1**) кылмыш жасоо. **2)** күнөө кылуу. ~ **üstü** ук. кылмыш үстү. ~ **mahkemesi** тергөөсүз сот. ~ **yakalamak** кылмыш үстүндө кармап калуу.

suçlama күнөөлөмө, айыптама.

suçlamak күнөөлөө, кылмыш тагуу, айыптоо.

suçlanmak күнөөлөнүү, айыпталуу.

suçlu 1. күнөөлүү. **2.** айыпкер, кылмышкер. ~ **çıkarmak** күнөөлүү деп эсептөө. ~**ların iadesi** ук. туткун алмашуу. ~ **olmak 1**) күнөөлүү болуу. **2)** кылмыш кылуу. **hem ~, hem güçlü** мак. уурусу күчтүү болсо ээси айыпка жыгылат.

suçluluk, -ğu 1. күнөөкөрлүк. **2.** кылмышкерлик. ~ **duygusu** күнөөкөрлүк/айыптуулук сезими.

suçsuz 1. күнөөсүз, айыпсыз. **2.** кылмышсыз.

suçsuzluk, -ğu күнөөсүздүк, айыпсыздык.

suçulluğu, -nu зоол. суу чулдук (*Galinago*).

sudak, -ğı зоол. судак (*Lucioperca fluviatilis*).

Sudan Судан.

Sudanlı судандык.

sufi к. **sofi**.

sufle: ~ **etmek** суфлёрдук кылуу.

süflör театр суфлёр.

süflörlük, -ğü суфлёрлук.

suiistimal, -li пайдаланып кетүү, кыянаттык кылуу. ~ **etmek** карасанатайлык менен пайдалануу.

suikast, -tı 1. жан кыйма, өмүргө кол салма. **2.** жаман/арам ой, зыянкечтик. ~**te bulunmak** (бирөөнүн) жанын кыйыш/өмүрүнө кол салыш. ~**e uğramak** кол салууга учуроо.

suikastçı 1. жанга кыйган, кол салган. **2.** зыянкеч.

suiniyet, -ti арам ой/ниет, кара ниет.

sukut эск. түшүү, чөгүү. ~ **etmek 1**) түшүү. **2)** колго түшүп/багынып берүү. ~**u hayal** көңүл калуу. ~**u hayale uğramak** ойлогон ою таш кабуу.

suküre геогр. гидросфера.

sulak, -ğı 1. суулуу, суусу мол. **2.** куш сугарган идиш.

sulama сугат.

sulamak 1. сугаруу (*жерди, өсүмдүктөрдү*). **2.** сугаруу, суу ичирүү (*малга*). **3.** арго төлөө, берүү, коротуу (*акчаны*).

sulandırma 1. сугаруу (*жерди*). **2.** сугаруу (*малды*). **3.** суюлтуу, суу кошшуу. **yoğurdu** ~ айранга суу кошуу.

sulanmak 1. суулуу болуу, суюлуу. **2.** сугарылуу. **3.** (көз) жашылдануу, жаш куюлуу. **4.** арго суктануу. **5.** арго көз артуу, тийишүү (*жыныстык арзуу менен*).

sularında жакын, тегерегинде, туштагында (*жаш, саат үчүн айтылат*). **saat beş ~ şehre girdik** саат бешке жакын шаарга кирдик.

sulh тынчтык. “**yurtta ~, cihanda ~**” (**Atatürk**). “журтта тынчтык, дүйнөдө тынчтык” (Ататүрк). ~ **etmek** ынтымакка келүү, келишим түзүү. ~ **olmak** келишүү, элдешүү, келишимге баруу, макул болуу. ~ **yapmak** тынчтык келишимин

түзүү. ~a *sübhana yatmak* жоошуу, тил алчаак болуу.
sulhçu тынчтыкты сүйгөн, пацифист.
sulhsever тынчтыкты жактаган/ сүйгөн.
sulp,-bü 1. омуртка, кыр арка. **2.** тукум.
3. физ. катуу, бышык. (*birinin*) ~ünden *gelmek* бирөөнүн өз тукумунан келүү.
sulta эск. бийлик.
sultan 1. султан (*өкүмдардын өзүнө/ аялына/балдарына берилген титул*). *valide* ~ султандын энеси. **2.** султан кызы, принцесса. **3.** айрым Бекташи азиздерине берилген ат. **Balım** ~ Балым Султан.
sultanî 1. султандарга ылайык. **2.** тар. лицей. **3.** тар. алтын тыйын. **4.** сөөгү жок жүзүм түрү. ~ *tembel* жатып ичер жалкоо. ~ *yegâh* түрк музыкасынын кайрыктарынан бири.
sultanlık, -ğı 1. султандык, падышалык (*наам, милдет*). **2.** султандык (*өлкө*). **3.** өтм. жыргалдык, куунактык. *bekârlık* ~ бойдоктук-султандык/жыргалдык.
sulu 1. суюк. ~ *yemek* суюк тамак. **2.** суулуу, суусу көп. ~ *limon* суулуу лимон. **3.** суу кошулган. ~ *süt* суу кошулган сүт. **4.** өтм. тажатма, жасакер. ~ *boya 1*) акварель. **2)** акварель менен тартылган (*сүрөт*). ~ *göz/gözlü* жашык, ыйлаак. ~ ~ көз жашы тыйылбаган. ~ *sepken* кар аралаш жаан.
suluk,-ğu 1. гусул алынган жер (*бөлмө-дө*). **2.** суулук (*жүгөндөгү*). **3.** суу идиши (*куш капасында*). **4.** мед. ысык (*жаш балдардын терисине чыккан*). **5.** спорт суулук (*идиш*).
sululaşmak 1. суюк тартуу, суюлуу. **2.** тажатма болуу, ашыкча жасакерленүү.
sululuk, -ğu 1. суулуулук, ширелүүлүк. **2.** ыксыз тамаша, жасакерлик.

sumak бот. сомак (*Rhus coriaria*).
sumen тери капталган жазуу жазгыч.
Sumer шумер. ~ *yazısı* шумер жазуусу.
Sumerce шумер тили, шумерче.
sumerolog шумеролог.
sunа зоол. 1. соно, эркек өрдөк. **2.** көл өрдөгү. ~ *gibi* көрүнүктүү, узун бойлуу, кең далылуу.
sunak,-ğı курмандык тактасы, алтарь (*храмдардагы үстүнө курмандык чалынган, диний ырымдар жасалган таш үстөл*).
sunam курман.
sundurma 1. бастырма, айбанча. **2.** үстү жабык балкон.
sundurmak 1. сундуруу. **2.** узартуу, чоюу.
sungu 1. тартуу, белек. **2.** храмга/теңирге багышталган тартуу.
sungur зоол. шумкар (*Falko*).
sunî 1. жасалма, нукура/чыныгы эмес. **2.** өтм. анткор, жасалма. ~ *ipek* жасалма жибек. ~ *ipik* жасалма була. ~ *peyk* жасалма спутник.
sunîlik, -ği 1. жасалмалык. **2.** анткорлук.
sunma сунуш, тартуу, тапшырма.
sunmak 1. сунуу, жиберүү, берүү, тапшыруу. **2.** арноо. **en içten dilek-lerimi sunarım** эң ысык каалоолорумду арнайм.
sunta (sunî tahta'нын кыск.) жасалма тактай (*чамындыдан/ таарындыдан тыгыздаштырып жасалат*).
suntur 1. ызы-чуу, күрү-гүү. **2.** музыкалык аспап түрү.
sunturlu 1. ызы-чуулуу. **2.** шумдуктуу, балакеттүү. ~ *küfür* оозго алгыс сөз. **3.** ооз. ажайып, кооз.
sunu 1. сунуш, сунулган/ көрсөтүлгөн/ берилген нерсе. ~ *ve istem* сунуш жана талап. **2.** арноо. **3.** соода сатыкка чыгарылган товар.
sunucu сунуучу, алып баруучу, конфетансье.
sunuculuk,-ğu алып баруучулук,

сунуучулук.

sunuş 1. сунуш, сунулган/берилген нерсе. **2.** кириш сөз (*китепте*).

sup суп (*шоколад менен жасалган таттуу*).

supanglez шоколад пуддинг.

supap,-bı клапан, капкакча.

supara окуу китептери (*жалты ат*).

suphanallah Кудая тобо! (*таң калуу*).

supya зоол. сыя балык (*Sepia*).

sur I тагдыр.

sur II чеп дубал.

surat, -tı 1. кебете, жүз, түр, ырай. **2.** түнөргөн/томсоргон жүз, бүркөк кабак. **~ı asık** кабагы бүркөк. **~ as-mak** кабагын бүркөө/түйүү, түнөрүү. **~ bir karış** кабагы карыш түйүлгөн. **~ı değışmek** кабагы/ырайы өзгөрүү. **~ından düşen bin parça** ырайы/орою бузулуу, жини келүү. **~ düşkünü** ырайы/түрү суук. **~ını ekşitmek** ырайын бузуу, кабагын ачпоо. **~ etmek** кабагын түйүү/чытуу, сүйбөө. **~ına indirmek** бетке коюп/муштап жибериш. **~ı kasap süngeriyle silinmiş** уятсыз, жүзү/бети жок. **~ (değıl) mahkeme duvarı** уят-сыйыты жок. **~ı sirke satmak** кыртышы сүйбөө, сиркеси суу көтөрбөө.

surathı кабагы ачылбаган, түнөргөн.

suratsız 1. кабагы ачылбаган. **2.** ырайы/түрү суук. **3.** кыялы чатак, жинди кыял.

surdin муз. сурдина.

sure дин сүрө (*Курандан*). **Fatiha ~si** Фатиха сүрөсү. **Melek ~si** Периште сүрөсү.

suret, -ti 1. көрүнүм, түр, кебете. **2.** копия, сүрөттөлүш, сүрөт, нуска. **evrakların birer ~i isteniyor** документтердин бирден копиясы талап кылынат. **3.** ыкма, жол, түр, шекил. **aynı ~le** дал ушундай. **bu ~le** ушул түрдө. **~iyle** жолу/шарты менен. **geç kalmamak ~iyle** кеч калбоо

шарты менен. **~te** жүзү/кебетеси менен. **ne ~te?** кайсы жүзү/кебетеси менен? **~ini almak/ çıkarmak** копиясын/сүрөтүн алуу. **~i haktan görünmek** ак ниет болуп көрүнүү.

surı жасалма, үстүртөн/анткор.

Suriye Сирия.

Suriyeli сириялык.

susak,-ğı 1. чөйчөк, кружка (*жыгачтан жасалган*). **2.** суусаак, суусаган. **3.** кемпай, келесоо.

susam 1. бот. күнжүт (*Sesamum*). **2.** бул өсүмдүктүн сары уругу. **~ helvası** күнжүт халвасы. **~ yağı** күнжүт майы.

susama суусама.

susamak 1. суусоо, чаңкоо. **2. өтм.** эңсөө, абдан каалоо, (*бир нерсеге*) жетпөө. **kana ~** канына суусоо. **ölümüne ~** ажалына/өлүмүнө суусоо.

susatmak 1. суусатуу, чаңкатуу. **2. өтм.** кыйынчылык жаратуу, бөгөт болуу.

susku үн чыгарбоо, жымжырттык.

suskun 1. сүйлөбөгөн, үнсүз-сөзсүз, тунжураган. **2.** токтоо, жайбаракат.

suskunluk,-ğu унчукпастык, жымжырттык.

susmak,-ar 1. унчукпоо, сүйлөбөө. **2.** үн чыкпай/токтоп калуу. **3. өтм.** үн чыгарбоо, каршы чыкпоо. **sus payı** ооз басырык.

susmalık, -ğı ооз басырык.

suspus үн чыгарбоо, моюн сунуу. **~ ol-mak** унчукпас/ тынч болуу.

susta (ım үчүн) арткы аягы менен туруш. **~ durmak 1)** ар ишке даяр туруу, эки аяктап туруу (*ım үчүн*). **2) өтм.** жалпактоо, жасакерленүү (*киши үчүн*). **~ya kalkmak (ım)** арткы аяктары менен туруш.

sustalı 1. пружиналуу. **2.** бүктөмө маки. **~ çakı** бүктөмө маки.

susturmak 1. унчуктурбоо, сүйлөтпөө. **2.** жаагын жап/оозун аппак кы-

луу. **3. өтм.** токтотуу, бүтүрүү.
susturucu 1. сөзүн кескен, унчуктурбас.
 ~ **cevap** жаагын жап кылган жооп.
2. mex. үн тоскуч. **3.** үн чыкпас.
tabancaya ~ takmak тапанчага үн чыкпас тагуу.
susuz 1. суусуз, кургак, суусу аз. ~ **portakal** ширеси аз апельсин. **2.** суусуз, суусуз калма. ~ **bırakmak** суусуз калтыруу. **3.** жаан-чачынсыз. ~ **yaz** жаансыз/кургак жай.
susuzluk,-ğu 1. суусуздук, кургактык. **2.** суусагандык. **kaç kişi ~a dayanamadı** канчалаган киши суусуздукка чыдай албады.
sut,-du хим. натрий. ~ **kostik** каустик сода.
sutaşı,-nı сутааж (айрым кийимдерде колдонулган саймалуу тилке).
sutyen бюстгальтер.
Suudi Arabistan Сауд Арабиясы.
Suudi Arabistanlı сауд арабиялык.
suvare к. suare.
suvarmak сугаруу, суу берүү.
suvat, -tı мал сугарган жер.
suvenir сувенир.
suuyuk, -ğu суюктук (организмдеги).
suuyumak суюлуу.
sübek, -ği ооз. шимек (бешиктеги).
sübjektif субъективдүү. ~ **idealizm** филос. субъективдүү идеализм.
sübjektiflik, -ği субъективдүүлүк.
sübjektivizm филос. субъективизм.
süblime хим. сулема.
süblimleştirme хим. сублимдештирме (бир затты катуу абалдан газ абалына айландырма).
süblimleştirmek хим. (бир затты) катуу абалдан газ абалына айландыруу.
sübvansiyon мамлекет тарабынан берилген акчалай жардам.
sübyan 1. балдар. **2.** эркек балдар. ~ **koğu** өспүрүмдөр түрмөсүнүн бөлүмү.
sübyancı жаш балдарга жыныстык ти-

йиштик кылган, педофил.
süet, -ti к. podosüet.
süeter к. süveter.
süflî 1. төмөнкү, пас, одоно. **2.** начар/кир кийимчен.
süflileşmek 1. төмөндөө, пастоо, одонолошуу. **2.** начар/кир кийине баштоо.
Süheyl астр. Канопус (түштүк жарым шардын эң жаркырак жылдызы).
süit, -ti муз. сунта.
süje 1. ад. сюжет. **2. грам.** ээ. **3.** субъект.
süklüm: ~ püklüm кыйналып-кысталып, сүрдөп, уялып.
sükse 1. ийгилик. **2.** көйрөңдүк, жасалмалуулук. ~ **yapmak 1)** ийгиликке жетишүү. **2)** көзгө көрүнүү.
sükûn, sükûnet 1. тынчтык, жымжырттык, тынчуу. **2.** бейкуттук, бейгамдык. ~ **bulmak** тынчуу, токтоо (мис. согуш). ~ **çökmek** жымжырттык орноо. ~ **etmek** тынч алуу. ~ **a kavuşmak** тынчтануу, жаны жай алуу.
sükûnetli 1. тынчтанган, жаны жай алган. **2.** мелмилдеген, мелгиреген.
sükût, -tu 1. тынчтык, жымжырттык. **2.** унчукпоо. ~ **u bozmak** тынчтыкты бузуш. ~ **durmak/etmek** тынч/унчукпай туруш. ~ **ikrardan gelir** мак. унчукпаш макулдуктун белгиси.
sükûti жоош, унчукпаган, момун.
sülâle укум-тукум, урук. **yedi göbek ~si** жети атасы.
sülf хим. күкүрт.
sülfat, -tı хим. сульфат.
sülfatlama сульфаттоо.
sülüğen хим. кызыл боёк (коргошундан алынат).
sülûk, -kü 1. (бир жолго) түшүү, (бир нерсеге) кирүү, кызмат өтөө. **2.** дервиштер орденине кирүү. ~ **etmek** (бир жолго) түшүү, (бир нерсеге) өзүн арноо.